ediție

ileana vulpescu

RĂMAS-BUN CASEI PĂRINTEȘTI

roman

BUCUREȘTI
editura & imprimeria
ARTA GRAFICĂ
1991
ne varietur

ILEANA VULPESCU

RĂMAS-BUN CASEI PĂRINTEŞTI

Cuprins

În amintirea mamei

CAPITOLUL UNU
«Când amintirile-n trecut...»

Mai tot omul se simte-ndreptățit, ba chiar obligat, când e să cumpere ceva, să-l umilească pe cel care vinde. (Observația nu se referă la cumpărător – aşa cum îl înțelege economia politică – şi nici la vânzătorul profesionist. Aici lucrurile se prezintă altfel: mai precis, chiar pe dos.) Aşa se-ntâmpla şi cu cucoana asta care cumpăra pe nimic o casă enormă, într-un cartier central şi liniştit, o casă care, în stare bună, s-ar fi vândut cu mai mult de zece ori prețul la care se-nțeleseseră.

— Dumneavoastră le-ați mutat aicişa? întrebă cucoana, arătând din cap, cu tot disprețul de care era-n stare, aragazul ce-ar fi trebuit să fie alb, butelia, masa de bucătărie cu față de marmură – marmura unei credențe vândută mai de mult – şi bufetul imens, ca o fațadă de catedrală, aşezate-n partea stângă a verandei pe care scara de marmură porfirie o despărțea-n două.

— Aici sunt de ani de zile. Ai mei n-au mai avut loc în bucătărie!

— Mda! mormăi cucoana pe-un ton dubitativ, lăsându-se păgubaşă de-a-şi duce mai departe ancheta socială, că doar nu de asta venise.

— Vai, da' şi-acilea pică. Şi treapta asta-i desprinsă.

Din vocabularul cucoanei nu putea lipsi «vai»-ul obligatoriu în vocabularul mai tuturor indivizilor cu educație precară sau foarte mulțumiți de sine, indivizi care, prin această exclamație, atât de expresivă, îşi manifestă surpriza încântată a descoperirii propriei persoane.

Cucoana găsea, la fiecare pas, câte-un cusur. Bărbatu-său nu scotea o vorbă.

— Vai, da' dacă ştiam în ce hal e n-o cumpăram, vorbea ea fără adresă precisă.

De la o vreme profesorului Şerban i se făcu lehamite de

observațiile psihologice la care-i da imbold cucoana. De-o viață-ntreagă-i tot observa pe oameni şi, după ce-i stârneau curiozitatea un moment, pe urmă-l plictiseau, spunând mai toți aceleaşi lucruri şi-aproape cu-aceleaşi cuvinte.

— Doamnă, înainte de-a cumpăra casa ați văzut-o. Şi v-am vândut-o la prețul la care v-am vândut-o *fiindcă* este *aşa* cum este. Tonul fusese foarte rece.

— *Bărbată-mio* a văzut-o, că eu eram în refegé-n schimb de experiență. El a vrut s-o luăm, că dacă era după mine… găseam eu altceva. Mai puneam niței bani şi luam lucru ca lumea.

— Trebuia să vă puneți de-acord înainte de-a face actele. Nu v-a silit nimeni.

Ca să-i arate că nu mai era dispus s-audă nimic, profesorul Şerban rămase cu doi paşi în urmă.

Deşi cu trei luni mai înainte casa fusese complet locuită, arăta ca un loc părăsit de ani şi ani. Tavanele erau pline de pete gălbui de la ploaia şi de la zăpada care se strecuraseră prin acoperişul găurit, iar pereții, cu tapetele dezlipite din loc în loc şi vechi de cel puțin treizeci de ani, mohorâte şi negre de fum, păreau pereții unui cavou care se deschidea numai ca să mai primească un nou mort. Parchetul, din lemn colorat, aşezat în figuri geometrice, deosebite de la o cameră la alta, se-nfățişa ca după trecerea unor turme de tonaj mare. De fapt, singurul care ştia de existența parchetului era profesorul, pentru că avea în minte casa aşa cum fusese cu douăzeci şi cinci-treizeci de ani în urmă. Ți-ar fi trebuit multă imaginație pentru a bănui sub stratul compact de jeg din care se detaşau pe-alocuri pete de grăsime în hărți singulare – îmbinarea bucăților de parchet înguste, şocolatii, de culoarea chihlimbarului-deschis, roşu-închis cu nervuri ca de marmură şi roz-stins ca petalele trandafirului veşted. Ar fi fost nedrept din partea profesorului să le ceară un lucru atât de complicat cucoanei şi bărbatului ei, chelner.

— Bine, dar cum de-or fi adus casa-n halul ăsta?

Pentru prima dată vocea cucoanei n-avusese niciun ifos şi sunase probabil ca pe vremea când n-aveau bani.

«Dacă-i scoţi un moment pe oameni din condiţia lor socială şi-i pui într-o situaţie neutră, în care se manifestă numai ca *oameni,* ai uneori surprize plăcute. Uite, ca acuma». Profesorul găsi de cuviinţă să-i răspundă.

— Aşa se-ntâmplă când lucrul tău ajunge pe mâna altuia.

— În camera asta e parchet! De ăsta-n culori n-am prea văzut.

În timp ce spunea aceste cuvinte, cu-o privire expertă-n inventare, cucoana trecu-n revistă lucrurile din cameră, apăsând asupra *secrétaire*-ului *Louis XV,* cu două medalioane de Sèvres, încastrate-n uşile de sus, din lemn de trandafir intarsiat, destul de bine-ntreţinut, şi-asupra celor trei portrete de femei, una cu un copil în braţe, aşezate unul lângă altul, pe peretele din faţa paturilor, în stânga oglinzii.

— Dulăpioru-ăla de colo, cu chipuri, nu-l vindeţi?

Profesorul făcu un semn negativ din cap.

— Nici tablourile-astea pictate?

— Nici. «Ne rafinăm, ne rafinăm», îşi zise profesoru-n gând.

— Avem şi noi tablouri, tot pictate: unul cu liliac, unul c-un pepene tăiat felii şi-unul c-o ţigancă, să scuzaţi, cam despuiată, care pufăie dintr-o lulea, ştiţi ca ţigăncile. Mi-ar fi plăcut ăsta din mijloc – şi-arătă cu mâna – cu cucoana cu copil; l-aş fi pus în odaia fetei nemăritate, e ceva serios. Dar dacă…

Ochii cucoanei se-ntoarseră spre parchet, marfă sigură, gata plătită.

— Frumos, păcat că e numai în odaia-asta!

— Şi-n celelalte camere e parchet, dar de murdărie nu se mai vede, îi explică profesorul.

— Da-n camera asta?

— Aici au stat părinţii mei până la moarte. Vedeţi şi

lucrurile…

— Au stat şi dumnealor în casă?

Profesorul ghici mirarea cucoanei cu privire la halul în care arăta casa, deşi proprietarii continuaseră să locuiască-n ea.

— Erau foarte bătrâni şi ani de zile n-au avut pensie. Nu s-au mai putut ocupa de casă.

Profesorul Şerban le dădea explicațiile astea, le făcea o confidență fără să i-o ceară nimeni, fiindcă avea o fire de om cumsecade, care se purta scorțos numai când cineva îl călca pe nervi cu bună-ştiință.

Erau şi ăştia nişte oameni ca toți oamenii. Profesorul văzuse şi mai rău la viața lui şi încă la categorii cu pretenții de «naştere» şi, uneori, şi mai regretabil, cu pretenții intelectuale. «Bună-starea distribuie cu dărnicie, în toate vremurile şi pe toate meridianele, un fel special de încredere-n sine, asimilabil, pe multe planuri, cu mitocănia. Când nu eşti de-o anumită calitate sufletească, bună-starea, mai ales când nu-i moştenită măcar de câteva generații, te face să-ți pierzi busola, iar carența asta se manifestă prin falsificarea planurilor de-nțelegere şi-a raporturilor, prin confundarea valorii cu succesul şi prin tendința de-a-i umili pe alții, fiindcă li te simți superior.

Unchiul Tache la nunta Semiramidei. Îi puseseră fetei numele ăsta insuportabil de lung după ce trecuseră-n revistă toate numele cunoştințelor şi-ale rudelor. Nu era printre ei nicio Semiramidă. Aşa trebuia s-o cheme pe fata lor. Semiramida nu ieşise nici frumoasă, nici deşteaptă, însă era bună şi-atrăgătoare cu timiditatea ei copilăroasă la care se-adăuga povara numelui ăsta. Mai ales după ce se măritase şi-o chema Semiramida Drăgălia. Ginerelui nu-i găsise unchiul Tache niciun cusur. Intrat în panică din pricina celor 27 de ani ai fetei pe care, de la 18, aştepta s-o mărite, o dăduse pe Semiramida primului-venit. La nuntă, un neam mai depărtat, ca să-i facă plăcere unchiului Tache, se-

apucase să-i laude ginerele. Unchiul Tache se ridicase-n picioare – invitații tăcuseră crezând că socrul vrea să țină un toast – închinase paharul pentru neamul care-i elogiase ginerele şi declarase cu glas plin de mulțumire: „Cu fată ca a mea şi cu zestrea pe care i-o dau puteam să mă *uit şi* mai sus.” Semiramida, săraca, deşi nu descoperise ea praful de puşcă, albise sub voalul de mireasă. Doctorul Ghiță Drăgălia se făcuse că n-aude. La doi ani după ce moşia unchiului Tache fusese expropriată, Semiramida se spânzurase. Probabil că numai bărbatu-său ştia de ce. Semiramida nu lăsase nicio scrisoare. Dispăruse discret, şters cum trăise. Unchiul Tache era mare moşier, deputat, în comitete, consilier nu-mai-ştiu pe unde. În sfârşit...».

Cucoana-i făcea semne soțului ei arătându-i oglinda îngustă şi lungă prinsă cu şuruburi în zidul din fața ferestrelor, în camera «cu parchet». Soțul, chelner, îi adresa tot felul de strâmbături de nedumerire. Până la urmă, cucoana fu nevoită să-i arate oglinda cu degetul şi din ochi pe profesor. Urmă un răspuns mut din partea chelnerului, o strâmbătură a buzelor şi-un ridicat din umeri a nehotărâre.

— Oglinda rămâne-n perete. Numai zugravii să aibă grijă să n-o spargă. Ar fi păcat.

— Păi ce, eu mă mişc de-acilea pân’ ce n-or fi toate gata?! Avem o mobilă! O frumusețe, cu *itarsii.* O să se potrivească de minune cu oglinda.

— Bine-nțeles, bine-nțeles, încuviință profesorul.

Văzuseră casa de sus până jos. Toate cârtelile cucoanei amuțiseră când dăduse cu ochii de oglindă, pleaşca asta de câteva mii de lei care le venea pe negândite. Cuprinsă de-un subit entuziasm pentru profesor, cucoana-i sugeră lui bărbatu-său la ureche să-l invite la o bere.

— Mai bine-i trimitem ceva acasă, aşa cum ştiu eu, răspunse omul, care, prin meserie, era mai familiarizat cu distanțele. Adresa profesorului era trecută în actul de vânzare-cumpărare.

— Să vă ducem acasă, dom'le profesor?

— Mulțumesc, aş vrea să mai rămân un pic: să pun la punct nişte acte ale părinților, nişte hârtii. Am să vă trimit în două-trei zile cheia de la intrare.

— Nu-i nicio grabă, că ne-ați mai dat două rânduri.

— Sigur, întări cucoana.

— La revedere şi să stăpâniți sănătoşi!

— Mulțumim, dom'le profesor, mulțumim, răspunseră soții la unison.

— Cu tot respectul, adăugă bărbatul, strângând cu amândouă mâinile, plin de efuziune, mâna profesorului.

— Să trăiți, domnu' profesor, spuse şi cucoana, apucând mâna care i se-ntindea şi făcând semne modeste şi pline de mulțumire din cap.

Profesorul ştia că cei doi plecau din casă-ncântați de-afacerea pe care-o făcuseră, îmbunați şi gata să plângă. Ştia cât de-aproape e-ncântarea-de-sine de stările duios-lacrimogene. Îi conduse până jos şi-nchise uşa de fier şi de sticlă în urma lor. Urcă din nou treptele de marmură, în timp ce perechea pornea motorul «Fiat»ului 1800. Ajuns în camera părinților, luă seama tuturor lucrurilor, apoi merse la fereastră, o deschise, înlătură cu mâna o ramură de glicină gata să spargă geamul şi se uită în curte la cercul de merişor năpădit de buruieni şi la magnolia cu flori roz-liliachii, abia răsuflând dintre urzici şi dintre lujere de floarea-soarelui care nici în câmp n-ar fi crescut mai mari. Îşi aduse-aminte că de câțiva ani încoace, se-ntâlnea, din când în când, prin jurul Pieței Romane, cu-o cerşetoare bătrână cu ochi albaştri, încălțată într-un şoşon şi-ntr-un pantof, care ți se posta în fața şi, fără să spună nimic, întindea o mână timidă. Avusese de la-nceput impresia c-o ştie de undeva. Ajunsese chiar să-l obsedeze asemănarea cerşetoarei cu-o figură cunoscută pe vremuri, dar a cui? Într-o bună zi, profesorul Stein îi lămurise misterul. Era Amira Pompiliu, care cântase la «Scala», tocase multe averi, printre care şi pe-a unui vestit ministru de pe vremuri (a cărui poreclă,

un nume de animal, i se lipise definitiv în coada numelui adevărat), fusese acoperită de glorie şi de diamante şi nevastă a unui procuror de la Casaţie. Într-o zi, profesorul Şerban îi dăduse cerşetoarei 100 de lei. Femeia luase banii, îi vârâse-n sân şi dând cu tristeţe din cap se aplecase confidenţial spre profesor şi-i spusese cu un glas stins şi copleşit de ruşine: «Înseamnă că ştiţi!». Se-aşezase apoi pe bordura unui gard de beton şi-ncepuse să plângă, ştergându-şi ochii cu-o bucăţică de hârtie igienică. Probabil că nu era pe de-a-ntregul nebună.

Magnolia fusese plantată cu-o zi înaintea naşterii profesorului Şerban.

* * *

«În ajunul naşterii tale, Daniel, am visat că bătea un vânt grozav şi că cerul era vânăt de nori. Magnolia (coana Luţa Şerban, mama profesorului, pronunţa cuvântul cu *n* muiat, *à la française),* pe care-abia o sădisem, se-apleca într-o parte şi-ntr-alta, gata-gata să se smulgă. Eu stăteam la fereastră şi mă uitam şi nu puteam face nimic, fiindcă uşa camerei era-nchisă cu cheia, iar cheia – nicăieri. Vorbeam cu taică-tău prin uşă. Plângeam şi-l rugam să meargă să apere magnolia de vânt. „Stai liniştită, că n-avem ce-i face”, îmi răspundea Sică. După un timp, vântul parcă se mai potolise, dar cerul tot vânăt era. Nici nu-mi venea să mă uit în curte. Eram convinsă că magnolia trebuie să fie făcută praf. Spre surprinderea mea, arbustul nu era smuls, numai florile îi erau risipite pe jos într-un covor de petale mov-deschis. A doua zi, te-ai născut tu. Sădisem magnolia pentru tine. Eram convinsă c-ai să fii fată. Visul ăsta mi s-a părut o prevestire. Mi-a intrat în cap c-ai să duci o viaţă grea».

Toamna, când venea domnul Franz, grădinarul de la Grădina Botanică, şi-nfăşura magnolia cu paie şi cu hârtie de-ambalaj, pregătind-o pentru iarnă, era un adevărat ceremonial: toţi ai casei, în cerc, stăteau în jurul

arbustului, aşezaţi cu metodă de domnul Franz, care le punea fiecăruia-n braţe câte un instrument de grădinărit ori măcar sfoară, o foarfecă obişnuită sau ceara cu care era întărită hârtia la curburile ramurilor. Primăvara, domnul Franz se-nfăţişa din nou şi, meticulos, nemţeşte, îi scotea «frumoasei» hainele urâte şi groase de iarnă, după care urmau tot felul de operaţii chirurgicale şi tot felul de masaje, cu soluţii şi cu alifii, de-ntărire – unele, împotriva paraziţilor – altele. «Terminat cu mireasa al nostru, pentru moment. Peste doue septemini trece tin nou Franz. Fedem cum mergi».

Ceremonia învelitului şi-a dezvelitului miresei cu flori ca de ceară ţinuse din 1910, anul «naşterii» lor – al magnoliei şi-al lui Daniel, viitorul profesor, Şerban – până-n 1940 când Franz, cetăţean german, la 55 de ani, fusese obligat să plece cu armatele nemţeşti pe front, de unde nu se mai întorsese.

Venise la ei cu trei zile înaintea plecării să-şi ia rămas-bun.

«Am fenit se spun *auf wiedersehen* sau poate adio, la familia şi la magnolia. Eu şi copac am imbetrinit împreuna...».

Le părea rău că domnul Franz îi părăsea, şi nu pentru a merge la vreo nuntă.

«Ce să facem, domnu' Franz, e război», spusese coana Luţa, întunecată de tot felul de presimţiri în legătură nu numai cu domnul Franz.

«Ce se faci, thoamna, *Deutschland* asta vrea se fie *über alles*». Domnul Franz dăduse a pagubă din cap.

Strânsese mâna tuturora din casă, apoi se oprise la magnolie şi-i făcuse ultimele retuşuri de rămas-bun.

Încă din tinereţe, lui Daniel Şerban i se păruse, fără să-ncerce să-şi confirme impresia, că fiecare membru al familiei lega un gând superstiţios de magnolie. La urma urmei, şi el, când plecase pe front, îi spusese-n gând – trecând pe lângă ea şi rupând o floare, ceea ce nu mai făcuse decât o singură dată până atunci – «dacă n-ai să te

usuci, am să mă-ntorc». Doi ani, cât lipsise el, coana Luța avusese grijă de copăcel mai mult ca de lumina ochilor, o grijă suspectă când ai un băiat pe front. Bătuse de câteva ori drumul până la Grădina Botanică, după un «specialist», dăduse anunțuri la ziar, dar nu reuşise să găsească un al doilea domn Franz. Dacă văzuse că n-are-ncotro, se-ncrezuse-n priceperea căpătată din ce trăsese cu ochiul la domnu' Franz şi din nişte reviste la care se abonase numai de dragul magnoliei. «Ea a murit şi magnolia trăieşte. Magnolia nu era clepsidra coanei Luța, e clepsidra mea. Noi doi suntem gemeni».

Coana Luxița Bantaş, mama coanei Luța şi bunica lui Daniel Şerban, adusă de la gară cu birja sa-şi vadă primul nepot, născut de-o săptămână, băgase numaidecât de seamă, cu ochiul ei ager, că merişorul era netuns la vreme, că teiul şi castanul trebuiau şi ei nițel «potriviți». Observațiile astea le făcea cu un glas care, deşi fornăit, era foarte expresiv şi plin de modulații. Când dăduse cu ochii de magnolie, pe care n-o ştia, se-apropiase, îi luase bine seama, îşi pusese lornionul şi exclamase: «Ptiu, că frumoasă mai el». Îi dăduse câteva târcoale şi nu se-ndura să intre-n casă unde-o aştepta nepotul. Îşi sărutase repede fata şi pusese un galben mare austriac pe fruntea nepotului pe care-l învrednicise cu-o privire grăbită.

«Deocamdată nu seamănă cu nimeni», declarase ritos, examinând de astă dată prin lornion mogâldeața din leagăn. «Când sunt mici sunt toți urâți», îşi încurajase ea fata. «Pe urmă se deschid şi se fac drăgălaşi; de-abia când sunt mari se-mpart în urâți şi-n frumoşi. Dar mai va pân-atunci». «Asta am eu bun: i-o zic omului verde-n față», spunea coana Luxița despre sine. Forfeca omul cât putea pe din dos dar, ce-i drept, nu scăpa nimic când i-o spunea şi-n față. De multe ori coana Luxița nu-şi exprima doar propriile păreri, ci făcea un gen de compendiu al tuturor părerilor auzite despre tine-n dreapta şi-n stânga, le cântărea şi le combina în aşa fel încât, ajungând cu ele

la potou, ți se-nfățişa, ca un fel de substitut al corului antic, mesager al opiniei «cetății». Avea o intuiție care-o făcea să nu dea greş în judecarea oamenilor, iar modul ei brutal de-a comunica nişte adevăruri nu pornea din vreun principiu de-a răspândi, pe calea spulberării ascunzişurilor şi-a minciunii, binele şi dreptatea pe pământ (deoarece coana Luxița era o natură prea primară pentru a avea noțiunea unui principiu), ci dintr-un fel de nelinişte-n trup, ce punea stăpânire pe ea şi nu-i dădea pace până nu-ți descărca traista cu tot ce ştia despre tine; dintr-o incapacitate de-a ține pentru ea ceea ce-i sărea-n ochi, «că nu era oarbă», şi pe care alții o numeau indiscreție. Cu toate că nici cunoştințele cele mai depărtate nu scăpau ochiului şi limbii ei ascuțite şi lungi ce nu-şi afla locul în gură, nimeni nu spunea despre coana Luxița c-ar fi fost rea. «Afurisită», «a dracului», «iscoada turcilor», «spionul Kaizerului», «trimisul papei» şi multe astfel de epitete simple sau metaforice urmau totdeauna în coada numelui ei, rostite cu-o anumită simpatie. Nimeni n-o ura pe coana Luxița fiindcă nici ea nu ura pe nimeni. Indiscreția coanei Luxița se deosebea de indiscreția generală. Coana Luxița lansa observații usturătoare cu privire la caracterul şi la comportamentul «victimei», fără ca ele să implice vreo a doua persoană sau raporturi care să compromită pe cineva. Şi-apoi tot ce spunea dumneaei era spus în glumă şi cu haz. Era şi-un fel de obicei de om singuratic, speriat că vede ceva pe care dacă nu-l comunică pe loc s-ar putea, a doua zi, să nu mai aibă cui. Era chibzuită cu banii şi cu lucrurile, fiindcă trebuise toată viața să-şi vadă singură de rostul averii, îşi ținea listă la zi cu veniturile şi cu cheltuielile, cum citise ea că proceda un ministru al lui Ludovic al paişpelea, nu de alta, ci ca să nu se-ntindă mai mult decât îi era plapuma. Mese cu lume dădea numai de trei ori pe an; de ziua ei, de ziua morților şi-n noaptea de Paşti, când orice cunoscut, în drum de la înviere spre casă, putea face popas în casa coanei Luxița, unde-l

aştepta masă-ntinsă cu toate bunătăţile, cu vinuri vechi şi scumpe şi cu lichioruri franţuzeşti. Nu dădea mai multe mese fiindcă nu se simţea-n stare să fie la-nălţime decât de trei ori pe an. Ea când te *poftea* înţelegea să simţi c-ai fost *poftit,* adică să nu mănânci o masă obişnuită, ci să te trezeşti cu fel de fel de trufandale-naintea ochilor, aşezate cu artă, să nu ştii ce să-ţi saturi mai întâi, privirea, nasul ori limba, să-ţi aduci aminte peste ani şi ani de invitaţia la coana Luxiţa ca de-o sărbătoare memorabilă. Deşi coana Luxiţa n-avusese englezi în neam şi nici nu ştia prea bine cum umbla obiceiul prin lumea bună de pe-acolo de pe la ăia, fără s-o fi-nvăţat nimeni, i se părea nelalocul ei orice-ntrebare cu privire la preţul vreunui lucru de pe masa dumisale.

În zilele-acelea trei ale anului totul era *hors classe:* mâncare, băuturi, flori, serviciu. Trei chelneri, ca nişte diplomaţi, cu voci discrete, apăreau în jurul mesei doar la momentul oportun, ca să-ţi prezinte un platou sau ca să-ţi umple paharul, cu gesturi elegante, lipsite de ostentaţie, care trădau obişnuinţa marilor restaurante. Mai agreabil decât toate aceste eforturi de-a-ţi agrementa orele petrecute în casa ei era faptul că la petrecerile coanei Luxiţa te simţeai de fiecare dată ca-ntr-o familie. Coana Luxiţa era foarte conservatoare-n părerile şi-n relaţiile ei. Puteai sărăci sau puteai ajunge cine-ştie-ce mărime – ea nu-şi schimba comportamentul. La masa ei toată lumea era egală şi singurele deosebiri în deferenţa faţă de invitaţi le stabilea vârsta acestora, în capul mesei, stătea de fiecare dată coana Luxiţa, fiindcă i se părea o ipocrizie ca-n casa ta şi la masa ta să-l pui pe altu-n frunte. La stânga şi la dreapta, şedeau invitaţii cei mai bătrâni, iar după ei, în ordinea descrescândă a vârstei, ceilalţi, aşa încât un capăt al mesei era al tineretului. În câteva zeci de ani era firesc ca unii invitaţi să dispară; unii se mutaseră din oraş, alţii se mutaseră la cimitir, alţii urcaseră prea sus ca s-o mai păstreze pe coana Luxiţa printre relaţiile lor. Coana Luxiţa – care-n viaţa ei

nu țintise «prieteniile» din interes, mulțumindu-se cu ce era al ei, socotind că adevărata plăcere era să ai de-a face cu oamenii doar de buna-voie – se uita urât la toată lumea care invita sau se lăsa invitată din obligație, pentru a-şi crea relații utile, fiindu-i silă de «politica» asta, şi de cealaltă, «ca de limbrici». În politică se băga, după a dumneaei părere, cine nu era bun de nimic.

— Ba se bagă şi unii de le scapără mintea de deştepți, coană Luxița. Le scapără mintea, dar umblă oamenii după căpătuială, după câştig fără muncă.

— Hai s-o luăm cu metod, zicea coana Luxița, şi-l țintea pe interlocutor cu ochii ei mărunți şi negri cu sclipiri de ochi de viezure. Un zâmbet cam în zeflemea îi încrețea fața-n riduri mărunte, ca pe-o smochină. Eu o țin pe-a mea: cine se bagă-n politică nu-i bun de-altă treabă. Dacă are meserie – e meseriaş prost. Meseriaşul bun nu-şi lasă meseria ca să dea din gură. Dacă are avere înseamnă ca nu e-n stare să vadă de ea şi hai şi el să intre-n politică. Ştiu ce vrei să-mi spui: vrei să-mi spui că intră-n politică tocmai ca să-şi sporească averea. Cine nu e mulțumit cu ce are, *când are,* şi umblă să tot adune are-o doagă lipsă. Lăcomia e semn de lipsă aici, să ştii. (Coana Luxița făcea un semn elocvent la cap.) Dacă-i crapă mintea de deştept, cum ziceai dumneata, şi n-are stare-acasă, de ce nu se face avocat? Că de dat din gură să tot dea; şi pe urmă ce vrei dumneata mai multă sofisticărie ca la avocații ăştia, care umblă să scoată basma curată pe toți nelegiuiții şi pe toți tâlharii. Dar măcar asta zici că e meserie. Dar să faci politică? Înseamnă că nu eşti bun de-altceva, ascultă ce-ți spun eu. Zici că sunt şi unii care-au minte; or avea dar nu e toată bună.

— Dar cu vărul dumitale care ajunse ministru, cum e, coană Luxița?

Coana Luxița pufăise pe nas în semn de dispreț, tuşise ca să-şi dreagă glasul fornăit şi-şi umflase guşa, mai mult imaginară, cum fac curcanii când au de gând să se-nfoaie

şi să-şi dea drumul la glas.

— Văru-meu? De când s-a ajuns, nu mai cunoaşte pe nimeni. Cred că dac-ar fi trăit biată mă-sa, tuşa Sita, nici pe ea n-ar mai fi cunoscut-o. Din partea mea poate s-ajungă şi papă la Roma că mie tot atâta mi-este. Dar de când cu ministreala asta s-a făcut un porc. Eu care nu ştiu de politicăria lor, l-am poftit la masă de ziua mea, cum l-am poftit toată viața.

Coana Luxița mirosise de la-nceput că domnul Panaioti adusese vorba de politică, sperând s-audă chiar din gura coanei Luxița povestea cu epistola scurtă şi bine simțită pe care i-o scrisese ea vărului ministru.

— L-am poftit, iar dumnealui a pus secretara să-mi răspundă exact cum îți spun eu acum: «Domnul ministru este reținut. Nu poate răspunde invitației».

Coana Luxița tăcuse îmbufnată şi dăduse a pagubă din cap.

— Dar cică şi dumneata i-ai răspuns de i-au duduit urechile. A râs un minister întreg, dar ce zic eu un minister, un Bucureşti întreg.

— De răspuns i-am răspuns, ce e drept.

Coana Luxița se lăsa greu fiindcă nu-i plăcea să se grozăvească nici cu faptele, nici cu vorbele ei.

— Am auzit atâtea versiuni ale scrisorii ăsteia că-mi vine să cred că nu era adevărată niciuna.

— Văd că vrei să ți-o spun eu pe-a adevărată. Bine, coane Gliguță, fie. M-am dus la domnul Schön, tipograful unde-mi fac eu cărțile de vizită şi i-am cerut un carton alb, îndoit, de *faire part.* Am venit acasă şi i-am scris lu' dom' ministru o scrisoare de dragoste. Mâna coanei Luxița desena litere-n aer. Am pus adresa: *Excelenței-sale domnului ministru al* etc. etc. Iar înăuntru am scris cam aşa: «Excelență, Până mi-o lua Dumnezeu mâinile, îți pot scrie personal *hai sictir.* Te-aş băga şi-n pisda mă-tii, dacă nu mi-ar fi de răposata tuşa Sita, care-a fost femeie de onoare. Vara dumitale, Ruxandra Bantaş». I-o fi plăcut, nu i-o fi plăcut… să-i fie de bine.

— Cred că-n sinea lui a râs, că prost nu e.

— Dacă nu e-n stare să rămâie cum a fost şi i s-a suit la cap, înseamnă că nu-i chiar aşa de deştept.

— E deştept, coană Luxița, dar iartă şi dumneata. Nu mai are omul timp de neamuri. Luptă din greu să pună la loc averea jucată la cărți şi zice c-acu' e-acu'. Ministru nu te-alege pe viață. Trage cât poate. De-aia a intrat el în politică: vrea să pună la loc ce-a jucat la cărți.

Coanei Luxița îi stătea pe limbă o-njurătură, dar înghițise-n sec. (Treaba asta cu jocul de cărți îi aducea aminte şi de alții nu doar de văru-său.) Coana Luxița nu se lăsase cu vorbe tari mai mult de cinci-şase ori în viață. Când o scotea cineva prea rău din fire i le spunea ca să-i arate cât îl dispreţuieşte, fiindcă altminteri ştia să strângă din dinți şi să-şi ferece gura şi-n general ştia să-şi înfrâneze orice pornire. De când se trezise pe lume, coana Luxița avusese o poftă de mâncare sălbatică. Mică, mâncase pe săturate şi nu fusese nici slabă, nici grasă. Era un copil sănătos căruia-i pria orice, care-alerga tarlale-ntregi, scoțând sufletul din biata *fräulein,* aceasta având datoria să nu scape copila din ochi. După galopurile astea ce făceau parte din programul zilnic al Luxiței, *fräulein* – deşi era elvețiancă dintr-un vârf de munte şi n-avea decât douăzeci de ani când o angajase conul Ienache Krețulescu să-i crească odrasla – ajungea acasă transpirată, prăfuită, cu sufletul la gură, ciufulită, cu hainele strâmbe, ca scăpată de la foc. Cu-acest regim fizic nu era de mirare că nu se-ngrăşau niciuna, nici cealaltă. Doar conul Ienache punea pe el carnea cu lopata. Doctorii-l opriseră de la mâncare şi-i prescriseseră măcar patru kilometri de marş zilnic. Conul Ienache îl pusese pe administrator să-i măsoare câte patru kilometri în mai multe direcții, luând ca punct de plecare conacul. Se urcase apoi cu administratorul în trăsură, văzuse locurile însemnate cu câte un țăruş şi dându-şi seama că patru kilometri sunt patru kilometri oriunde-ar duce ei, îşi zisese că atâta amar de drum pe care să-l bați cu

piciorul, şi încă-n fiecare zi, nu era de el. Nu-ncercase niciodată să-i străbată; curiozitatea nu era o trăsătură a caracterului său. Toţi doctorii îi dăduseră să bea nişte ceaiuri care stimulau diureza, înlesnind astfel eliminarea lichidelor din organism. Se codise vreo două săptămâni să le guste, însă cum nu mai avea pace de gura Luxiţei şi de-a guvernantei, se hotărâse, într-o zi, să-şi spurce sufletul cu zeama de buruieni. A doua oară nu le mai luase fiindcă nu-i plăceau la gust. Doctorii îi scriseseră ditamai lista cu ce trebuia şi cu ce nu trebuia să facă. Aşa, de pildă, îl opreau să-şi bea ceşcuţa de ţuică de dinaintea mesei, că ţuica stimula pofta de mâncare, lucru de care conul Ienache n-avea nevoie. Dar atunci pentru ce să se mai fi aşezat omul la masă dacă era oprit să-şi bucure nasul cu mirosul amărui de sâmbure de prună şi limba cu gustul de livadă-nflorită, fără să mai vorbim de ochi, care se cufunda-n licoarea gălbuie ca-ntr-un pumn de topaze, ca-ntr-un soare topit? Şi iară, pentru ce să te mai fi aşezat la masă dacă nu-ţi puteai pregăti sufletul, pe-ndelete, cu un pateu-două cu carne, cu ciuperci sau cu brânză amestecată cu mărar şi chimion, sau cu-o icră neagră întinsă pe pâine prăjită, unsă cu unt proaspăt, ori cu-o icră de ştiucă, bătută bine cu ulei de măsline, cu lămâie şi cu ceapă şi-mpodobită cu-o măslină şi dacă pe urmă nu puteai azvârli un pic de căldură pântecelui cu-o ciorbiţă de pui, ori de raţă, acrită cu aguridă, cu corcoduşe sau, iarna, cu zeamă de varză care capără la limbă şi ţâşneşte pe canea spumoasă ca şampania, şi dacă mai apoi, ca să pui şi-un temei, nu mâncai o ciulama ori o tocăniţă de măruntaie cu ceapă aurie şi c-un boţ de mămăligă şi câte şi mai câte minunăţii, lăsate toate de Dumnezeu pentru desfătarea omului, binefaceri cărora le cunoştea mirosul, gustul, înfăţişarea – amintirea fiecăreia dintre ele făcând să tresară altfel trupul lui gras – atunci pentru ce să se mai fi aşezat la masă, el, Ienache Kreţulescu? Pentru ca să-şi pedepsească zilele mâncând buruieni crude ca schimnicii şi carne fiartă sau la grătar?

Şi să mai umble şi de-a nebunul patru kilometri pe jos! De-aşa viaţă să fi avut parte duşmanii! Conul Ienache se hotărâse: mai bine-o zi vultur decât un an cioară. Avea să mănânce cum mâncase toată viaţa şi-avea să facă *mişcare* cu trăsura cum făcuse toată viaţa, iar în privinţa grăsimii, cât timp îşi mai vedea vârful ghetelor era încă bine. Bunăvoinţă, oarecare bunăvoinţă avusese: încercase o săptămână să nu mănânce seara. Nopţile trecuse prin chinurile iadului: pe lângă nodurile şi cârceii care i se puneau în burtă, avea nişte vise care-ar fi dus şi-un sfânt în ispită. Toate mâncărurile pe care le crease ori numai le visase omul i se prefirau prin faţa ochilor, îi gâdilau nările şi-l făceau să-i lase gura apă. Dimineaţa se trezea cu perna şi cu aşternutul leoarcă de sudoare, cu gura iască, ostenit de parcă s-ar fi bătut cu Necuratul, iar foamea care-l chinuise toată noaptea era de-a dreptul furioasă. Tremura de plăcere la fiecare-nghiţitură şi era-n stare să-şi prelungească masa de dimineaţă până spre amiază. Dacă văzuse că nici postul negru seral nu era de el, conul Ienache dăduse dracului buruieni şi prescripţii şi-şi văzuse de treburile lui. O viaţă avea omul. E drept că pe Luxiţa şi pe *fräulein* conul Ienache nu le-ndemna la mâncare, cum fac de obicei graşii, dintr-un fel de invidie nemărturisită pe care-o poartă oamenilor cu greutate normală. Erau sănătoase, mâncau numai cât le trebuia şi n-aveau nevoie să se-ndoape.

Cam pe când împlinise doisprezece ani, Luxiţa o-ntrebase pe *fräulein* dacă-i frumos să fii gras, având ea o bănuială contrarie. Guvernanta îi răspunsese un *nu* atât de categoric, încât o convinsese definitiv. Ideea îi venise Luxiţei văzându-l într-o zi pe conul Ienache fără cămaşă, înfăşurat de la brâu în jos cu un prosop, în timp ce Gore-i turna apă-n spinare cu stropitoarea. Fără să se uite prea bine, fetei îi rămăsese-n minte imaginea unui burduf alb-rozaliu, precurmat din loc în loc de nişte sfori nevăzute, un fel de caltaboş uriaş presărat cu tufe de păr roşcat. Fugise-n grădină râzând cât o ţinea gura. Din ziua-aceea,

Luxița începuse să țină socoteala a tot ce mânca: număra feliile de pâine, găluştile din supă şi pe cele cu prune; în sfârşit, cântărea tot ce-avea în farfurie şi ce ducea la gură, având mare grijă să nu se scoale de la masă umflată ca o căpuşă. Luase albumul cu fotografii de familie şi, uitându-se atent la fiecare neam al ei, afară de mamă-sa şi de Melina Mavros, care nu se putea numi neam, nu-i fusese nimeni pe plac. Toți, femei, bărbați, netrecuți încă de prima tinerețe, erau umflați cu țeava. Bărbații cu guşile şi cu fălcile strânse de gulere tari, cu hainele boltite peste nişte burți de două vedre bucata, iar cucoanele cu conciuri în vârful capului, cu ochi care de-abia mai mijeau din obrajii ca un poponeț de copil, cu gâturi înecate-n cute de osânză, chinuite-n gulere-nalte-acoperite cu dantele, cu busturi opulente ca o copaie de cozonac dospit, făcând o adâncitură bruscă sub sâni, după care urma o precurmătură ca de-o palmă şi ceva, nițel mai subțire decât ce fusese mai înainte şi pentru care trebuia să fi asudat mult bărbatul ori servitoarea trăgând şi-nnodând la şireturi, torturând carnea prea multă care nu se lăsa cuprinsă de corset.

— Tată, cum era mama?

— Cum să fie?

— Aşa…

Luxița făcuse un semn în aer, încercând să sugereze o siluetă de femeie.

— Era rotunjoară, frumoasă şi albă, albă. Avea ochi albaştri şi-un glas de mierlă. Conul Ienache îşi privise fata şi oftase. Şi s-a dus săraca. Aşa i-a fost scris. Luxița ştia că ea nu-i albă, nu-i rotunjoară şi n-are ochi albaştri; asta vedea oricine şi-aici nu-ncăpea tocmeală. Cu toate că-ntâlnea lume puțină, doar pe la sărbători, la mesele de familie, şi deci nu prea avea termeni de comparație, Luxița ştia că nu-i nici frumoasă. Când e vorba de frumusețe – câți ochi atâtea păreri, fiindcă unuia-i place popa, altuia preoteasa. În privința Luxiței nimeni nu-şi spusese vreo părere şi nimeni nu contrazisese pe nimeni,

fiindcă, fără nici o-ndoială, Luxița nu era şi nu putea să pară frumoasă cuiva. Toți ai casei, adică tată-său, *fräulein,* Fira şi Gore o iubeau, dar nu-ncercase niciunul s-o păcălească spunându-i, nici în glumă, c-ar fi fost frumoasă. Avea pielea neagră, părul negru cu două spârnele-n creştet, care-l făceau să stea a ceartă, ochi mici şi iscoditori, negri-tăciune, gura mare cu buze groase care, vara, când o mai prindea şi soarele, băteau în vânăt, capul teşit la spate de parcă i l-ar fi strâns într-o menghine când se născuse, ceea ce se băga de seamă şi din față, dar mai ales din profil, trăsăturile făcând între ele unghiuri prea mici. Luxița nu semăna cu nimeni din neam. De când îşi aducea lumea aminte de Krețuleşti şi de Văleşti, din care se trăgea Luxița, îi ştia bălani, cu ochi verzi ori albaştri şi cu glasuri frumoase; nu se făcea petrecere la o sută de kilometri-mprejur ca părinții ei să nu fi fost poftiți, având în repertoriu arii din opere, toate romanțele la modă şi cântece bătrâneşti moştenite din generație-n generație. Tot neamul Luxiței cântase la clavir ori la vioară. Luxița, iarăşi, ca nimeni din neam, avea un glas fornăit şi nu-ndrăznea să cânte nici când era singură. *Fräulein* cânta bine la pian, unul dintre motivele pentru care-o angajase conul Ienache, şi îi dădea lecții Luxiței care era-n stare s-o asculte pe guvernantă ore-ntregi cântând singură sau la patru mâini cu conul Ienache, fiindu-i însă urât ca moartea să se-audă pe ea clămpănind claviatura bietului instrument. Două lucruri o scoteau pe Luxița din fire: pictatul şi exersatul la pian. N-avea să priceapă de ce toate domnişoarele trebuiau să picteze şi să cânte la pian, fără să se prăpădească nici după una, nici după alta şi dând nişte «roade» care, de cele mai multe ori, strepezeau ochii şi urechile. Cui îi plăcea şi era sau se credea-n stare n-avea decât. Dar de ce s-o pună pe ea, cu de-a sila, să pătimească pânza şi să-şi scoată ochii copiind din nişte albume care circulau prin pensioanele de domnişoare, naturi moarte, peisaje cu lună palidă, căprioare la izvor, ca să-i iasă nişte pete

mohorâte şi nişte jivine care pân-atunci nu se născuseră pe pământ sau să hodorogească la pian când o putea asculta pe *fräulein,* care cânta muzică de-adevăratelea. Destul îi scoseseră sufletul, când era mică de tot, s-o-nvețe poezii pe dinafară, pe care trebuia să le spună-n fața musafirilor, făcând compliment la-nceput şi la sfârşit şi ținându-şi rochița ca un evantai, muncindu-şi mintea să nu-ncurce vreo vorbă şi să se facă de râs în fața oamenilor mari care, bine-nțeles, nu pricepeau nimic din ce spunea Luxița cu glasul ei fornăit. Dovada că nu pricepeau o avusese o dată când unchiu-său Mitică o sărutase şi-i spusese că lui i-au plăcut de când se ştia fabulele lui La Fontaine, după ce fata recitase o poezie nemțească în care era vorba de nişte munți troieniți de zăpadă şi de vântul care urla printre creste. Şi când te gândeşti că Luxița făcuse şi ca vântul! Bine că nu-i abătuse conului Ienache să-i ia şi profesor de canto.

— Dac-ar fi făcut toți ca tine n-ar mai fi fost pe lume nici tablouri, nici muzică.

— Şi crezi că pe ăia care au făcut tablouri şi muzică i-a pus tatăl lor sau guvernanta să picteze şi să cânte cu de-a sila?

— Omul trebui' să aibă voință, fără voință nu faci nimic în viață, zicea conul Ienache, cu glas domol, pe un ton de filosofie adâncă, neprea având argumente cu care să-şi convingă odrasla dacă i-ar fi răspuns direct la-ntrebare. Şi dacă nu-ncerci, de unde poți să ştii că nu zace-n tine o pictoriță sau o muzicantă?

— Păi nu vezi c-am încercat şi că nu zace? Atunci de ce să mai bat apa-n piuă?

— Chiar dacă n-ai un talent excepțional, dar tot trebui' să ştii să pictezi şi să cânți la piano.

— Da' eu n-am talent nici atâtica şi-mi sunt urâte amândouă ca moartea.

— Dacă toate fetele de vârsta şi de categoria ta fac la fel, tu ce-ai vrea să faci? Ți-nchipui ce-ar zice lumea dacă m-aş lua după tine? O fată are Ienache Krețulescu şi nici

ăsteia nu e-n stare să-i dea educație!

E drept că la ce-ar fi zis lumea Luxița nu se gândise.

— Bine, dar știu nemțește, franțuzește, vorbesc și scriu fără greșeală, știu istorie, geografie, aritmetică, științe naturale, citesc toate cărțile pe care le comanzi dumneata…

— Toate bune și frumoase, dar în societate nu vorbești de istorie și de geografie și nici de hipopotami, în societate cânți la piano, faci conversație.

— Eu am să fac conversație, se agățase Luxița de această posibilitate nesperată.

— Nu-i de-ajuns. Nu poți să n-ai în casă măcar un tablou-două, făcute de mâna ta.

— Bunica și mama n-au făcut tablouri, nu?

— Pe vremea lor nu era moda. Cucoanele nu-ncepuseră să picteze; ele-și treceau vremea cu broderia și cu croșetul.

Alte două ocupații după care Luxița nu se prăpădea. Ei îi plăcea să-nvețe tot ce-nvățase *fräulein* la școala ei în Elveția, să citească despre Napoleon, despre Alexandru Machedon, despre regi și-mpărați, romanele franțuzoaicei George Sand și tot felul de cărți pe care le putea citi franțuzește și nemțește. Și erau atâtea lucruri care-i plăceau Luxiței. Îi plăcea să-ngrijească florile, știa să le răsădească și să le-nmulțească, știa ce trebuie să faci ca un pom să n-aibă omizi și să dea fructe bune, știa să-ngrijească toate dobitoacele din curte, gătea și făcea dulcețuri la fel de bine ca Fira. Dar mai mult ca orice îi plăcea să călărească și să-noate, apucături de băiețoi, pe care nimeni nu le-avusese-n neam și care-l făceau pe conul Ienache să strâmbe din nas, deși nu-ncerca s-o oprească de la aceste fantezii, gândindu-se că erau folositoare pentru sănătate.

Pe lângă-not și călărie, Luxița se dădea și cu patinele și cu schiurile. Aplecarea fetei către sport, plăcerea pentru viața-n aer liber fuseseră-ncurajate de guvernantă, fericită că în țara asta depărtată, unde și-n societatea

aleasă domneau nişte principii de educaţie învechite cu o sută de ani faţă de Europa (prin Europa, *fräulein* înţelegând Apusul continentului), în ţara asta găsise un copil receptiv la concepţiile civilizate cu privire la educaţia intelectuală şi fizică a unei *tinere domnişoare. Fräulein,* fiică de pastor protestant, urmase o şcoală de stat în care se dădea o-nvăţătură folositoare pentru viaţa de fiecare zi, eliminând pe cât îngăduiau prejudecăţile epocii, pudibonderia educaţiei din pensioanele călugăriţelor catolice, unde se evitau toate subiectele *inconvenants,* domnişoarele având, la sfârşitul unei asemenea şcoli, o educaţie folositoare mai mult pentru viaţa de heruvim decât pentru cea terestră. Despre om, privit biologic, în asemenea şcoli nu se dădea nicio explicaţie, preferându-se ca domnişoarele să creadă, până la proba contrară, în apariţia copiilor prin intervenţia berzei şi-a foilor de varză. În sinea lui, conul Ienache era convins că elveţianca îi dăduse Luxiţei o educaţie cu care să se descurce-n viaţă, potrivită cu firea fără fandoseli a fetei, o educaţie cu care să nu moară de foame cum ar fi spus cineva din altă categorie socială decât conul Ienache, acolo unde problema existenţei n-avea doar un aspect moral.

— De ce vii, Luxiţă mamă, la bucătărie, ce nevoie ai? Că de slugi, slavă Domnului, n-ai să duci lipsă când ăi fi la casa ta, îi spunea Fira.

— Îmi place-n bucătărie. Îmi place mai ales cum miroase. Şi să ştii că n-am de gând să umplu casa cu slugi. Am să-mi iau doi oameni credincioşi, ca dumneata şi ca Gore, şi-atât. Am şi eu mâini şi picioare.

— Da, mamă, dar o cucoană nu trebui' să facă treabă. Coana Agripina, maică-ta, Dumnezeu s-o odihnească, nici nu călca prin bucătărie.

— Mie-mi place să-mi vâr nasu-n toate.

Conului Ienache nu prea-i plăcea vârâtul ăsta al fie-sii în toate cele. N-avea decât să stea cât îi poftea inima la bucătărie, dar să-i fi lăsat lui hârtiile şi registrele-n pace. O apucase-ntr-o zi un chef mare să facă ordine-n toată

casa. Îi luase de mânecă pe Gore, pe Fira şi pe *fräulein,* scuturaseră, dereticaseră, frecaseră lămpile şi argintăria cu oțet şi cu sare, şterseseră candelabrul din salon, cristal cu cristal, schimbaseră locul mobilelor prin casă, făcuseră totul să lucească de parcă s-ar fi pregătit de-un mare eveniment. Toate astea-ar fi fost bune şi frumoase dacă Luxiței, prin al cărei cap treceau câte şi mai câte, nu i-ar fi venit ideea să facă mare curățenie şi-n biroul conului Ienache, unde nu intra nimeni afară de dumnealui şi încă şi dumnealui din ce în ce mai rar. Conul Ienache se-mpotrivise cât putuse, cu vorba, fireşte, fiindcă mâna asupra Luxiței n-o ridicase niciodată.

— Te-mpotriveşti să-ți fac curat în birou de parc-ai avea ascuns acolo un mort.

De-abia la câtva timp după ce făcuse Luxița transformările amintite pricepuse conul Ienache că toată zarva nu fusese decât un pretext bine ticluit ca fata să poată pune mâna pe cheia biroului. Totuşi, conul Ienache nu-şi închipuise că Luxița avea să-mpingă atât de departe gluma şi să-i verifice registrele. Asta chiar nu-şi închipuise. După ce le cercetase din scoarță-n scoarță i se-nfățişase-ntunecată şi, cu-o privire rău-prevestitoare, se-nfipsese-naintea lui şi-i întinsese o foaie de hârtie, pe care erau scrise câteva scăderi şi câteva adunări.

— Dumneata citeşti vreodată registrele astea pe care le ține Ghiță?

— Le citesc, sigur că le citesc, răspunsese conul Ienache, cu gura moale.

— Da? Bine! Dacă zici că le citeşti, că de controlat, Dumnezeu cu mila, dacă zici că le citeşti, cum de n-ai băgat de seamă că administratorul te trage pe sfoară? Şi-un orb ar vedea.

— Ce ți-a venit, Luxițo? zisese conul Ienache alarmat, văzând că fata descoperise ce ştia toată lumea. Nici vorbă de-aşa ceva, cum o să mă-nşele el pe mine.

— Iac-aşa, bine, cum se-nşeală. Să-l dai afară numaidecât!

— Cum să fac una ca asta? Cine să vadă de pământ şi de pădure?

— Dumneata.

— Eu? Dar ce, eu pot? Păcatele mele, că de-abia mă mişc de bolnav ce sunt.

— De gras ce eşti, nu de bolnav.

Fata însoţise vorbele cu-o uitătură veninoasă şi plină de dispreţ, pentru care poate că şi conul Ienache, cât era de mototol, dac-ar fi fost mai sprinten, i-ar fi ars două perechi de palme. În locul palmelor pe care i le arsese-n gând, conul Ienache dăduse drumul unui glas şi mai spăşit.

— Şi dacă-l dau afară, pe cine s-aduc în loc?

— N-ai avea nevoie s-aduci pe nimeni dac-ai vedea dumneata de-avere; aşa cum trebuie. Pe cine s-aduci? Pe altul.

— Eşti copil şi nu-ţi dai seama că tot mai bine e cu unul sătul decât cu unul flămând, care ne-ar păpa mai rău ca ăsta.

— Eu dac-aş fi-n locul dumitale…

— Ce-ai face?

— N-aş lăsa pe altul să-şi vâre lingura-n strachina mea.

— Bine, tată, poate mi-o da Ăl-de-sus zile să te văd măritată şi să văd şi eu cum ai s-administrezi tu cu bărbatu-tău.

— Cum am s-administrez *eu.* Fiindcă averea *mea* eu am să mi-o administrez.

Din ziua-aceea, conul Ienache se simţea umilit şi coborât în ochii fiică-sii ca şi când pe el l-ar fi prins cu ocaua mică. Şi de fapt îl prinsese, căci ce altceva era să te ştii furat, iar din lene şi din comoditate să-nchizi ochii şi hoţul să te creadă nu numai o otreapă dar şi-un nătărău? Ghiţă, administratorul, îl anunţase pe conul Ienache c-avea de gând să-nceapă tăiatul unui parchet de vreo sută de pogoane din pădurea bătrână. Totul era aranjat, negustorul de cherestea avea să se prezinte cu banii-n

duminica următoare. Luxița, care-acuma nu se mişca de lângă taică-său ori de câte ori apărea Ghiță, administratorul, îl întrebase pe-acesta din urmă de ce nu se arătase negustorul la conac. Conul Ienache se uitase la Ghiță cu-o privire care-i cerea iertare pentru întrebarea asta nelalocul ei. Încurajat de privirea boierului, Ghiță se făcuse că n-aude.

— Domnule Ghiță, te-am întrebat de ce n-a venit negustorul aici, să vorbească şi cu *noi.*

— Păi ce nevoie era, domnişoară?

— Era.

— Păi da' pân-acu', ce, n-am mai tăiat pădure? Boierul şi-a luat banii şi n-a fost nicio supărare.

— A luat ce i-ai dat dumneata.

— Vai de mine, coane Ienache, dac-aşa am ajuns, după douăzeci de ani de când vă văd de-avere, dac-am ajuns să-şi bată joc de mine un copil, eu, coane Ienache, vă spun să vă găsiți alt om.

— Aşa i-am spus şi eu tatei. Să-şi găsească alt om, că dumneata-l furi cât poți. Am controlat registrele, foaie cu foaie. Luxița scosese hârtia cu socotelile din corsajul de catifea oranj. Eu aşa i-am spus, dar dumnealui a zis că mai bine cu dumneata care eşti sătul decât cu altul flămând.

Văzând Ghiță că boierul se uită speriat, dar nu scoate o vorbă şi dându-şi seama că frâul, chiar dacă nu-l luase, n-avea să treacă mult şi tot avea să-l ia-n mână urâta asta slabă, a dracului şi neagră, o lăsase mai moale.

— Vai de mine, domnişoară, să n-o luăm aşa. Eu care v-am servit cu credință.

— Să trecem mai departe…

— Bine, domnişoară, dacă aşa vi-i voia, vin cu negustorul aici.

— Să vii neapărat.

Luxița îl dusese pe Ghiță până la uşă ca să fie sigură că nu-i mai împuie capul conului Ienache, care, uimit cum era, ar fi fost în stare să strice efectul produs de ea

asupra pungaşului de administrator.

A doua zi, Luxița se urcase-n trăsură, cu *fräulein* şi cu Gore, şi-o pornise la oraş după delicatese şi după nişte lucruri de-mbrăcăminte pentru sezonul de toamnă. Înainte de-a face orice fel de cumpărături, Luxița bătuse cinci-şase depozite mari de cherestea şi-şi notase-n carnet, cu creionul de aur moştenit de la răposata mamă-sa, pe care-l ținea totdeauna la cingătoare, îşi notase prețurile mărfurilor din depozite. Acum n-avea decât să vină cherestegiul care voia să cumpere parchetul lor de pădure. De-aici înainte, conul Ienache n-avea decât să stea şi să dospească, dacă de-asemenea părinte-i făcuse Dumnezeu parte. De primăvara până toamna, domnişoara Luxița nu se dădea jos de pe cal, străbătând pădurea de-o mie de pogoane în lung şi-n lat, dând roată şi pe la grădini şi prin vii. La paisprezece ani câți avea – nimănui nu-i venea să creadă, însă numai atâția avea – toată lumea, în frunte cu Ghiță, administratorul, învățase că ea era stăpâna.

— Nu i-o fi, oameni buni, frică să umble-aşa numai cu Gore lângă ea?

— Nu-i e, că are două pistoale la brâu cu care-ți ia şi frunza-n zbor.

Deşi umbla-narmată ca Iancu Jianu şi era bărbătoasă şi colțoasă, lumea nu fugea de ea. Domnişoara Luxița vorbea cu toți, nu se ținea cu nasul pe sus, mânca şi bea-n casa oricui, îngrijea vitele bolnave din sat cu-nvățătura dobândită de la nemțoaica ei şi din cărți, şi cu toate că dacă-l ascultai pe Ghiță, administratorul, ai fi zis că e cea mai zgârcită făptură de pe fața pământului, domnişoara ştia să fie şi darnică. Fira şi Gore umblau îmbrăcați ca nişte boieri şi duceau trai nu glumă, fiindcă la conul Ienache în casă domnişoara nu lăsa să se facă două rânduri de mâncare; ce mâncau boierii mâncau şi slugile. La 23 iunie, de ziua răposatei coane Agripina, domnişoara făcea praznic în curtea bisericii şi dădea de sufletul moartei o basma şi-o bundiță de oaie femeilor din sat, iar

bărbaţilor câte-o pereche de ghete. În timpul prăşitului şi-al seceratului, se urca-n trăsură cu Gore şi le ducea oamenilor pe câmp butoiaşul cu ţuică şi pâine caldă coaptă de Fira. Citise, româneşte şi franţuzeşte, o groază de lucruri despre mizeria ţărănimii în regatul României şi-n alte ţări, dar nimic nu era mai convingător decât ce se putea vedea la marginea satului, de unde pornea pădurea şi moşia lor. Era pământ sărac de jur-împrejur şi-o lume care de-abia-şi ducea zilele. După ce se-ntorcea din câte o casă, unde fusese poftită să bea doar apă rece de multe ori, când se vedea la conac, Luxiţei i se părea că intră-n altă lume. Nu-i venea să creadă că pe jos erau covoare, că-n paturi erau plăpumi cu feţe de atlaz şi că n-avea decât să deschidă uşa cămării şi să-ntindă mâna ca să dea de bunătăţi pe care alţii nici după nume nu le ştiau.

În puţinele rânduri când o-nsoţise pe Luxiţa în sat şi intrase în câte un bordei ţărănesc, *fräulein* se frecase la ochi crezând că visează.

— *Louxitz, ce n'est pas croyable!*

— *Mais si, mais si.*

— *Et les gens riches, qu'est-ce qu'ils font contre cela?*

— *Ils s'empiffrent, jouent aux cartes, courent les putains, voilà!*

— *Louxitz! Mon Dieu! Où avez-vous pris ces mots innommables?* şi *fräulein* roşise până-n albul ochilor.

— *Dans Lesage et dans le duc de Saint-Simon.*{1}

Luxiţa roşise şi ea. O luase gura pe dinainte. Îi părea foarte rău c-o făcuse pe *fräulein* să se ruşineze, pe iubita ei *fräulein,* o fiinţă decentă şi curată ca o bucată de caş proaspăt. Româneşte, Luxiţa avea un vocabular colorat, slobod şi potrivit cu subiectul. Departe de ea gândul să şocheze pe cineva, dar nici să se ia după sclifositele alea de verişoare-ale ei care veneau o lună vara la moşie, vorbind numai franţuzeşte-ntre ele, ca să lase slugile cu gura-căscată şi ca să-şi arate cât sunt de deştepte. Ea, când vorbea româneşte, cu excepţia regulilor gramaticale,

pe care le respecta, vorbea ca orice țăran din sat, modelele ei cele mai apropiate fiind Fira şi Gore, cu care stătea la taclale ceasuri întregi. Cu taică-său, între patru ochi, vorbea numai româneşte. Îi venea să râdă de conul Ienache, cu grecismele lui moştenite de la nevastă-sa dintâi, de la mamă-sa şi de la bunică-sa, şi cu franțuzismele de care nu se putea dezbăra, oricâte zâmbete îi stârnea fiică-sii. Conul Ienache făcuse la Paris patru ani de studii în drept şi-n ştiințe sociale şi economice, întorcându-se de-acolo cu cinci cufere de cărți, cu-o jartieră bleu-marine garnisită cu trandafiraşi galbeni, vorbind impecabil franțuzeşte, rulând r-urile ca un parizian autentic. Toate aceste inestimabile valori dobândite-n străinătate, în afară de care şi-o nepotolită nostalgie a cheiurilor Senei, îl dispensaseră de obținerea unei diplome, care de altminteri nu i-ar fi folosit la nimic în raporturile cu Ghiță, administratorul. Coana Catița Kretulescu se consolase de averea pe care i-o păpase feciorul la franțuji, cu ştiința şi cu-ngăduința dumneaei, că un copil avea şi-nțelegea să-l ştie-n rând cu cei de-o seamă cu el. Se consolase mai ales pentru că feciorul, aflându-se la Paris în ’48, în inima revoluției, avusese destulă minte să rămână acolo să se uite cu ochi de străin la cele ce se petreceau în țară străină şi să nu vină-n țara lui să se-amestece-n zavera aceea fără niciun Dumnezeu, în care feciori de boieri se zăltaseră împotriva boierilor, vrând să răstoarne ei lumea, ca până la urmă să putrezească-n apă de vii, prăpădindu-şi tinerețile-n temnițele domniei. Destul îi fusese ei, sărmana, că nu mai avusese nici zi, nici noapte, din iunie până-n septembrie, de spaimă de ce se petrecea pe ulițі, de frică ba că vine Soliman, ba că pleacă Soliman, ba că vin unii, ba că vin alții, până venise-n sfârşit Fuad Efendi-n 13 septembrie, de făcuse regulă cu ăi zvânturați, «tot turcul săracul». Ziua tremura şi noaptea scria scrisori; îi scria feciorului, îndemnându-l să-şi vază de-nvățăturile lui şi să nu intrigărească nici cu franțujii, nici cu simpatrioții

lui români, că fața lumii dac-avea de gând să se schimbe se putea schimba şi fără să pună el mâna, să-i lase pe alții să-şi părăduiască ştiința şi averea cu gazete-n care să spună Evropei păsurile neamului de la Dunăre. Când îl văzuse pe Ienache acasă, teafăr şi curat, nededat cu zavergiii, uitase de patalamalele lipsă din bagajele feciorului şi de paralele duse pe apa-sâmbetei. La urma urmei, feciorul ei era boier şi n-avea nevoie de patalamale, bune doar pentru cine umbla după vreo slujbă la stăpânire, slujbele fiind făcute pentru târgoveți şi pentru boieri scăpătați cu totul şi care nu izbuteau să se pună pe picioare printr-o căsătorie avantajoasă. În 1852, în ianuarie, după ce-şi petrecuse un ultim *réveillon* în sânul civilizației, Ienache se-ntorsese la patria-mumă cu moartea-n suflet, adus de găurile din bugetul coanei Catița, manifestate printr-o restrângere considerabilă a moşiilor rămase la moartea răposatului ei bărbat. Trezită brusc şi cuprinsă de panică, îşi chemase fecioru-napoi nevrând s-ajungă la bătrânețe pe la uşile altora; era hotărâtă să-şi păstreze cu dinții conacul, trăsura, două-trei slugi pe lângă ea şi cele câteva bijuterii de care-o legau amintiri, salvate ca prin minune de la studiile feciorului; studiile astea se desfăşuraseră, la-nceput, în rând cu studenții care-nvățau, dornici să-şi facă un drum în lume, plini de ambiții ştiințifice şi umaniste; felul acesta de viață, pigmentată cu aventuri rezonabile, cu ucenice mărunte, fără pretenții şi duioase la suflet, ca-n melodrame, începuse destul de curând să i se pară fad, lipsit de imprevizibil. Deşi n-avea o fire năbădăioasă, tânărul Ienache Krețulescu jinduia după un trai care să-l facă să uite complet viața cumpătată de-acasă, de băiat crescut în fustele mă-sii şi-a numeroase mătuşi, văduve sau fete bătrâne. Dorea ceva inedit şi palpitant, care nu-ntârziase să i se-arate-n persoana unei dansatoare de *variété,* foarte la modă pe vremea-aceea, în Oraşul-lumină, întreținută de-un bancher respectabil ca vârstă, om cu judecată, care considera infidelitățile *de inimă* ale

domnişoarei Marie-José, Marijó pentru intimi, toane copilăreşti, ştiind că niciunul dintre fluturaşii *de passage*{2} nu-l putea detrona pe el, monarh absolut în viața protejatei sale. Ienache era sedus de ambianța de lux şi de rafinament din *hotelul* domnişoarei Marie-José, de toaletele şi de bijuteriile-acestei minunate făpturi, de desuurile ei care-ți dădeau amețeală, de supeurile pe care le oferea după spectacole, de conversațiile cu bancherul, om spiritual şi umblat, plin de bun-simț ca toată rasa lui care trăia de două mii de ani răspândită-n lume, într-un exil ce-i adusese putere şi-nțelepciune.

Nevenindu-i să creadă c-atâta noroc se putuse-abate asupra capului său, Ienache nu se dezlipea de culisele teatrului, pierzându-şi ziua şi noaptea în chip de cavaler servant al iubitei. Nemulțumit de starea umilitoare-n care-l punea concurența inegală cu bancherul, ținuse, totuşi, ca un fecior de neam ce se afla, să-şi dovedească generozitatea față de zeița inimii lui. Ne'ngăduindu-şi să-i cumpere bijuterii mărunte, care-ar fi părut ca o cenuşăreasă pe lângă o ducesă, alături de cele oferite de bancher, Ienache Krețulescu se hotărâse la câte o dantelă rară şi la acoperirea unor datorii de la joc, cărțile fiind pasiunea domnişoarei Marie-José, amatoare şi ea de senzații care s-o scoată din atmosfera anostă a vieții de zi cu zi, în care nimic nu se-ntâmplă afară de coafor, de croitorese, de furnizori de tot felul, de vizitele bancherului şi de vizitele lui Ienache. Până la douăzeci şi doi de ani, domnişoara Marie-José mai văzuse bărbați blonzi, subțirei şi frumoşi, cu mustățile frizate, fiindcă-n şase ani, câți trecuseră de când se *lansase,* avusese destul timp, dar niciunul nu venea *de chez les Turcs*{3}. Acest exotism trăsese balanța de partea lui Ienache, în competiția cu alți tineri frumoşi, cu mustăți frizate, sensibili la farmecele domnişoarei Marie-José şi deloc indiferenți la celebritatea protectorului ei, care-i conferea o valoare-n plus, ştiindu-se că acolo nu era de cheltuit decât timp şi iubire, capital care la vremea tinereții pare

inepuizabil. *Gesturile* lui Ienache, iubitul exotic, erau menite s-o-ncânte pe domnişoara Marijó, punând-o-ntr-o lumină avantajoasă faţă de *son gros*{4}, care putea să aprecieze că adoratorii ei nu erau toţi nişte coate-goale şi nişte profitori, ceea ce nu se putea nega despre cei doi-trei-patru predecesori ai «persanului» Ienache. Până la apariţia lui Ienache, domnişoara Marijó îşi plătea datoriile de la cărţi vânzând câte un cadou primit de la bancher, care o singură dată îi plătise asemenea datorii, ameninţând-o cu despărţirea dac-o mai prindea jucând. Marijó era sigură că *son gros* s-ar fi ţinut de vorbă. Îl cunoştea destul de bine ca să ştie că nu dispreţuieşte nimic mai mult pe lume decât slăbiciunea-n faţa unui lucru ce n-aducea plăcere nici minţii, nici corpului şi care te făcea să-ţi prăpădeşti banii şi nervii. Având o acoperire, fiindcă Ienache nu-nţelegea s-o ştie dezonorată nici în faţa partenerilor de joc, nici în faţa protectorului ei, Marijó se-azvârlise frenetic în această patimă, reprimată, mai mult sau mai puţin, pân-atunci – ceea ce sporise considerabil cheltuielile de-ntreţinere la-nvăţătură ale tânărului student valah Ienache Kreţulescu, aducând-o-n sapă de lemn pe coana Catiţa, femeie naivă şi-nfumurată, care până la urmă-şi dăduse şi ea seama că încă un an de şedere la Paris a feciorului şi nu mai avea cu ce-şi ţine ighemoniconul şi-aşa destul de primejduit.

Ienache nu-şi luase rămas-bun de la civilizaţie fără să-i ceară domnişoarei Marie-José mâna, gest de curtoazie pe care se simţise dator să-l facă de faţă cu toţi invitaţii dansatoarei, la ultimul supeu la care participase-n cocheta locuinţă a acesteia. «Naivul» Ienache hotărâse, dibaci, *se faire mousser quelque peu*{5} cu-această propunere extravagantă, cunoscând firea domnişoarei Marie-José, aderenţa ei de nezdruncinat la caldarâmul Parisului, din care crescuse, iubirea pentru «artă», precum şi «idealurile» acestei făpturi diafane dar cu picioarele foarte pe pământ, care-avea grijă, în viaţa frenetică şi zvânturată pe care-o ducea, să-şi depună

bijuteriile cele mai de preț la o bancă de mare prestigiu, pentru zilele cenuşii când cei douăzeci de ani aveau să-i treacă. Domnişoara Marie-José ducea viața pe care-o ducea dintr-un calcul foarte precis: acela de-a menține un anumit zumzet ațâțător în jurul numelui dumisale şi din convingerea că de nimic nu se plictisesc mai repede bărbații decât de femeile cuminți şi potolite, convingere pe care i-o întărise şi bancherul ei, într-o discuție ceva mai liberă cu Ienache, după o petrecere cu tineret mult, gălăgios, cu preponderență feminină.

— Dragă prietene, fiecărui bărbat îi place un anumit gen de femeie. Genul *putain* place însă tuturor.

Ienache ştia că domnişoara Marie-José ar fi putut accepta cererea lui în căsătorie numai dacă şi-ar fi pierdut mințile, dar că, altmintrelea, asemenea omagiu, făcut de față cu lume, era un punct de onoare în biografia amoroasă a dansatoarei, cu sorți de-a fi citat mai spre bătrânețe, când domnişoara Marie-José, cucoană respectabilă, durdulie, dedicată operelor de binefacere şi protecției animalelor, crescând poate copii de suflet, avea să-şi aducă-aminte cu nostalgie de *son fiancé, Iénaké*{6}, devenit în suvenirurile senectuții *prince valaque*{7}, aureolat de-o dragoste pură şi desperată.

După gestul lui cavaleresc, răsplătit cu un refuz, plin de menajamente şi de duioşie, din partea domnişoarei Marie-José – care văzuse prea multe pân-atunci ca să creadă-n seriozitatea unei asemenea propuneri (a câta la număr în tânăra-i viață?) – subt pretextul carierei sale, duşmană a unei vieți casnice liniştite, cu sufletul uşurat, într-o poză romantică deznădăjduită, Ienache-şi luase rămas-bun de la doamna inimii lui, de care-l lega mai mult vanitatea decât iubirea, îşi luase rămas-bun de la Parisul de care-l lega o iubire adevărată şi-şi cătase de drum spre gurile Dunării.

După câteva zile în care se-nvârtise-n jurul lui ca o cloşcă, mamă-sa găsise de cuviință, cu mare părere de rău c-avea să-şi mâhnească odrasla, să-l pună totuşi la

curent cu starea lor financiară. Era mult mai rău decât şi-nchipuise Ienache. Casa de la oraş, împreună cu mobilele ei franţuzeşti, care costaseră o avere, fusese de mult ipotecată, iar bani de plătit termenele nu se arătau de nicăieri, singura posibilitate de scoatere de sub ipotecă rămânând vinderea ultimului petic de moşie, care, de bine, de rău, administrat ca lumea, putea produce un minimum în stare să le-asigure o viaţă modestă, în timp ce casa era un capital mort. Ienache, ajuns capul familiei, trebuia să hotărască; proaspăt întors de la Paris, nu fusese deloc atras de viaţa campestră preamărită de secolul al XVIII-lea şi, prin urmare, alesese casa de la oraş cu mobilele ei de acaju, urmând să lichideze tot ce le rămăsese la ţară, în condiţiile-n care se aflau nemaiavând rost să păstreze conacul şi vreun petic de pământ în jurul lui. Banii ce depăşeau poliţele asupra casei urmau să le-asigure existenţa o bucată de vreme, a cărei lungime ţinea de felul cum aveau să-i chibzuiască, până ce Ienache reuşea să-şi facă o situaţie, ceea ce nu putea să-ntârzie, date fiind calităţile sale. Coana Catiţa nu schiţase niciun gest de rezistenţă faţă de planurile feciorului, trasate cu-o repeziciune şi cu-o iscusinţă de strateg încercat în tactica lichidării averilor. Felul în care Ienache avea să-şi facă o situaţie nu fusese discutat, fiindcă asemenea proiecte nu se ticluiau bătând din palme; ele cereau o cunoaştere-a lumii-n care te-nvârteai, fixarea unor repere, a unei platforme, în sfârşit o mulţime de chiţibuşuri, de informaţii, de fineţuri, timp, răbdare şi dibăcie. Avea să se gândească şi la asta că doar nu intraseră zilele-n sac. Ce fusese important – vinderea moşiei – se rezolvase repede. Mutaţi la oraş, Ienache ieşise-n lume, având astfel prilej să-ntindă nada prin cuconet; ajunsese repede nelipsitul saloanelor şi-al sindrofiilor, făcând o impresie profundă-n inimile plăpânde şi setoase de aventură, cu silueta lui elegantă, cu cotleţii şi cu mustaţa lui frizată, cu impecabila croială a redengotelor lui colorate, cu nasturii detaşabili, din

perle-adevărate, cu care-şi încheia cămăşile englezeşti, vestigii ale vieții pariziene şi-ale averii cheltuite la-nvățătură, cu manierele lui elegante, fără ostentație, de adevărat om de lume. În ciuda absolutei sale tăceri cu privire la episodul Marie-José, în țară zvonul ajunsese totuşi, prin românii care se-aflaseră la Paris în aceeaşi vreme cu Ienache, înfrumusețând faptele şi făcând din tânărul boier un sfărâmător de inimi, pentru care o superbă femeie, regina dansatoarelor pariziene, amanta *en titre*{8} a celui mai mare bancher din vestul Europei, fusese cât pe ce să abandoneze Parisul, dansul, viața fastuoasă, pe bancher, şi să-l urmeze pe Ienache, la capătul pământului, dac-ar fi fost nevoie, iar la refuzul lui Ienache de-a accepta asemenea sacrificii, suverana neîncoronată a demi-mondului încercase să se sinucidă, prin ce mijloc povestea nu mai spunea. Această aură pasionată şi misterioasă făcea din Ienache un personaj pe cât de căutat de femei, pe-atât de temut de bărbații-nsurați şi mai ales de tații de familie, cu fete de măritat, care-avuseseră grijă să se informeze de starea-n care o adusese tânărul «bonjurist» pe coana Catița. Afară de-acest amănunt plin de semnificație, gusturile manifeste ale junelui Ienache pentru lux, pentru viața petrecută-n conversații agreabile şi lipsită de orice preocupare lucrativă, plăcerea cu care se-aşeza la jocul de cărți, îi determinaseră pe tații de familie să declare, fără drept de apel, că Ienache Krețulescu, fiul coanei Catița, *nu era* o partidă.

Pentru a nu risca un refuz direct şi umilitor, coana Catița şi Ienache, la urechea cărora nu lipsise a ajunge zvonul acestei categorisiri, o rugaseră pe ruda lor apropiată, Veta Krețulescu, amatoare, profesionistă aproape, într-ale pețitoriilor şi-a altor tranzacții, s-azvârle ca din partea ei o vorbă-n câteva case boiereşti de ranguri diferite, unde erau fete de măritat, pentru-a afla dincotro bătea vântu-n privința lui Ienache. Zvonul se adeverise: nimeni nu şi-l dorea ginere pe Ienache Krețulescu, ceea

ce-l făcea pe tânăr să-nțeleagă precum că numele şi manierele, fără avere, erau bune de fluturat în saloane, dar nu de luat în căsătorie, nereprezentând un gir în fața unor oameni calculați, care ştiau că dacă nu deschizi ochii deschizi punga. Această ofensă, primită pe căi indirecte, îl predispusese pe Ienache să cugete, câteva zile, cu oarecare melancolie şi cu dezgust la zădărnicia vieții lumeşti, în care spiritul şi-atributele lui erau aşezate pe ultima treaptă. Fire bună şi iertătoare, ca tot românul, pe care uşor l-apucă, uşor îl lasă, gândise că poate şi boierii aceia înapoiați şi-ncăftănați aveau dreptate, căci bucuriile spiritului de la materie vin şi că – de era să vorbească pe drepte şi cu mâna pe cuget – nici el unul nu s-ar fi legat la cap cu-o femeie de neam ajunsă-n sapă de lemn şi pe deasupra şi cheltuitoare. Dispoziția meditativă şi morocănoasă trecându-i repede şi găsind el că n-avea, cu-o vorbă românească, de ce să se supere ca văcarul pe sat, Ienache-şi arboră una dintre elegantele redengote, nasturii-perle, surâsul lui fermecător şi nițel blazat şi păşi din nou pragul saloanelor, hotărât să n-azvârle şi să nu primească avansuri care nu puteau duce la nimic. Atâta vreme cât teşchereaua babacăi mai zornăia cât de cât, avea să ducă o viață după pofta inimii, cea mai înțeleaptă din câte se putea, nefiind încă vremea să bată pe la uşi după slujbe şi să apeleze la bunăvoința unor neamuri sus-puse care, înainte de-a-l lămuri dacă aveau de gând să-i acorde protecția, i-ar fi ținut un lung discurs despre starea jalnică a multor familii boiereşti, ajunse la selamet din pricina unor odrasle cu fumuri evropeneşti, risipitori de averi strânse şi păstrate de alții, cumpătați şi vrednici, logos după care el, Ienache, ar fi trebuit, ruşinat şi smerit, să rostească o fățarnică palinodie prin care să se lepede de-o viață ce-i adusese-atâtea plăceri, prin care-avusese părerea că pluteşte. Credea că nu era cazul nici să-şi încerce norocul în vreo familie orăşenească bogată, cu fete de măritat, ştiind cât ar fi mâhnit-o pe coana Catița – care-ar fi socotit că spre ispăşirea vreunor

păcate-ale strămoşilor i-a hărăzit Dumnezeu s-apuce ziua când să se-ncuscrească-n negustorime – dar şi gândindu-se că, pe lângă durerea pricinuită coanei Catița, s-ar fi putut izbi de-un refuz şi din partea asta, unde nu era de presupus că numele şi spiritul ar fi fost mai la preț decât în boierime. Întoarcerea la Paris, chiar fără «asocierea bănească» a unei alte domnişoare Marie-José, nu era posibilă. Şi-apoi, în țară, viața omului fără treabă era mult mai odihnitoare decât la Paris; acolo făceai mult mai multă cheltuială cu duhul şi cu trupul – chiar petrecerile-aveau alt ritm – iar viața intelectuală, obrazul pe care-l aveai de păstrat cereau mai multe eforturi decât în lumea de-aici, în care faptul de-a fi trăit câțiva ani în Europa îți asigura, pe puțin, un avantaj de chior în țara orbilor. Renunțând la gândul însurătorii cu-o fată potrivită pentru vârsta şi pentru rangul lui, Ienache, sub aparențe nepăsătoare, adoptase o poziție de expectativă atentă, urmărind cu ochi ager candidații la deces, care-ar fi putut lăsa-n urmă văduve cu stare.

* * *

Profesorul Şerban simți că-l ia cu frig. Se mai uită o dată la magnolie şi trase-ncet geamul, ca lianele de glicină să nu-l spargă. După ce-nvârti de câteva ori în gol mânerul de-alamă-al cremonei, reuşi-n sfârşit să-l închidă. «Ne rablagim, ne rablagim... Mi-e somn de parcă n-am dormit de-o viață. Şi n-am o sută de ani, vorba cucoanei Luxița. Coana Mare. („Tuşesc, Daniele, de parcaş avea o sută de ani”, spunea ea foarte serios, cu glasul plin de revoltă, făcându-i cu ochiul şi-arătându-i cu o mişcare abia schițată a obrazului pe fiică-sa şi pe ginerisău, părinții profesorului, moşnegi şi ei, care-o luau în serios şi-i aminteau de fiecare dată că n-avea o sută, dar avea nouăzeci şi opt. „Păi, ce, se compară?”, continua Coana Mare, tot atât de serios şi de revoltat.) Doamne, săracii... De ce mi-oi fi adus eu aminte oare de Amira

Pompiliu? Prin ce asociație de idei? De nicio idee, care dracu de idee» – se enervă el din cauza festei pe care i-o juca memoria – «mă rog care-a fost fleacul care mi-a adus aminte şi pe urmă de unde-am pornit şi unde-am ajuns? Fluxul ăsta al memoriei, nu vorbim mereu despre el? Povestea din Proust cu prăjiturica, *l'histoire de la petite madeleine,* cum îi zic domnii-ăştia cu literatura».

Se uită-n dreapta, în stânga, se căută prin buzunare. «Am uitat că nu mai fumez». Inspectă noptierele. Pe una se afla o poză a lor, a-ntregii familii, de prin '39, într-o ramă-ngustă de argint. Pe marmura celeilalte, o urmă de ceară galbenă, de la lumânarea pe care i-o aprinseseră coanei Luța. «Toți ne ducem, e banal s-o spui, dar... Chiar n-o mai fi rămas niciun chibrit pe-aici?».

Profesorul şi-ndreptă ochii spre cele trei tablouri «pictate» şi li se-adresă-nclinându-se: «Doamnele mele, vreun chibrit pe undeva? Dumneavoastră, doamnă Mavros, dumneavoastră care mi-ați fi putut fi străbunică dacă s-ar mai fi putut, dumneavoastră, ca fiind cea mai veche şi cea mai de drept stăpână-a casei, ce ziceți? E vreun chibrit pe undeva?». Se uită lung la portretul de epocă, se uită cum se uitase de-atâtea ori în ochii negri cu sclipiri violet, care te urmăreau oriunde te-ai fi dus şi-şi spuse şi-acum ce-şi spusese de-atâtea ori: «N-a nimerit-o rău străbunicul Ienache Kretulescu».

Continuând să caute din ochi şi cu mâinile, găsi o cutie de chibrituri sub o *„Românie Liberă”* împăturită la „Mica Publicitate”, rămasă pe birou cine-ştie-de-când.

«Acum aprindem gazele şi dac-avem noroc bem şi-o cafea. Mulțumesc, kera Melina. Străbunică Agripina, Coană Mare», le salută el pe colegele de perete ale doamnei Mavros-Krețulescu, «kir Costi ne-a murit într-un ceas bun!».

CAPITOLUL DOI
Melina Mavros

Decesul care, după cum fusese scris în stele, avea să schimbe soarta lui Ienache Kreţulescu, se petrecuse cu vreo trei ani înaintea revenirii lui în patrie. Răposatul Costi Mavros, de pe urma căruia Ienache avea să trăiască-un trai, închisese ochii la şaptezeci de ani, lăsând avere frumoasă şi-o văduvă de patruzeci şi doi de ani, femeie bine făcută care-şi arăta vârsta numai la mânie, când dădea la iveală toate refulările, toţi dracii, toate umilinţele-nghiţite-n douăzeci şi patru de ani trăiţi alături de-un bărbat bătrân, sucit, pentru care orice lucru era ori prea lung ori prea scurt, ori prea-nchis ori prea deschis, mâncarea era ori prea rece ori prea fierbinte, curvar la vremea lui şi de-aceea bănuitor şi pe umbră de bărbat, bolnav de gelozie, plin de hachiţe, zgârcit, numărând paraua ca pe vremea când descărca vapoarele-n Pireu, cu-o fire menită să nu fericească pe nimeni, având grijă să-i amintească destul de des nevestei că o culesese din gunoaiele Galaţilor ca s-o facă mare cucoană, cu trăsură la scară şi cu slugi. Pe Melina, kir Costi Mavros, o luase dintr-o familie de simigii greci, oameni săraci şi cumsecade, cu zece copii, care visau să se-ntoarcă-n ţara lor, ca atâţia dezrădăcinaţi, şi să-şi deschidă acolo o prăvălioară, după ce-aveau să prindă ceva cheag în Galaţi, ceea ce-ntârzia să se-ntâmple. Simigiii îşi dăduseră bobocul de fată cu părere de rău pe de-o parte, dar, pe de altă parte, bucuroşi că cel puţin unul dintre ei scăpa de sărăcie, şi, cine ştie, dacă ginerele avea să se-arate mărinimos, poate şi ei, ceilalţi. Dar ginerele era pestriţ la suflet. În afară de cele două nepoate, fetele soră-sii, Noemi, pe care le-nzestrase, tremurându-i mâna, şi le trimisese-n Grecia cu primul vapor, spre-a fi sigur că scăpase de ele de-a binelea, în afară de astea două nepoate, nimeni nu se putea lăuda că

văzuse vreun ban sau vreun dar de la Costi Mavros. La tinerețe, până a nu se-nsura prima oară, pe vremea când bătea din când în când drumul pe la câte-o profesionistă-a amorului, mai mult decât tariful nu lăsa un creițar.

Întâia nevastă, fata unui simigiu, grec şi-acela, după doi ani de măritiş, fugise cu un geambaş de la care cumpăra kir Costi cai. Dacă nu s-ar fi ivit geambaşul, ea tot ar fi plecat de la kir Costi căci îi era de-ajuns cât îi mâncase papara. Se mira lumea cum de grecul, care şi-ar fi mâncat de sub unghie, îşi căuta neveste sărace. Kir Costi ştia câtă putere are banul asupra omului; îi trebuia nevastă crescută-n lipsuri, să-l respecte pentru avuția lui şi să nu cuteze să ridice glas. O asemenea femeie, oricât s-ar fi-nvățat la el cu avuția, tot n-avea să uite de unde se trăgea, cum nu uitase nici el despre sine. Cea dintâi îl luase cu gând curat să facă-mpreună casă. La treizeci de ani, câți avea pe-atunci, om frumos şi bogat, kir Costi n-avea decât să-ntindă mâna s-aleagă. Văzând că bărbatul nu-i dă niciun creițar pe mână, că nu le trece nimeni pragul şi nici ei pe-al altora, că nu face copii, nu ştia din ce pricină, şi că n-avea ce s-aştepte mai bun de la un bărbat țâfnos şi-atât de-al dracului din floarea vârstei, Antigoni chibzuise că era mai bine să-şi trăiască viața cum şi-o trăi-o decât să stea de la douăzeci de ani ca-n colivie, mângâindu-se cu mătăsurile-n care se-mbrăca după-amiază, când o scotea kir Costi la plimbare în caleaşca descoperită, cu diamante atârnate pe ea, ca s-o vadă lumea, diamante pe care – nici nu intra bine pe uşă – kir Costi i le dădea jos cu mâna lui, le număra din ochi şi le punea-n casa de fier, de-a cărei cheie nu se despărțea nici în somn. Şi-aşa, chibzuind că mai bine sărac şi curat, îşi luase pasărea zborul.

Melina, care nici pe departe n-avea firea blândă şi potolită a celei dintâi neveste-a lui kir Costi, răbdătoare şi tenace, se-ncăpățânase s-aştepte moartea bărbatului. Ce e drept, la optsprezece ani, câți avea când se măritase, cei patruzeci şi şase-ai lui kir Costi i se păreau o vârstă la

care sapa şi lopata nu puteau fi departe. Fața lui kir Costi, de culoare nisipie, şi mâinile cu pete mici cafenii, arătând că fierea şi ficatul începeau să scârțâie, îi întăriseră nădejdea într-o văduvie destul de-apropiată. Deşi subțire la corp, cumpătat şi grijuliu cu sănătatea lui, kir Costi nu putea ascunde semnele unei tinereți sărace şi trăite mai mult decât din plin. Dar între semnele-astea şi groapă avea să se-aştearnă drum lung. După primii ani, Melina îşi dăduse şi ea seama că uneori se duc multe piei de mieluşel până să crape una de oaie bătrână. La-nceput o bătuse de câteva ori gândul să se-mbrace-n rochia de postav vişiniu cu care venise de-acasă şi să se ducă-napoi la ai ei sau unde-o vedea cu ochii, dar se răzgândise, părându-i rău să dea cu piciorul unei averi care-ntr-o bună zi tot a ei avea să fie. Apoi, cu fiecare zi trăită alături de kir Costi, i se-aşeza o cocleală pe suflet, care omora orice dorință de noutate. Şi dacă-ar fi plecat de la el, ştia c-avea să ducă mai departe scârba care-i tăiase încrederea şi veselia, avea să ia cu sine bănuiala şi neliniştea bărbatului ei, care nu vedea-n jur decât mincinoşi şi hoți şi nu visa, în somnul lui zvâcnit, decât jafuri şi incendii, crime şi tot felul de grozăvii, avea să ducă oriunde bănuiala şi neliniştea lui, permanente şi molipsitoare. Ca şi cu Antigoni, kir Costi-şi făcea zilnic plimbarea de după-amiază în trăsură cu Melina, împodobind-o cu diamantele cumpărate pentru cea dintâi, la care mai adăugase câteva, luate la prețuri mai mult decât rezonabile, de pe la familii boiereşti scăpătate sau care, ne'nțelegându-se la-mpărțirea vreunei moşteniri, alegeau calea vânzării. După ce se-arătau în lume, cum închidea uşa-n urma lor, kir Costi îi scotea Melinei bijuteriile şi le număra din ochi, ca şi când vreun duh ar fi putut s-o jefuiască subt privirea lui care n-o slăbea o clipă, tot timpul cât îşi făceau plimbarea. Melina ştia că hoțul cel mai temut de kir Costi era ea. Se temea că nevasta ar fi putut dosi ceva pentru ai ei. Când, din an în paşti, venea careva din neam s-o vadă pe Melina, kir

Costi nu se mişca de lângă nevastă-sa. Cine nu l-ar fi cunoscut s-ar fi putut lăsa păcălit să creadă că o făcea din dragoste, firească dacă te mai gândeai şi la diferenţa de vârstă dintre ei. Doar în ultimul an de viaţă al lui kir Costi, când acesta nu se mai putea mişca din fotoliu, de unde ţipa însă de zăngăneau ţurţurii candelabrelor, doar atunci trăsese Melina de-o parte cât putuse, pentru-ai ei şi mai ales pentru ea, nefiind sigură ce-avea să se-ntâmple cu bunurile lui kir Costi, după ce s-o apuca el să-nchidă ochii. Noemi, sora acestuia, murise de mult la ţărmul natal, fericită că oasele-aveau să-i putrezească sub soarele Mării Egee, acel colţ cristalin de Mediterană, şi că cele două fete i se măritaseră cu oameni chibzuiţi şi strângători. După moartea mamei lor, fetele, împreună cu familiile, se mutaseră la San Francisco, suspinând în faţa Pacificului după marea Arhipelagului, consolându-se numai cu câştigul care, în noul continent, depăşea aşteptările lor din momentul îmbarcării spre vest. Melina bănuia că nepoatele şi bărbaţii lor, cu avere, acolo în ţara depărtată, mai mare desigur decât a lui kir Costi, n-aveau să treacă un ocean şi două continente ca să vină după moştenirea unchiului, acum când nu mai trăgeau mâţa de coadă. Dar cine-i putea garanta? Ca să se-asigure, îi ceruse lui kir Costi, pomenind de multe ori cuvintele *moarte* şi *plecare,* un testament în bună regulă, întocmit cu avocat, cu judecător şi cu martori. La-nceput, kir Costi se codise, dar speriat că moartea s-ar fi putut lăsa aşteptată şi deci Melina i-ar mai fi putut fi necesară, deşi o ura fiindcă o vedea trăind încă ani mulţi – închipuindu-şi şi cam în ce fel – după ce el avea să fie oale şi ulcele, îi împlinise dorinţa. Se-aşteptase ca nevastă-sa, văzându-se bună-stăpână pe averea lui, strânsă cu trudă la tinereţe, să-l lase să moară de foame. Dimpotrivă, Melina-l hrănise cu ce era mai bun şi mai scump şi-l îmbrăca-n fotoliul lui, ca pe-un ginere. Voia să-i arate că nu era deloc aşa cum crezuse el douăzeci şi patru de ani. Îi citea toate cărţile şi toate ziarele româneşti, greceşti, franţuzeşti şi

nemţeşti pe care le dorea. Kir Costi rupea niţică nemţească şi niţică franţuzească, învăţate la Pireu, pe vremea tinereţii, ca mai toţi hamalii, marinarii şi chelnerii trăiţi în porturi. Melina, în primii ani de căsătorie, cu-ngăduinţa bărbatului, învăţate temeinic astea două limbi de la o profesoară bătrână. Învăţase şi istorie, geografie, ştiinţe naturale şi să cânte la pian. Cunoştea numirile latineşti ale plantelor şi-ale animalelor ca un naturalist. La pian, după cât îi spunea urechea ei, fiindcă n-o auzise nimeni niciodată, cânta bine. Cânta pentru ea singură cât lipsea kir Costi de-acasă, iar de când kir Costi stătea-n fotoliu îi cânta şi lui ca să-i înfrumuseţeze puţinele zile pe care le mai avea de trăit. Nu-i arăta lui kir Costi nervozitatea pe care cei sănătoşi o arată bolnavilor a căror moarte o aşteaptă cu nerăbdare. Dimpotrivă, era-ngăduitoare şi-şi înfrâna orice privire şi orice vorbă repezită pe care kir Costi le-ar fi stârnit şi unui înger, cu hachiţele lui ce se-nmulţeau invers proporţional cu zilele câte-i mai rămâneau de trăit. Ceruse să-i aducă preot să-l spovedească şi să-l împărtăşească. Melina trecuse-n camera vecină şi intrase în camera bolnavului doar când o chemase preotul. Din fotoliul lui, kir Costi, care n-o slăbea din ochi pe nevastă-sa, văzând-o cu punguţa de catifea în care, în ultima vreme, pe lângă chei ţinea şi ceva bani, îi făcea semne, pe care Melina părea că nu le vede, să nu-i dea preotului decât un leu, cum le fusese vorba de la-nceput. După ce-l condusese pe preot până la trăsură, Melina râsese cu lacrimi şi cu hohote, cum nu-şi aducea aminte să mai fi râs pân-atunci. Râdea de kir Costi, care niciodată nu i se păruse mai jalnic şi mai caraghios decât în momentele-acelea când, cu un picior în groapă, încerca să-şi cumpere iertarea păcatelor de la slujitorul Domnului, pe cât mai puţine parale; râdea şi de bucurie că morbul zgârceniei nu trecuse şi-asupra ei, că o plăcere tot îi mai rămăsese pe lume: să cheltuiască. Făcuse-apoi un ocol prin grădină. Privise atent fiecare floare şi fiecare arbust şi i se păruse că atunci le vedea

pentru prima dată. Merita să trăiască măcar pentru bogăția asta de mirosuri şi de culori, pentru candoarea şi pentru grația lor inalterabilă. Îi ieşise înainte şi Lăbuş, dulăul de stână cu cap mare, posac, cu labe late şi cu glas gros, pe care cu şase luni în urmă îl aduseseră de la moşie, să-i păzească. Lăbuş se-aşezase-n fața ei şi-o privea, ne'ndrăznind să se-apropie, cerşind numai din ochi o mângâiere. Melina-şi plimbase mâna parfumată pe urechile aspre şi pe botul umed al câinelui care, plin de recunoştință, îi linsese podul palmei, apoi o petrecuse, la un pas distanță, până la ultima treaptă a scării. Melina-l mai privise o dată, prin uşa de sticlă, şi se simțise legată printr-un fel de frăție de câinele cu privire potolită şi resemnată. «Nu ştiu, Lăbuş, ce ne-o mai aştepta, de-aici încolo».

La o săptămână după ce se-mpăcase cu cerul, kir Costi îşi dăduse duhul, scutind astfel banii pe care-ar fi trebuit să-i cheltuiască pentru reîmprospătarea memoriei lui Dumnezeu, pe care-ar fi cerut-o un răspas mai lung de vreme între-mpărtăşanie şi plecarea spre lumea drepților. Melina-l înmormântase cu mare pompă, cu şase preoți, azvârlind din belşug bani la răscruci, făcând pomană la cimitir țiganilor şi cerşetorilor, nelipsiți la asemenea ocazii, invitând acasă pe toți cunoscuții care se osteniseră să-l petreacă pe răposat la ultimul lăcaş. Kir Costi, desigur, s-ar fi răsucit în groapă dac-ar fi putut vedea risipa făcută de nevastă-sa, care se văzuse acum ca găina-n grămadă. La biserică şi la groapă, o podidise de două ori plânsul uitându-se la grămada de oase ieşite prin pielea cenuşie şi uscată, rămăşițele pământeşti ale lui kir Costi. Multă lume-şi dăduse coate şi zâmbise pe sub mustăți gândindu-se că văduva se pricepea să se prefacă, iar cei mai naivi, gata să se-ncreadă în tot ce vedeau, fuseseră de părere că văduva-şi plângea bărbatul din inimă, cu toți anii lui mulți şi-n ciuda firii lui de care se dusese vestea. Se-nşelau şi unii şi alții. Melina plângea tinerețea ei pierdută lâng-un om pe care-l urâse şi care,

în momentele bune, îi fusese indiferent, care nu ştiuse să răsplătească în niciun fel tinereţea, frumuseţea şi inima ei, care, la-nceput, cu puţină osteneală, ar fi putut fi câştigată. Lângă pachetul acela de oase-nvelite-n piele stafidită dormise, măcar de-ar fi dormit, douăzeci şi patru de ani. Banii care-i rămâneau acum nu-i puteau aduce înapoi cei optsprezece ani, pielea fragedă şi râsul vesel şi-ncrezător. Asta îngropa ea şi asta plângea. La «sărutarea de pe urmă», Melina se-apropiase, sărutase crucifixul de pe pieptul mortului şi se-aplecase deasupra frunţii lui, sărutând aerul şi zicând în gând: «Iartă-mă, kir Costi, dar nu pot, Dumnezeu să te odihnească!».

A doua zi, văduva se-ncuiase-n biroul răposatului, cu un pui la ţiglă şi cu-o sticlă de vin alb alături şi nu ieşise decât pe-ntuneric să dea un ocol prin curte, însoţită de Lăbuş, ameţită de câte adunări, scăderi şi-mpărţiri făcuse.

— Coniţă, dacă ţi-e urât să dormi singură, îmi iau salteaua şi vin să dorm cu dumneata, se oferise Fira.

Melina se uitase la fată şi-i pusese mâna pe braţ.

— Fii pe pace, că nu mi-e urât. De-acolo nu se mai întoarce nimeni.

Melina-şi mutase aşternutul într-o cameră de oaspeţi, la trei uşi de dormitor, cameră care, în douăzeci şi patru de ani nu servise de douăzeci şi patru de ori, umblându-se-n ea numai pentru măturat şi pentru aerisit, ca să nu capete miros de-ncăpere-nchisă. Din colţul de la răsărit, o priveau Maica Domnului şi pruncul ei, ferecaţi în aur, iar de pe zidul din faţa patului, de pe-un taler de faianţă grecească, un chip de efeb, cu păr cârlionţat. Un zeu care părea a fi Apollo.

În satul unde-şi aveau moşia, Melina dăduse de sufletul mortului haine şi, tot spre-aducere-aminte, atârnase-n biserică, pe catapeteasmă, la picioarele lui Cristos răstignit, darurile de nuntă primite de la kir Costi: un şir de mărgăritare rotunde, şi toate la fel de mari, cam cât vişinele nealtoite, la mijloc cu-o cruce cu braţe egale,

bătută-n diamante ca boabele de porumb, care-ți luau ochii, şi-o pereche de cercei cu diamante mari înconjurate cu mărgăritare. Melina se lipsise de odoarele-astea de foarte mare preț şi nici rudelor ei nu voise să le dea, având credința, nemărturisită cu glas tare, că purtau ghinion oricui s-ar fi-mpodobit cu ele, iar dacă le-ar fi vândut, nici banii luați de pe urma lor n-ar fi adus mai mult noroc celui care i-ar fi folosit. I se părea că asupra acestor nestemate apăsa un blestem. Când le văzuse-atârnate la picioarele lui Cristos, simțise un fel de uşurare, de parcă s-ar fi lepădat de-o piază-rea care se ținuse toată viața pe urmele sale.

Apoi, Melina le dăduse părinților şi fraților ei, fiecăruia cât avusese nevoie, iar aceştia luați ca de-un val de visul lor vechi după țărmul «patridei», plecaseră cu mic-cu-mare-n Grecia, lăsându-şi în urmă binefăcătoarea copleşită de binecuvântări şi uşurată că-i ştia mulțumiți şi-ndestulați, deşi atât de târziu, când nimic n-o mai lega de ei. Poftise-acasă şi milostivise şi nişte neamuri depărtate-ale răposatului, plăcintari modeşti dintr-o mahala a oraşului; acestora nu le venea să creadă-n atâta mărinimie din partea văduvei vărului Costi, care-n viața lui nu le dăduse nici bună-ziua.

După o lună de la petrecerea lui kir Costi – Melina socotind că timp de-o lună buna-cuviință îi cere unei văduve să se ocupe numai de fapte pioase şi să primească numai vizite de condoleanțe, mai ales când văduva nu e hărțuită de cine-ştie-ce griji şi nevoi – Melina îi chemase, unul câte unul pe toți negustorii cu care-avusese de-a face bărbatu-său. Îi anunța pe calea asta că avea de gând să lichideze negustoria de grâne şi de brânzeturi cu care se-ndeletnicise bărbatu-său, morile şi tăbăcăriile, păstrându-şi doar moşia şi casa de la oraş. Încercase fiecare s-o convingă să-l ia părtaş la negustoria rămasă de pe urma lui kir Costi, la care-ar fi fost mai mare păcatul să renunțe, când toate mergeau atât de bine, dar văduva nu se lăsase păcălită, ştiind, la vârsta ei, că lucrul

amestecat nu miroase bine. Erau mai sănătoşi galbenii buni, cu zimţi netociţi, decât un câştig nesigur, căci câştigul e totdeauna nesigur, mai ales când se-mparte, sigură fiind doar paguba pe care nimeni nu şi-o trece numai pe numele lui. Melina, îmbrăcată decent, în rochie neagră închisă până-n gât, purtând doar ceasul de aur cu lanţ subţire de care nu se despărţea decât noaptea, se purtase cu negustorii ca o femeie cu judecată şi cu experienţă şi nu ca o văduvă prostită de durere şi naivă pe deasupra, ceea ce i s-ar fi părut nepotrivit. Lichidase totul fără grabă, că nu fugea de la foc, şi se putea lăuda că n-o trăsese nimeni pe sfoară. Stătuse trei luni şi jumătate în ţară, ca să-l pomenească pe kir Costi după datinile româneşti, căci printre români trăise, apoi îşi pusese la loc sigur avutul care-ar fi putut face picioare, îşi strânsese în două cufere potrivite lucrurile care socotise că-i trebuiau neapărat şi pornise, peste graniţă, să vadă mai întâi ţara părinţilor ei. Un an cât avea să lipsească, lăsase moşia în seama Firei şi-a lui Gore care, chiar dac-aveau s-o fure, tot dânsei aveau să-i lase grosul, fiind nededaţi la potlogării. Fira şi Gore, fraţii de pe urmă dintr-o casă nevoiaşă cu douăzeci de copii, cu părinţi prea bătrâni ca să le mai ajute să-şi facă vreun rost pe lume, fuseseră sortiţi călugăriei. Văzându-i dezgheţaţi şi-nvăţaţi cu greul, la stăruinţele Melinei, kir Costi îi luase pe lângă casă şi-afară de nemulţumirea pe care i-o pricinuia orice fiinţă care răsufla în jurul lui, alte supărări n-avusese de pe urma celor doi fraţi.

În străinătate, Melina vedea că banii puteau folosi şi la altceva decât să-i numeri şi să-i ţii bine ferecaţi. Cu ei îţi cumpărai plăceri, luai ochii şi momeai. La patruzeci şi doi de ani ai ei, i se-aruncau ochiade ca uneia de douăzeci, i se strângea mâna cu înţeles la despărţire, i se furau sărutări, i se-ntâmplau nişte lucruri pe care alta, cu mai puţin cap, le-ar fi luat de bune pe toate. Întoarsă-n camera de hotel sau de pensiune, Melina se uita-n oglindă, îşi zâmbea, felicitându-se că nu se lăsa dusă, şi-

şi spunea în şoaptă: «Drăguță, nu uita câți ani ai. Ce-a fost s-a dus. Înfruptă-te din toate, dar ține-ți mințile-acasă». Hotărâtă să nu-şi înfrâneze nicio poftă şi nicio pornire, Melina mânca cele mai curioase lucruri, gusta din toate băuturile şi nu dădea cu piciorul nici unei aventuri galante care-o ispitea, cu bărbați de vârsta ei şi mai ales cu bărbați mai tineri decât ea, preferându-i pe cei din urmă pentru frăgezimea pielii şi pentru carnea lor pietroasă, necunoscute de ea pân-atunci, căci, deşi lipsiți de scrupule şi de principii, aceştia i se păreau mai puțin ipocriți decât vulpile bătrâne, mai direcți şi cu-apucături mai sănătoase; şi mai ales pentru că socotea aventurile de-acest fel o răscumpărare, oricât de târzie, a anilor mohorâți, în care-avusese parte numai de pielea de pergament învechit a lui kir Costi, de mâinile şi de picioarele lui reci de broască, de sughițurile lui de după fiecare masă şi de somnul lui neliniştit. Întoarsă din străinătate, unde primise chiar şi cereri în căsătorie, care n-o ademeniseră, din partea unor oameni cu stare şi de vârstă potrivită cu vârsta ei, Melina era mai slabă cu câteva kilograme şi zdrobită de oboseală, de-o oboseală sănătoasă care-o făcuse ca în primele două luni după ce se văzuse din nou în patul ei să doarmă pe rupte. Cuta, care, pe când trăia kir Costi, începuse să i se-adâncească între sprâncenele-mbinate subțire, aproape nu se mai vedea. Fața ei prelungă şi aspră căpătase un fel de dulceață şi de moliciune, iar gura, cam mare, zâmbea larg, arătând două şiruri de dinți frumoşi, de-un alb care bătea-n siniliu. Când se simțise de-a binelea odihnită, o apucase o poftă grozavă de-nnoiri şi de prefaceri. Mai întâi, îşi împodobise grădina cu straturi de plante mărunte, aşezate după modelele dintr-o carte adusă de ea din locurile pe care le cutreierase. Astfel, ceea ce înainte era un răzor de flori, acum devenise un covor viu, cu linii exacte, în care culorile se-armonizau, diferențiindu-se şi-n acelaşi timp topindu-se unele-ntr-altele. În partea cea mai însorită-a casei, spărsese peretele exterior şi-l

înlocuise cu sticlă, transformând colțul acela în seră; văpsise casa-n alb pe dinafară, schimbase tapetele întunecate, alese de kir Costi ca să țină la fum şi la murdărie, cu altele de mătase-n culori deschise, azvârlise tot ce i se păruse vechi, urât sau de prisos, aşa că, după aceste modificări, casa arăta ca un vast salon, gata de petrecere. Tăvi, fructiere, chisele şi sfeşnice de-argint cu luciu stins, mângâietor, se răsfățau ici-colo, răspunzând irizărilor de curcubeu ale câte unui cristal, sau făcându-şi un semn discret cu câte un cloazoné sau cu câte un şal persan azvârlit, ca din întâmplare, lâng-o icoană sau lâng-o faianță de preț. Toate pernele şi pernuțele pe care kir Costi le socotea o culme a confortului, a eleganței şi-a boieriei, trecuseră în odaia Firei şi-ntr-a lui Gore. Camera Melinei era tapetată cu mătase mată albă, presărată cu buchete mărunte de trandafiri moarați, material din care era făcut şi pologul patului, tapiseria acestuia precum şi-a otomanei de pe care se putea privi în oglinda cu trei canaturi de lângă fereastră. De-o parte şi de alta a patului, se afla câte o blană de urs alb, iar în restul odăii un covor de Smirna pe care kir Costi, ne'ndurându-se să pună piciorul, îl ținuse făcut sul, învelit în pânză şi ocrotit, împotriva moliilor, cu frunze de tutun şi cu flori de levănțică. În prima zi, când îl aşternuse, după ce se minunase cu Fira şi, cu Gore, văzându-l toți trei pentru prima oară pus într-o odaie şi nu doar pe sârmă la aerisit, ca pe vremea răposatului – Melina încuiase uşa, se-aplecase şi-l mângâiase cu sfială, ca pe-o ființă frumoasă, apoi îl pipăise cu tălpile goale, ca până la urmă să se tăvălească pe el în lung şi-n lat, să-i soarbă mirosul de levănțică şi de tutun care pătrunsese-n fiecare fir al lânii lui strălucitoare, tăiate scurt, şi să-şi dilate pupilele pentru a cuprinde cât mai mult din câmpul lui de ambră, în care se-ncrustau smalțuri de cer, de lujer de floare şi magia cine-ştie-câtor gânduri țesute-ntr-însul. «Ce bine e să fii bogat, să fii bogat şi să ai dorințe!».

Anul de doliu trecuse. Mormântul lui kir Costi era

acoperit cu-o lespede albă de marmură şi străjuit de-o altă bucată de marmură, dreptunghiulară, fără nicio podoabă afară de crucea cu braţe egale, grecească, dăltuită-ntr-un colţ. Dedesubt, cu litere greceşti – numele lui kir Costi, apoi data naşterii şi cea a morţii. O amforă, cioplită din aceeaşi bucată cu lespedea, era împodobită cu flori proaspete în fiecare duminică. Acest mormânt simplu, unic în tot cimitirul, era copia fidelă a unui mormânt pe care-l văzuse Melina într-un cimitir din Grecia. Multe cunoştinţe, care se duseseră din curiozitate la mormântul lui kir Costi, îl găsiseră dacă nu urât cel puţin ciudat – nişte bolovani de piatră – între mormintele din jur, numai ghirlande şi îngeraşi; afară de asta era de-a dreptul strigător la cer că văduva nu găsise de cuviinţă să scrie, cum ar fi făcut orice femeie cu bun-simţ, după ce-i rămăsese-atâta avere de pe urma răposatului, «Aici odihneşte scumpul şi neuitatul meu soţ» sau ceva de-acest fel, ori să fi dat un ban să-i scrie careva un epitaf în versuri. Aşa, kir Costi era-ngropat ca un mort rămas în grija primăriei, de parcă şi-ar fi lăsat averea la săraci.

Monumentul, comandat în Grecia şi-adus cu mare tevatură-n ţară, costase de nu se ştie câte ori mai mult decât oricare altul făcut de vreun pietrar autohton. De când se trezise bine pe lume şi mai ales de când călătorise şi văzuse-atâtea popoare şi-atâtea obiceiuri, Melina avea ambiţia să nu lase prin nimic să i se ghicească obârşia. Oricine, când e copil sau adolescent, îşi doreşte lucrurile văzute la cei care pentru el reprezintă un ideal. Te miri de multe ori când vezi în casele oamenilor obiecte la care nu te-ai aştepta – fiindcă ţi se par nepotrivite cu nivelul proprietarilor – de prost gust şi demodate, exact cele pe care oamenii cu pricina le-au jinduit în tinereţe. Melina se străduise să-şi reprime toate dorinţele de pe vremea când vindea halva, susan, dovleac, alviţă şi bragă-n dugheana lui taică-său. Pe-atunci, idealul ei era-ntruchipat de rochiile împopoţonate-ale fetelor lui Stavri, negustorul cel mai bogat de pe uliţa

mare din Galați, şi de casa acestuia, ticsită de mobile înecate în pluşuri grele, în bibiluri, în dantele de culoarea untului, o casă unde numai tavanul era gol, o casă-n care musafirul se-ngropa-ntre perne şi era sufocat cu dulceață, mai ales de trandafiri, cu şerbeturi şi cu tot felul de zaharicale. Dar mai mult decât toate astea, idealul Melinei din vremea-aceea erau bijuteriile kerei Antigoni Stavri, inelele ei, câte două şi chiar trei pe fiecare deget, brățările pân-aproape de cot, cu lucrături fine, în smalțuri, în diamante şi-n mărgăritare mărunte, lanțul gros, de aur răsucit, de care-atârna un ceas în formă de evantai şi alt lanț, în care aurul alterna cu mărgăritarele, terminat cu doi ciucuri grei. La tinerețe, Melina se visa o cucoană impunătoare şi opulentă, răsturnată-ntre perne – lucrate cu acul şi cu croşetul, cu margini încrețite, de atlaz lucios, în culori stridente – ciugulind toată ziua stafide şi zaharicale, nevasta vreunui negustor bogat (cu lanț de aur gros la butonieră, încărcat cu brelocuri), cu-o casă de copii, respectată de tot oraşul, după care să-ntoarcă lumea capul, duminica, în timp ce ea ar fi trecut falnică în trăsură mergând la biserică. Dorințele de-odinioară aduceau un zâmbet disprețuitor, dar şi înduioşat, pe buzele cărnoase ale Melinei. Duioşia şi părerea de rău i le stârneau gândul la tinerețea pierdută, cu naivitatea ei cu tot, la cârdul de copii care i-ar fi-nveselit casa, dacă nu s-ar fi măritat cu kir Costi sau dacă acesta ar fi lăsat-o văduvă la vreme. Kir Costi îi dăduse a-nțelege că daca se trezea cu vreun copil, Melina îşi putea lua papucii, odrasla aceea nevenind din sângele lui, căci pe el nu-l blagoslovise cerul cu darul înmulțirii. Kir Costi nu povestea că Dumnezeu n-avea, în privința asta, niciun amestec, ci nişte fierturi de gândăcei înghițite de dumnealui pe vremea tinereții, pentru anume boli care din lume se iau. Kir Costi o lăsase pe Melina cam când încep să-l lase toate pe om. Acum trebuia să se bucure şi ea de ceea ce-i mai stătea la-ndemână. Din străinătăți, Melina îşi adusese rochii, blănuri, caşmiruri şi postavuri

care făceau o avere şi n-avea de gând să le ţină-n cufăr şi să umble cu ele doar ca să le păzească de molii. Văzuse că lumea cu pretenţii de-acolo se-mbraca-n culori potolite, cucoanele purtau bijuterii asortate cu toaletele, fără să atârne pe ele tot ce-aveau în casetă, dantelele şi panglicile erau folosite cu băgare de seamă, fiindcă nimeni nu voia să pară gătit ca de carnaval. Melina se-mbrăca şi se purta după moda evropenească. Pentru a ieşi din singurătatea-n care trăise cu kir Costi şi-n cele câteva luni petrecute în ţară după moartea lui, Melina poftise mai întâi în vizită câteva negustorese bogate, cu bărbaţii cărora avusese răposatul legături de afaceri. De fapt, Melina ţintea să se viziteze cu boierimea, dar începutul era bine să fie făcut cu cei de-o seamă cu ea, care făţiş n-aveau pricină s-o refuze. Boierii încă se ţineau mai toţi de rang şi nu voiau să se-amestece cu negustorimea. Dar Melina ştia că banul acoperă multe, cumpără orice, iar lustrul său te face şi de neam şi frumos şi deştept. Negustoresele se prezentară fără greş, îmboldite de viermele neadormit al curiozităţii. Prea se spuneau multe pe seama văduvei ca ele să scape-asemenea prilej de-a judeca singure cam ce era scorneală. Se zvonise că văduva Mavros îşi adusese de peste mări şi ţări o maimuţă care mânca la masă cu stăpâna şi care făcea tumbele şi giumbuşlucurile cele mai ne'nchipuite, că văduva se scălda-n fiecare zi în lapte de măgăriţă, ca să-şi frăgezească pielea, şi că pusese ochii pe-un boier bogat, bătrân şi văduv, nesăţioasă cum era de averi şi de diamanticale. Casa Melinei le uimise prin spaţiile ei goale, prin lucrurile ei puţine, prin calitatea lor care nu scăpa unor femei învăţate să prefire prin mâini ţesături scumpe, argintărie şi porcelană. Privirea le era atrasă ca de-un magnet de apele schimbătoare-ale rochiei cenuşiu-deschis, aproape albă, în care era-mbrăcată văduva şi de safirul mare atârnat la gât pe-un fir de platină. În cocul negru răsucit pe ceafă purta un pieptene de bagá, dantelat. Safirele cerceilor, care-i ajungeau aproape de

umeri, cât şi cel purtat pe inelarul mâinii stângi aveau aceeaşi culoare şi-aceeaşi tăietură cu safirul de la gât, doar că erau mai mici.

La-nceput, stânjenite, începuseră destul de repede să se simtă la largul lor cu gazda vorbăreaţă, care le povestea câte-n lună şi-n stele, de pe unde colindase, fără să facă totuşi pe grozava, şi care-asculta, plină de interes, reţete de prăjituri, de şerbeturi şi de dulceţuri, precum şi poveşti care-mai-de-care despre lume puţin sau deloc cunoscută ei. Intrarea Firei, îmbrăcată orăşeneşte, cu şorţuleţ şi cu bonetă de dantelă, împingând o măsuţă de sticlă şi de metal, pe rotile, pe care erau aşezate felurite gustări şi dulciuri, le uimise mai mult decât tot ce văzuseră până-atunci. Maimuţa, despre care umbla zvonul prin oraş, putea s-apară când voia, căci acum negustoresele erau călite cu ciudăţeniile văduvei. Până la urmă, una dintre ele, neputându-şi ţine limba, o-ntrebase de dobitocul străin pe care, zicea lumea, şi-l adusese de peste mări şi ţări. Melina râsese cu poftă şi le spusese că-n afară de ea, de Gore, de Fira, de ăle trei mâţe, de Lăbuş şi de caii din grajd alte vietăţi nu se mai aflau la casa dumisale. Dar fiindcă venise vorba de-nchipuitul animal străin, Melina găsise cu cale să le-arate sera în care-aveau pe drept cuvânt ce să vadă şi de ce să se minuneze, şi-n drum să le-arate casa. Valuri de «ah», «oh», «ţţţ» se-amestecaseră printre plantele exotice. Dar mai ciudat, din tot ce văzuseră, li se păruse Lăbuş care nu fusese travestit ca Fira, după moda apusului, ci rămăsese cu floacele lui ciobăneşti, cu labe greoaie şi cu glas gros, ca pe vremea când păzea oile, o arătare cu totul nepotrivită-n asemenea curte cu flori sădite-n «modele», pe care stăpâna-l păstra, în glumă se vede, sau ca să-şi uimească o dată mai mult musafirii. După-nceputul potolit, cu mici sindrofii între cucoane, casa Melinei se deschisese şi la zaiafeturi în lege, cu lume multă, cu taraf, unde negustorimea se pierdea printre doctori, dascăli şi tineret întors de la Paris, cu vederi mai largi în privinţa

ighemoniconului.

De altminteri, de când cu «aventuriştii» de la ’48, care se proclamaseră-mpotriva tuturor «sacrelor» privilegii, lovind şi-n ranguri, mai ales dacă nu erau acoperite de-o «foncţie», chiar şi boieri «şezători», care nu văzuseră Parisul, mai lăsaseră din damf şi-ncepuseră a-şi zice că nu strica să te iei bine cu «locuitorii».

Fără să se repeadă şi să dea ghes celor spre care-şi îndrepta privirea, Melina înaintase cu paşi mărunţi şi atenţi în această negustorie-a relaţiilor cu lumea bună, folosind-o ca iscoadă şi ca mediator pe coana Veta Kreţulescu, oricând gata să facă servicii contra cost şi chiar pe gratis, pentru boieri scăpătaţi ca şi ea, sau când samsarlâcul pe care-l avea de pus la cale-i era pe plac. Vânzările de case, de moşii, de giuvaericale îi boboşau punga de saftian, îi umpleau cămara şi-i veseleau curtea cu câte un curcan, cu câte un groştei – cu alte cuvinte, îi aduceau foloase care nu erau de dispreţuit. Dar adevărata bucurie pentru sufletul coanei Veta, femeie urâtă, rămasă văduvă şi fără avere de la tinereţe, erau samsarlâcurile de dragoste, bileţelele strecurate-n palmă, vorbele şoptite la ureche dintr-o suflare, închipuirile pe care le stârneau ele-n mintea ei, chiar dacă-i aduceau mai puţin în teşcherea. Coana Veta era intermediarul ideal căci ştia, ca orice adevărat om de afaceri, să păstreze o discreţie-absolută asupra tratativelor ei, astfel încât, oricare-ar fi fost negustoria pentru care-şi rodea pingelele, nimeni nu era compromis în cazul unui eşec. Ca una fără alt fel de-ndeletniciri şi de griji, coana Veta Kreţulescu nu se mulţumea numai să răspundă solicitărilor, ci avea şi iniţiative proprii, mai ales pe tărâm matrimonial, însoţind de multe ori cu gândul, oameni potriviţi, care, chiar de-auziseră unii despre alţii, n-aveau cum să se cunoască şi, poate că nici nu se gândiseră cât de bine le-ar fi stat împreună pentru a i se-adresa, în acest scop, priceputei coane Veta. Aceasta mânca-n fiecare zi altă casă, fiind poftită de toată lumea, cu mare

plăcere, deoarece noutățile pe care le puteai afla din gazete erau fleac pe lângă ce ştia coana Veta. Când hotăra să-şi ofere serviciile-acolo unde nu-i erau cerute, coana Veta se-mbrăca-n ce-avea mai bun şi se-nfățişa la una din părți. După câteva «politețuri» schimbate cu gazda, trecea de-a dreptul la «materie», având grijă să spună că nu era trimisa celeilalte părți, ci venită de capul ei. Dacă răspunsul era «nu», coana Veta nu insista; continua să schimbe politețuri cu gazda, strecurându-i şi câte ceva din secretele oraşului, ca o persoană bine informată ce se afla, îşi bea cafeaua şi-şi lua dulceața, se ridica să plece, îşi cerea iertare de-ndrăzneală şi de supărare şi se-alegea mai totdeauna cu-o invitație la masă, chiar dacă răspunsul la afacerea pentru care se ostenise să vină rămânea acelaşi. Deşi boieroaică scăpătată, făcând pe misita, coana Veta Krețulescu se purta ca o cucoană şi continua să fie socotită o cucoană. Nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să-şi îngăduie cu ea ceea ce şi-ar fi-ngăduit cu orice samsar din rândul ovreilor, al armenilor, al grecilor sau al românilor. Capul ei lung, de cal, era de-o urâțenie puțin obişnuită, care impunea din primul moment anumită distanță-ntre coana Veta Krețulescu şi interlocutori. Coana Veta ştia să păstreze anumite rezerve-n comportarea față de cei de-o seamă cu ea şi față de ceilalți. Ea nu primea plata ce i se cuvenea decât după ce treaba era-ncheiată, iar apoi ştia să dispară fără să se bage de seamă. De-aceea, de multe ori, negustori ovrei sau armeni şi arendaşi greci preferau să le fie intermediar coana Veta Krețulescu decât vreun conațional. Fiecare ştia că tarifele boieroaicei erau destul de ridicate, însă făcea să dai un ban mai mult dar să nu te ştie nimeni ce-nvârteşti. Față de-atâtea merite, care făceau din ea un samsar demn de curți împărăteşti, nu era de mirare că i te simțeai obligat coanei Veta şi *după* ce puneai punct afacerii pe care ți-o mijlocise şi c-ai fi vrut s-o-ndatorezi şi tu cu ceva. Dar dânsa, prea cu ştiință la toate-alifiile ca să-ți dea degetul după care să se ducă mâna toată, deloc

dornică să-ntindă punți de egalitate-ntre ea şi fie cine-ar fi fost, nu cerea servicii fără «avantaj» pentru partener decât rar de tot, ca pe-o marcă de preferință pe care ți-o acorda. Aşa că Melina Mavros – acuma când bunul Dumnezeu şi rugăciunile celor care-o ndrăgeau îi ajutaseră să se ridice după luni şi luni, din patul suferinței, în care-o doborâse o boală aprigă şi, se crezuse, fără leac – se simțea onorată să-ndeplinească «favorul» pe care i-l cerea coana Veta, primul, de-o viață de când se cunoşteau. «Înseamnă c-am crescut în ochii ei, sau poate i-o fi fost milă de „boala” mea, sau poate „nepoțelul” i-o fi atât de drag…?!».

Spre-a-şi sărbători «însănătoşirea», Melina avea să dea o petrecere la care era poftită o mulțime de lume şi mai ales tineret; văduva dorea să uite suferințele zăcerii şi să-şi bucure ochii şi inima cu taraf şi cu danțuri. La asemenea zaiafet nu era să lipsească tocmai coana Veta Krețulescu a cărei prezență-n asemenea împrejurare era tot atât de necesară ca lăutarii la nuntă. Coana Veta ceruse gazdei «favorul» să-şi aducă la petrecere un nepot de văr, tânăr cu-nvățătură, manierat şi trăit prin străinătăți, pe care-l aştepta un viitor strălucit. Melina, zâmbind cu-nțeles, încuviințase. Coana Veta urzea desigur vreun plan de căsătorie sau cine ştie ce altă afacere al cărei erou avea să fie nepotul, în capul scării, îmbrăcată-n alb, cu nelipsitul ei smarald lăfăit între sâni, fără altă mişcare în afara aceleia de-a-ntinde mâna, amfitrioana-şi primea oaspeții. Din josul scării, peste treptele porfirii de marmură, lui Ienache Krețulescu i se păruse că-n fața ochilor i se-arată o statuie care-n loc să fie drapată-n piatră ca semenele ei, purta haine-obişnuite. De sus, Melina vedea alături de capul de cal al coanei Veta, un cap blond, cu mustăți frizate, cu frunte-naltă şi cu sprâncene-arcuite sub care erau pictate două petice de cer bătând în violet. Prezentându-şi nepotul, coanei Veta nu-i scăpase privirea cu care-l măsurase grecoaica pe Ienache, privire de zaraf mulțumit de lucrul

pe care-l preţuieşte. Nu-i scăpase nici privirea nepotului, în care se citea uimirea plină de-ncântare a celui care se trezeşte-n faţa unui cal de rasă după ce se-aşteptase să dea cu ochii de-o gloabă. Nici nu trecuse bine pragul casei Mavros şi Ienache ghicise-n ce scop îl scosese mătuşă-sa-n lume, ca pe-o fată de măritat, naivă şi timidă, care trebuie-arătată, ca orice marfă ce nu se vinde singură din sipet.

«Deci ăsta e „nepoţelul" învăţat, manierat şi cu viitor», îşi zicea Melina, «că despre trecutul lui ce să mai vorbim, două moşii tocate şi-un palat de casă». Acum, odrasla şi cu proasta de mă-sa cumpăraseră o căsuţă, fostă pe vremuri casa grădinarului, dintr-o curte boierească. Nu-ncăpea nici o-ndoială că tânărul boier, atât de-nzestrat la-nvârtitul cărţilor, trebuia căpătuit; el trebuia să fericească vreo familie care nu ştia cum să-şi toace cât mai repede averea. Melinei nu-i rămânea decât s-o descopere pe cea căreia avea să-i fie azvârlită nada. Destule feţe de cucoane-şi schimbaseră culoarea, destule evantaie bătuseră mai tare şi destule zâmbete împietriseră când Ienache Kreţulescu se oprise o clipă-n pragul salonului şi se-nclinase în semn de salut către-ntreaga adunare. Cu priviri repezi şi neinsistente, Melina îl supraveghease pe tânăr toată seara. Ştia pe degete de câte ori dansase cu fiecare fată sau cucoană, prinsese din ochi vorbe de reproş pornite din câteva guri spre urechea lui Ienache, remarcase figura netulburată şi zâmbetul nestingherit cu care-acesta, ca un adevărat om de lume, primea învinuirile făcute *sotto voce*{9}. Comportarea lui egală în distribuirea atenţiilor şi-a numărului de dansuri ar fi putut face pe oricine să creadă că Ienache venise-n seara-aceea-n casa Mavros fără niciun alt gând decât cel de-a petrece. Dansase şi cu gazda, schimbând câteva cuvinte convenţionale despre plăcerile dansului şi-ale societăţii, o măsurase discret în timp ce aceasta se prefăcuse că se uită-n altă parte, îşi clătise ochii lui albaştri în apele smaraldului de la gât, îşi rotise iute

privirea spre celelalte pietre, din urechi şi de la mână, surori mai mici ale celui dintâi, le preţuise, într-un calcul rapid, la valoarea lor reală, şi-i venise să fluiere de-admiraţie pentru cifra obţinută, apoi văzuse bijuteriile trecute prin mâna tuturor zarafilor din oraş, cunoscuţi lui ca nişte rude-apropiate, şi chiar şi la preţul de jaf ce s-ar fi obţinut de la aceştia, în gând Ienache îşi spusese totuşi un «mda» destul de mulţumit. Îi dăduse Melinei Mavros treizeci şi şase-treizeci şi şapte de ani cam obosiţi şi patruzeci şi doi-patruzeci şi trei bine ţinuţi. Îi plăcuse statura ei înaltă, corpul subţire care n-avea nevoie de corset, liniile ferme-ale feţei cu carne puţină şi cu piele-ntinsă, genele foarte lungi care-azvârleau o umbră deasă peste pleoapele de jos, sprâncenele-mbinate bizantin, ţinuta degajată şi vocea frumoasă. Ochiul de cunoscător al lui Ienache se plimbase mângâios peste salonul văduvei, îmbinare de stofe grele, sidefuri, lacuri, cristale, porţelanuri şi luciu stins de argint, şi socotise că Melina Mavros era un *bun cumpărător.* N-avea nici o-ndoială că mătuşă-sa Veta *ei* voia să i-l vândă. La rândul lui, Ienache se făcuse de multe ori că se uită-n altă parte spre a-i lăsa timp văduvei să-l privească-n voie. Melina, cunoscătoare la animale de rasă şi la lucruri scumpe, mai întâi, cu ochii plecaţi ascultase atent glasul boierului Kreţulescu. Din toată alcătuirea omului, Melina avea părerea că nicio trăsătură nu-i zugrăveşte firea mai bine decât glasul. Glasul tânărului Kreţulescu avea lenea şi tărăgăneala glasului de femeie din serai, făcută să se-mbăieze, să-şi păstreze frumuseţea, să-i fie pe plac stăpânului, iar când i-a trecut vremea, să mănânce zaharicale, să dospească şi să se-ngraşe. La cai, Melina ştia că geambaşul adevărat, înainte chiar de-a căuta dobitocul în gură, cată la-ncheieturi. Neamul se vede la subţirimea gleznei. Mâinile lungi şi-nguste, cu degete subţiri care făceau, fără să fie cărnoase, gropiţe ca la copii, la-mbucătura cu palma, încheieturile lor fără noduri, labele fine-ale picioarelor, încălţate-n ghete de lac

cu năsturaşi, şoldurile de-aceeaşi grosime cu talia, pântecele supt şi umerii laţi făceau din tânărul boier scăpătat un exemplar la care era plăcut să te uiţi. Părul bogat, de culoarea mierii, fruntea-naltă şi arcuită ca o boltă de catedrală, sprâncenele castanii sub care, neaşteptat de albaştri, răsăreau ochii mari şi codaţi, nasul drept cu aripi scurte şi bine desenate, gura cărnoasă făcută parcă numai pentru dezmierdări, toate acestea îi aminteau Melinei porţelanurile de Sevres cu tonurile lor delicate. Ienache Kreţulescu era desigur o marfă perisabilă şi nesigură, care însă merita să fie cumpărată de cineva cu parale şi iubitor de frumos. Melina Mavros nu era dornică să-şi sporească bunurile şi nici nu poftea tot ce i se ivea-naintea ochilor, aşa că nu despre ea putea fi vorba-n neguţătoria asta, mai ales că nicio pereche de ochi, oricât de-albaştri ar fi fost ei, nu erau în stare să tragă obloanele uitării peste ochii de smoală ai lui Nicos Gheorghidis, şi niciun glas cu mlădieri oricât de-ademenitoare nu izbutea să stingă amintirea glasului hotărât şi aspru, de corăbier pornit pe-o mare-n furtună, al celui plecat.

Deşi bărbat frumos şi cu douăzeci şi unu de ani mai tânăr decât ea, boier Kreţulescu nu era omul care să ia minţile Melinei Mavros. Mai întâi, văduva avea darul de-a cumpăra omul şi de a-i pipăi slăbiciunile din câteva vorbe, dintr-o uitătură sau dintr-un gest. Înţelegea slăbiciunile, dar, fire voluntară şi-ncăpăţânată, se scutura când auzea de ele de parc-ar fi vrut să-l depărteze pe Satana. Or, cineva care-şi tocase, într-o vreme-atât de scurtă, bunătate de avere, păcătuia în ochii Melinei şi prin nestăpânire, formă gravă a lipsei de voinţă, şi prin inconştienţă, dat fiind că oricât de plin ar fi sacul din care iei fără să pui, într-o zi tot se goleşte. Dacă vreodată Ienache Kreţulescu i-ar fi cerut bani împrumut, Melina i-ar fi dat cel mult trei galbeni, pe care-ar fi pus de la-nceput cruce. Nimeni nu-i vorbise despre boier Ienache ca despre un rău-platnic, dar Melina ar fi pus prinsoare

că el se număra printre cei mulți care nu-şi plătesc datoriile: fie pentru că uită; fie pentru că azi n-au, mâine n-au, iar când au consideră c-a trecut destulă vreme încât cel care-a dat să nu-şi mai amintească; fie pentru că-şi fac socoteala că n-are niciun rost să dai înapoi cuiva care are, că dacă n-ar fi avut n-ar fi dat.

După un scurt conciliabul cu mătuşă-sa, Veta, Ienache se-apropiase de amfitrioană să-şi ia rămas-bun.

— *Madame, votre soirée a été magnifique*{10}, îi spusese Ienache înainte de-a-i săruta ceremonios mâna.

— *Très aimable de votre part de me le dire, monsieur*{11}, răspunsese văduva-ntr-o franceză care lui Ienache îi amintise de marseiezi şi de vocalele lor deschise.

Ienache i se adresase franțuzeşte pentru a-i arăta că faima ei de femeie cu educație şi umblată prin lume nu-i era necunoscută, vrând, bine-nțeles, s-o măgulească.

Dintre toți cei care petrecuseră-ntreaga noapte, pe de-a-ntregul treji erau doar Melina, Ienache şi coana Veta, pentru că primii nu băuseră şi nu mâncaseră mai nimic, iar cea din urmă, cumpătată şi ea, mai trăsese de vreo două ori şi câte-un pui de somn, într-o odaie din aripa din fund a casei, unde zvonul de taraf şi zumzetul de glasuri n-ajungeau. Ca la orice zaiafet, multe ițe se-ncurcaseră, perechi de ochi îşi făcuseră sau îşi înnoiseră făgăduieli de dragoste, mâini strânseseră cu-nțeles talii primitoare, vorbe-ademenitoare îşi făcuseră drum spre urechi împodobite cu nestemate, bilețele, strecurate mai întâi în palmă, odihneau acum la căldura sânilor, în corset, aşteptând să fie citite, răscitite şi sărutate cu nesaț. Nici chiar îndrăgostiții nu plecaseră însă din casa Mavros mai fericiți decât coana Veta, care părea purtată pe aripi de heruvim, atât îi râdeau ochii şi gura umbrită de puf negru, cu un neg păros la colțul din stânga. Coanei Veta îi spunea inima că, pe lângă plăcerea de-a fi ieşit în lume-n noaptea-aceea, osteneala ei n-avea să fie degeaba. De data asta, dracul îşi rupsese opincile cu folos. Pe lângă sforile dintre Melina şi nepot, ochiul ei

ager mai zărise şi altele pe care trebuia doar să ştii să le tragi. La despărțire, coana Veta o sărută pe Melina pe frunte, ca pe-un copil din neam.

Lăbuş, culcat cu botul pe labe, alături de ultima treaptă a scării – crescută parcă din pietrişul alb cu care era aşternută aleea dintre intrare şi poartă – îi petrecea pe musafiri cu-o privire ursuză.

Fira şi Gore trăseseră cu coada ochiului cât trăseseră la petrecere şi când văzuseră că era pe terminate, se mai înfruptaseră încă o dată din bunătățile puse la rece pentru musafiri şi se duseseră-n odăile lor.

— Lăbuş, Lăbuş, vino-ncoa'!

Câinele-şi privi stăpâna care-l striga din capul scării prin uşa rămasă deschisă în urma musafirilor. Urcă treptele exterioare şi se opri în prag.

— Haide, haide.

Lăbuş porni mai sus, nehotărât, uitându-se-n toate părțile.

Melina stătea-n salon pe-un scaun, aproape de fereastră, în ciorapi, cu picioarele ridicate pe alt scaun, cu-o mână sprijinită pe-un gheridon, cu-o farfurie de friptură şi cu-o carafă de vin aburită alături.

Lăbuş făcea o nouă haltă-n uşa salonului.

— Hai, Lăbuş, hai să mâncăm ceva.

Câinele-naintă-ncet şi rămase-n picioare lângă pantofii de brocart ai stăpânei.

Melina îi duse la bot o felie de pâine şi-o bucată de friptură, dar câinele nu le luă.

— A, vrei din farfurie!

Melina căută din ochi ceva curat şi găsind o tavă mică de argint o umplu cu mâncare şi-o puse-n fața câinelui.

Uitându-se mai întâi la stăpână, care îi spuse iar «hai, hai», câinele se-aşeză pe labele dinapoi şi-ncepu să mănânce sfios, ridicând din când în când capul şi uitându-se țintă la Melina, care mânca şi ea.

După ce termină de mâncat, Lăbuş, îşi luă iar locul lângă pantofii stăpânei. Ea îşi ridică o şuviță de păr de pe

ceafă şi tresări când dădu de lanţul de platină. Porni cu mâna-ncet în jos spre smaraldul care se-ncălzise între sâni.

— Lăbuş, tu-ţi aduci aminte?

Deodată, o podidi plânsul.

Câinele se-apropie de ea, îi linse mâna şi-şi culcă botul peste picioarele ei încălţate-n ciorapi albi.

«Nicos, Nicos, de câte dureri ne-ar scuti moartea, de câte dureri, dac-ar veni la vreme. Sau măcar să putem zidi uşile care dau spre amintiri. Smaraldul ăsta, să zicem că l-aş azvârli, dar rămân toate lucrurile care te-au văzut, rămân zidurile şi dac-am dărâma zidurile rămânem noi, ne tot schimbăm, dar mai şi rămânem».

Puse furculiţa şi cuţitu-n farfurie. I se dusese pofta de mâncare. Închise ochii şi-şi aşeză mâinile cruce peste şervetul din poală.

CAPITOLUL TREI
Nicos Gheorghidis

Într-o *zi,* cam cu doi ani mai înainte, la serviciile coanei Veta Kreţulescu recursese doctorul Nicos Gheorghidis, feciorul plăcintarului. Doctorul avea nevoie de-un împrumut destul de mărişor, ca să-şi cumpere-o casă-n care să-şi poată deschide şi cabinet. Zestrea pe care i-o adusese nevasta n-acoperea nici pe sfert nevoile doctorului. Aşa e când se-nsoară omul din dragoste. La cămătarii ştiuţi se putea duce şi singur. Dacă era cu putinţă, doctorul ar fi vrut să ia banii de la cineva mai de omenie, care să nu jupoaie zece piei de pe el. De la Gore, coana Veta aflase că Melina Mavros voia să-şi găsească un doctor de casă, dispus să meargă uneori şi la moşie când se-mbolnăvea mai rău câte-un ţăran sau câte-o slugă. Doctorul Stavropol, care-l îngrijise pe kir Costi, murise pe neaşteptate, neavând timp să-şi lase clientela unui succesor. Nici nu se putea mai bună potriveală ca asta: doctorul Gheorghidis să aibă nevoie de bani, iar coana Melina de doctor. Mai întâi, Kreţuleasca o-ntrebase pe văduvă dacă doctorul Gheorghidis – în vârstă de numai treizeci de ani, cu diplomă de Ia Paris, despre care se spunea, printre doctori şi prin lume, numai bine, pe care ea, coana Veta, îl recomanda cu mâna pe cuget ca pe-un medic şi ca pe-un om de ispravă – îi convenea.

— Calul şi doctorul trebuie să fie tineri, ca să ţină la tăvăleală.

Doctorul Gheorghidis era bun-bucuros să-şi sporească numărul clienţilor bogaţi căci de cei săraci, cărora, de milă, în loc să le ia le dădea tot el, avea destui. Însoţit de coana Veta, şi nedespărţit de gentuţa lui cu scule doftoriceşti, doctorul se prezentase-n casa viitoarei lui cliente, văduva Mavros. Povestea vieţii acesteia, în linii generale, îi era cunoscută, aşa cum umbla prin oraş, ca, de altfel, povestea tuturor oamenilor bogaţi, mai ales a

acelora cărora bogăția nu le venea din moşi-strămoşi. Melina le oferise, coanei Veta şi doctorului, trăsura, dar ei preferaseră să vină pe jos. Ajunseseră-n fața casei Mavros la apus, când soarele trimitea o lumină de tăciune peste curtea decorată *à la française.* Acest parc miniatural şi fațada albă a casei, cu-o uriaşă cochilie de sticlă şi de metal deasupra scării de la intrare îi aminteau doctorului de Parisul părăsit în urmă cu patru ani. Impresia îi era-ntărită de-apariția Firei, pe care doar aerul cuminte şi spăşit o deosebea de subretele pariziene. Dreaptă, cu capul nițel pe spate, în uşa salonului îi aştepta Melina Mavros. Se lăsase sărutată de coana Veta Kretulescu, se-ndreptase şi-i întinsese mâna doctorului, țintindu-l o clipă cu ochii ei negri. Doctorul îi înfruntase privirea, măsurând-o şi el şi prețuind-o-n sinea lui, apoi îşi aplecase trupul subțire, cu eleganță, şi sărutase mâna care stătea moale şi parfumată în mâna lui. Remarcase-ngustimea palmei şi lungimea degetelor cu unghii frumoase.

Conversația, la-nceput banală, se animase şi devenise interesantă pentru toți trei când Melina şi doctorul începuseră să depene amintiri din locurile străine pe care le văzuseră amândoi. Melina, ca din întâmplare, îşi spusese vârsta, fiindcă n-o ascundea nimănui şi n-avea rost să i-o ascundă viitorului ei doctor, când într-o zi tot ar fi trebuit să i-o spună. Profitase de prezența coanei Veta, prezență care-i uşurase mult această «mărturisire». Doctorul îi spusese şi el, tot ca din întâmplare, că avea o nevastă şi doi copii, că stătea cu chirie şi că avea de gând să cumpere o casă boierească nescoasă încă în vânzare dar care, după spusele coanei Veta, n-avea să-ntârzie prea mult a fi. În timp ce vorbeau, se măsurau abil, profitând fiecare de presupusele momente de neatenție ale celuilalt. Zvelt, cu umeri lați, cu frunte înaltă din care pornea fără tranziție nasul lung şi drept, peste care se-mbinau sprâncenele dese, prelungite până dincolo de coada ochilor, cu-o gură bine conturată, cu buze pline, cu

mustăți negre tăciune ca şi barba sub care se ghicea gropița din bărbie, doctorul Gheorghidis îndreptățea numele de bărbat frumos care-i ieşise-n lume. Pentru-a nu lungi peste măsură vizita, medicul, de vreme ce tot venise, voia să-i vadă şi să-i ausculte pe toți ai casei, chiar dacă, după spusele gazdei, erau la vremea-aceea sănătoşi-tun. Începutul îl făcuse Gore, ca să aibă cucoana timp s-o convingă pe Fira să se lase-n cămaşă-n fața doctorului. Fira, roşie, fâstâcită şi mai mult moartă decât vie, până la urmă o ascultase pe cucoană.

Întorcându-se din aripa cealaltă a casei, către salon, Melina îi arătase doctorului sera.

— E mândria şi bucuria mea, doctore.

Lui Nicos Gheorghidis nu-i scăpase-amărăciunea neprefăcută a vorbelor ei care voiseră să fie neutre.

Deşi, la fel cu Melina, avea obiceiul să-l privească-n ochi pe cel căruia-i vorbea, de data asta, uitându-se la un cactus, îi spuse dintr-o parte:

— Aveți o casă minunată, kera Melina.

Melina tresări. Până atunci îi spusese «doamnă».

— Am şi eu ce pot, îi răspunse Melina greceşte.

— E greu să ai totul deodată, adăugase doctorul, tot greceşte, privind-o în față.

Melina-l rugă să iasă primul. Se uită la el cum mergea uşor, parcă plutea, şi-şi duse batista la gură ca să-şi înăbuşe un oftat.

Doctorul se-ntoarse brusc şi-o făcu să se oprească în uşa serei.

— Kera, eu, probabil, ba chiar sigur, n-am să am niciodată o casă cum aveți dumneavoastră.

— Nu poți să ştii de pe-acum. Eşti atât de tânăr… ai viața-naintea dumitale. Şi dacă n-ai să ai o casă ca asta, află de la mine că nu e nicio pagubă.

— Dac-aş avea două mii de galbeni aş putea cumpăra o casă la fel de frumoasă ca a dumneavoastră.

Doctorul îşi păstra o voce calmă şi rece, de parcă ar fi vorbit despre lucruri care nu-l priveau.

Melinei îi plăcu stăpânirea asta de sine la un om care juca o mare carte, poate cea mai mare din viața lui. Nicos Gheorghidis alesese bine momentul pentru-a vedea ce-avea de aşteptat din partea noii lui cliente. Grecul o cântărise bine: pricepuse dintr-o ochire că avea de-a face cu-o femeie deşteaptă, calculată şi rece, care însă, într-o viață-n care i se refuzaseră multe plăceri, îşi îngăduia, cu bună-ştiință, fantezii pentru sufletul ei. Pe Melina Mavros n-o păcălea nimeni. Era bine să dai cu ea cărțile pe față.

— De ce-ți trebuie o casă ca asta? îl întrebă Melina aproape şoptit.

— Am fost sărac de când mă ştiu. M-am săturat de sărăcie. M-am însurat din dragoste şi-mi iubesc nevasta. Şi ea a fost săracă de când se ştie; vreau să aibă ce n-a avut. Vreau să aibă o casă frumoasă. Vreau să fie cucoană.

Nicos Gheorghidis vorbise şi el aproape-n şoaptă.

— Ferice de ea.

Tăcură o vreme, rămânând fiecare unde era, în penumbra care se lăsase-n casă.

— Cât ziceai că-ți trebuie?

— Două mii de galbeni.

— Am să ți-i dau mâine.

Revenindu-şi după lovitura neaşteptată, Gheorghidis o-ntrebă, cu glasul tremurat:

— Aveți încredere să-mi dați atâta bănet, fără să mă cunoaşteți?

— Mai mult decât să nu mi-i dai înapoi nu se poate-ntâmpla nimic. Te rog un singur lucru: să nu spui nimănui cine ți-a-mprumutat banii, să nu-i spui nici soției dumitale.

Mergeau tăcuți pe culoarul care ducea spre salon.

— Câți ani are? întrebă Melina, care continuase-n gând să-şi pună-ntrebări în privința femeii care pusese stăpânire pe-un asemenea bărbat.

— Douăzeci, răspunse doctorul, negăsind de cuviință să-ntrebe cine-anume.

După câteva cuvinte schimbate-n fața coanei Veta, Melina își petrecu oaspeții până-n josul scării, unde-i aștepta Gore cu trăsura.

Gând coana Veta coborî, Gore îi duse-n casă un coșuleț cu bunătăți pe care i-l pregătise cucoana Melina.

Un coșuleț asemănător îi pregătise Melina și doctorului, iar pe deasupra un braț de trandafiri roșii, legați cu-o panglică albă, însoțiți de-un bilețel în care scria grecește: «Pentru soția dumitale».

Melina rămase multă vreme pe-ntuneric, cu gândurile pierdute printre amintirile unei vieți ajunsă cel puțin la jumătate, copleșită mai ales de-amintirea proaspătă a ochilor negri cu sprâncene-mbinate și-a chipului de înger sever și-ntunecat al doctorului Nicos Gheorghidis.

— Coniță, ce-i cu matale de stai pe-ntuneric, ori nu ți-o fi bine?

— Ba mi-e, Firo, dar mă gândeam și eu.

— Coniță, să știi matale că nu-i bine s-aduci doftor în casă dacă nu ești bolnav. Uite, eu de când l-am văzut, zău așa, parcă nu-mi sunt boii-acasă. Mai bine mănâncă nițel, și-ai să vezi cum ți se schimbă gândurile.

— Firo, ție ți-a fost drag vreun băiat?

Fira se roși sărmana de ți-era mai mare mila.

— Ți-a fost, nu ți-a fost, nu trebuia să te-ntreb. Dar dacă ți-o fi drag vreunul și-oi vrea să te măriți cu el și să mergi la casa ta să-mi spui. La vară am să-ți fac o căsuță lângă conac, și lui Gore la fel. Am să-ți dau tot ce-ți trebuie dac-ai să vrei să mergi la casa ta.

— Săru' mâna, coniță, dar să știi că mai bine ca la matale n-are să-mi fie nicăieri. Și n-o să mă ia niciunul, că nu sunt frumoasă.

— Ba are să te ia, Firo, are să te ia. Adu-mi câteva piersici și-un păhărel de vin alb din sticla-ncepută, ca să-mi mai schimb gândurile, cum zici tu.

A doua zi, Fira și Gore-nhămaseră caii la trăsură și plecaseră la o mânăstire din apropierea orașului să-și vadă un văr călugărit de curând. Cucoana n-avea nevoie

de ei.

La asfințit, doctorul Gheorghidis veni, aşa cum le fusese-nțelegerea. Îi deschise uşa chiar stăpâna, îmbrăcată-ntr-o rochie de casă din brocart auriu stins, cu marabú în jurul decolteului prelung din care se ivea gâtul mai cu piele măslinie, în contrast cu penele pufoase şi albe. În picioare purta nişte mule cu tocuri, din acelaşi brocart ca şi rochia. Îşi întinseră mâna şi se priviră o clipă-n ochii luminați de soarele care-n curba spre orizont mai trimitea câteva raze fără putere. Doctorul se-nclină şi-i sărută mâna fără nicio podoabă. Kera Melina urcă două trepte-naintea lui. Privind-o din spate doctorul Gheorghidis nu i-ar fi dat mai mult de douăzeci şi cinci de ani. Avea un mers drept, învolt, de femeie mlădioasă care însă nu făcea pe fetița. În cocul prins mai sus decât în ziua precedentă, era-nfipt un pieptene de aur, crenelat ca o coroană nobiliară. Marabú-ul lăsa să se vadă linia zveltă a gâtului. «Cine-ar fi crezut că femeia asta se născuse-ntr-o simigerie», îşi spunea doctorul Gheorghidis. «Cine-ar fi crezut că până la plecarea la Paris, Nicos Gheorghidis vânduse plăcintă-n prăvălia lui taică-său», îşi spunea Melina Mavros.

— Vă mulțumesc, kera, pentru bunătăți, iar nevastă-mea vă mulțumeşte pentru flori.

I se-adresase greceşte.

Ajunşi în salon, Melina îl invită cu un gest să se-aşeze, apoi scoase dintr-o comodă patru pungi pe care le-aşeză, câte două-două pe măsuța din fața doctorului.

— Vă grăbiți, kera Melina?

— Câtuşi de puțin, dar, *les affaires sont les affaires*{12}. Acum putem sta de vorbă oricât. Cred că n-ar fi rău să bem un păhărel de vin.

Pe-o altă măsuță aştepta o carafă aurie cu două pahare şi două farfurii de argint, una plină cu nuci sărate prăjite şi cu sărățele presărate cu chimion şi cu susan, iar cealaltă cu tot felul de cofeturi menite şi-acelea să-ndemne la pahar.

— Kera Melina, încă n-am vorbit despre dobândă. Cât să fie?

— Cât să fie? Să zicem nimic.

— În felul ăsta nu pot să primesc.

— De ce să nu primeşti? Eu nu dau bani cu camătă. Eşti primul căruia-i împrumut bani şi cred că ultimul.

— Nu v-a mai cerut nimeni până-acum bani cu-mprumut?

— Nu. Cât a trăit răposatul meu bărbat, degeaba mi-ar fi cerut, că n-aveam nicio băncuță. De când a murit el, lumea a aflat că nu vreau să-mi sporesc averea, dar nici s-o dau cu-mprumut. Eu vreau să trăiesc în pace.

— Mie de ce-mi împrumutați?

— Mai întâi, poate, pentru că eşti grec. Pe urmă, sigur, pentru că te-ai însurat din dragoste şi că vrei să-ți faci nevasta fericită. Pentru că eşti tânăr şi sărac, iar eu n-am uitat c-am fost săracă. Pentru că ştii ce vrei şi lupți să capeți ceea ce vrei. Îmi plac oamenii care vor şi care nu se dau bătuți.

— Vă mulțumesc, kera. Şi cum vreți să vi-i dau înapoi? întrebase repede Gheorghidis, dornic să schimbe vorba.

— Cum ai să poți, îi răspunse Melina, privindu-l cam absentă.

— Şi dac-am să mor înainte de-a vi-i da-napoi?

— Ar fi mare păcat să mori. Ai pentru cine să trăieşti. Dacă moare unul din noi doi şi lucrurile rămân încurcate, avem timp să ne socotim pe lumea cealaltă. Şi-acuma, fără glumă, dacă s-ar întâmpla ca eu să trăiesc mai mult decât dumneata, să n-ai grijă, n-aş cere nimănui banii.

— N-aveți rude?

— Am, dar sunt departe. Cât le-a trebuit le-am dat. Acum nu mai are nimeni nevoie de mine.

Melina îi spuse povestea familiei ei, care-ajunsese bine după moartea lui kir Costi.

Nicos Gheorghidis îi spuse-o poveste-asemănătoare cu-a ei, până la un punct, cu singura deosebire că plăcintarul Gheorghidis avusese doar doi copii, o fată, cu

patru ani mai mare decât Nicos, măritată la şaisprezece ani cu un simigiu grec din Brăila, care-avea o casă de copii, ducând-o când mai bine, când mai rău, şi pe el, pe Nicos, în care părinţii investiseră toţi banii şi toate speranţele, văzându-l isteţ şi bun la carte. Bătrânii Gheorghidis erau mândri de feciorul lor, dar nu se mângâiau să-l ştie-nsurat cu-o fată săracă, şi româncă pe deasupra, când ar fi fost atâtea fete de negustori şi de-arendaşi greci, putrezi de bogaţi, bucuroase să-l ia de bărbat. De când se născuseră cei doi copii ai lui Nicos, bătrânii se mai îmbunaseră, dar nu conteneau să ofteze când se gândeau că feciorul lor, dac-ar fi avut şi chibzuială pe măsura minţii şi-a inimii lui, ar fi umblat cu şase cai la caleaşcă. Ei şi-nchipuiseră că sărăcia e meteahnă prea grea la casa omului ca, atunci când ai prilejul, să nu-i dai cu piciorul. Şi-apoi se mai şi-nduioşa de necazurile altora şi nu se-alegea cu nimic de-acolo de unde-ar fi trebuit să primească. Unde-i un car de minte e şi prostie tot pe-atâta.

— Doctore, care-a fost cea mai mare bucurie-a dumitale de pân-acum? Dacă se poate spune, bine-nţeles.

— Când mi s-a născut primul copil, răspunse doctorul, după ce se gândi un moment. Dar cea mai mare bucurie-a dumneavoastră, kera Melina? Tot dacă se poate spune, bine-nţeles.

— Când m-am văzut în faţa Propileelor. Mi s-a părut că mă aflu la porţile paradisului.

— Bucuriile dumneavoastră sunt dintr-o sferă mai înaltă.

— Fiindcă n-au putut să fie altfel.

Doctorul îşi dădu seama că, fără să vrea, pusese degetul pe rană şi tăcu destul de stânjenit.

Melina se uită la el şi-i zâmbi ca o soră mai mare care-şi iartă fratele mai tânăr pentru o nesocotinţă spusă din nebăgare de seamă.

Era de mirare cum figura ei rece şi sculpturală, cu trăsături prelungi şi subţiri, cu piele mată măslinie şi cu

ochi întunecați, se lumina dintr-o dată când zâmbea, îmbujorându-se.

În salon plutea un miros abia simțit de garoafe, amestecat cu un alt miros, care-aducea a levănțică şi cu parfumul vinului din pahare.

Doctorului Gheorghidis i se păru că depăşise limita de timp a unei vizite obişnuite. Se duse la intrare şi-şi luă pelerina, pe urmă pungile cu galbeni şi le vârî în buzunarele adânci din căptuşeala ei, trecu, plin de grijă, fiecare năsturaş al buzunarelor prin cheutoare, apoi aşeză pelerina pe-un scaun.

— Ar fi fost bine să nu-l fi trimis pe Gore azi la țară. Acum te-ar fi dus acasă cu trăsura. Poate că nu-i cuminte să mergi pe jos cu toți banii ăştia asupra dumitale.

— Am la mine un pistol. Țintesc foarte bine. Kera Melina, ieri nu v-am văzut, ca pacientă. Aş vrea să vă ascult acum. Aveți vreo supărare cu sănătatea?

— Până-n prezent nu.

— Totuşi, aş vrea să vă văd şi să v-ascult.

Se-apropie de Melina, îi cercetă pleoapele de jos, o bătu cu degetele-n obraji, îi deschise gura şi se uită la dinții ei frumoşi şi-ntregi, îi apăsă limba cu-o linguriță şi-o rugă să spună de câteva ori «aaa». Îi trecu degetele peste gât şi-o puse să-nghită, îi examina ceafa, o apăsă-n creştet şi-n diferite puncte-ale țestei, îşi strecură mâna pe sub penele moi ale gulerului de marabú şi-i apăsă umerii.

— V-aş ruga să vă dezbrăcați şi să stați culcată.

— Atunci să mergem în camera mea.

Melina luă o lampă şi trecu-naintea doctorului, deschizând uşa dintre salon şi odaia ei de dormit.

Pe doctor îl izbi albul strălucitor care-mbrăca odaia. Cuprinse din câteva priviri pereții, patul cu polog, tavanul cu policandrul lui care-mprăştia din țurțuri de cristal lumini policrome, şi rămase cu ochii pironiți în chihlimbarul smălțat al covorului ca dintr-o mie şi una de nopți, trecând un timp până să se hotărască să calce pe el.

— Dezbrăcați-vă, kera Melina.

«Ce covor minunat».

Melina-şi descheie rochia de brocart şi o-ntinse pe pat cu aceleaşi gesturi pe care le făcea când se afla singură-n cameră.

Rămăsese-n pantaloni de mătase albă cu broderii, strânşi mai sus de glezne cu panglicuțe, şi-ntr-o cămaşă de dantelă foarte decoltată. Uitase să-şi pună corsetul. Doctorul Gheorghidis îi făcu semn să se-aşeze pe otomană.

— Dați, vă rog, jos şi cămaşa.

Melina trase cămaşa peste cap şi-o lăsă pe covor.

Doctorul apropie de otomană taburetul din fața mesei de toaletă. Cele trei canaturi ale oglinzii-i trimiteau imaginea a trei busturi de fată, cu brațe lungi, frumos învelite-n carne, cu spate drept şi neted, împărțit de-o linie netă care cobora dintre umeri până-n şale. Între piramidele sânilor mici lucea potolit un smarald.

«Femeile-şi pun podoabe ca să fie văzute. Cui i-o fi fost destinat smaraldul? Sau poate-o amintire, un talisman?».

Despre şederea văduvei în străinătate se spuneau multe care-i ajunseseră şi lui la urechi. Se părea că pe-acolo nu trăise numa-n post şi-n rugăciuni. Doctorul plimbă pe spatele ei metalul rece şi lucios al stetoscopului, invenția doctorului Laennec. Apoi începu s-asculte direct cu urechea, mutându-şi profilul de pe-un umăr pe altul şi de-a lungul coastelor, spre talie. Pe Melina o trecuse mai întâi un fior la prima atingere-a metalului rece, iar acum o trecea un alt fior la atingerea urechii şi-a obrazului cald, simțind un fel de enervare şi de gâdilat din pricina bărbii. Doctorul trecu în fața pacientei şi-o ascultă cu stetoscopul, insistând în dreptul inimii. Puse instrumentul lucios în cutiuța lui de piele presată, căptuşită cu pluş şi-l strecură-n geantă.

— Aşa de repede vă bate inima totdeauna?

— Poate, nu ştiu.

Doctorul îşi lipi urechea în dreptul inimii şi-o rugă să-

şi ţină răsuflarea.

Melina aplecă niţel capul şi văzu părul negru al doctorului, ceafa dreaptă şi vânjoasă care se ivea din gulerul alb şi tare. O cuprindea un fel de moleşeală şi dorinţa de-a simţi-n palmă părul negru al doctorului şi ceafa lui tânără şi-atât de asemănătoare cu-a zeilor de marmură pentelică de pe Acropole. Niciun spectru al vreunei alte amintiri nu tulbura momentul acela de calm şi de voluptate reţinută. Nu-i venea totuşi să ridice mâna. Mai bine să-şi închipuie, dacă legea spunea că femeia nu trebuie să dea până ce nu primeşte. Doctorul se-ndreptă. Cu privirea plecată asupra nu se ştie cărui punct de pe corpul pacientei, o apăsă în dreptul ficatului, într-al splinei, apoi îi palpă pântecele. Profitând că doctorul nu-i vedea ochii, Melina îl privi pe săturate, căutând să-şi întipărească-n minte fiecare trăsătură a feţii lui spre care ştia că avea să-i zboare mereu gândul de-aici înainte ca spre tot ce văzuse frumos în viaţa ei şi care-i lăsase o impresie puternică.

Doctorul îşi lipi din nou urechea în dreptul inimii. Melina îi simţea respiraţia caldă. Nicos Gheorghidis se-ndreptă şi-ncepu să-i apese cu două degete sânii, de la bază către sfârcuri. Ţinea ochii-nchişi. Deschise ochii, se-aplecă, ridică de pe covor cămaşa de dantelă şi i-o-ntinse Melinei, depărtându-se de otomană.

— Sunteţi tânără şi sănătoasă, kera Melina.

— Tânără…

Doctorul se-ntoarse brusc, surprins s-o audă la un pas în spatele lui.

— Dumneata spui asta?! Îţi dă mâna…

Melina, în rochia de brocart, încălţată-n mulele cu tocuri, care-o-nălţau şi-o subţiau şi mai mult, la lumina lămpii ce-mprăştia o aură arămie-n jurul ei, îl privea zâmbind, cu capul niţel lăsat pe spate, fără nicio mişcare.

— Da, eu spun.

Nicos Gheorghidis o privi lung în ochi, ca un îmblânzitor. Melinei îi pieri zâmbetul, dar nu coborî

privirea.

Aveau amândoi aceeaşi culoare măslinie, aceiaşi ochi negri şi mocniți, sub linia lungă a sprâncenelor îmbinate subțire.

Se-apropie de ea, privind-o mai departe în ochi. Chipul lui era nemişcat. Melina de-abia mai respira. Îi simți mâinile pe sub penele de marabú. Degetele se plimbau fără nici o grabă în jurul umerilor, apoi căutară piramidele mici ale sânilor. Închisese ochii, iar Melinei i se păru că vede un zâmbet pe fața lui. Se-apropie mai mult de ea, lăsând totuşi între ei o palmă de aer, o luă de mijloc cu-amândouă mâinile şi-o trase-ncet spre covor.

Acum stăteau unul în fața celuilalt la masa din sufragerie. Puiul rumenit era aproape neatins, aşezat pe-un strat de castane. Ridicară paharele cu picior subțire, spuseră «noroc» şi sorbiră o-nghițitură din vinul rubiniu. Nu le era foame, nici sete, şi nu ştiau ce să-şi spună.

— Nikos, te rog să-mi arăți şi mie casa pe care vrei s-o cumperi.

— E casa cucoanei Catița Krețulescu.

— Mama tânărului care-a-nvățat la Paris?

— Da. Cred că ştii casa.

— Pe dinafară.

— E frumoasă. Cred că e la fel de frumoasă ca a... ta. Ultimul cuvânt îl spuse după un moment de ezitare. Am să ți-o arăt.

— Acum, cred că e vremea să te-ntorci acasă.

Melina-l conduse până la poartă. Lăbuş mergea cuminte-n urma ei. Doctorul luă mâna stângă a Melinei şi-i sărută podul palmei.

— Îmi dai voie să trec mâine?

— Da. Oricând vrei.

Doctorul ieşi pe poartă fără se uite-n urmă.

— Nicos, Nicos, spuse Melina cu un glas plin de duioşie şi de regret şi poate şi de-un anumit reproş.

Întorcându-se-n casă, Melina aprinse toate lămpile şi le-aşeză pe măsuța de toaletă, se dezbrăcă la piele, trase

laturile oglinzii paralel şi se privi atent şi necruţător în ele, din toate unghiurile cu putinţă. Nicos Gheorghidis n-o minţise: avea un corp tânăr şi nu numai tânăr dar foarte-armonios alcătuit. Nici faţa nu-şi arăta vârsta. Era faţa cuiva care de la opsprezece ani o dusese-ntr-un plictis şi-ntr-o inimă-albastră, fără să muncească însă. Pe faţa ei nu se-adunaseră nopţi de veghe în care ţi-ai da ani din viaţă să te poţi întinde jos şi să dormi. Poate şi-notatul în lacul de la moşie, de primăvara, de cum se-ncălzea niţel apa, şi până toamna, nu era străin de păstrarea acestei tinereţi. Înotatul era un obicei păstrat din copilărie, de pe când mergea cu liota de copii din mahala să se scalde-n Dunăre. Plăcerea de-a pluti pe apă şi de-a te prăji la soare pentru ea nu se-asemuia cu nimic. Cucoanele nu ştiau cu ce să se mai ungă şi cum să se mai ferească de soare spre-a-şi păzi albeaţa pielii. Ea, măslinie din naştere, n-avea ce să păzească. Multe-şi dorise Melina dar să fie albă era un lucru pe care nu-l jinduise niciodată. «Când te-a făcut maică-ta aşa de neagră parcă a ştiut c-are să te cheme Mavros» îi spusese o dată kir Costi când era-n duşi buni, uitându-se la ea şi la roaba ţigancă pe care-o avea pe vremea aceea fată-n casă. Să fi fost numai un fel de mulţumire pentru cei două mii de galbeni împrumutaţi? Nu-i făcea nicio plăcere să gândească lucruri în stare s-o mâhnească şi s-o-njosească. În străinătate nu-şi punea întrebări în legătură cu tinerii aceia. Nici nu ştia prea bine cine erau. Şi-apoi acolo nu putea fi vorba de niciun viitor. Viitor? Ce viitor putea avea, cum să-i zică, legătura, iubirea, între-o femeie de vârsta ei şi-un bărbat cu treisprezece ani mai tânăr? Şi care mai şi era cum era, şi chiar dacă n-ar fi fost, treisprezece ani sunt treisprezece ani. Şi-nsurat cu-o nevastă de douăzeci de ani pe care-o iubea, pentru care se-azvârlea cu capu-nainte ca s-o ştie fericită. Nu era vorba de niciun fel de mulţumire. Lucrurile erau încheiate băneşte *dinainte,* iar Melina nu-i dăduse prin nimic a-nţelege că târgul lor ar cere dobânda generoasă pe care i-

o dăduse Nicos Gheorghidis. Trebuia să recunoască-n sinea ei că-l chemase cu fiecare fibră, că aproape-l implorase-n gând să-i plătească dobânda asta. Sunt bărbați cu antene foarte sensibile față de chemările nerostite. Şi-apoi, grecoaică, Melina cunoştea firea grecească, aprinderile care durează o clipă, un ceas, uneori o viață, aprinderi plătite scump dacă cel care le stârneşte ştie să tragă foloase de pe urma lor. Dacă nu i-ar fi fost silă şi s-ar fi potrivit fanteziilor erotice-ale lui kir Costi, Melina ar fi făcut din el un miel blând, care şi-ar fi deschis punga măcar pentru a-i da cât se cuvenea unei profesioniste-a amorului. Dar cum nu izbutise să treacă peste ruşine şi peste silă, Melina rămăsese-o soție care suporta anumite intimități atât cât cerea legea unei căsnicii. Rafinamentele de crai bătrân ale lui kir Costi nu făceau decât să-i înghețe sângele şi s-o-ndârjească-n răceala ei. Poate pentru că şi pe-ntuneric îşi aducea aminte de pielea lui de pergament cu pete de rugină, de corpul lui descărnat şi mai ales de inima lui acră. Doctorul Gheorghidis nu părea că doreşte să-şi satisfacă pe de lături nişte fantezii pe care nu şi le-ngăduia acasă ori care-acolo n-aveau ecou. Iubea ca o ființă-nsetată de iubire şi care nu reuşeşte să se-mpotrivească unei ispite. «Nici nu vrea să se-mpotrivească, dac-ar vrea...». Poate nu căuta ispitele, dar când i se iveau era bucuros. Era dintre cei care simt trecerea timpului şi care vor să-l fructifice, speriați de goana asta şi convinşi că anumite renunțări şi-nfrânări nu sunt de folos nimănui. Dintre cei care iubesc viața şi care-o pun mai presus de păcat şi de moralitate, oameni de acțiune care preferă să regrete c-au făptuit un lucru decât că l-au lăsat să treacă pe lângă ei fără să-l guste. Unii gustă mult, din uşurătate, făcând-o din şi la-ntâmplare şi nu se-aleg cu mare lucru, alții gustă conştient, dintr-o plăcere, pornind de la principiul de-a nu respinge bucuriile pe care viața le oferă cu destulă zgârcenie. Unii se plimbă mult fiindcă vor o varietate de peisaj, alții iubesc constant pe cineva, au un

port şi-o dană, fixe, şi-şi îmbogăţesc peisajul cu iubiri, mai bine zis, cu ispite, trecătoare. «Asta eşti tu Nicos Gheorghidis». Dacă Fira, tânără şi bine croită, l-ar fi ispitit? Melina era o ispită care dădea un impuls şi creierului. Era citită, umblată prin lume, vorbea frumos, era cucoană şi era bogată. Era ceva să ai putere asupra uneia ca ea, mai ales că era şi deşteaptă. Nicos Gheorghidis, pe lângă plăcerea pe care nu voia s-o respingă, îşi încerca-n acest fel puterea. Desigur, era mai mândru, şi pe drept cuvânt, de izbânda lui bănească asupra Melinei, decât de izbânda erotică. Fiindcă, pentru o fire şi pentru o minte ca a lui, ispita adevărată era ispita asupra-nchipuirii; în toate păcatele cazi robit mai întâi de vraja care-abureşte mintea; chiar şi ispitele trupului îşi află mai întâi sălaş în închipuire. De-aici porneau şi dezamăgirile: din nepotrivirea dintre-nchipuire şi-nfăptuirea ei. Pentru Melina, Gheorghidis însemna o primejdie care i-ar fi putut zgudui nu numai simţurile ci şi liniştea minţii care-şi orânduise bine principiile – calmul şi buna-starea, fuga de violenţă şi de tensiune; douăzeci şi patru de ani trăise sub stăpânirea urii, a dezgustului şi-a enervării pe care i le pricinuiau kir Costi, cu fanteziile lui tot mai dezgustătoare pe măsură ce-l lăsa vlaga. Cu acei câţiva bărbaţi din străinătate Melina trecuse ca printr-un vis. Îi erau străini şi răspunsese chemării lor dintr-o dorinţă de despăgubire trupească şi atrasă de gustul unor plăceri necunoscute, cum ar fi fost carnea unui corp tânăr şi somnul sănătos al unei fiinţe alături de care să-nnoptezi. După fiecare asemenea aventură, mintea-i rămânea la fel de netulburată şi de senină ca mai înainte. Închipuirea şi fapta nu se potriviseră niciodată, cu niciunul dintre ei. Fapta rămânea totdeauna-n urma-nchipuirii, fără să fie neapărat vorba de-un eşec ci de *altceva* şi de *altfel.* La-ntoarcerea-n ţară, Melina nu simţise lipsa vieţii duse-n ţările străine, cumpătată de-altminteri şi cuviincioasă, în ciuda călcatului pe de lături faţă de calea cea dreaptă a

unei proaspete văduvii; ceea ce i se părea şi ei ciudat era faptul că abaterile astea n-o schimbaseră deloc şi n-o făcuseră să prindă gust pentru acel fel de-a-şi folosi libertatea, ale cărei întinderi numai ea le ştia, ceilalţi dându-se doar cu presupusul şi punându-i în spinare întâmplări născocite. Bucuriile-adevărate-ale călătoriei erau cele de-a fi văzut, de-a fi-nvăţat cum trăia lumea-n alte părţi, de-a se fi-mpărtăşit din frumuseţea unor locuri şi-a unor lucruri vestite. Se simţise ca un şcolar cuminte pe care dascălul l-a scos la câmp pentru a-i arăta frumuseţile naturii. La-ntoarcere, Melina se simţise liniştită şi senină, dar nu mai puţin văduva lui kir Costi. Bărbaţii-aceia nu izbutiseră s-alunge din mintea ei cei douăzeci şi patru de ani fără putinţă de răscumpărat, fiindcă n-avuseseră nicio putere-asupra minţii ei, ci doar o firavă putere, de-o clipă, asupra trupului care uită uşor şi-n care, de obicei, urma proaspătă şterge urma veche. Şi, dintr-o dată, în liniştea ei, de netulburat, credea ea, răsărise Nicos Gheorghidis cu dorinţa lui de-a fi bogat, cu patima lui care se potrivea ca pielea pe trup cu-nchipuirea ei despre el. Pentru prima oară, cineva jucase jocul dragostei aşa cum îşi dorise ea să fie jucat. Când întinsese covorul, se tăvălise pe el cu nădejdea nemărturisită că-ntr-o zi avea să mai vrea cineva să se tăvălească-n câmpul lui cu flori şi cu arabescuri, alături de ea. Covorul primise omagiul cuvenit frumuseţii lui, de care nu se bucurase nimeni anii aceia mulţi cât stătuse bine strâns cu tutun şi cu levănţică, singura lui menire pe-atunci fiind să lupte împotriva moliilor, aceste simboluri ale trecerii timpului şi-ale forţei lui de distrugere. Ca şi Melina, Gheorghidis avea un respect şi-o iubire-nnăscută pentru frumos, manifestate mai întâi printr-o contemplare sfioasă şi mută, ce mai apoi se transforma-ntr-o dorinţă fierbinte de-atingere şi de posesiune. La fel trebuie să fi simţit străbunii lor în faţa blocurilor de marmură de Paros şi de Pentelic pe care le cioplisseră, cuprinşi desigur de-o dorinţă fierbinte şi

nestăvilită de atingere-a frumosului. Melina se gândea ce-ar fi făcut ea cu sine în locul doctorului Gheorghidis. Întocmai ce făcuse el: ar fi-ncercat să pună stăpânire un moment pe frumusețea ei, fără niciun gând la banii-aceia. S-ar fi putut ca Nicos Gheorghidis, iubitor de frumos, să primească şi palme-n viața lui, dar şi multe brațe-n jurul gâtului. Palmele, dac-avea să le primească, aveau să fie trase de mâna ipocriziei sau de-a orgoliului, niciodată de mâna dornică să mângâie frumosul.

Nicos venea-n fiecare zi, fără să mai ceară voie ca la-nceput, dar fără să se poarte ca stăpân al casei. În ceasul pe care-l petreceau împreună, Melina ar fi vrut să-i dovedească lui Nicos toată dragostea, toată grija pe care i-o purta, tot amestecul de pasiuni şi de duioşie maternă pe care i-l trezise, în care nu mai încăpea nici mândrie şi-aproape nici cochetărie feminină, ci o mare nevoie de-a-l ocroti şi de-a-l face fericit. Ar fi vrut să-l aibă mereu lângă ea, dar nu spunea niciun cuvânt prin care să-şi manifeste nemulțumirea pentru vizitele lui atât de scurte. În tinerețe, Melina mai visase din când în când la câte-un tânăr frumos care-i ieşea-n cale pe când se plimba cu trăsura alături de kir Costi. Acum îşi dădea seama că pe vremea aceea n-ar fi ştiut să iubească aşa cum îl iubea pe Nicos. Pe-atunci ar fi vrut totul pentru ea, n-ar fi-ngăduit să-mpartă. Acum, Nicos i se părea un dar trimis de pronia cerească şi, ca săracii din parabolă, se mulțumea cu fărâmiturile unei vieți ce-şi avea masa-ntinsă-n altă parte. Îl iubea pe Nicos cu nevasta lui tânără, frumoasă şi deşteaptă, cu copiii, cu părinții lui. Era la curent cu toate giumbuşlucurile copiilor, cu toate vorbele lor de duh ori stâlcite cu har, cu bolile lor, cu dorințele lor. Dacă nu i-ar fi fost ruşine şi dacă nu s-ar fi gândit că nu se cade să ceară asemenea lucru, i-ar fi avut tot timpul în casă şi s-ar fi bucurat de ei ca de-o parte din Nicos, un Nicos în altă-ntruchipare. Înțelesese că lui Nicos nu-i plăcea s-amestece viața lui de-acasă cu cea din afara casei. Înțelesese şi că nu-i plăceau vorbele când faptele slujeau

mult mai bine să tălmăcească dragostea. Melina nu-l contraria cu nimic. În ciuda vieții de pustnică, trăită lângă răposatul ei bărbat şi-ntre cărți, vârsta îi adusese-nțelepciunea de-a respecta voința altora, de-a nu-ncerca să forțeze uşi închise şi nici de-a le deschide pe furiş. Nicos îi dăruia prezența lui şi-i aducea flori. O dată-i adusese-un semn de carte arăbesc, de piele roşie cu desene aurii şi verzi; altă dată, un triptic de-argint cu Naşterea Domnului, pe care Melina-l ținea pe măsuța de noapte. Era sigură că dacă Nicos ar fi avut parale i-ar fi dăruit bijuterii alese cu grijă, care să-mbine scumpetea cu frumusețea. El nu voia să primească niciun dar din partea Melinei, temându-se, poate, ca prin mintea ei să nu treacă bănuiala că darurile-acelea-l aduceau lângă ea. Îşi achita-ncet, dar fără greş, datoria. Într-o zi, Nicos se plânsese de greutățile care-l apăsau şi care sporiseră de când cumpărase casa Krețuleştilor. Melina-i oferise banii de care-ar fi avut nevoie ca să iasă de la strâmtoarea-n care se afla.

— Nu-ți risipi avutul, Melina. Ține minte: pentru nimeni să nu faci asta. *Nimeni nu merită.*

O luase de mână şi-o privise aproape-amenințător.

— Nicos, într-o zi am să mor şi cui au să rămână toate astea?

— Cât timp trăieşti, păstrează-le şi să nu duci grijă că n-are cine să le ia după ce mori. Ce te mai priveşte ce se-ntâmplă după moarte?

— Aş vrea să-ți rămână ție şi copiilor, spusese Melina în şoaptă.

— Cât trăieşti nu da nimic. Ai uitat c-ai fost săracă? La tinerețe îți mai azvârle câte cineva ceva de milă, uneori din dragoste, dar la bătrânețe, nu-ți dă nimeni nici coaja de pâine pe care-o azvârle-n gunoi.

Se uitase la ea cu părere de rău ştiind că-i răsucea cuțitul în rană. Dar mai bine era să i-l răsucească el, decât ea singură dintr-un elan nesăbuit. Se gândea cu strângere de inimă că-n locul lui, Melina, cu toată

deşteptăciunea ei, ar fi putut să iubească vreo secătură. În scurtă vreme, s-ar fi văzut azvârlită pe pavele ori ținută de milă ca o slugă bătrână pe care nu-ți vine s-o dai de la casa ta, la amintirea folosului pe care ți l-a adus pe când era-n putere. Nicos nu se gândise ce-avea să facă-n ziua când farmecele de femeie-ale Melinei aveau să se-mpuțineze ori aveau să-i devină indiferente, ştia însă că-n orice condiții avea să-i păstreze un loc în viața lui, ca unei rude sau ca unui prieten, fiindcă o considera o ființă aleasă şi pe care se putea bizui. Melina, în fiecare dimineață, după ce se-mbăia şi se ungea cu zeamă de castraveți şi cu-alifii parfumate, îşi apropia capul de oglindă şi-şi spunea: «Melina Mavros, eşti o femeie bătrână. Să nu uiți asta». Melina considera vorbele-astea un fel de antidot împotriva durerilor care-o puteau aştepta. Ştia că dragostea vine şi trece, vine din senin şi trece tot aşa. Într-o zi, în fața lui Nicos avea să se dezbrace o femeie tânără şi frumoasă, cu piele fragedă, cu sânge fierbinte şi dornic de dragoste şi-avea să pună, o vreme, stăpânire pe el, iar lui avea să-i fie greu să se prefacă-n două locuri. Acasă poate că nici nu era nevoie să se prefacă; acolo era el însuşi şi nu se putea-nstrăina de el însuşi, acolo era latura trainică şi neschimbătoare-a vieții lui, pe când ea, Melina, era ceea ce trece şi se uită. Ştia bine că-ntr-o zi avea să sune ceasul care să-i vestească ispăşirea fericirii de-acum. Pân-atunci plătise fără să primească nimic, acum avea să plătească pentru ceva care la toate vârstele, în toate rangurile şi peste tot, ca şi balaurul din poveste, cere bir. De-aceea sorbea cu nesaț fiecare moment din fericirea de care-avea parte acum. Când avea să moară sau, mai rău, când Nicos avea să n-o mai iubească, voia ca dânsul să-şi amintească vremea petrecută cu ea ca pe-un episod frumos. Din felul tiranic şi acru în care se purtase kir Costi cu ea, Melina trăsese multe-nvățături; cea mai prețioasă i se părea aceea de-a nu-ți otrăvi semenii, vărsându-ți asupra lor năduful, împroşcându-i cu bănuieli, tăindu-le bucuria cu

veşnicul *memento* al zădărniciei, trăgându-le paharul de la gură când sunt însetați, sub motivarea că-ndată are să le fie din nou sete. Melina-nvățase că nu trebuie să te boceşti toată ziua pentru că o dată ai să mori.

Şi-apoi, cele mai urâte amintiri sunt cele pe care vrei să le uiți, să le-azvârli fiindcă te supără ca nişte cuie-n talpă. Melina nu izbutea să scape de amintirea nesuferită a lui kir Costi, care-o scârbea şi-o umplea de ură ori de câte ori îi răsărea-nainte. Kir Costi era oale şi ulcele. Melina se coclise destul alături de răposatul; de multe ori se trezea cu vorbele lui pe buze şi-o apucau furii uscate şi tremurate cum îl apucau pe el; stăpânindu-se, îşi spunea-n gând: «Kir Costi, kir Costi». Se-nfrâna fiindcă-şi aducea aminte cu ce ochi se uita ea la kir Costi când îl apucau asemenea istericale, cât de jalnic era, şi cât de jalnic e oricine se dezlănțuie, ca dobitoacele necuvântătoare. Melina dorea să fie iubită, de Nicos, de Fira şi de Gore, de coana Veta Krețulescu, de toată lumea care-i călca pragul. Decât s-o certe pe Fira, cucoana mai bine lua pămătuful ori cârpa şi curăța acolo unde Fira se făcuse că nu vede; şi decât să-l certe pe Gore, mai bine lua foarfeca de grădină şi tăia o mlădiță de prisos, pe care Gore n-o văzuse ori se făcuse că n-o vede. Se-nfuria şi-i înjura-n sinea ei pe greceşte, de-i trecea Dunărea, însă nu țipa la ei şi nu-i batjocorea; îi dojenea cu glas potolit. Îşi spunea că sunt şi ei oameni ca toți oamenii, iar slugă putea ajunge oricine, dacă aşa i-a fost scris. Deşi nu-şi dădeau sufletul muncind, iar tabieturi aveau mai multe decât ea, Melina îi prețuia pe Fira şi pe Gore pentru că erau cinstiți şi nici n-o povesteau pe cucoană prin lume. De n-ar fi fost amintirea lui kir Costi poate că Melina, aprigă din fire, i-ar fi bătut în primele momente când se-nfuria pe ei. Şi-aducea însă mereu aminte cât de-njosită se simțea, câți pumni dădea-n pereți când kir Costi, fără să țină seama de nimic, o făcea ca pe-o albie de porci în fața cui se nimerea; cum Fira şi Gore nu lipseau din casă, fuseseră de nenumărate ori martori la asemenea scene

penibile. Fira plânsese de mila cucoanei şi-şi zisese, nu o dată, că mai bine sărac decât bogat cu-asemenea preț şi dacă nu luase calea mânăstirii căreia-i fusese ursită tot la cucoană se gândise. Fira şi Gore erau singurii ei prieteni din vremuri grele, iar Melina ținea minte-acest lucru. Îi purta îmbrăcați ca pe nişte negustori, le dădea voie să se ducă unde le poftea inima, le dădea să mănânce şi să bea din mâncarea şi din băutura ei şi, dacă-ntr-o zi le-ar fi abătut să plece şi s-o lase, cucoanei i s-ar fi părut că se desparte de nişte frați. Melina se mândrea că pornită din sărăcie, din mahalalele Galaților, văzându-se cucoană mare nu i se urcase binele la cap. Nu uitase gustul ciorbei de buruieni drese cu un ou la o oală şi cu câteva frunze de hazmaţuchi, nelipsită pe masa părinților ei, de primăvara până toamna, când veneau la rând fasolea, bobul şi lintea, iar ca trufanda a trufandalelor câte-o salată de țâri cu măsline. La moşie, făcea ea învoielile şi-o lăsa pe zisa țăranilor, căci nu se bucura să jupoaie pielea de pe ei. La zile mari, desfăcea câte un pătul şi-l împărțea de sufletul lui kir Costi.

Pentru Nicos, Melina nu s-ar fi dat în lături de la niciun sacrificiu, i-ar fi dat până şi viața, dacă Nicos ar fi avut nevoie de ea, în asemenea stare de euforie o adusese dragostea lui. În tot ce făcea era cu gândul numai la Nicos. Până şi rochiile şi le-alegea după gustul lui. Cu toate strădaniile Melinei de-a-i înveseli măcar timpul pe care-l petrecea lângă ea, Nicos era pe zi ce trecea mai posomorât şi mai copleşit de lipsa banilor şi de grijile de fiecare zi. Toată lumea cu stare din oraş parcă se vorbise să-şi ia alți medici decât pe el; cu toate patalamalele lui de la Paris, era prea tânăr ca să inspire încredere. Continua să rămână doctorul sărăcimii, care nu contenea să-l laude-n dreapta şi-n stânga pentru priceperea şi pentru inima lui bună, blagoslovindu-l şi rugându-i de bine. Familiile boiereşti nu renunțau la tradiția de-a-şi da sănătatea pe mâna unor doctori nemți ori români cu faimă şi chiar a câtorva doctori ovrei care-aproape

ajunseseră să le-o ia-nainte celorlalți, prin meticulozitatea şi prin priceperea lor, dar mai ales prin felul în care ştiau să-i inspire încredere bolnavului, făcându-l să spere până-n clipa morții c-avea să se vindece. Negustorimea bogată, vrând să demonstreze că balanța-ncepea să-ncline talgerul de partea ei în competiția cu boierii, dar mai ales pentru că nu se emancipase încă de dorința mai veche de-a-i ajunge din urmă, era clienta aceloraşi medici ca şi boierimea. Grecii erau negustori pricepuți, arendaşi şi mai pricepuți, dar ca medici nu-şi căpătaseră faimă. Cei care-auziseră de Hippocrates la vremea aceea, în Țările Române, erau cu toții, sau aproape cu toții doctori. Nicos Gheorghidis poate c-ar fi fost acceptat de clientela bogată dacă n-ar fi fost respins cu-ndârjire de confrați, mai întâi pentru că era priceput şi deci reprezenta un concurent adevărat, apoi pentru că era prea frumos ca să nu le inspire confraților antipatie de la prima vedere. La cele câteva consulturi când, în disperare de cauză, câte-un client bogat care epuizase doctorimea oraşului îl solicitase, Nicos, în loc să-ndoiască spinarea şi să-ncerce să se vâre pe sub pielea vreunei somități, admițându-i fără rezerve diagnosticul, îşi spusese deschis părerea, nesfiindu-se să dea a-nțelege familiei, dacă era cazul, ca bolnavul nu mai avea nevoie de doctor, ci de preot. Deşi dintr-un neam din care politica îşi trăgea numele şi obârşia, Nicos ignora tertipurile şi meandrele prin care te pui bine cu cetatea. Melina făcuse o concesie-n viață, una şi bună, măritându-se şi trăind cu kir Costi, dornică să scape de sărăcie, ca atâția alții. Melina cunoştea umilința şi dezgustul inspirat de orice concesie celui care nu s-a născut lichea. Pricepea şi că unele concesii mărunte, acumulate, ajung să fie mai apăsătoare decât o concesie importantă făcută pentru o miză mare. O apuca jalea când se gândea la viața amară pe care-avea s-o ducă Nicos cu firea lui lipsită de mlădiere; Nicos semăna cu statuile melancolice şi răzlețe care au de-nfruntat trecerea vremii şi vicisitudinile anotimpurilor, duşmani ce

până la urmă le macină ori le culcă la pământ. Dacă nevastă-sa – care-nghițea toate nodurile din belşug oferite de-o viață-n care grija zilei de mâine sugruma orice altă preocupare sau aspirație – dacă nevastă-sa avea tăria să nu-şi îndemne bărbatul să se ridice pe calea plecăciunii, Melinei i se părea o impietate să-l îndemne să-şi calce pe suflet, deşi ardea de nerăbdare să-l vadă sus, atât de sus încât să nici nu-şi mai coboare privirea spre cei care-acum îl respingeau. Viața ei n-o îndreptățea să dea sfaturi nimănui. Dacă Nicos ar fi-ntrebat-o – în eventualitatea că Melina s-ar fi hazardat să facă vreo aluzie la picul de maleabilitate care i-ar fi netezit lui Nicos drumurile şi l-ar fi scutit de multe necazuri – la ce i-a folosit tot ce-nghițise de dragul de-a fi bogată, cu mâna pe cuget ea i-ar fi putut răspunde: «la nimic». Nicos, dornic de perfecțiune, însetat de frumusețe pe planul materiei şi pe cel al spiritului, îşi făurise pentru uz propriu o utopie pe care, deşi o ținea ascunsă în tainița cea mai ferită a inimii, nepomenind niciodată de ea, nu se putea opri să n-o confrunte cu lumea-n care trăia şi care, teoretic, era alcătuită din ființe raționale. Îl scotea din sărite-ncăpățânarea şi nesocotirea legilor logicii. «Un fel de fosilă purtătoare a unor idealuri primordiale de mult terfelite; răbufniri de descendent al unei rase ilustre şi apuse, care caută să-nvie categorii pe care nu mai dă nimeni doi bani în ziua de azi», spunea Nicos despre sine şi despre concepțiile sale. Respingea ca pe-o impuritate fericita stare de mijloc, aceea care-asigură pace trupului şi sufletului, înțelegere cu semenii şi mulțumire de sine. Cu gândul numai la învățătura lui, care abia-i lăsa timp să răsufle, şi avându-i mereu în fața ochilor pe bieții lui părinți care-şi luau de la gură ca să-şi țină feciorul la Paris, Nicos nu se amestecase-n mişcarea de la ’48. Deşi sceptic din fire, fără s-o mărturisească şi-aproape fără a şi-o mărturisi nici lui însuşi, Nicos îşi pusese mare nădejde-n anul ăsta, care putea să fie «un început de calendare, poarta unei ere a rațiunii, a capacității, a

echilibrului şi-a dreptăţii». Faţă cu urmările lui '48, Nicos nu-şi putea înăbuşi dezamăgirea, înciudându-se mai ales pe el însuşi că putuse să creadă. În locul idealurilor şi-al vorbelor înflăcărate, o darabană de palavre însoţea gestul teatral cu care-o burghezie-mbuibată-şi dădea cordial mâna cu-o boierime care făcea pe maleabila, hapul lăsându-l mai departe celor care-l înghiţiseră de când se ştiau, că tot erau ei învăţaţi. «Raţiune, capacitate, echilibru, dreptate, vai de capul tău, Nicos Gheorghidis, cum dracu' ţi-ai putut închipui?!».

Bucuria şi-nnoirea aduse de Nicos în viaţa Melinei erau întunecate de nemulţumirea lui în permanentă efervescenţă, dormind somnul vulcanului care se pregăteşte să erupă. Într-o iubire, după ce tatonările de la-nceput au luat sfârşit, dacă cei doi parteneri nu s-au vindecat ci merg mai departe, necazurile unuia devin necazurile celuilalt, ceea ce risipeşte starea de reverie, readucându-i pe rând sau pe-amândoi deodată, în câmpul plat al preocupărilor de fiecare zi, unde se umblă pe jos, iar aripile, pentru cine le are, stau resemnate alături de corp ori se târâie-n ţărână. Condiţia ei de femeie singură şi bogată îi îngăduia Melinei să aibă ca preocupare majoră şi chiar unică, dragostea. Ea avea timp să stea cu privirea-n gol şi cu gândul la Nicos. La vizitele ei de cucoane, în după-amiezele-n care Nicos nu putea veni, Melina de-abia aştepta să se-nteţească vorba-ntre invitate ca ea să rămână cu broderia-n mână, împungând rar pânza, cu gândul aiurea sau să iasă pentru câteva minute din salon şi să se uite, fără ţintă şi fără rost, pe fereastră. Grijile şi lipsurile care-l încolţeau din toate părţile nu-i dădeau pace lui Nicos nici în timpul cât stătea cu Melina. Neajunsurile pe care le-ndura Nicos de la semeni deveneau pentru Melina o sursă de enervare. Îi ura pe oamenii-aceia necunoscuţi şi urzea în minte comploturi împotriva lor; i-ar fi plăcut să-i ştie doborâţi de toate bolile şi mai ales morţi. Uneori se-ntreba, dar alunga repede gândul, dacă Nicos nu venea la

ea doar ca să-şi descarce sufletul, ceea ce probabil nu făcea acasă, pentru a nu-şi amărî nevasta şi-aşa destul de sâcâită de grija casei, a copiilor şi-a părinților ei mereu bolnavi. Fără să vrea şi fără să dorească aşa ceva, Melina se-ntreba cum aveau să se sfârşească toate astea. Sfârşitul i se-nfățişa ca o singurătate fără leac.

Într-o zi, Nicos îi arătase Melinei o scrisoare primită de la un frate al mamă-sii, negustor bogat, stabilit de multă vreme la Paris. Unchiul ăsta se trezise, la bătrânețe, fără nimeni pe lângă el, afară poate de vreo pisică ținută să-i apere casa de şoareci şi de vreun câine – ca să dea de veste paşii necunoscuți ce s-ar fi apropiat prea mult de avutul stăpânului. Cât învățase Nicos la Paris, unchiu-său îl chemase la masă, din an în Paşti, dându-i să mănânce un prânz de grec sărac, cu multe buruieni, cu nelipsitele măsline şi cu țâri, pentru ca nepotul să nu-şi închipuie că unchiul se scaldă-n avuții. Casa unchiului Santu era sobru mobilată, fără urmă de risipă ori de lux. Nicos fusese totdeauna convins că scrinurile şi lăzile din casa unchiului Santu erau doldora de lucruri scumpe, fără să mai fi vorbit de casa de fier zidită, mare aproape cât un perete, care n-ar fi avut ce căuta la un om sărac şi nici chiar mijlociu, despre care unchiul nu scăpa niciun prilej să nu spună că a cumpărat-o împreună cu casa, «mare, foarte mare chilipir!». Unchiul Santu nu se lăsase față de nepot nici cu un franc în cei patru ani petrecuți de-acesta din urmă la Paris. O singură dată se milostivise şi-i dăduse o pelerină veche. Pe vremea-aceea, Nicos se gândise, nu o dată, cu ce voluptate-ar fi spart broaştele tuturor sipetelor, ale dulapurilor şi-ale dulăpioarelor din casa unchiului Santu, cum s-ar fi tăvălit în scumpeturile lor risipite pe faianța rece de pe jos şi cum le-ar fi cheltuit în ospețe cu finețuri şi cu trufandale, scăldate-n valuri de şampanie. Îşi închipuia de-asemenea mormanele de cărți rare şi de gravuri care-ar fi ieşit din banii-ncuiați, ori, cine ştie, îngropați ai unchiului. În chip de conversație, unchiul Santu ori tăcea ori emitea maxime şi proverbe,

învățate din cărțile de citire, în copilărie, sentenții care elogiau viața cumpătată şi binefacerile ei. Scrisoarea pe care i-o trimisese soră-sii, dar de fapt destinată nepotului, compusă pe-acelaşi ton de-nțelepciune populară, vorbea de neajunsurile singurătății care-l copleşeşte la bătrânețe pe cel care n-a avut parte de-o familie iubitoare şi grijulie. Nicos era sigur că unchiul Santu e bolnav şi mai ales speriat de gândul morții, deşi nu pomenea despre-aceste motive adevărate care-i puseseră condeiu-n mână după un se mai ştia câtă vreme; scria o epistolă melancolică şi meditativă, menită să stoarcă lacrimi surorii şi cumnatului, oameni simpli şi creduli, şi să-l avertizeze pe nepot că, dacă ştia să se poarte, îl aştepta o moştenire. Unchiul Santu era de părere că n-ar fi fost deloc rău ca nepotul să-i facă o vizită, cu toate că-i despărțea un continent, şi, cine-ştie, poate să se-aşeze definitiv la Paris, o mare capitală a lumii, unde nimeni nu murise de foame, cu-atât mai mult cineva cu-o rudă care, fără să aibă aurul lui Midas, muncind o viață şi ducând un trai cumpătat, agonisise un avut modest. Citind scrisoarea asta ipocrită, Nicos, care nu-l avusese niciodată la inimă pe unchiu-său, la-nceput zâmbise, apoi trecând peste forma epistolei se gândise mult la miezul ei. Lui Nicos i se ivea prilejul să se statornicească la Paris, de unde se-ntorsese mai întâi pentru că nici acolo nu umblau câinii cu covrigi în coadă, viața fiind la fel de grea în Oraşul-lumină ca peste tot, pentru cine, fără să vrea, făcuse legământ de sărăcie, apoi fiindcă voise să-şi ajute părinții şi mai ales să-i răsplătească pentru strădania lor de-a-şi fi trimis feciorul la-nalte-nvățături, dându-le prilejul să se mândrească, în sfârşit, cu odrasla lor. Dorințele acestea nu-l părăsiseră, dar erau umbrite de dorința-ncăpățânată şi aprigă de-a scăpa de sărăcie. Lupta inegală purtată-mpotriva acestei boli cronice, pe nume sărăcie, îi măcina puterile şi, mai rău, îi modifica firea, îl făcea să-şi piardă seninătatea la care ținea atât de mult, îngăduința şi-nțelegerea lui față de oameni prefăcându-se-ntr-o ternă

mizantropie. Plecarea la Paris era o-ncercare pe care se simțea dator s-o facă, mai ales că era adeptul principiului după care e preferabil să regreți fapte săvârşite decât virtualități neconsumate. Cea mai grea parte a acestei plecări era despărțirea de Melina pe care-o iubea şi căreia, pe deasupra, îi era încă dator o mulțime de bani. În timp ce-i spunea Melinei, pe neocolite, ce hotărâre luase, din buzunarul jiletcii scosese o poliță prin care-şi ipoteca bunurile-n favoarea doamnei Melina Mavros, pentru suma pe care i-o datora. Melina se făcuse albă la față şi-ncepuse să tremure. În primul moment, nu reținuse nimic în privința ipotecii, aşa că hârtia împăturită rămăsese-ntre ei pe masă. La un moment dat, Nicos se speriase de muțenia şi de culoarea Melinei.

— Melina!

Melina dăduse din cap în semn că trăieşte şi că înțelege, apoi luase hârtia şi, fără s-o privească, o rupsese-n bucăți mărunte. Într-un târziu reuşise să articuleze câteva cuvinte, abia şoptit:

— Nicos, noi am vorbit o dată ceva... Poți avea şi aici tot ce-ți trebuie... numai să spui *da.*

— Nu pot să spun *da.* Melina, nu pot să te jefuiesc.

Melina dăduse din cap; înțelegea şi asta. În gând îşi spusese: «Dar să mă omori poți, asta poți».

Lui Nicos nu-i venea s-o lase singură. Spre miezul nopții trebuise totuşi să plece. Melina rămăsese pironită-n locul unde o lovise trăsnetul veştii aceleia, cea mai rea pe care-o primise-n viața ei.

A doua zi, Nicos trecuse să-şi ia rămas-bun. Deşi îi spusese că vine spre seară, Melina-l aşteptase-ncepând de dimineață, în capul scării. Cât timp stătuseră împreună, Melina abia de-ngăimase câte un *da* şi câte-un *nu.* Îşi adunase puterile şi-l petrecuse pe Nicos până la poartă. Îi întinsese, fără nicio vorbă, două pungi de saftian, una mai mare şi alta mai mică. Nicos vrusese-n primul moment să respingă mâinile care i le-ntindeau, dar nu-ndrăznise când văzuse disperarea de pe fața

Melinei. O cuprinsese-n brațe şi-o sărutase lung pe gură, apoi îi şoptise, privind-o-n adâncul ochilor, «te iubesc, Melina». Se-nclinase respectuos şi-i sărutase mâna.

«Veniți şi-i dați mortului sărutarea de pe urmă», se gândise Melina.

În timp ce el îi săruta mâna, Melina se-nclinase şi-i atinsese creştetul cu buzele, apoi îi şoptise «Dumnezeu să-ți ajute!».

Se-ntorsese ca să nu-l vadă plecând.

«Nicos, Nicos».

Când nu-i mai auzi paşii, porni, ca după mort, spre casă. Lăbuş ieşi de după o tufă de merişor şi i se culcă la picioare, privind-o prin întuneric cu ochii lui de animal care presimte dezastrele ființelor pe care le iubeşte.

Melina se uită o vreme prostită la câine, apoi, ca lovită de trăsnet, se prăbuşi-n iarbă şi-ncepu să plângă amarnic.

Melina Mavros rămăsese văduvă.

Şase luni de zile, afară de Fira şi de Gore, n-o văzuse nimeni la față. Pentru toată lumea care-ntreba de ea, Melina era bolnavă. Din afară, pricina bolii care-o doborâse pe văduva Mavros era bănuită numai de coana Veta Kretulescu: acesteia, nasul ei lung şi simțitor îi spusese, de la-nceput, de unde luase Nicos Gheorghidis banii cu care cumpărase casa coanei Catița şi-a lui Ienache, tălmăcindu-i şi bunăvoința şi favoarea ce băteau în partea ei dinspre kera Melina care, la sărbători mari şi mici, îi trimitea nelipsit boieroaicei scăpătate un coşuleț cu bunătăți şi câte-o vietate grasă, bună de pus la cuptor. Coana Veta Krețulescu trecuse mereu să-ntrebe de sănătatea Melinei, lăsând câte-un buchet de flori şi urându-i însănătoşire, fără să insiste a fi primită de bolnavă.

Când o vedea pierită la față, tăcută şi-mpietrită, ca omul care zace fără leac şi care, despărțindu-se de gândul vieții, şi-a mânat sufletul în lumea drepților şi aşteaptă doar să-i pornească şi trupul pe-aceeaşi cale, Fira se

ducea-n bucătărie şi-o jelea-ncetişor pe stăpână-sa.

— Cucoană, cucoană, păcat de frumusețea şi de-averea ta. Au, au, au, au!

Gore stătea şi se prăjea la soare, îşi răsucea țigară şi da din cap, minunându-se-ntr-una cum făcea dragostea din om neom, cum se prăpădea mândrețea lor de cucoană de focul grecului ei, nu i-ar mai fi dat Dumnezeu odihnă pe-acolo pe unde-o fi fost, de plecase şi-o lăsase.

Fira dăduse acatiste la sfinți mai mari şi mai mărunți, la biserici din mijlocul oraşului şi din mahalale, de mântuirea sufletului cucoanei, bântuit de Necuratul. Fira n-avea nici o-ndoială că «grecul» – cu ochii lui de jăratic, el, cu părul lui ca smoala şi cu buzele ca măceşele – era Necuratul, într-una din nenumăratele sale întruchipări. Dac-ar fi fost numai după cum i se-arătase ei în vis, şi nu o dată, că a doua zi se trezea leoarcă de sudoare şi nu mai era bună de nimic, şi dac-ar fi fost numai după tremuratul care-o apuca doar cât dădea cu ochii de el prin geamul bucătăriei şi nu mai încăpea vorbă că grecul era un chip al Copitatului. De-ar fi îndrăznit ea, de mult i-ar fi spus cucoanei să-l izgonească şi să facă sfeştanie-n urma lui. Iacă, acum se dumirise şi cucoana – îşi închipuia Fira – acum când, deşi peste mări şi țări, ca un strigoi, grecul îi sugea vlaga.

— Cucoană, ce-ar fi s-aducem pe popa de la „Sfântul Spiridon”, să citească şi să dea cu apă sfințită prin casă? îşi luase Fira inima-n dinți, într-o zi.

După şase luni de când se-abătuse năpasta asupra casei lor, cucoana zâmbise şi-o mângâiase pe Fira pe obraz.

— Firo, Firo!

Pe urmă tăcuse, cu gândul aiurea.

— Eu aşa ziceam, cucoană. Să te mai gândeşti şi matale.

A doua zi după această propunere a Firei, Melina se ridicase din pat îndată ce deschisese ochii după somnul care de mult nu-i mai aducea odihnă, se repezise la

oglindă şi se privise atent, în apele ei albăstrii cu irizări de curcubeu către margini.

«Melina Mavros, ori pune-ți lațul de gât ori trăieşte ca oamenii. Ai ajuns de râsul şi de mila slugilor».

După şase luni, îi poruncea lui Gore să țesele caii şi să-i înhame pe toți şase la caleaşcă. Afară se desprimăvărase de-a binelea, cu toate că sufla un vânt subțire şi rece dinspre miazănoapte. Într-o rochie de muhair ruginie, pe-al cărei piept scânteia un smarald mare de care nu se mai despărțea, înfăşurată-ntr-o pelerină verde-nchis, căptuşită cu samur nisipiu, cu glugă, cu picioarele bine-nvelite-ntr-un tartan gros, Melina Mavros zbura prin oraş, spre lipscănime, în goana celor şase bidivii, mânați de Gore care nu contenea să plesnească din bici, să chiuie şi să strige «loc, loc» de bucurie că-şi vedea stăpâna sculată din morți.

«Tot rugăciunile şi-acatistele mele, săracele», îşi zisese Fira care, profitând de-absența stăpânei, trecuse prin toată casa cu-o ulcică de pământ cu tămâie-aprinsă, îngenunchind şi făcându-şi cruci la toate icoanele şi la toate pragurile. Vărsase-apoi ulcica-n soba din bucătărie şi mai spusese-o rugăciune şi-şi mai făcuse-un rând de cruci, încredințată că-l gonise din casă pe Ucigă-l toaca.

«Biata Fira, cu popii şi cu-acatistele ei! Bătrânii greci te-ndemnau să-ți înfrunți soarta senin. Dacă mie şi mi se pare greu şi mi se pare degeaba, ce să mai zică alții, săraci, bătrâni, bolnavi, şi singuri-singurei? Asta nu te mângâie. Mai bine petrecerile astea care zornăie a tinichea, decât să stau în vârful patului cu mintea rătăcită. A fost şi s-a dus. Mai bine să mă culc, să mă culc şi să dorm. Amintirile sunt ca nişte-alei de cimitir».

* * *

«Zilele-astea neapărat trebuie să mă duc la Belu cu toate hârțoagele ca s-o lămuresc cu locurile».

Profesorul Şerban stătea-n picioare-n fața biroului al

cărui saltar de la mijloc, tras mult în afară, aproape gata să cadă, oferea spectacolul unui coş de gunoi, în care fuseseră azvârlite la-ntâmplare plicuri, hârtii, fotografii, cărţi poştale ilustrate. «Se cunoaşte c-a umblat soră-mea aici», îşi spuse profesorul, cu un început de enervare. «Cine dracu mai găseşte ceva-n talciocul ăsta?! Ce bună-ar fi acum o ţigară sau măcar o cafea!».

Se duse-n partea stângă a verandei, în colţul «bucătărie», cum îl numea Coana Mare-n glumă, inspirată de revistele care prezentau combinat modă, excursii posibile, interioare, sfaturi pentru gospodine etc. Pe aragazul plin de praf, într-o baltă de cafea uscată care crăpase ca un pământ după retragerea apelor, naufragia un ibric de alamă cu pântec burduhos care se precurma deodată, ca să continue cu un cilindru-ngust terminat, într-o parte, cu o coadă lungă şi groasă de lemn negru, în cealaltă cu un vârf lung, cu două şanţuri pe margini, subţiat la capăt ca un ac, acoperit cu un capac ca o bonetă de bucătar, cu bumb de lemn negru la mijloc.

Profesorul Şerban ridică ibricul şi-odată cu el şi rozeta ochiului de aragaz de care-l lipise cafeaua. Coeziunea celor două obiecte se strică şi rozeta se dădu de-a dura pe dalele de marmură cu un zgomot care, amplificat de goliciunea camerelor cu uşile la perete, parcă trezea toate sunetele pe care le-nghiţise casa în cei peste o sută de ani de când o zidise Costi Mavros. Profesorul Şerban închise ochii, ca şi când aşa ar fi putut opri sau atenua zgomotul care-l înfiorase. «Ce-ar fi să capete, o dată, glas toate sunetele pe care le-a auzit o clădire? Ce s-ar mai îmbunătăţi relaţiile dintre oameni, oho, ho! Să fi auzit Marin ce ziceau „protejaţii" când l-au debarcat! Şi s-audă-acum când e cu un picior în groapă! Trec cu toţii-n pelerinaj prin rezerva lui, din nişte rămăşiţe de jenă rătăcite în câte-un ungher de suflet mai curăţel, ca să nu se spună că sunt ingraţi. Apoi merg iute să facă penitenţă la Staicu, pentru-această „fidelitate". Îşi iau în faţa lui Staicu mutra omului care se-ntoarce dintr-o vizită făcută

unei rude senile. Şi toți evită să pronunțe numele lui Marin ca pe ceva ce-ar aparține unei „greşeli de tinerețe". „S-a stins viața falnicei Veneții...". Unde-or fi vremurile-acelea când stăteau toți pe lângă ziduri cu un aer de-adâncă venerație: trecea „profesorul"; când îi cântau toți în strună şi-i ascuțeau satârul cu care tăia capete? Toate capetele care-l depăşeau pe-al lui, profesor Voicu Marin. „Şerban, Gheorghiu, Murguleț au să facă abdomen, torace fac eu, face Pavelescu, domnişoara doctor Neacşu". „Domnule profesor Şerban, veniți şi dumneavoastră la consultul nostru pentru operația Profesorului Marin?". (Acum nu mai era *„Profesorul",* unicul, inegalabilul, avea şi-un nume! Din religia monoteistă de pân-atunci, protejații-l coborau într-un politeism oarecare). „Nu, domnişoară doctor. Ce nevoie-aveți de-un nespecialist? În zece ani de când *Profesorul,* dumneavoastră şi alții mi-ați ales altă specialitate am avut tot timpul să mă descalific în specialitatea *dumneavoastră,* aşa că...". „Nu credeam că-l urâți chiar atât". „Nu-l urăsc, domnişoară doctor. Dar trebuie să recunosc că boala nu mi-l face mai drag". „Credeți că nu mai are nicio şansă, nici măcar s-o mai lungească?". „De ce mă-ntrebați pe mine, domnişoară doctor, de ce nu vă întrebați dumneavoastră, specialiştii? Ştiți ce, domnişoară doctor, cum i-o fi norocul!". „Ăsta nu e-un răspuns, domnule profesor, nu e-un răspuns de om de ştiință". „Vi se pare că norocul e-un factor atât de neglijabil, domnişoară doctor? Sunt printre noi atâția laureați ai unor concursuri de-mprejurări!", şi m-am uitat fix la ea. „Bună ziua, domnule profesor", şi mi-a întors spatele ei gogoneț. „La revedere, domnişoară doctor". Profesorul Marin o să moară şi foarte curând, dar prea târziu! Are multe păcate doctorul Staicu, dar ştie meserie şi se uită numai la meserie şi ce-o să mai dea cu voi de pământ! Doctorul Gheorghiu, doctorul Murguleț şi cu mine, azi profesor-doctor Daniel Şerban, eram cei mai buni specialişti în chirurgie toracică din clinică şi nu numai din clinică. Muncisem de când eram studenți ca s-

ajungem ce eram. Între noi şi doctorul Voicu Marin erau cel puțin doisprezece specialişti care ne despărțeau calitativ, Voicu Marin şi Pavelescu fiind nişte cunoscute mediocrități, iar doctorița Neacşu obscură chiar ca mediocritate. Laureați ai unui concurs de-mprejurări, spre binele bolnavilor, ne-au luat locul, unde eram străluciți, trimițându-ne unde eram mediocri dar unde foarte curând am ajuns tot străluciți. *Asta* nu ne-a putut-o ierta niciodată profesorul-doctor Voicu Marin! Doctorul Staicu, e clar că el îi ia locul, e strălucit şi nu ştie ce este invidia. Aşa că o să se-nconjoare de doctori buni, şi-o să facă şcoală. Slavă Domnului.!».

Rozeta aragazului, obosită, mai făcu vreo două mişcări de lebădă pe moarte şi se opri.

«Te-ai oprit, te-ai oprit, dar unde te-ai dus?».

O zări lâng-un perete şi se-aplecă s-o ridice.

«Cam scârțâiți, domnule profesor Şerban, cam scârțâiți. Pensionați-vă, pensionați-vă, gândiți-vă şi la candidații la succesiune. De când aşteaptă! Marin se pensionează din viață, dumneavoastră profesional. O să se verse lacrimi şi la el şi la dumneavoastră. La el – pentru c-aşa e frumos la-nmormântări, pentru că moartea ne face frumoşi şi buni, pe cei morți, şi ne da un fior, un *avant-goût* celor vii. Pe el n-o să-l regrete nimeni. Are să fie doar panică printre protejați. Au să vină precis la dumneavoastră să vă roage să vorbiți la-nmormântare. Deşi e ceva formal, de ce să nu fim generoşi şi să nu oferim un discurs funebru cuiva cu care răposatul nu s-a avut bine?! „Lacrimi de circumstanță”, sună frumos, ca un titlu de antologie poetică! Iar eu – bocitoare angajată, ca-n Egipt. Se despleteşte, plânge, îşi smulge hainele, părul, asta-i e meseria. Cu mine însă n-au nimerit-o. La dumneavoastră o să se bea şampanie şi-au să se verse lacrimi, toate sincere, unele de bucurie, ale candidaților la scaun, altele de tristețe – ale medicilor aceia buni şi-n banca lor, pe care i-ați învățat carte. Tot ce-ați ştiut le-ați dat, se poate spune c-ați făcut şcoală, le-ați dat şi n-ați părtinit pe

nimeni. Fără să vă flatați, au să vă regrete, aveți să le lipsiți. „Greu mai eşti, frate”, se-adresă ibricului, „parc-ai fi şamotat”. Cântărind ibricu-n mână, ca şi când ar fi vrut să-i afle daraua exactă, se-ndreptă spre cealaltă aripă-a casei, unde se afla bucătăria. „Ce lugubru sună paşii-ntr-o casă goală. Ca-ntr-un tribunal în care te-ndrepți spre-o condamnare la moarte”, vorba tatei când s-a-ntors o dată de la o anchetă-ntr-o casă pustie. „Meseriile noastre seamănă, Daniele: şi voi, doctorii, dați verdicte şi noi, magistrații. Punem puncte după vieți omeneşti. Nicio plăcere”. „Ce să facem, tată, e nevoie şi de unii ca noi, că dacă n-ar fi fost nu ne-am fi inventat!”».

Până să-mproaşte nişte apă cărămizie, robinetul şi țevile, nefolosite-n ultima vreme, făceau un zgomot de buldozer pus pe dărâmat toată casa. «Ho, frate, mai încet, am îmbătrânit, nu mai suport, şi când ridică cineva tonul – şi nu ştiu ce dracu au că toți îl ridică – îmi bate inima, tresar, mă sperii». Sub jetul de apă, cafeaua cădea de pe ibric, lăsând să se vadă fâşii opace, de-un galben stins. «Ce frumos e ciocănit la bază, parc-ar fi fost de pus în vitrină şi nu de ars pe foc. Ce răbdare aveau oamenii şi ce timp! Câți or fi băut cafea din el?». Toate generațiile de la Coana Mare-ncoace, sigur. Coana Mare, la curent cu proveniența fiecărui obiect din casă – prin conul Ienache, taică-său, şi prin coana Veta Krețulescu, cel mai important cronicar al veacului al XIX-lea, care-şi îngropase moartea, atâta trăise, şi care ştia şi laptele de-l supseseră pietrele Bucureştilor, şi nu numai – de ibricul ăsta nu-i pomenise nimic. O fi fost al Agripinei, mama Coanei Mari, deci străbunica profesorului, de pe vremea când ținea prăvălie-n Lipscani, din care-şi tratarisea clientela? O fi băut cafea din el kir Costi Mavros ca să-şi oțărască şi mai şi umoarea lui «agreabilă»? O fi fost un obiect cu care «străbunica» Melina – cum îi zicea profesorul când voia s-o scoată din sărite pe coana Luța Şerban, maică-sa – îşi inaugurase *tête-à-tête*-ul, de dimineață-n a doua căsnicie, sau păstrat, poate, duios

memento al dragostei cu doctorul Gheorghidis, închis într-un locşor de unde-l scotea numai ca să-l privească şi ca să-şi lase gândurile să bată cărarea amintirilor? «Oare pe străbunicul, pe boier Ienache Kreţulescu, l-o fi iubit „străbunica” Melina? După ce-i lăsase, ai fi zis că da... Parcă poate sau putea cineva să ştie? Îţi iese-un om în cale, dacă ţi-ar ieşi altul? Cum să numeşti asta? De ce tocmai Ienache Kreţulescu? De, ştiu eu...?».

CAPITOLUL PATRU
Melina Mavros-Krețulescu

Aproape la toate petrecerile şi la toate vizitele pe unde se ducea Melina Mavros după soareaua ei de «însănătoşire», ca un făcut, Ienache Krețulescu era şi el invitat. Boierul era frumos şi isteț şi-ți era plăcut să te uiți la el şi să-l asculți, dar aceste calități, care se vedeau de la-nceput, nu-l creşteau în ochii Melinei cu nimic: el rămânea acelaşi pe care-l cunoscuse la petrecerea ei. Pentru ea, boier Krețulescu nu era un om care să se lase descoperit cu-ncetul. Istețimea lui spumoasă, de mare efect în societate, n-ascundea niciun fel de profunzime, era istețimea unui fluture menit să converseze agreabil şi spiritual în saloane. Mintea l-ar fi dus desigur şi spre lucruri mai folositoare, dar lenea şi plăcerea de-a trăi numai de dragul plăcerii erau o stavilă sigură în calea oricărei acțiuni în care să fie nevoie de mai mult cap. Ienache Krețulescu, fire puțin complicată – i se părea Melinei – putea rezerva surprize neplăcute, ca mai toată lumea. Ceea ce i se părea straniu şi-ntr-adevăr atrăgător la Ienache Krețulescu pe care, dacă nu ținea seamă de frumusețea lui, Melina îl socotea o ființă banală, era încrederea pe care-acesta o avea în soarta lui. În oraş se spunea că Ienache Krețulescu ajunsese pe drojdie, lucru de care Melina nu se-ndoia, având ea semnele ei de recunoaştere a pungii-n care banii ostenesc umblând unul după altul ca să mai poată zornăi la urechea scăpătatului. Mai întâi, pofta cu care scăpătatul mănâncă la alții, dovedind că acasă la el se cam «păstrează», pe urmă hainele, mereu aceleaşi, lucind pe ici-pe colo a oboseală, ghetele lustruite cu grijă, ca un obraz de cochetă bătrână, şi multe altele. Ochii viorii pe care nu-i întuneca niciun nor de-ngrijorare, fruntea-naltă pe care nu adia nicio nelinişte îndemnau să crezi că boier Krețulescu avea-n rezervă o mare avere, neştiută de

nimeni, față de care ce risipise pân-atunci nu fusese decât un mizilic. Boier Kretulescu n-avea purtarea omului încrezător în sine – era destul de deştept ca să nu dea prea multe parale pe pielea domniei-sale – ci purtarea omului încrezător în steaua lui, bună sau rea, între a cărei lumină şi el nu se putea aşeza niciun obstacol. Această credință de neclintit îl apropia de Melina care, deşi fire atât de puțin asemănătoare cu boier Kretulescu, era convinsă că n-are niciun rost să fugi de soartă, căci pasul ei este prea mare ca să nu te-ajungă din urmă. Lipsa oricărei strădanii din partea lui Ienache de-a plăcea sau de-a face efect îi apropia de-asemenea. Fără să se laude cu acest fel de lucruri, Ienache Kretulescu văzuse multe mătăsuri, cordeluțe şi dantele, şi nu doar pe tarabele negustorilor, ci arătându-se ochilor lui de cer în asfințit pe trupuri albe şi calde de cucoane tinere. Toate cuconițele astea suspinaseră după el, care nu se ostenise cu nimic să le cucerească şi nici să le păstreze. Cunoscând-o pe Melina Mavros, care-i dădea tot atâta importanță, politicoasă şi impersonală, ca şi altora, Ienache Kretulescu era nițel înciudat. De pe vremea când încercase, cu succes, s-atragă privirile domnişoarei Marie-José, pentru prima oară boier Ienache se străduia să fie ținta altor priviri, de data asta negre şi aspre, în care se citea o judecată ce nu se lăsa-nduioşată cu una-cu două. Deşteptăciunea, bunul-simț, cunoştințele cu care depăşea tot cuconetul, faptul de-a fi umblat o lume toată, averea, dând o strălucire-n plus aureolei pe care şi altfel o merita, şi chiar şi anii ei de femeie coaptă, cu mintea ajunsă la apogeu, făceau din Melina Mavros un fel de competitor pe care Ienache-ar fi vrut să-l provoace nu ştia nici el la ce fel de-ntrecere. De două ori când fuseseră poftiți, şi unul şi altul, la un neam al Kretuleştilor şi cineva propusese o-ntrecere cu pistolul la țintă şi-apoi la doborât farfurii în aer, o singură cucoană se-amestecase printre bărbați, ca să le taie răsuflarea, Melina Mavros.

— Kera Melina, cred că domnia-ta cu pistolul în mână

te-ai născut, spusese unul dintre musafiri, cu un glas plin de admirație.

— Douăzeci şi patru de ani am tras cu pistolul zi de zi. Şi-un orb ar fi-nvățat în atât amar de vreme.

Cu toate că bun țintaş, Ienache Kretulescu nu mai avusese curaj să-şi încerce agerimea ochiului şi-a mâinii cu un adversar față de care n-avea nicio şansă. Singurul *combat a plaisance*{13} la care i se părea cu putință să-i azvârle Melinei Mavros mănuşa rămânea amorul, unde sorții înclinau de partea lui, diferența de vârstă în minus, ca şi averea, dând cu talerul peste multe deosebiri, de minte, de pricepere şi de-nțelepciune, egalizându-le. Îi venea greu să se hotărască la această provocare fiindcă se temea de refuzul Melinei. «Numai de nu mi-ar spune ceva cu care să m-acopere de ridicol». Într-o seară, ivindu-se prilejul să-i pună pe umeri pelerina, simțindu-şi inima cum i se izbea de coşul pieptului şi-auzindu-i bătăile-n cap, Ienache Kretulescu se hotărâse să-şi încerce norocul într-o aventură despre care ştia prea bine că numai în aparență avea să fie – dacă avea să fie – amoroasă; îşi luase inima-n dinți, o apucase pe Melina Mavros de umeri, o-ntorsese cu fața spre el, o privise-n adâncul ochilor ei negri, cu pasiunea rece a celor urmăriți de-o obsesie, şi-ncercase s-o sărute. Melina se depărtase fără bruschețe, îi zâmbise fără să-şi mişte buzele, numai din ochi, cu un zâmbet greu de definit, în care totuşi o privire atentă ar fi desluşit o umbră de perfidie amuzată, şi-i întinsese amândouă mâinile pe care Ienache le sărutase, cu-o ciudă bine stăpânită, atingându-le ca pe două forme de spumă. Încheindu-şi paftaua pelerinei, Melina îl privise ca şi când nimic nu s-ar fi-ntâmplat şi cu voce obişnuită-i spusese:

— Boier Ienache, să te duc cu trăsura acasă?

Lui Ienache îi venise s-o dea dracului cu trăsura ei cu tot, dar gândindu-se că e om de lume, hotărâse pe loc că orice exces de umoare n-ar fi făcut decât să-l scadă şi mai mult în ochii grecoaicei. Deci, găsise de cuviință să se-

ncline şi s-accepte zâmbind.

Un consiliu de familie cu mătuşă-sa, Veta Kreţulescu, i se părea de neînlăturat în urma acestui eşec. Lucrurile nu puteau fi lăsate la voia-ntâmplării, căci galbenii din teşchereaua coanei Catiţa se răriseră de tot şi nu dădeau niciun semn c-aveau să facă pui. Mai întâi, trebuia să afle din gura coanei Veta dacă baricada cu care se-nconjura grecoaica fusese ridicată de vreun concurent ori dacă văduva-ncerca să crească preţul, cum se zice, în cazul când nu era vorba de-un refuz.

— Eu mă gândesc, Ienache, băiatule, că grecoaica vrea să se mărite, se dăduse cu părerea coana Veta.

— Cu cine? întrebase Ienache destul de surprins.

— Păi de, ştiu eu, poate cu tine...

— Niciodată! sărise arsă cucoana Catiţa, căreia numai gândul că asemenea lucru s-ar fi putut întâmpla şi i se părea cea din urmă umilinţă şi cea mai mare din câte-i hărăzise viaţa.

— De... zisese coana Veta, dând din capul ei de cal, în semn că nu se-amestecă.

— Mamă, să nu uităm starea-n care suntem, ripostase Ienache, pe-un ton cam emfatic şi cu aerul că-i face un reproş. Trebuie să ieşim din ea şi n-avem prea mult de-ales.

Intimidată de vorbele feciorului, cucoana Catiţa nu prinsese glas decât într-un târziu.

— Veto, parcă spuneai într-un rând de fata unui negustor din lipscănie.

— Am vorbit cu tată-său acum o lună şi-a zis că omul e bine să ia petic din gunoiul lui, că boierii cu boierii şi negustorii cu negustorii.

— Ce-au ajuns boierii! zisese cucoana Catiţa, dând melancolic din cap.

— Nu toţi, Catiţo, nu toţi.

Coana Veta voia să-şi aducă ruda la realitate.

— Ş-apoi fata lipscanului n-are nici a zecea parte din averea Melinei Mavros.

Îndurerată şi, pe semne, mustrându-se-n gând pentru slăbiciunea ei, care-i adusese-n starea jalnică de-a se vedea ajunşi să facă temenele unora care-n urmă cu douăzeci de ani n-ar fi-ndrăznit să le treacă pe dinainte, cucoana Catița se ridicase, îşi strânsese şalul în jurul umerilor uscați şi părăsise sfatul de familie la care ştia că părerea sa nu era luată-n seamă.

Coana Veta şi nepotu-său, Ienache, se priviseră mulțumiți auzind uşa-nchizându-se-n urma cucoanei Catița.

— Ienache, maică, Melina Mavros e putredă de bogată, însă averea nu şi-o dă pe mâna nimănui. Să nu-ți închipui c-ai să faci cu-averea ei ce-ai făcut cu a de la răposatul taică-tău, Dumnezeu să-l ierte, şi cu averea Catiței. Grecoaica nu deschide uşor băierile pungii. Să ştii că nu e zgârcită, e doar mână strânsă.

Ienache o asculta pe coana Veta fără prea mare-ncântare pentru ce-auzea şi, ca să-şi ascundă nemulțumirea, urmărea foarte-atent rotocoalele de fum pe care le scotea din țigara turcească, frumos mirositoare, luată nițel mai înainte dintr-o casetă de argint.

— Să vorbesc eu cu ea?

— Nu, tuşică, vorbesc eu.

— Să vorbeşti cu ea deschis cum vorbeşti cu mine, că, să ştii: încă nu s-a născut omul care s-o păcălească.

Ienache zâmbea spunându-şi în gând: «rămâne de văzut».

Peste câteva zile, Ienache Kreţulescu cerea mâna Melinei Mavros.

Văduva primea propunerea fără emoție şi fără zâmbet. Din cererea la care nu se-aştepta, în ciuda tentativei de «seducție» făcută de Ienache Kreţulescu nu de mult, Melina trăgea concluzia că tânărul îşi punea nădejdea în această căsătorie ca-ntr-un liman al făgăduinței.

Deodată, fără să ştie cum, Melina se trezise cuprinsă de duioşie şi mai ales de milă pentru tânărul boier, care apărea acum în ochii ei ca o biată ființă tocmind cu un

zaraf singurul lucru rămas dintr-o mare-avere, păzit cu grijă, în speranța că cine ştie prin ce minune ar putea fi salvat.

— Boier Ienache, te-ai gândit bine? Eu am patruzeci şi şase de ani, iar dumneata douăzeci şi cinci. Ai o viață-naintea dumitale. La vârsta asta poate nu-ți pare rău că n-ai copii, dar mai târziu s-ar putea să-ți pară. Pentru mine-ncepe-apusul.

Melina făcuse o mişcare descendentă cu mâna, vrând să-i sugereze şi vizual boierului ideea de declin.

— De-aici înainte nici mai tânără n-am să mă fac, nici mai frumoasă. Când dumneata ai să ai patruzeci de ani şi-ai să fii în floarea vârstei, eu am să am şaizeci şi unu, dac-am să trăiesc. Am să fiu babă. Şi pân-atunci nu mai sunt decât cinşpe ani. M-auzi, boier Kretulescu?

La ultimele vorbe, vocea Melinei Mavros sunase tăios ca vocea unui judecător care-şi cheamă acuzatul la ordine.

— M-am gândit la toate astea, kera Melina.

Melina tresărise.

— Şi?

— Şi mi se par fără importanță.

— Vorbeşti ca un copil, boier Ienache, dacă eşti convins de ceea ce spui. Întreabă-mă pe mine ce importanță au douăzeci de ani între doi soți. Sau te-ai gândit, zisese după oarecare şovăială, că poate ori moare măgarul ori pierde samarul… Asta nu se ştie niciodată. Te poți păcăli.

Ienache deschisese gura să protesteze, dar Melina-l oprise, făcându-i semn cu mâna să nu se ostenească.

— Boier Ienache, să zicem ca ne luăm. Dumneata ai să te păcăleşti, nu eu, deşi toată lumea are să creadă pe dos. Dar şi de data asta poți să mă crezi. Oricâte foloase-ar avea cel tânăr tot el iese păcălit. El îşi iroseşte viața lângă un bătrân. Tinerețea nu ține mult, boier Ienache. Pe urmă, încep să-ți scârțâie-ncheieturile şi-odată cu ele-ți rugineşte ceva aici. Melina dusese mâna la inimă. Să

zicem că ne luăm, boier Ienache. Ca oricărui «prinț consort» – zâmbise larg – ți-aş stabili o listă civilă, «tezaurul» rămânând mai departe «coroanei».

— Dacă v-ar auzi cineva, kera Melina, ar zice că mă cumpărați.

Acuma zâmbise Ienache.

— Chiar aşa, boier Ienache. Te cumpăr. De ce să te faci că nu ştii că eu ştiu? Dar, baga de seamă, să nu zici că nu ți-am spus: oricât de bună-ar fi o marfă, nu dau pe ea mai mult decât face.

— Am înțeles, doamnă.

Ienache vorbise foarte serios, fără să se-arate supărat, cu toate că nu-i căzuseră deloc bine vorbele grecoaicei. Îşi puse-n gând – dacă făceau târgul – să nu se lase fără s-o tragă măcar o dată pe sfoară.

Gândindu-se cam ce fel de reflecții putea face boier Ienache, Melina-l privi în ochi şi-adăugă:

— Boier Ienache, negustoria, de orice fel ar fi ea, bine e să fie cinstită. Nu-mi place niciodată s-aud: «Ne-om înțelege noi mai pe urmă». Tot mai vrei să mă iei de nevastă?

— Tot, răspunsese Ienache-ncăpățânat.

Melina oftă, dându-şi seama că pentru boier Krețulescu dorința de trai bun şi lenea erau boală fără leac.

— Mai gândeşte-te, boier Ienache, şi dă-mi şi mie răgaz să mă gândesc.

— Eu m-am gândit, kera Melina; dumneavoastră până când aveți de când să vă gândiți?

— Până mâine.

Ienache, cu toate că voia să-şi păstreze firea pentru a fi la-nălțimea partenerului, nu se putuse opri să nu ridice din sprâncene-a mirare.

— Eu mă gândesc repede, boier Ienache.

Melina ştia că boier Krețulescu se hotărâse să se-nsoare doar pentru că ea-i respinsese avansurile. Pentru el, situația ideală ar fi fost cea de amant: pe de o parte, ar

fi ciugulit cât ar fi putut de pe urma ei, pe de alta, fluture liber, s-ar fi-nvârtit nestingherit prin toate saloanele, şi-n viața lui singura schimbare-ar fi fost apariția unei anumite bună-stări. Asta ar fi mulțumit-o chiar şi pe cucoana Catița. Cu-aceeaşi cheltuială însă, Melina Mavros îşi putea-ngădui să se mărite, să-şi împodobească singurătatea cu persoana tânără, sprințară şi arătoasă care era Ienache Krețulescu. Cei douăzeci şi unu de ani dintre ei o sâcâiau şi i se părea cam imoral să-şi ia un bărbat atât de tânăr când ar fi putut lua unul de vârsta ei. Gândindu-se mai bine, îşi zisese că, de fapt, toți bărbații au hachițe care cresc la număr o dată cu vârsta şi că mai multe ai de-nghițit de la unul bătrân decât de la unul tânăr, care cel puțin n-a avut vreme să-şi subțieze frâul şi să-şi dea toată arama pe față. Până la urmă, adormindu-şi mustrările de cuget în privința anilor ei puşi alături de cei ai pretendentului, kera Melina hotărâse că drept e ca pe lumea asta să mai fie şi câte-un lup mâncat de-o oaie.

Peste două săptămâni, în casa Mavros, într-un cerc restrâns, alcătuit din neamurile pe care Ienache dorise să le poftească, şi din câțiva negustori greci, bogați, cunoştințe apropiate-ale Melinei, nuni fiind coana Veta şi cumnatu-său, Costache Krețulescu, văduva Mavros şi tânărul boier Ienache fuseseră căsătoriți de doi preoți români, căci «mireasa» nu-şi manifestase nicio dorință să fie măritată cu popă grec. De fapt, în privința ceremoniei religioase, care i se părea jenantă la vârsta ei, Melina lăsase totul în seama dorințelor mirelui; acesta, ateu, credea că-ndeplineşte prin spectacolul religios la care consimțea să fie interpret principal, lipsit de entuziasm, un act de politețe față de kera Melina şi, cert, o obligație sacră față de mamă-sa, cucoana Catița, care, nemângâiată de decăderea neamului ei, dorea ca acest compromis să fie, cel puțin, făcut după toate regulile.

Melina roşea gândindu-se că-i era dat s-audă la un moment dat, cântată pe două voci, fraza prin care se

invocă prosperitatea căsătoriei nou-întemeiate: «Şi dă, Doamne, rod bogat pântecelui ei, fă-o să se-nmulţească precum Sara...» etc. etc. Asta pe de-o parte. Pe de altă parte, îi era ruşine să-i roage pe cei doi preoţi să facă uitată partea asta a binecuvântării nupţiale. Îmbrăcată-n rochie de brocart alb, cu-o diademă de diamante prinsă-n cocul negru, Melina asculta resemnată slujba de cununie; de câteva ori îi venise să plângă, aducându-şi aminte cununia cu kir Costi, dragostea cu Nicos, gândindu-se şi la tânărul străin de lângă ea, pe care-l lua de bărbat pentru că-ncepuse să-i fie teamă de singurătate şi pentru că simţea nevoia să aibă grijă de cineva, să ocrotească pe cineva. Ienache o privise de câteva ori cu admiraţie neprefăcută. Profilul ei de efigie, pus în valoare de părul negru cu sclipiri albăstrii, tras către spate, cu-o arcuire uşoară-n dreptul tâmplelor înguste, încolăcit într-un coc greu în josul gâtului cu linie-nvoaltă, sprâncenele drepte şi lungi, care-aproape se-ntâlneau cu părul, pielea măslinie catifelată şi bustul subţire din care se desprindeau discret moviliţele sânilor de-adolescentă îl făceau să nu se ruşineze că se cunună cu Melina Mavros. Cucoana Catiţa îşi ştersese de câteva ori ochii cu-o batistă de dantelă. Melina trăsese în câteva rânduri cu coada ochiului spre bărbatul blond de lângă ea. Deodată, prin mănuşa subţire simţi o mână care-i prindea mâna dreaptă. La urma urmei, băiatul ăsta nu făcea altceva decât ce făcuse ea la optsprezece ani, cu singura deosebire că ea nu tocase nicio avere; mai întâi fiindcă n-avusese de unde; pe urmă – chiar dacă averea-aceea ar fi existat – ea ar fi fost prea tânără şi prea puţin experimentată ca sa ştie cum se păstrează ori cum se risipeşte o avere. Cine nu umblă după trai bun şi după bani nemunciţi? Ienache Kreţulescu nu era nici mai bun nici mai rău decât alţii. La sfârşit, când mirii trebuiau să se sărute, Melina se uitase mai întâi nedumerită la Ienache care-i zâmbea, apoi îi venise să-l sărute pe frunte şi să-i mângâie părul blond. Stătea nehotărâtă şi

intimidată-n fața lui Ienache: el îi sărutase mai întâi mâna-nmănușată, apoi o sărutase pe buze. Melina trebuia să-i recunoască tânărului ei soț meritul de-a juca impecabil rolul pe care și-l asumase.

Pentru noua căsătorie, Melina-și instalase un dormitor nou, în dormitorul de pe vremea văduviei intrând doar ea și cu Fira. Peste tripticul de argint, cu Nașterea Domnului, de pe măsuța de noapte din această cameră, atârna acuma, ca o stea întunecată verde, un smarald mare prins de-un fir subțire de platină.

«Lista civilă» a consortului Ienache era foarte largă, permițându-i acestuia să-și satisfacă orice fantezie vestimentară, tratații între bărbați precum și-o substanțială rentă pentru cucoana Catița. Melina socotea că era mult mai delicat din partea ei să-i ofere cucoanei Catița această sumă prin intermediul lui Ienache, scutindu-și astfel soacra de-a se vedea milostivită pe față de mâna unei nurori pe care nu și-o dorise. Melina se purta cuviincios și-ndatoritor cu soacră-sa, cum s-ar fi purtat cu oricare altă soacră, pentru că, intrând în horă, se simțea obligată să joace; de dragul lui Ienache trecea cu vederea ifosele pe care și le dădea cucoana Catița, și mutra de nobilă ofensată pe care-o arbora ori de câte ori se afla-n prezența noră-sii. În prima căsătorie, Melina n-avusese parte și de soacră dar, din experiența altora, aflase că de obicei, chiar dacă o noră umblă-n patru labe-n fața soacrei, asta nu mărește dragostea dintre ele. La-nceput, soacră-sa-i cam zgândărea nervii kerei Melina, care-n cele din urmă hotărâse să n-o mai ia-n seamă, considerând-o ca pe-un rău inevitabil. O singură dată, când cucoana Catița se cam întrecuse cu gluma, arătându-și deschis regretul că feciorul ei, singura ei odraslă, n-avea s-o bucure cu niciun nepot, Melina simțise că-și iese din fire. Se-albise la față și-o apucase tremuratul. În primul moment, îi venise să ia ceainicul de-argint de pe masă și să-l azvârle-n capul uscățiv al cucoanei Catița. Stăpânindu-se și făcându-și repede

socoteala-n gând că-n locul soacră-sii poate că şi ea ar fi gândit la fel, dar vrând să pună lucrurile la punct o dată pentru totdeauna, strângând tare brațele fotoliului în care şedea, i se-adresase cucoanei Catița, cu o voce scăzută şi albă, dar foarte rece:

— Uite țe este, cucoană Catisa, când ne-am căsătorit, Ienache ştia, cum ştiai şi dumneata, că la vârsta mea slabă nădezde ca o femeie să mai aibă copii. Pe lumea asta, omul trebuie să ştie țe vrea şi să mai ştie că nu poate să aibă totul deodată. Ienache a vrut avere, avere are.

Cine-o cunoştea bine pe Melina ştia că-n momentele de mare enervare o apuca la anumite cuvinte un fel de sâsâială şi de țâțâială grecească, altminteri inexistente-n româneasca ei perfectă.

După ultimele vorbe-ale replicii de mai-nainte, picase coana Veta, ceea ce-o făcuse pe Melina să se poarte ca şi când nimic nu s-ar fi-ntâmplat, fiindcă nu-nțelegea ca un om nevinovat să sufere de pe urma năduful pricinuit de altul. Din tăcerea-mbufnată a cucoanei Catița, Veta-nțelesese numaidecât că ceva ce nu mirosea bine trebuia să se fi petrecut până la sosirea ei. Ştiind că de la Melina nu puteai scoate nici cu cleştele ce n-avea singură de gând să spună, ca să nu rişte, coana Veta plecase o dată cu coana Catița, care n-avea să se lase rugată pentru-a povesti cele-ntâmplate. Melina le petrecuse până la poartă, urmată de Lăbuş. La-ntoarcere, îi făcuse lui Lăbuş confidențe pe greceşte, cu privire la noua ei familie, pigmentate cu vorbe dulci mai ales la adresa cucoanei Catița. Urcaseră-apoi în salon unde mâncaseră câte-o bucată de friptură de iepure şi două-trei zaharicale, după care Lăbuş se-ntoarsese-n curte, iar kera Melina se-apucase să citească o carte nouă, căreia tocmai îi terminase de tăiat foile când venise cucoana Catița. Ienache era dus la o vizită de bărbați, unde, Melina era sigură, se jucau şi cărți.

La şase luni de la căsătorie, după ce se codise câteva

zile, Ienache-şi luase inima-n dinţi şi-i spusese Melinei că jucase cărţi şi pierduse o sumă foarte mare.

— Şi de ce-mi spui mie?

Lui Ienache-i pierise graiul de uimire.

— Dar cui să-i spun?

— Ştiu şi eu?

— Şi de unde să plătesc?

— Din caseta dumitale.

— Bine, dar până la sfârşitul anului, dar ce zic eu până la sfârşitul anului, rămân fără niciun creiţar.

— Asta e treaba dumitale, Ienache. Vreau să-ţi spun de la bun început un lucru: dacă-ţi închipui c-ai să faci cu-averea mea ce-ai făcut cu-a părinţilor dumitale te-nşeli. Dacă-ţi închipui c-am să-ţi măresc «lista civilă», înduioşată de mutra matale de copil răsfăţat, te-nşeli de-asemenea. De la mine, mai mult decât ne-a fost vorba la-nceput, nu vezi nimic. Nici după moartea mea, dacă trăim împreună pân-atunci, n-ai să-mi poţi toca averea, fiindcă dac-am să ţi-o las, ţi-o las cu clauză. Să ştii că pe lumea asta nu te-aşteaptă pomi înfloriţi şi văduve bogate la fiecare colţ de uliţă. Eu ce-am avut de spus ţi-am spus şi-a doua oară n-am să-ţi mai spun.

Umilit şi-nfuriat de refuzul Melinei, o clipă Ienache uitase să-şi roadă zăbala şi se repezise la ea cu gură mare, spunându-i lucruri pe care-avea să le regrete dup-aceea.

— Îmi îngrop viaţa lâng-o femeie care mi-ar putea fi mamă ca să mă fac şi de râsul lumii, aşa crezi? Eşti putredă de bogată; ai să iei galbenii cu tine-n groapă? Crezi c-am să mă-ngrop lângă-o calică, lâng-o zgârcită? Toţi grecii, toţi sunteţi nişte zgârie-brânză.

— Boier Ienache, nu-ţi convine negustoria-n care-ai intrat, drumul e-al dumitale şi casa e-a mea. Eu o singură dată-i spun omului o vorbă, *o singură dată.*

Melina era albă la faţă şi tremura aşa de tare că trebuise să se-aşeze pe-un scaun. Când îşi revenise, ieşise din salon, lăsând uşa deschisă-n urma ei, ca pe-o

invitație de ducă pentru cel nemulțumit.

Dac-ar fi fost să-şi pună mintea cu Ienache i-ar fi spus nişte vorbe de să nu te mai scoale. Cum ştia însă că o vorbă nu se uită niciodată, îşi muşcase limba, obicei cu care se deprinsese din traiul cu kir Costi.

Se retrăsese-n camera albă de pe vremea văduviei, se-azvârlise pe covor şi se pornise să geamă-nfundat. După o bucată de vreme, îşi spusese ceva greceşte, cu glas furios, apoi glasul se domolise şi se prefăcuse-ntr-un suspin din care se-auzea printre lacrimi: «Nicos, Nicos».

Ienache-i ceruse iertare-n genunchi, sărutându-i mâna şi poala rochiei. Îi părea rău din inimă pentru vorbele necugetate pe care i le spusese. Părerile de rău care urmează mai totdeauna vorbelor necugetate pe Melina n-o mişcau deloc; în ciuda jurămintelor lui Ienache, «căruia vorbele-i scăpaseră, vorbe în care nu credea nici cât negru sub unghie», ea ştia că oricât şi-ar ieşi cineva din fire nu spune lucruri pe care nu le-a gândit niciodată. Era convinsă că niciun gând nu e mai bine cugetat decât cel care capătă glas la mânie. El scapă de sub lentila prudenței şi-a conveniențelor, dar asta nu-nseamnă că n-a fost bine pritocit într-un ungher al minții şi că poate fi dat pe seama unei întunecări trecătoare a ei. Cântărind cele-ntâmplate, Melina hotărâse că n-avea de-ales decât între iertare şi-mbarcarea junelui ei soț – împreună cu cufărul de toval legat în alamă pe care-l adusese ca zestre, mai mult gol decât plin – şi trimiterea lui plocon cucoanei Catița. Pe scurt, avea de-ales între iertare şi singurătate. La vârsta ei şi-n lumea ei, Melina nu se putea aştepta că s-ar fi găsit vreun bărbat să-mpartă viața cu ea din dragoste. Nici ea nu-l iubise pe kir Costi şi, dacă o singură dată şi-ar fi scos căluşul din gură, lui kir Costi i-ar fi auzit urechile mult mai rău decât îi auziseră ei de la Ienache. Vine-o vreme când omul trebuie să se resemneze şi să-i privească pe semeni şi faptele lor aşa cum sunt, când trebuie să-nchidă ochii la multe şi de toate, o vreme-a capitulării şi-a renunțării, iar Melina

socotea că pentru ea vremea asta venise. Ienache-şi plătise din caseta personală datoriile «de onoare». Pentru a-i auri pilula acestei contrarieri, Melina-l luase-ntr-o călătorie prin Grecia şi prin Italia, pentru ca, preocupaţi de locurile frumoase prin care treceau şi de oamenii străini din jurul lor, să nu se mai simtă atât de străini unul faţă de altul şi-atât de-apăsaţi unul de prezenţa celuilalt. Apoi, viaţa cuplului se desfăşurase paşnic, asemănătoare cu-a mai tuturor oamenilor cu stare de pe vremea lor. Vara şi-o petreceau la moşie, primăvara şi toamna – la oraş, iar iarna – de obicei, în străinătate, pe meleaguri mai calde. Dădeau petreceri şi mergeau la petreceri, fiindcă deşi Melinei îi trecuse cheful de zarvă şi de zaiafeturi nu voia să-l pedepsească pe Ienache, a cărui plăcere era să se afle-n lume, unde nu trebuia şi nici n-avea timp să gândească, ocupat să spună fleacuri şi să sărute mâini de cucoane, dându-le fiori cu mustaţa lui blondă. Melina n-avea de gând să se poarte ca o nevastă bătrână care-şi ţine bărbatul încuiat în casă de frică să nu i-l ia alta. Averea ei era o pavăză oţelită împotriva-nstrăinării definitive a bunului viu, ţinând de casa ei, pe nume Ienache Kreţulescu. Ienache era un soţ atent, fără ostentaţie, şi discret, ori de câte ori avea câte-o «petrecere» cu câte o cucoană, în cadrul restrâns a patru ochi şi-a patru pereţi. Melina-nchidea şi ea discret ochii şi căuta să-şi păstreze firea, oftând mai mult pentru vremea ei, care trecuse, decât pentru infidelităţile lui Ienache. Cel mai mare neajuns al acestei căsătorii rămânea tot tinereţea lui Ienache fiindcă o făcea să-şi vadă şi să-şi simtă vârsta.

— Ienache, dacă faci vreun copil prin târg să mi-l aduci mie să-l cresc.

Îi vorbise cu vocea unui om care propune un târg foarte cinstit.

— Cum poţi să-ţi închipui aşa ceva! protestase Ienache într-un elan de menajament şi de bună-creştere.

De fapt, nu se găsise nimeni să-şi piardă-ntr-atât

mințile după el ca să-i facă un copil, iar el nu suferea nicidecum de pe urma lipsei ăsteia, pe care nici n-ar fi băgat-o de seamă dacă n-ar fi fost cucoana Catița care, ori de câte ori se afla singură cu fiu său, nu scăpa niciun prilej să nu se tânguiască şi să nu hulească soarta nedreaptă care-abătuse asupra lor năpasta de-a-şi vedea neamul stingându-se. În asemenea momente, Ienache se găsea dator să ofteze şi să dea din cap, cu mâhnire prefăcută ce e drept, însă nu pe deplin convins că n-ar fi fost victimă a sorții nemiloase, uitând-o cu desăvârşire pe domnişoara Marijó şi uitând mesele verzi care se aflaseră la originea acestei fatalități.

* * *

«Zece copii să fi avut străbunicul cu Melina Mavros şi coana Catița tot n-ar fi murit de dragul ei. Parcă mama, Dumnezeu s-o ierte, o iubea pe Marina... Ca sarea-n ochi. Nu-i găsea niciun cusur, dar din momentul când a văzut-o şi-a ştiut că mă-nsor cu ea, n-a avut ochi s-o vadă. Şi nu se poate spune că Marina nu s-a purtat exemplar cu ei. Copii aveam, „coroana" nu era amenințată! „S-a grăbit să-i toarne copii, ca să fie sigură că nu-l scapă", se exprimase coana Luța, şi-n perfectă armonie cu ea, şi domnul Sică Şerban, ei dat formând totdeauna o monadă-n păreri. „Tu vezi-ți de nevastă-ta şi de copii şi nu te uita-n gura lor. În cazul ăsta, Luța-l influențează pe Sică. Mamele de băieți sunt o specie dată dracului. Dac-o luai pe regina Angliei tot nu era destul de bună pentru tine şi, mai ales, nu era destul de nobilă pentru noi! Vezi-ți de treabă", îl sfătuia Coana Mare».

* * *

Într-o zi, stând în camera albă, cu gândurile-aiurea, Melina dăduse ocol pereților, tavanului şi tuturor lucrurilor cu-o privire-absentă. Ochii i se opriseră la

tripticul de argint de pe măsuța de noapte. Se uitase din nou la tapetul alb cu trandafiri moarați, dar privirea i se-ntorsese la tripticul de argint şi la smaraldul mare care atârna cu lacrima lui verde pân-aproape de ieslea pruncului Iisus. Ceva i se părea necunoscut. Slavă Domnului, se uitase de-atâtea ori la triptic încât ar fi ştiut să-l deseneze pe dinafară. Şi totuşi, ceva era schimbat. Era schimbată lumina verde pe care-o arunca smaraldul în bătaia soarelui. Dintr-un salt, Melina era-n picioare. Smulse smaraldul şi trecu-n dreptul ferestrei. Smaraldul nu mai era smaraldul ei, cel pe care-l încălzise ani de zile-ntre sâni şi pe care-l mângâiase de-atâtea ori, păstrând în vârful degetelor amintirea fiecărei tăieturi a feței lui ca o lacrimă imensă, complicat şlefuită «Smaraldul» de-acum era sticlă dibaci tăiată pe care mulți ar fi luat-o drept piatră bună. Tremurând ca varga, la-nceput Melina voise să-i poruncească lui Gore să-nhame degrabă caii la trăsură, ca s-ajungă repede, cât mai repede, la vreunul dintre giuvaergiii cunoscuți. Învățând de mult că e bine, când iei o hotărâre, să numeri măcar până la trei, Melina ajunsese cu numărătoarea până la o mie. Să meargă la giuvaergiu ca să-i spună ce ştia şi ea? Că piatra era falsă? Să se mai facă şi de râsul lumii, fiindcă orice i-ar fi spus ea giuvaergiului – de pildă, că cineva-i adusese piatra spre vânzare – tot se făcea de râs. Ajunsese ea, Melina Mavros, văduva lui kir Costi, care se pricepuse la nestemate mai abitir ca oricare giuvaergiu, ajunsese să nu deosebească o sticlă de-o piatră-adevărată! Pe urmă, ar fi-nceput întrebările asupra celui care-ncercase s-o păcălească pe grecoaică şi dintr-una-ntr-alta ar fi intrat oricum în gura lumii. Trebuia să descurce istoria asta cu făptaşul, cu tâlharul de bărbatu-său, fiindcă numai el putea fi. Dar cine-i făcuse bucata asta de sticlă aici în oraş? În oraş? Mai degrabă la Paris ori la Veneția. Şi dacă vânduse piatra adevărată tot acolo? Orice i-ar fi furat n-ar fi supărat-o atât. Ienache n-avea de unde să ştie ce-nsemna smaraldul acela pentru ea. Melina-l adusese pe

Lăbuş în salon şi-i dăduse de mâncare pe-o tavă de argint şi-apoi îi povestise greceşte cât de nenorocită era din pricina secăturii de bărbatu-său, acel coate-goale de neam, pe care dracul o-ndemnase să şi-l ia-n casă, căci numai dracul îi putuse face ăst pustiu de bine. Fira intrase o dată-n salon să-şi întrebe stăpâna dacă avea de dat vreo poruncă. Auzind-o vorbind greceşte cu Lăbuş, Fira ştiuse că stăpâna e supărată şi mai ştiuse şi din a cui pricină, căci avea cucoana un noroc la bărbați, să nu dea Dumnezeu nici duşmanilor! Fira-nchisese-ncet uşa salonului şi-şi făcuse trei cruci, cu gândul să-l alunge pe Necuratul din preajma cucoanei.

Melina hotărâse de mult că era mai folositor pentru ea să se culce seara devreme şi să nu scape somnul dintâi, cel mai dulce şi mai binefăcător, decât să afle la ce oră i s-a-ntors bărbatul din târg (totdeauna, de la-ntâlniri şi de la petreceri cu bărbați!). De data asta, ştia că nici dacă s-ar fi aşezat într-un răzor de crini şi tot n-ar fi putut să-nchidă ochii. Sortită unei nopți albe, nu vedea pentru ce să-l menajeze pe Ienache, lăsându-l să doarmă ca un prunc. Lăbuş, obosit la un moment dat de-atâta grecească, aci şoptită şi-acoperită de oftaturi scurte, din capul pieptului, aci răstită, începuse să picotească, iar în cele din urmă se lăsase-ntr-o rână şi-adormise de-a binelea, tresărind din când în când în somn.

Melina-ncercase să citească, să croşeteze, dar nu izbutise. Rândurile cărții-i fugeau prin fața ochilor fără să-i rămână un cuvânt în minte, iar croşetul se-nfigea mereu alături de punctul pe care trebuia să-l înțepe. Scăzuse lumina lămpii şi căutase un pic de linişte a trupului, aşezându-se-ntr-un fotoliu, cu picioarele-ntinse pe-un alt fotoliu. După ce-ncălzise lacrima de sticlă verde strângând-o-n pumn şi plimbându-şi degetele peste ea, o mai privise o dată şi-o aşezase alături, pe-un gheridon. Din când în când se uita cu coada ochiului spre ceasul de porțelan de pe consolă. Acele ceasului înaintau încet, înțepenite parcă-n crinolina dansatoarei de menuet, care

se-nclina grațios, cu evantaiul diafan ținut la piept, în fața partenerului cu perucă şi cu fundă, în *culotte* şi-n pantofi cu toc şi cu catarame. Când acele arătau ora două, Ienache trăgea cu băgare de seamă-n urma lui uşa de la intrare şi-şi dădea osteneala să scârțâie cât mai puțin din ghetele noi de marochin, osteneală zadarnică dacă Melina ar fi dormit şi tot atât de zadarnică acum când ea era trează. Zărind lumină în salonul cu uşile deschise la perete, un moment sperase că Melina uitase lampa aprinsă, ceea ce nu se mai întâmplase pân-atunci. Când însă ajunsese-n dreptul uşii inima-i bătuse cu putere şi-l fulgerase o presimțire deloc veselă. Murise careva? Cucoana Catița? Melina mări flacăra lămpii, se ridică brusc în picioare, luă sticla verde de pe masă şi ținând-o de firul de platină – dacă mai era de platină – cu-o privire implacabilă, care-l făcu pe Ienache să pălească mai mult decât vederea bijuteriei false, în loc de bună-seara îl strigă:

— Ienache!

— Sărut mâna. De ce nu dormi la ora asta?

— Ce-ai făcut cu smaraldul?

— Nu-nțeleg! Ce smarald?

— Smaraldul *meu,* pe care l-ai înlocuit cu sticla asta?

— Eu? Cum poți…

— Numai tu ai putut să faci mârşăvia asta.

La ultimele vorbe, gura Melinei se strâmbase cu dezgust.

— De ce mă bănuieşti pe mine? În casa asta intră-atâta lume.

— Care lume?

— Fira, Gore…

— Pe Fira şi pe Gore-i cunosc.

— Şi pe mine nu mă cunoşti?

— Ba, tocmai că te cunosc. Ca să nu lungim vorba, vreau să am smaraldul înapoi, smaraldul *meu.*

— De unde să ți-l aduc eu?

— De-acolo de unde l-ai dus. Îl răscumpăr. Dacă nu…

— Îmi pui cufărul la uşă?

— Da, şi mă plâng în justiţie.

Trecând pe lângă el Melina îi azvârli sticla verde la picioare.

Peste două zile, deasupra tripticului cu Naşterea lui Cristos strălucea din nou lumina verde a smaraldului adevărat pe care Ienache-l amanetase pentru o sumă pe care nu apucase s-o joace la cărţi decât pe sfert. Acest sfert, mărit mult, i-l ceruse Melinei, împreună cu iertarea-n genunchi şi cu sărutatul poalelor, în sfârşit, cu tot tacâmul, păstrând pentru sufletul lui diferenţa dintre sfertul adevărat şi cel la uzul nevestei, găsind că merita pe deplin acest comision pentru osteneala pe care şi-o dăduse. Melina recunoştea că-n făţărnicie, o făţărnicie cu buze tremurate, cu ochi umezi, de copil nefericit, gata să izbucnească-n plâns, cu braţe fervente de idolatru care se-nchină la icoana dragă, cu glas înecat în suspine, în sfârşit, că-n făţărnicie de-naltă clasă, asemănătoare cu sinceritatea şi depăşind-o prin ingeniozitate şi prin talent actoricesc, nimeni nu se putea măsura cu Ienache Kreţulescu. Altă femeie, mai ales la vârsta ei – căci pe cât îi sunt mai numeroşi anii pe-atât omul se prosteşte-n faţa unuia mai tânăr care se preface că-l iubeşte – s-ar fi lăsat lesne păcălită şi s-ar fi prăbuşit alături de Ienache, plângând, dându-i sărutarea iertării şi cerându-i până la urmă iertare că-i pricinuise-atâta nefericire. Dar Melina nu era nici slabă de înger, nici duioasă din fire şi nici stăpânită de mari elanuri de iertare creştinească. În timp ce Ienache era ocupat să-i capteze bunăvoinţa, procedând umil, de jos în sus, prosternat la picioarele ei, Melina avea o mască de scârbă care-i schimba faţa, mască ce se transforma încet-încet într-un zâmbet dispreţuitor dar şi amuzat: o calitate-a Melinei era aceea de-a vedea-n orice lucru latura lui hazlie. Când socotea că Ienache s-a-njosit deajuns, se ridica-n picioare şi-i spunea:

— Să te ierte Dumnezeu; numai el iartă; şi se depărta de Ienache, lăsându-l în genunchi şi făcându-l astfel să

se trezească din rol şi să se simtă cu-atât mai ridicol.

Acesta, de fapt, era momentul de-adevărată penitență pentru Ienache, momentul când îşi dădea seama, întrerupt din perorație, că toată truda lui fusese zadarnică şi că Melina-l lăsase să se desfăşoare numai ca să se răzbune, oferindu-şi un spectacol rizibil. În momentul acela, Ienache ar fi vrut să fie iubit de Melina, ar fi vrut să-i fie indispensabil acestei femei inteligente, care desigur nu dădea nici doi bani pe el, cu toată tinerețea şi cu toată frumusețea lui. Pentru altă femeie, oricât de tânără şi de frumoasă, Ienache nu s-ar fi ostenit niciodată să compună şi să interpreteze rolul acesta de păcătos plin de căință. Cu firea lui de balcanic isteț şi palavragiu care spunea vrute şi nevrute şi care-şi ieşea uşor din țâțâni, Ienache era totdeauna uimit de stăpânirea de sine a Melinei, de capacitatea ei de-a-şi ascunde gândurile şi de-a-şi înghiți cuvintele, de educația perfectă a fetei de simigiu din Galați. «Până s-a măritat cu kir Costi, vindea braga la taraba lui tată-său, iar eu la vârsta ei de-atunci aveam preceptor francez». Respectul lui Ienache față de Melina crescuse-n chip ciudat, mai ales datorită certurilor dintre ei: la fiecare litigiu, Melina-l admonesta cu asprime, fără să-i pomenească niciun cuvânt în legătură cu isprăvile lui trecute. Îl certa de fiecare dată ca şi când noua boroboață ar fi fost cea dintâi. Fără s-o iubească *d'amour,* cum zic francezii, Ienache avea nevoie de Melina, ca prezență, ca prieten, o nevoie care nu implica averea ei. Ienache nu-ntâlnise până atunci, printre femeile şi chiar printre bărbații pe care-i cunoştea, pe cineva care să-i semene Melinei. La petreceri, când Ienache dansa cu câte-o cucoană frumoasă, Melina-l privea cu ochii unei cloşti mulțumită de puiul ei, iar când pe Ienache-l apuca vreo aprindere, trecătoare de-altminteri, Melina avea grijă, ca din întâmplare, printre comentariile binevoitoare, mai totdeauna, despre lumea pe care-o văzuse-n ultima vreme, să plaseze o laudă discretă la adresa obiectului

care declanşase noul pojar al lui Ienache. De fapt, acestuia nu i-ar fi picat bine să ştie că noua cucerire nu era pe placul Melinei, care, pentru el, era cel mai indiscutabil arbitru-al elegantelor. Nu o dată, îşi spusese-n gând, vesel ca un cintezoi, întorcându-se de la noua «iubire»: «Îi place şi Melinei». Melina, ştiind că multe se pot schimba-n lumea asta, afară de firea omului, renunțase la ideea de-a-l îmboldi pe Ienache să facă vreo treabă sau la aceea de-a-i strecura-n suflet ambiția de-a fructifica-n vreun fel ceea ce-nvățase, şi se mulțumea să-l ia aşa cum era, om cu inimă bună, milostiv şi darnic, fără principii stricte de morală şi, prin urmare, fără o moralitate strictă, fără voință, leneş şi delăsător, având în minte, ca pe-un dicton, vorba veche «nu dau turcii», iubitor de plăceri ale minții şi mai ales ale trupului, fire comună, în ciuda unor indiscutabile calități intelectuale. Pentru Melina, Ienache era o rudă pe care-o accepta aşa cum o lăsase Dumnezeu, cu care stătea de vorbă, comentând cărțile noi pe care le citea, un bun tovarăş în călătoriile-n străinătate, om vesel şi cu haz, o prezență de care i-ar fi fost greu să se despartă, un copil pe care nu-l izgoneşti de la casa ta, în ciuda multor cusururi pe care le are.

După zece ani de căsătorie, Melina şi Ienache ajunseseră să ducă o viață paşnică nu doar de ochii lumii, ci pentru ei înşişi, ca doi cai învățați să tragă o dată la ham şi care-şi cunosc bine unul altuia metehnele.

Din afară, coeziunea menajului Krețulescu, menaj care nu mai făcea pe nimeni să zâmbească, era judecată conform poncifelor tradiționale, adoptate, fără discernământ, de-o lume dornică să facă economie de-o minte lenevită-n nemişcare şi să-nghită o mâncare gata rumegată: prin ce puteau fi legați unii ca ăştia doi? Printr-o servitute cu dublu aspect, aceeaşi de când lumea şi pământul în cazuri ca al lor: el – robul banilor ei, ea – roabă a tinereții, a frumuseții şi-a ştiinței lui de-a suci capul muierilor. «Şi când femeile-au mai şi trecut de-o

anumită vârstă», se spunea ca un corolar al acestei judecăți, un asemenea argument, extras din științele naturii, părând infailibil prin universalitatea lui. În rarele momente când, cuprins de câte-o dispoziție meditativă, Ienache se lua drept obiect al propriilor analize, îi plăcea să se-nchipuie-n rol de demiurg. Dintr-o dată aducea timpul înapoi cu zece ani, timpul şi averea păpată. Se vedea tânăr frumos, strălucit şi bogat, proaspăt întors de la Paris, nebuneşte-ndrăgostit – de ce nu? — de văduva Mavros, pe care-o lua de nevastă. Vremea trecea, iubirea trecea. El rămânea la fel de bogat ca la-nceput. O lăsa pe Melina? Nu. Ce-l lega de ea? «Ascendentul pe care-l au caracterele tari asupra celor slabe». Ce-o ținea pe Melina lângă el? «Teama de singurătate şi firea ei care, deşi atât de echilibrată că pare uscată şi rece, e afectuoasă şi trebuie să-şi reverse tandrețea asupra cuiva, iar Lăbuş nu-i era de-ajuns, n-are conversația mea», se lua peste picior Ienache. «Băiatu-ăsta este varianta mea leneşă, delăsătoare şi nepăsătoare. Dintr-un defect de caracter şi nu de inteligență, dacă nu cumva defectele de caracter n-or fi şi ele o scădere de inteligență, mai greu de descifrat», se gândea Melina, când o apucau desele ei dispoziții meditative. Mai mult decât teama de singurătate, pe Melina o lega de Ienache comunitatea lor de gusturi şi de păreri. În lume, pentru a-şi comunica impresiile, Melina şi Ienache n-aveau nevoie de vorbe, le era de-ajuns o privire. Când rămâneau singuri, comentariile lor nu erau decât variațiuni sonore pe tema stabilită din ochi. Era atât de rar sa găseşti în ochii cuiva ce căutai, să găseşti un ecou al minții tale în mintea altcuiva. Un lucru mai rar şi decât dragostea, fiindcă nu plătea tribut nici unei aprinderi a simțurilor, era un schimb curat şi cinstit pe planul ideii.

Cu privirea ei care, fără s-apese, ştia să perceapă şi să interpreteze cea mai măruntă schimbare a umorii şi la lume mai puțin cunoscută ei decât propriul partener conjugal, Melinei nu-i fusese greu să observe că-n zilele

din urmă lui Ienache nu-i erau boii-acasă. Luând-o pe firul aței înapoi, efort ajutat de hazardul indiscret, concretizat în glasul unei cucoane, Melinei nu-i fusese greu să-şi dea seama că din soareaua de la Băloiu i se trăgea lui Ienache.

— Ienache, mi-a povestit ieri *madame* Manos că la Băloiu, după ce-am plecat eu, a fost tărăboi mare-ntre verii tăi, Serafioții, şi văduva lui Sache Poenaru, frumusețea-aceea bălaie, şi Melina desena-n aer o siluetă unduioasă. Cică vuieşte oraşul, zise Melina zâmbind ironic la adresa oraşului.

— Poate că plecasem şi eu sau n-oi fi fost în salon…

Lui Ienache-i veni să-şi muşte limba pentru ultimul cuvânt care, precizând locul acțiunii, îl dădea de gol.

— Pe la ce oră zicea că s-a-ntâmplat? adăugă el repede.

— Cam după ce-am plecat eu, răspunse Melina ținându-se să nu zâmbească.

— Tot ce se poate, zise Ienache, cu-o suspecta lipsă de curiozitate în privința scandalului care pasiona târgul. Ştii, acum treizeci, treizeci şi ceva de ani, Manoşii ăştia se numeau Manu. Cine nu crede n-are decât să le vadă crucile-n cimitir. Cum era moda grecofilă, ca să fie mai distinşi, hop şi ei să-şi zică Manos. La fel şi Papazoglii, pe care-i chema Slătineanu şi câți alții, se repezi Ienache asupra acestui subiect care chiar dacă nu era cel mai nimerit de discutat cu-o nevastă grecoaică era pentru el mai puțin spinos decât primul.

— Moda-i face pe mulți să se prostească. Asta cu numele mi se pare culmea prostelii. Puțină lume are destulă minte şi destulă tărie ca să-şi păstreze firea şi cuviința şi să se țină de-o parte, mai ales față de moda celui tare. Că *ați* învățat greceşte *ni* s-a părut, n-aş zice firesc, dar de-nțeles; că vorbeați cu *noi* greceşte şi asta mai treacă-meargă; dar că vorbeați greceşte-ntre voi ne-a făcut să vă dispreţuim. Iartă-mă, Ienache, n-am vrut să te supăr, dar între oameni de nații diferite, odată şi-odată nişte lucruri tot ajung să fie discutate, şi-atunci, zic eu, e

bine ca oamenii să fie sinceri. Vorbeam de lumea bună, să fim înţeleşi, şi nici de-aceea toată; au fost mulţi care s-au ţinut tari. Cât despre oamenii de rând, lor nu le pasă de modă. Grecilor de rând puţin le păsa că voi vorbeaţi greceşte; ei învăţau româneşte, fiindcă cei cu care-aveau ei de-a face nu se-apucau să-nveţe greceşte, aveau alte treburi. Acum, lumea bună vorbeşte franţuzeşte fără s-o constrângă nimic să vorbească franţuzeşte. Vrem să ne evropenim. Omul vrea tot timpul ceva. La urma urmei, nu te poţi face cunoscut dacă nu cunoşti limba celui cunoscut. Mă gândesc ce limbă o să mai vorbească lumea bună peste-o sută de ani.

«Oricât de cucoană m-aş fi ajuns, fata simigiului din Galaţi n-o să moară niciodată», îşi spuse Melina greceşte-n gând, în timp ce-şi mângâia soţul pe frunte ca la descântecele de năluci.

Privindu-şi palmele făcute căuş, fără chef s-aprofundeze problema relaţiilor între naţii, asupra căreia ar fi putut să-i servească şi el Melinei argumente şi contra-argumente, Ienache se mulţumi să sărute mâna care-l mângâia.

«Ce bine că ne putem eschiva cu câte-un gest când nu vrem să vorbim şi cu câte-o vorbă când nu vrem să facem gestul! Unde dai şi unde crapă! De la scandalul ăla ajunserăm şi la greciţi…».

Îşi privi iară palmele-mpreunate.

CAPITOLUL CINCI
Soareá la negustori.

Cu şapte zile mai înainte, către miezul nopții, când în casa negustorului Băloiu petrecerea şi danțul erau în toi, observați doar de gazde – numai ochi şi urechi ca toată lumea să fie mulțumită – îşi făcuseră apariția două perechi, care veneau desigur de la o altă petrecere, şi anume soții Serafiotti şi soții Krețulescu.

Agripina Vălescu, văduva boierului Sache Poenaru, văduvă care tocmai valsa-n brațele unui june subțiratic şi negricios, simțind sfredelul unei priviri în ceafă, întorsese capul, într-o rotire molatică, pentru a vedea patru perechi de ochi care-o măsurau fiecare pe altă limbă: ai Melinei Mavros, cu-o admirație melancolică, ai Tincuței, fosta ei fiică vitregă, cu vădită neplăcere, ai boierului Krețulescu, plini de surprindere şi de neprefăcută-ncântare, iar ai lui Dinu Serafiotti, dintr-o față palidă ca hârtia, ca ai unui om izbit în moalele capului, care n-a avut destulă vreme să-şi revină şi pentru care totul se clatină, înăuntru şi-n afară. Tincuței îi venea să-şi muşte limba cu care-l tocase pe bărbatu-său, nu şi nu să plece de la văru-său, Nicu Brăiloiu, ca să treacă măcar de-un «bună seara», la petrecerea din negustorime. Nu e bine să pari că te ții cu nasul pe sus şi că nu te-amesteci cu prostimea când ai nevoie de ea, când prin ea vinzi, prin ea cumperi, şi când, dacă te superi tu pe ea mai e cum mai e, dar când se supără ea pe tine e vai de om, că de când cu Cuza şi-o luaseră-n cap rău de tot. Lui Dinu, cu toate că nici el nu se simțea tocmai ca peştele-n apă, îi venea să mustăcească la gândul că nevastă-sa, în momentele-acelea neavând destule cuvinte cu care să se felicite pentru ideea minunată pe care-o avusese, s-ar fi dat desigur cu capul de-un perete mai tăricel. Se uitară unul la altul cu coada ochiului şi-şi dădură seama că erau gând la gând cu bucurie. Privirea lui Dinu Serafiotti căzu

peste apele albastre şi reci ale safirului de pe inelarul nevesti-sii. «Ce dracu-o avea de nu se mai desparte de inelul ăsta... Am să i-l arunc într-un fund de fântână». Pe Tincuța o apucă o nelinişte-n trup şi-un chef grozav de ceartă sau măcar de-a spune câteva vorbe tăioase, cum ştia ea şi cui ştia ea. Se-ntoarse către Dinu şi cu un glas răguşit şi tremurat îi şopti:

— Adu-mi ceva de băut.

Dinu făcu un pas înainte spre executarea ordinului matrimonial.

Dar o mână autoritară şi posesivă îl opri, iar o voce cu nimic mai prejos decât mâna îi sugeră: «Mai bine să dansăm».

Cu-o figură pe care nu se citea cea mai desăvârşită-ncântare Dinu Serafiotti se-nclină-n fața nevesti-sii:

— Doamnă.

În palma stângă, Dinu simți răceala safirului pe care l-ar fi smuls din mâna Tincuței şi l-ar fi călcat în picioare, închise o clipă ochii ca să-şi tempereze pornirea. Sub pleoape-i apăruse cimitirul de sus, de la „Şerban-Vodă”. Muzicii din salonul zăpuşitor i se substitui un prohod pe mai multe glasuri. Nici n-apucaseră groparii s-azvârle două-trei lopeți de pământ peste sicriul răposatului boier Sache Poenaru că-ndureratele lui fiice plecaseră din cimitir, mânând cât putuseră până la casa părintească unde, în mare grabă şi cu multă economie, adunaseră lucrurile ce socotiseră că i se cuveneau Agripinei, văduva, şi-anume ale ei de zestre, adăugând, pentru a-şi arăta mărinimia, câteva rochii şi le-aşezaseră-ntr-un cufăr cu cercuri de-alamă pe care-l trimiseseră cu trăsura la boier Vălescu, acasă. Apoi se proptiseră-n uşă, primindu-i pe cei poftiți la masa de-nmormântare, ca nişte stăpâne. Agripina umbla fantomatic aducând tăvi cu-aperitive şi cu mâncare; vorba se-ncinsese-mboldită de băuturile care strecurau căldură-n vine şi-n cap, discuția părăsindu-l pe mort în folosul unor treburi mai lumeşti, singura pentru care moartea rămăsese prezentă fiind Agripina. Într-un

târziu, împăcată, melancolic bine-dispusă lumea plecase, luându-şi rămas-bun, cu un oftat sau cu un gest de neputinţă-n faţa imanenţei sorţii. «Dumnezeu să-l ierte!». Rămăseseră doar fiicele şi ginerii lui boier Sache, boier Vălescu şi nevastă-sa, Agripina şi Saveta. Se-aşternuse o tăcere-apăsătoare şi mohorâtă, care nu era legată de amărăciunea pricinuită de absenţa boierului Sache ci de prezenţa unor gânduri ce mocniseră multă vreme iar acum îşi puteau azvârli piedica.

— Boier Şerbane, *credem* că n-ar fi rău s-o iei pe Agripina acasă la dumneata, îşi luase inima-n dinţi să spună Tincuţa, fiica cea mare-a lui boier Sache.

— Adică? răspunsese boier Şerban Vălescu, prefăcându-se nedumerit.

— Adică s-o iei acasă de aici, răspunsese Tincuţa cu un glas rece şi cu-o intonaţie-n care nu-ncăpeau două interpretări.

Agripina, oricât era de-ndurerată şi de-mpietrită, înţelesese din primul moment tâlcul acestui sfat imperativ, îşi pusese pe spate un şal negru-mprumutat de la coana Veta Kreţulescu, la care găseai oricând lucruri de toate felurile, pentru nunţi, botezuri, înmormântări şi alte mondenităţi, şi pornise-nspre uşă.

Boier Şerban Vălescu se uitase-n jur ca şi când ar fi căutat ceva.

— Lucrurile i le-am trimis la *ea* acasă, am avut eu grijă, dăduse Tincuţa răspuns privirii lui boier Şerban.

Agripina pusese mâna pe clanţă.

— O clipă, zisese Tincuţa şi dintr-un pas fusese lângă Agripina.

Cei doi gineri şi Stanca, cealaltă fiică a lui boier Sache, stăteau nemişcaţi, într-o tăcere-aprobatoare şi jenată-n acelaşi timp, cu alura unor ciocli care de-abia aşteaptă sfârşitul ceremoniei.

Tincuţa o apucase pe Agripina de mâna dreaptă cu care apăsa clanţa. Agripina se uitase cu mirare sinceră.

— Inelul ăsta ar fi mai bine să rămână la noi, zisese

Tincuța, înfigându-şi degetele-n pumnul strâns al Agripinei şi-ncercând să-i scoată inelul cu safir de pe inelar.

Agripina-şi desprinsese mâna, fără brutalitate, se uitase pe rând în ochii celorlalți trei, se-ntorsese cu spatele, sărutase apele-albastre ale inelului şi i-l întinsese Tincuței fără s-o privească. Inelul de logodnă de la boier Sache. Dinu Serafiotti, soțul Tincuței, simțise-un cuțit în inimă când privirea albastră deznădăjduită se oprise-n ochii lui negri. Plecase din casa părintească a nevesti-sii amintindu-şi doar de-o statuie de abanos luminată de două flăcări violet.

Boier Şerban Vălescu zisese «halal», dăduse din mâini, plin de scârbă, şi plecase-n urma Agripinei.

Pentru Tincuța şi pentru Stanca, moartea lui boier Sache Poenaru, tatăl lor, fusese un prilej de nenumărate mondenități, de la confecționarea unor rochii potrivite, de-o cochetărie discretă, cum se cuvenea unor ființe care deşi-ndurerate nu voiau să fie-urâțite de culoarea mohorâtă a doliului, de la comandarea hârtiei pentru corespondență şi-a batistelor brodate cu negru, până la vizitele de condoleanțe în care, după regretele şi suspinele de rigoare, nu scăpau prilejul să le spună musafirilor în ce fel o aduseseră ele, fiicele răposatului, la rezon pe ființa aceea neruşinată, care numai din interes se măritase cu tatăl lor căruia-i tocase averea cu nesăbuirile ei, ce fel de nesăbuiri nu mai spuneau, dar nesăbuiri fuseseră, că altminteri din atâta haram de avere n-ar fi ajuns boier Sache să-şi ipotecheze şi casa, despre care toată lumea ştia, şi pe bună dreptate, că nu fusese ipotecată. Pentru nevoile cauzei, fiicele «înfrumusețau» adevărul, mai ales că osteneala era măruntă şi nici cheltuială de bani nu cerea. Ştiind prea bine că nu se purtaseră cum s-ar fi cuvenit – de n-ar fi fost vorba decât de respectarea conveniențelor, aburul acela de falsă curtoazie şi de gentilețe – Stanca şi Tincuța căutau să-şi justifice cârpănoşenia prezentându-se ca pe nişte

mesageri neadormiți ai spiritului de dreptate, şi biciuindu-şi astfel neobosit antipatia față de Agripina, încercând s-o prefacă-ntr-o ură sfântă, mare şi neîmpăcată.

După multe cârteli, după multe vorbe rostite cu glas răsunător şi neprietenos, cele două fiice şi bărbații lor ajunseseră la o-mpărțeală «frățească», pe care-o stropiseră cu un pahar de vin, fiecare parte dând a-nțelege că lăsase să treacă de la ea de dragul armoniei în familie, în sinea ei bucurându-se că-i trăsese cât de cât chiulul celeilalte, aşa cum se cuvine la orice-mpărțeală dreaptă. Stanca, deşi tânără şi cu ştiință de carte ca şi soră-sa, credea-n vise, în semne, şi-i era teamă de pedeapsa lui Dumnezeu, toată ziua-şi făcea cruci peste ochi, peste buze, la cea mai mică tresărire, şi-şi scuipa-n sân ori de câte ori se speria sau i se părea c-aude zgomote ciudate prin casă. De data asta, inima-i spunea să-i lase Tincuței inelul cu safir, surplus de inventar, fără să-i ceară nimic în schimbul lui. Tincuței i se cuvenea, că doar ea i-l scosese Agripinei din deget. Dinu Serafiotti privea cu ochi încântați, de cunoscător, minunățiile moştenite de pe urma lui socru-său. După-mpărțeală, deschizând răclița cu bijuterii a nevesti-sii, îl săgetase unda albastră a unui safir mare şi oval, încercuit în aur palid. Dinu ridicase inelul în mâna dreaptă privindu-i piatra-n zare. Ochii se cufundau ca-ntr-o apă din ce în ce mai albastră-nspre-adâncurile-n care, la anumite mişcări, se zărea o cruce. Minunată piatră şi ce lucrătură-n jurul ei, ca un portret frumos, aşezat într-o cadra, ea însăşi lucru de artă. «Totuşi ar fi putut să nu i-l ia din deget. Avea culoarea ochilor ei». Lui Dinu Serafiotti i se strânsese inima la amintirea ochilor albaştri care se topiseră-n ochii lui negri, căutând cu deznădejde un ajutor sau măcar un martor în fața lui Dumnezeu. Deşi-i era oarecum ruşine că nu oprise la timp mâna hrăpăreață a nevesti-sii, măcar din principiul prudent de-a se despărți cu binele de oricine, deşi piatra albastră îi mai

dădea un slab gust de remuşcare, trebuia să recunoască-n sinea lui că nesperata moştenire de pe urma unui socru cu-o nevastă atât de tânără era un fel de câştig la un joc de noroc. Amintirea ochilor albaştri, împreună cu ceea ce vedea-n jur îi dădea o ameţeală spumoasă ca după o cupă, două de şampanie. Pusese inelul înapoi în răcliţă şi oftase. Mai rămăsese o moştenire de pe urma lui boier Sache Poenaru şi cine ştie dacă nu cea mai de preţ.

La câteva luni de la moartea lui boier Sache, când doliul îşi mai atenua din rigoare prin câte-o dantelă albă tivind o manşetă sau un guler, prin câte-o bijuterie măruntă care strălucea ca un bob de rouă, Tincuţei i se păruse potrivit să-nceapă să poarte «inelul cu safir de la tata», albastrul fiind o culoare potolită. Lui Dinu i se părea nepotrivit, ba chiar lipsit de bună-cuviinţă ca Tincuţa să poarte tocmai inelul acela, dar cum ştia că orice discuţie contradictorie cu nevastă-sa degenera-n ceartă cu uşi trântite, în lacrimi şi-n reproşuri care-ncepeau de la facerea lumii, se lăsase păgubaş să-i mai atragă atenţia-n privinţa asta. Şi, la drept vorbind, lăsând la o parte ceea ce se cuvenea şi ce nu, lui Dinu Serafiotti-i făcea mare plăcere să-şi afunde privirea-n apele netulburate-ale pietrei fără pată, care-l duceau cu gândul spre ţărmuri pustii de ocean, unde stăpâneau doar talazurile-nspumate, nisipul şi soarele, şi deseori spre plăceri mai lumeşti şi mai accesibile pe care, cine-ştie, le-ar fi putut sorbi cu puţină sau cu mai multă osteneală.

În primăvară, dornic mai mult să facă o plimbare decât să ia parte la-nmormântarea unui unchi dinspre mamă, apucat de-un chef de hoinăreală de unul singur, în aer liber, de la tribunal, unde pledase-ntr-un proces vechi şi-ncâlcit de moştenire, Dinu Serafiotti se urcase-ntr-o birjă şi-o pornise către cimitir. La o oarecare distanţă, în stânga trăsurii, văzuse-o siluetă neagră mergând în pas moderat şi ţinând parcă ceva-n braţe.

— Mână mai iute.

— Mân, conaşule, de ce să nu mân.

Dinu vedea acum din față silueta. Era Agripina Vălescu purtând ca pe-un copil un buchet imens de liliac. Se hotărî să intre-n cimitir şi s-o aştepte. Aproape de poartă-l zări pe văru-său, Ienache Kreţulescu, însoţit de Melina şi de nelipsita coană Veta. Ienache îi făcu semn cu mâna şi de-asemenea mătuşă-sa, Veta, încât, neavând încotro, Dinu se-ndreptă spre ei, sărută mâna coanei Veta, apoi se-nclină peste mănuşa de piele moale a Melinei. Ridică ochii şi-ntâlni privirea grecoaicei, umbrită de borul larg al fetrului negru. Melina era toată-n negru, potrivit cu-mprejurarea, singurele podoabe fiind cele trei şiruri de perle sidefii, care-i mărgineau decolteul lung, *en cœur,* şi două perle rotunde, atârnate de-un fir subţire, cerceii, care coborau de sub pălărie de-a lungul gâtului.

«Nu mai îmbătrâneşte femeia asta, şi cât stil, câtă eleganţă».

— Se duse şi nenea Bălae, zise Dinu în timp ce-i strângea mâna vărului Ienache.

— Toţi ne ducem, Dinule, mamă, toţi ne ducem, rosti coana Veta cu un ton liniştitor, ducând sfătos mâna la gură şi-atingând în treacăt unul dintre negii ei păroşi, ca şi când ar fi vrut să se-asigure că n-o luase din loc văduvindu-i obrazul de vrăjitoare de unul dintre farmecele lui.

Pe chipul Melinei trecu un zâmbet. Era sigură că «tuşa» Veta azvârlise fraza asta cu valoare de panaceu universal, ca să pregătească trecerea spre discuţii mai lumeşti, cum ar fi vreo vânzare, vreo peţitorie, în sfârşit, vreuna de-alde-astea.

— Ce-ţi face nevasta, dar cavalerii?

— Sărut mâna, fiecare cu-ale lui, Tincuţa cu casa, cu cucoanele, copiii cu joaca şi cu tot felul de pozne şi de drăcii.

Dinu Serafiotti răspunsese cu un aer absent. Părea dus cu mintea-n cu totul altă parte decât la-ntrebarea coanei Veta.

— Aştepţi pe cineva, Dinule? sunase clar vocea

profundă şi limpede-a Melinei.

— Eu? Pe nimeni.

Peste câteva clipe, se ivi Agripina, care salută uşor din cap. Era-n rochia de voal gros de lână, pe care de la moartea lui boier Sache n-o dezbrăca decât noaptea şi ca s-o spele, cu un şal negru de dantelă în cap, petrecut pe sub bărbie şi prins cu un ac la ceafă, în botine de marochin şi fără mănuşi.

— Să trăieşti, Agripino. Ce-ţi mai fac părinţii? o-ntrebă coana Veta, ieşindu-i în întâmpinare.

— Au plecat la ţară.

— Ai venit la-nmormântare?

— Nu.

Agripina se uită spre Melina, care o cântărea cu-o privire binevoitoare, gândindu-se c-ar fi schimbat eleganţa ei rafinată-mpreună cu vârsta pe fata blondă, cu trăsături netede şi delicate, care-i stătea dinainte. Ochii albaştri-ai Agripinei îi zâmbiră Melinei şi nu-i băgară de fel în seamă pe cei doi bărbaţi de lângă ea. Dădu iară uşor din cap, în chip de salut, nedezlipindu-şi privirea de Melina, şi se depărtă.

— În fiecare zi e la mormântul lui bărbatu-său, explică Veta Kreţulescu, vrând să le dea indirect peste nas fiicelor lui boier Sache Poenaru, care nu-şi prea toceau pingelele pe drumul cimitirului, şi bănuind că Dinu avea să le povestească-ntâlnirea cu Agripina, precum şi comentariile pe care le iscase, că şi el era un «suflet duios» când era vorba de nevastă-sa, de cumnată-sa şi de cumnatu-său.

— L-o fi iubit? sau poate e o poză, spuse Ienache.

— Săraca, oftă Melina mai mult pentru sine.

— Are să-l uite, are să găsească pe altcineva, zise iar Ienache.

— Aşa e firesc, altminteri ar fi şi mai mulţi morţi decât sunt, zise Melina cu-o melancolie din care nu lipsea ironia.

Dinu Serafiotti socotea că nu este elegant din partea lui să facă vreo apreciere cu privire la Agripina, mai ales că

nu se putea ca celor de față să nu le fi ajuns la urechi cum se despărțiseră fetele lui boier Sache Poenaru de soția acestuia.

— Dinule, zise coana Veta care, femeie de lume, știa să devieze totdeauna o discuție pornită pe-o pantă mai supărătoare decât era nevoie, m-am gândit că poate ai vrea dumneata să vezi de-un proces al vară-mii, Tița, Burileanu. Punându-i lui Dinu persuasiv mâna pe mâneca redengotei, îi explică amănunțit care era pricina dintre Tița Burileanu și neamurile răposatului ei bărbat.

După-nmormântare, Melina-l invită pe Dinu Serafiotti în trăsura lor.

— Vă mulțumesc, dar am venit cu-o birjă.

— Dă-i drumul, îi sugeră Ienache, dornic să stea cu cineva de vorbă ca să-și mai schimbe gândurile după-asemenea spectacol care-l aducea totdeauna-ntr-o stare de mâhnire și de frică surdă.

Melina-i dădu a-nțelege din privire că nu trebuia să insiste.

— Vreau să trec pe la mormintele părinților, spuse Dinu, ca spor la argumentul cu birja, care și lui i se părea insuficient.

Îndată ce-i văzu ieșiți pe poarta cimitirului, Dinu o porni grăbit spre mormântul lui boier Sache. Inima-i bătea anapoda și parcă-i urcase-n cerul gurii, iar mintea-ncerca să-ncropească o frază mincinoasă dar cu atâta schepsis încât să pară curată și răsărită pe loc. Când ajunse-n fața mormântului și n-o văzu pe Agripina oftă dezamăgit dar și ușurat. Mai bine-așa! Câte bătăi de inimă și câtă bătaie de cap pentru nimic! Aruncă o privire asupra mormântului acoperit cu panselele, își făcu o cruce și luă calea-ntoarsă cu pas ceva mai domol.

— Acasă, conașule? se informă birjarul. Acasă? întrebă încă o dată, crezând că boierul nu-l auzise.

— Da, acasă, și Dinu se răsturnă pe pernele albastre-ale trăsurii, epuizat de efortul mintal făcut mai înainte.

Peste vreo două sute de metri, răzgândindu-se, îi spuse

birjarului, bătându-l pe umăr:

— Ia-o repede spre biserica „Sfântul Spiridon”.

— O iau, de ce să n-o iau.

Aproape de prăvălia cu delicatese-a lui Bacalu, silueta neagră avansa-ntr-o mişcare vioaie, dar fără grabă, ținându-şi poalele rochiei cu-o mână, ca să nu mături caldarâmul, de bună seamă. Un mers drept, de copil mare care încă n-a aflat ce este cochetăria.

— Opreşte! Birjarul încetini mersul cailor, strângându-le frâiele. Opreşte, am zis!

— Opresc, boierule, dar nu pot aşa dintr-o dată, explică birjarul.

Dintr-un pas, Dinu era lângă Agripina care nu-ntorcea deloc capul.

— Sărut mâinile.

Agripina tresări, se uită uimită la Dinu Serafiotti şi nu scoase-un cuvânt.

— Sărut mâinile, repetă Dinu căruia tăcerea Agripinei îi prindea bine, dându-i timp să-şi tragă un pic sufletul şi să-şi domolească bătăile inimii.

— Bună ziua, domnule Serafiotti.

Vocea Agripinei suna stins iar privirea ei nu mai exprima nimic deosebit.

— Te-am văzut… am coborât să te poftesc în trăsură dacă vrei.

Dinu ştia că pentru un debut de conversație ceea ce spusese era stângaci şi lipsit de interes, dar nu-l ducea mintea cum ar fi trebuit să i se-adreseze Agripinei ca ea să-nțeleagă din câteva cuvinte că de luni de zile el se uita vrăjit la un safir ce-n mintea lui se prefăcea-n doi ochi mari albaştri pe care-ar fi vrut să-i revadă, însă nu se pricepuse cum.

— Mulțumesc, merg pe jos.

— Rogu-te, zise Dinu-nchizând ochii şi-ntinzând o mână spre mâinile Agripinei care şi le feri, tresărind şi dându-se un pas înapoi.

Dinu Serafiotti era alb la față.

— Te rog, te rog, continuă fără să deschidă ochii.

Agripina pricepu că cel mai bun lucru era să-l lase pe Dinu Serafiotti-n mijlocul drumului şi să se ducă la treburile ei, dar demonul curiozității şi-un început de moleşeală tulbure o-ndemnară să se urce-n trăsură.

Niciun bărbat n-o rugase până atunci nimic, iar de la moartea lui boier Sache niciun glas n-o mai mângâiase, iar cel de-acum o-nvăluia ca o plapumă moale, caldă, după un drum lung făcut prin frig.

Stătea-n trăsură şi-l aştepta pe Dinu Serafiotti care-i auzise paşii pe caldarâm dar nu deschidea ochii, vrând să mai păstreze sub pleoape privirea albastră, convins că Agripina nu se-nduplecase la rugămintea lui.

Birjarul, deşi nu mai înțelegea nimic, fără să spună o vorbă aştepta şi el să se hotărască amândoi la un fel.

Lui Dinu nu-i venea să creadă că Agripina e lângă el, că-i despărțea doar o palmă de catifea albastră.

Dar ce să-i spună şi cum să-i spună: «doamnă», «duduie», «Agripina»? O văzuse cu totul de cinci-şase ori în viața lui şi nu schimbase cu ea mai mult de douăzeci de cuvinte. Acum stătea dreaptă, fără să se rezeme de spătarul trăsurii, cu mâinile-aşezate una lângă alta-n poală, privind înainte şi-aşteptând s-audă din nou glasul care puțin mai înainte-şi dăduse-atâta osteneală s-o convingă să urce-n trăsura-n care urcase. Agripina-şi apăsa tălpile-n podeaua trăsurii de parc-ar fi vrut s-o găurească: ca să nu vadă cum tremura, dar asta nu-l ajuta cu nimic pe Dinu Serafiotti. Deşi departe de-a fi uşă de biserică, bărbat cu ştiință-n meşteşugul vorbelor cu care să tragă un şfichi la urechea cucoanelor, Dinu Serafiotti nu se pricepea ce să-i spună Agripinei, căci până atunci galanteriile lui se-nfiripaseră prin saloane, în fața unui pahar de vin sau a unei cafele şi-şi croiseră drum spre urechi pregătite şi dornice s-audă susur de vorbe dulci. Cu văduve care să-şi plângă bărbații şi încă-ajunse din urmă-n trap de cai pe drumul cimitirelor n-avusese de-a face. Şi-apoi la nicio pereche de ochi nu

visase cu lunile, căci de când începea să-i bată gândul către o cucoană şi până să-i vadă ochii la depărtare de-o palmă, sau cu oblonul pleoapelor coborât, nu lăsa niciodată să treacă prea multă vreme. Crisparea Agripinei nu trăda ostilitate, însă nici dorință de-a-i netezi calea. Dacă avea ceva de spus n-avea decât să spună, doar el o poftise. Stăteau alături, ea cu ochii țintă-nainte, el cu ochii nedezlipiți de la profilul ei blond, cu nas scurt şi drept şi cu bărbie rotundă de copil. Dinu Serafiotti nu-şi amintea să mai fi bântuit asemenea sărăcie-n capul lui în altă împrejurare. Să pună mâna pe bărbia rotundă, să-ntoarcă spre el fața albă şi frumoasă şi să-şi înece privirea-n ochii de-un albastru-aproape violet, cum ar fi dorit, nu-ndrăznea. Tot tânguindu-se el cu gândul ajunseră-n poarta lui boier Şerban Vălescu, unde Agripina-l rugă pe muscal să oprească.

Dinu se dădu jos şi-i întinse mâna voind s-o ajute. Coborând cu mâinile strânse la piept Agripina-l ocoli, se-nclină fără să-l privească şi-i spuse: «Mulțumesc». Înciudat pe sine, cu glas morocănos, Dinu porunci:

— Prin târg.

Se răzgândi însă şi-i ceru muscalului să-l ducă-napoi la poarta unde-o lăsaseră pe cuconița tânără.

Apripina-i spusese coanei Veta că e singură-acasă, dar poate venise vreun neam să-i țină de urât. «Acum, ce-o fi o fi!».

Poarta era descuiată. Semn bun. Dinu păşea ca un hoț pe poteca de lespezi, tivită pe-amândouă părțile cu tufe de merişor, care ducea spre casă. Bătu de trei ori scurt şi-ncet din mănuşa de fier, care-atârna pe uşa grea de stejar afumat de la intrare. Nu ştia deloc ce-avea să-i spună Agripinei, ştia doar ce-ar *fi trebuit* să-i spună, fiindcă lui Dinu i se-nşuruba-n cap tot mai mult ideea că *trebuie* să-i spună ce-avea de spus, ca şi când cine-ştie-ce bine i s-ar fi putut trage Agripinei din asta. Fără să se fi auzit zgomot de paşi în casă, uşa se deschise deodată la perete şi-n cadrul ei apăru Agripina-mbrăcată-ntr-o rochie

subțire dintr-o țesătură de bumbac negru, cu mânecile suflecate până deasupra cotului, cu nasturii de la piept descheiați. Era-ncălțată-n botoşei de lână seină, împletiți cu croşetul. Rochia era cam cu-o palmă deasupra gleznelor fine şi albe care mai păstrau dungile măruntele ciorapilor de muselină abia descălțați. Agripina stătean uşă fără să dea vreun semn c-ar fi avut de gând să se clintească din loc, ca un strateg care-şi apără bine poziția, nelăsând nicio breşă pe unde s-ar putea strecura inamicul. Dându-şi seama că dac-ar fi fost s-aştepte o inițiativă din partea Agripinei ar fi putut rămâne pironiți acolo până la Ziua de Apoi, Dinu-şi luă inima-n dinți, o apucă pe Agripina de mână şi-i spuse cu un glas pe care l-ar fi vrut mângâietor, dar care sunase aspru şi răguşit: «Hai te rog, să intrăm o clipă».

În salonul mare din mijlocul casei, mobilat cu-o masă lungă şi cu divanuri acoperite cu scoarțe, Agripina îl invită pe Dinu cu un gest să ia loc, iar ea se-aşeză-n aceeaşi atitudine cuminte din trăsură, de data asta privindu-l insistent, în timp ce-şi încheia nasturii şi-şi trăgea mânecile-n jos. Dinu Serafiotti aprecie dintr-o ochire categoria de boierie de care ținea familia Vălescu şi se gândi că trebuia să-i fi venit greu Agripinei să sentoarcă-n asemenea decor, după ce, opt ani se lăfăise-n scumpeturile lui Sache Poenaru. Agripina urmări privirea şi-nțelegând categorisirea ascunsă-n spatele ei, zâmbi. Serafiotti ştia că zâmbetul nu-i era adresat, dar profită ca să-l folosească drept punte-ntre el şi Agripina, care nici gând n-avea să iasă din tăcerea ei încăpățânată.

— Voiam de mult să te văd, să stăm un pic de vorbă.

— De ce?

Agripina se uită țintă-n ochii lui. Avea o privire plină de răceală.

— Mi-era dor de tine, spuse-ncet Dinu Serafiotti, care se hotărâse să nu țină seama nici de privirea, nici de glasul Agripinei, până ce n-avea să-şi debiteze discursul, pe care-l răsucise pe-o parte şi pe alta, la cimitir şi pe

drum.

Agripina primi calmă această declarație, crescând în ochii lui Dinu Serafiotti, care nu se-aşteptase la atâta stăpânire de sine din partea unei femei atât de tinere şi pe deasupra şi cinstită.

— Voiam să ştiu ce mai faci.

— Ce mai fac? O vreme n-am făcut nimic. Plângeam doar şi nu mâncam. Apoi m-am mai obişnuit cu... m-am mai obişnuit. Acum încerc să câştig un ban. Lucrez pălării pentru o-modistă, brodez pe bani, fac dantele. Dacă am să pun ceva de-o parte, am să-mi deschid o prăvălioară, deşi părinții mei mai degrabă m-ar vedea moartă decât să le fac asemenea ruşine. Dar au să se-nvețe şi ei. Când eşti sărac n-ai prea mult de-ales.

— Ai să te măriți din nou, zise Dinu cu părere de rău în glas de parcă şi-ar fi văzut înstrăinat un lucru drag. Ai să te măriți din nou, continuă el, eşti atât de frumoasă şi-atât de tânără.

— Nu te ia nimeni de nevastă-n ziua de azi numai fiindcă eşti tânără şi frumoasă, mai ales când eşti şi văduvă. Răposatul meu soț, boier Sache, Dumnezeu să-l odihnească, m-a luat fiindcă nu era lacom şi nici seamă de gura lumii nu ținea, dar ca el nu se găsesc pe toate drumurile şi-apoi mie nu-mi mai trebuie nimeni.

Dinu Serafiotti strânse buzele să nu zâmbească, față de-atâta necunoaştere-a ascunzişurilor inimii.

— Boier Sache-ar fi putut, din ce mai avea, să nu te lase... fără nimic, zise el după ce mai întâi îi venise să spună «pe drumuri».

Dacă n-ar fi fost buna-cuviință-nvățată-n casa părintească şi desăvârşită alături de boier Sache, Agripina l-ar fi dat afară pe Dinu Serafiotti şi i-ar fi zis nişte vorbe de care să-i pârâie urechile. Aşa, se mulțumi să-şi îndrepte bustul şi să-i vorbească tăios:

— De-aproape un an, de când s-a stins bărbatul meu, n-aud decât asta de la tot felul de lume. De la domnia-ta însă nu m-aşteptam. Domnia-ta, ca toți ceilalți, uiți două

lucruri: unul – că Sache n-avea de unde să ştie că moare, al doilea – că fiicele şi ginerii lui m-au dat pe uşă-afară cu mâinile goale, ca pe-o slugă hoaţă. Spre deosebire de lumea cealaltă însă, domnia-ta erai de faţă când am fost dată pe uşă-afară ca o slugă hoaţă, iar acum domnia-ta te socoţi în drept să-mi ţii logosuri despre mortul care, ca toţi morţii, tot el cu ponosul!

— Te rog să mă ierţi, se gândi Serafiotti că e bine să zică.

— Să te iert pentru că l-ai ponegrit pe boier Sache, ori pentru ce *mi-aţi* făcut mie?

— Iartă-mă pentru tot, pentru tot.

— De fapt, ar trebui să-ţi ceri iertare numai că l-ai ponegrit pe boier Sache, fiindcă-ncolo ce să zic: eşti şi dumneata ca atâţia alţii, băgat sub papucul nevestei şi când de sub papuc mai şi pică ceva, cum a fost la moartea soţului meu, nici nu mai simţi cum te-apasă.

— Aş vrea să-ndrept greşeala pe care-am făcut-o atunci, trecu Dinu peste observaţia puţin măgulitoare a fostei lui soacre.

— Cum?

— Să te despăgubesc într-un fel.

— În ce fel?

— Cu bani.

— Poftim, despăgubeşte-mă, îi spuse Agripina cu glas poruncitor.

Lui Dinu, care se-aştepta la o indignare fără măsură-n faţa unei asemenea propuneri, îi pieri graiul.

— Acum nu sunt pregătit, îngăimă el.

— Domnule Serafiotti, am a-ţi pune o-ntrebare, spuse Agripina, ridicându-se, în semn că socotea vizita încheiată: *dumneata* voieşti a mă despăgubi? *Dumneata* sau te trimite emisar *familia dumitale?*

— Eu vreau.

— De ce?

— Fiindcă mi-e gândul numai la tine şi fiindcă nu vreau să duci lipsuri.

— Am înțeles, am înțeles, spuse Agripina cu un glas care brusc se făcu mic şi trist.

— Când aş putea-ndrăzni să te mai tulbur?!

— Du-te cu Dumnezeu, iar pe mine lasă-mă-n pace!

Dinu îi luă mâna stângă şi, cu toată-mpotrivirea Agripinei, îi sărută apăsat podul palmei, tresărind când atinse verigheta, apoi îşi culcă obrazul peste degetele crispate şi fierbinți.

Peste câteva luni, împlinindu-se anul de la moartea lui boier Sache, Agripina părăsise doliul pentru a se-mbrăca tot în straie mohorâte şi pentru a bate mai departe drumul cimitirului, stând aproape-n fiecare zi câte un ceas, cu croşetul sau cu o carte-n mână, sub teiul care umbrea mormântul bărbatului ei.

Acolo, n-o ajungea niciun glas supărător care s-o mustre sau să vrea s-o-nvețe cum să trăiască şi nici bărbatul vânjos care-o pândea zilnic de sub coşul unei trăsuri de piață, lăsat ca oblonul unui bârlog de bandiți, bărbatul care de-abia aştepta să-i audă oasele pârâind între brațele lui tari, să-i strivească buzele cu buzele lui înfometate şi s-o topească dintr-o privire-a ochilor lui de arhanghel al răzbunării meniți să prefacă în scrum lucrurile şi făpturile-asupra cărora se opreau. În cimitir, Dinu Serafiotti nu-ndrăznea să se-apropie de ea.

Agripina intra în cimitir cu o inimă de iepure speriat şi la fel ieşea din cimitir, de teamă că iar coboară *el* din trăsură şi iar se uită la ea fără o vorbă. Când trăsura lipsea de la pândă, Agripina simțea o uşurare şi ofta lung, să-şi dea afară tot aerul din plămâni, dar era şi-un pic dezamăgită. Se-nvățase cu prezența tăcută şi cu gândul care-i aducea mereu în fața ochilor o pereche de ochi mari negri, cu scânteieri aspre, un nas acvilin şi-o bărbie bine conturată, cu gropiță la mijloc. O treceau fiori când îşi amintea buzele subțiri care-i apăsaseră mâna gata să-l zgârie atunci. În viața plicticoasă pe care-o ducea, îi făcea plăcere să se ştie legată de cineva printr-o taină nedăunătoare nimănui.

Gândurile lui Dinu Serafiotti cheltuite pe Agripina ținteau spre un scop pe care procedeele de-acum îl amânau drămuit şi rafinat, ca plăcerea finalului să fie mai mare. La treizeci şi trei de ani, Dinu Serafiotti ştia că răbdarea bate de departe multe daruri ale omului şi nu se-nşela, căci gândurile Agripinei ajungeau să semene a nelinişte şi-a dorință tulbure. Când îl vedea pe «persecutorul» ei, se simțea ca-n momentul când te pocneşte-o boală. De nu i-ar fi fost ruşine de oameni ar fi luat-o la fugă. Ajunsă acasă, o apuca uneori o veselie, că nu-i tăcea gura cu ceasurile de câte-avea de povestit şi trebuia să se stăpânească, altfel ar fi cântat şi-ar fi fluierat. Tasia, soră-sa mai mare, când rămăseseră o dată singure, îi luase bine seama, o apucase de mână şi pe-un ton confidențial, cu glas scăzut şi plin de speranță o-ntrebase: «Nu cumva eşti îndrăgostită?». «Să mă ferească Dumnezeu!». Respingerea atât de vehementă şi de promptă a unei presupuneri fireşti o convinsese pe Tasia că faptul se şi-ntâmplase.

O săptămână, Agripina hotărâse să nu mai meargă la cimitir, dorind, pe de-o parte, să-l facă pe Dinu să se lase păgubaş, pe de-altă parte, să-i pună răbdarea şi stăruința la-ncercare. Nici ea n-ar fi ştiut să spună ce dorea mai mult.

Într-a opta zi, aşteptând-o-n poarta cimitirului, Dinu Serafiotti se-aşezase hotărât înaintea ei şi-i zâmbea ca unui copil care s-a ascuns dar care face tot ce poate ca să fie descoperit. Agripinei îi bătea inima să-i rupă coşul pieptului, iar gura pe care o-nchidea şi-o deschidea nu era-n stare să scoată niciun sunet. Dinu Serafiotti aştepta răbdător. În cele din urmă, îi ajunse la urechi un glas firav, întretăiat de-un oftat scurt care-ncerca să păstreze-un echilibru-al respirației.

— Ce rău ți-am făcut de nu-mi dai pace? Din pricina dumitale am s-ajung să nu mai pot călca-n cimitir.

— Asta şi vreau, îi răspunse Dinu şoptit.

— Fie-ți milă şi lasă-mă-n pace.

— N-am să te las.
— Ce rău ți-am făcut?
— Te iubesc.
— Fă ce vrei, dar lasă-mă-n pace.
— Vino cu mine, îi spuse Dinu apropiindu-se de ea cu mâinile-ntinse.

Dorința de-a se lipi de cineva căruia să-i ceară ocrotire-mpotriva păgânului ăsta care-o adusese-ntr-o stare cum nu mai cunoscuse pân-atunci o făcu pe Agripina să-i întindă mâna şi să-i spună printre lacrimi şi printre suspine:

— Nu ți-am făcut niciun rău, iar dumneata... iar dumneata...

Dinu Serafiotti o luă pe după umeri şi, fără nicio vorbă, o duse-n trăsura care-aştepta tupilată lâng-un pâlc de salcâmi.

Fiorii pe care-i simțea când buzele lui îi sorbeau lacrimile şi-i sărutau în neştire gâtul, părul, hainele, palpitarea cărnii sub palmele care-ar fi vrut s-o cuprindă deodată toată o făceau pe Agripina să priceapă că dragostea nu e doar o duioşie lină şi-o dorință gingaşă de-a pluti prin viață cu cineva ținându-te copilăreşte de mână, o stare de euforie în care te-aduc nişte vorbe de adorare ce te ridică la rang de zeitate.

În căsuța din via de la marginea oraşului, unde-ajunseseră până la urmă, Agripina, abandonând amintiri şi ruşine, se lăsă-n voia lui Dinu Serafiotti, care nu mai purta niciun nume, nu mai era nimeni, era doar bărbatul care o-nvăța că dragostea era un foc de la care nu trebuia să-ncerci să scapi nimic.

În întâlnirile lor, Dinu tabăra asupra ei ca un însetat asupra unei ciuturi cu apă, însetat care după ce-şi potolea setea devenea foarte econom la vorbă şi încă şi mai econom cu timpul lui de om cu-o mie şi-o sută de treburi, avocat încărcat de procese, bărbat însurat, tata de familie şi pe deasupra om de lume.

— Hai să mai stăm o clipă, îi spunea Agripina,

mângâindu-i părul, sărutându-i podul palmei sau netezindu-i reverele redengotei.

— Ştii foarte bine că n-am timp, îi răspundea indiferent şi uneori nițel iritat de gesturile ei de iubire calmă. Astea, şi-i reprodusese-n aer mângâierile, erau bune pentru bărbatu-tău, nu pentru mine.

Agripina se desprinsese din brațele lui, întorcându-i spatele.

— Nu te supăra, dar să ştii că nu-mi place să-mi scuturi haina şi să-mi aşezi reverele, astea-s treburi de fecior nu de amantă.

Ultimul cuvânt, punând-o-n fața unui cod care ierarhiza strict atribuțiile şi rolul ei în viața lui Dinu Serafiotti, îi pricinuise o durere cu-atât mai mare cu cât era pentru prima dată rostit de nişte buze care până atunci îi spuseseră numai «iubita mea» sau «dragostea mea». Acelaşi conținut îmbrăcat în alt veşmânt sonor o degrada în propriii ochi.

Înainte de consumarea dragostei, Dinu era foc şi pară c-ar fi scos din minți şi-o sfântă, îi săruta picioarele, îi descheia nasturii corsajului cu degete febrile, o acoperea cu lava aprinsă a unor vorbe pasionate ce-o aureolau ca unică şi mare iubire, îi făgăduia diamante şi-un trai de regină, ca dup-aceea, cu-o voce destul de rece să-nceapă să vorbească de treburi care pe Agripina n-aveau cum s-o intereseze, ori, şi mai rău, s-o-ntrebe insinuant la ureche: «Cu mine e altfel decât era cu socru-meu, nu? Hai, spune, hai, spune». Asemenea-ntrebări rămâneau fără niciun răspuns, dar asta nu-l împiedica să le pună mai departe. «Mai mergi la cimitir?», o-ntreba şi zâmbea cu ironie vrând să-i arate câte parale face statornicia femeilor.

Într-o zi, căutând să-şi păstreze firea şi să nu ridice tonul, Agripina se gândi că un răspuns trebuia să-i dea, nu unul tăios cum ar fi meritat, ci unul ca-ntre oameni care au să-şi dea nişte explicații pentru-a lămuri şi-a-mbunătăți relațiile dintre ei.

— Dinule, cred că-ntre fiecare femeie şi-un bărbat este

altfel decât între-aceeaşi femeie şi alt bărbat. Cu asta ți-am răspuns la o-ntrebare pe care mi-ai tot pus-o, deşi eu nu te-am întrebat cum este cu nevastă-ta ori cum era cu alte femei.

— Fiindcă nu eşti curioasă, îi spuse Dinu cu enervare destul de prost deghizată.

— Mă-ntrebi apoi dacă mă mai duc la cimitir.

— Am auzit că te duci.

— Atunci, de ce mă mai întrebi?

— Fiindcă nu mi-a venit să cred că e-adevărat.

— De ce?

— Nu credeam că te dai jos din patul unui bărbat tânăr cu care te iubeşti, ca să te duci pe urmă să plângi ca o mironosiță nepătată pe mormântul altuia şi încă şi bătrân de-ar fi putut să-ți fie tată.

— Cât timp l-am plâns pe bărbatul meu, bătrân aşa cum zici tu, bătrân c-ar fi putut să-mi fie tată, şi tu şi toată lumea vă uitați la mine ca la o nebună, iar acum fiindcă iubesc un bărbat – chiar îl iubea? – cel dintâi care se uită la mine ca la o destrăbălată e tocmai bărbatul pe care-l iubesc. Când îți moare cineva drag, dacă nu mori odată cu el sau dacă nu te omori de durere, trăieşti mai departe, bine sau rău, cum trebuie sau cum nu trebuie, dar trăieşti.

În asemenea momente, convinsă că trăieşte cum n-ar fi trebuit şi mai ales cu cine n-ar fi trebuit, Agripina-ncepea să plângă. Dinu Serafiotti, convins şi el ca mai toți bărbații că nu se află pe lume jignire adusă unei femei pe care elanurile fizice să n-o poată şterge, cuprins totdeauna de imbolduri amoroase când vedea lacrimi, lua totul de la-nceput, cu ardoare, sărutând cu buze fierbinți, de adorator fanatic, picioarele iubitei, căutându-i cu degete tremurătoare nasturii şi-apăsându-i cu palmele-nfometate sânii tari şi coapsele rotunde. Setea de-a se prăvăli din nou într-un abis de plăceri de curând descoperite o făcea să nu se-mpotrivească acestor elanuri echivalente cu nişte tratative de pace şi care-ntr-adevăr

restabileau pacea, dar n-o-mpiedicau pe Agripina să fie tristă toată ziua şi, de multe ori, până la următoarea-ntâlnire cu Dinu.

Câte-odată, când avea timp de pierdut, Dinu gândea cu glas tare, în fața Agripinei, întrebându-se ce dar să-i facă.

— Vreau aşa de mult să-ți fac un dar, aşa de mult şi nu ştiu la ce să mă hotărăsc. Tu ce ți-ai dori?

— Eu? Mi-aş dori o mulțime de lucruri.

— Atunci ce zici să-ți iau?

— Îmi iei ce vrei.

Romanța lor dura de vreo şase luni, iar darul, care-i punea atâtea probleme lui Dinu, deşi-n acest răstimp trecuse şi ziua de naştere şi cea a sfintei mucenițe patroană a iubitei, întârzia să se-arate.

Într-o zi, întrebările retorice-ale lui Dinu cu privire la mult-vestitul dar după care-i ardea inima o aflaseră pe Agripina într-o dispoziție mai puțin euforică.

— Dacă doreşti cu tot dinadinsul să-mi faci un dar fă-mi-l; s-o găsi pe lumea asta ceva «demn» de mine şi de-alegerea ta. Dar dacă e vorba să vorbim doar vorbe, atunci, mai bine să tăcem din gură.

Pentru Agripina era limpede că Dinu Serafiotti nici gând n-avea să-i facă vreun dar şi că pe lângă asta mai încerca s-o şi prostească.

De-atunci nici dar nu se-arătase, dar nici vorbă de pomană nu se mai făcuse.

— Cred c-ar fi bine să te măriți.

Părerea asta suna ciudat din partea cuiva care nu de mult o rugase-n genunchi să nu-l părăsească orice s-ar întâmpla, fără să-i spună – e drept – cam ce-ar fi-nsemnat «orice».

— Şi cu noi cum rămâne? întrebase Agripina cu glas deznădăjduit, despărțirea de Dinu Serafiotti părându-i-se – încă – o lovitură aspră din partea sorții care nici pân-atunci nu se-arătase prea milostivă cu ea.

— Cu noi? întrebase Dinu, oftând adânc, ca să câştige timp, cu noi rămâne aşa cum este-acum.

— Adică să mă mărit c-un bărbat şi să-l înşel?

— Uite ce e, fată dragă (de câte ori Dinu-şi lua un ton sfătos, ea pe loc devenea «fată dragă»), viața ne pune-n fața unor situații pe care-am dori să le ocolim, dar, dac-aşa au fost ele scrise, aşa se-ntâmplă. Dacă-n cărticica ta s-or arăta coarne-n capul soțului, coarne o să poarte, c-ai să i le pui cu mine sau cu altul. Dac-ar fi trăit socru-meu, vrând-nevrând l-ai fi-nşelat, că o dată şi-o dată îl lăsau balamalele, dacă nu-l şi lăsaseră (aici Dinu făcuse-o pauză, sperând să declanşeze protestele sau mărturisirile Agripinei), şi să-ți petreci de la tinerețe viața ca o pustnică nu mi te pot închipui. Dădeai cu piciorul unuia, îi dădeai altuia, dar pân' la urmă se găsea şi-ăl care să pună mâna pe tine, uite-aşa ca mine.

La ultimele vorbe-o apucase de mijloc şi-o strânsese la piept o clipă, depărtând-o apoi nițel, ca să-şi tragă sufletul. (Una e s-ajungi să-nşeli un om şi alta să-l iei de la-nceput cu gândul ăsta, se gândea Agripina în fața lecției de morală fatalistă pe care i-o ținea Dinu Serafiotti, pe-un ton profesoral.).

— Eu, ştii bine că nu te pot lua.

— Ştiu, ştiu şi nici nu ți-aş pretinde. Aş vrea doar să am un copil cu tine.

Dinu iar oftase, în semn de mare părere de rău că asemenea lucru nu era cu putință.

— E greu să iau asemenea hotărâre când mai am doi copii.

— N-aş avea nicio pretenție, nu ți-aş cere nimic.

— Aşa spuneți... aşa se spune la-nceput. Şi-apoi n-aş putea să mă-mpart în două locuri.

— Acum nu te-mparți?

— E altceva.

— Aş vrea atât de mult.

— La ce-ar zice lumea, la ce-ar zice părinții tăi nu te-ai gândit?

— Am strâns ceva bani din lucru şi vreau neapărat să-mi deschid o prăvălioară de mode. Sunt în vorbă cu o

modistă bătrână care-şi închide prăvălia.

— Asta nu rezolvă mare lucru. O femeie trebui' să aibă un loc în societate şi nu-l poate avea decât lângă un bărbat. De ce vrei să te-aşezi la marginea societății, de ce vrei să te ocolească toată lumea?

— Dar acum ce fac, unde mă duc şi cine vine să mă vadă?

— Trebui' să te măriți.

— Cu cine? Nu se-mbulzesc pretendenții la o văduvă săracă.

— Mai vedem noi. Am s-arunc eu prin cineva o vorbă către coana Veta Krețulescu.

Perspectiva de-a se mărita cu pețitori nu-i plăcea Agripinei nici dacă-n această negustorie n-ar fi fost amestecat Dinu Serafiotti.

Fără o vorbă, Agripina se-mbrăcase şi-nvârtea cheia-n broască, dornică să se vadă cât mai repede singură şi să plângă-n voie.

Ştiind că-i dăduse cele mai practice sfaturi dar nu şi cele mai înălțătoare, Dinu se-apropie de ea, o privi cu ochi hămesiți de iubire şi-o apucă de mână.

— Agripina, de ce refuzi să priveşti viața-n față?

— Mă-ntreb dacă merită osteneala s-o priveşti în vreun fel, față, profil, *trois quarts.*

— Mi se pare câteodată că mă urăşti.

— Nu te urăsc, însă – uneori – mi-e foarte greu să te iubesc.

— Te-nțeleg.

— Tot e ceva.

— Contravin tuturor aşteptărilor tale, părerilor tale despre iubire, despre lume.

Agripina-l asculta resemnată. Pentru ea un lucru era limpede: viața ei însemna pentru Dinu Serafiotti un ceas febril petrecut într-un pat, încolo, ce-avea să-i dea Dumnezeu. Părerile lui despre viață şi potrivirea faptei cu vorba, făgăduielile neobosite de daruri care-nțepeneau pe tarabele negustorilor şi chiar jurămintele prea-nflăcărate

pentru o credință pe care bănuia că nu prea avea el de gând să i-o poarte, îl scăzuseră-n ochii Agripinei făcând-o să-l privească drept bun şi demn urmaş al lui Menelas Serafiotti, palicar al lui Ipsilanti, amestecat în țara lui în treburi nu tocmai curate, bucuros să i se piardă urma şi cu-acelaşi prilej să facă pe eroul stabilit în Țara Românească, unde făcuse, nu se ştie cum, în scurtă vreme stare – gurile-rele ziceau că din nişte giuvaeruri furate-n Grecia de la o babă căreia-i administrase averea şi-i făcuse şi alt fel de servicii, giuvaeruri prefăcute-n bani prin mijlocirea unor diamantari olandezi, care cu-o mână luau şi cu alta dădeau şi care nu te vedeau, nu te-auzeau şi nici tu pe ei – iar după o vreme, când lumea se săturase de clevetit pe seama lui, îşi încercase norocul, cerând de nevastă o fată nici tocmai tânără, nici tocmai frumoasă, dar dintr-un neam care-i deschidea uşile tuturor caselor boiereşti ale țării. Boier Serafiotti, căci averea şi-nsurătoarea-l boieriseră, ridica orice fustă care-l ispitea cât de cât (casa rămânând casă şi nevasta-nevastă), era om întreprinzător şi cunoscător al tuturor tertipurilor din lumea asta, om cu care nu făcea nimeni vreun târg să nu iasă-n pagubă, isteț, plăcut la vorbă, bărbat în stare să sucească mintea oricui. Când un vânzător voia să-i arate cumpărătorului că i se părea o bătaie de joc prețul oferit de-acesta, spunea: «Dacă-i vorba pe-atât, atunci mai bine-l vând lui Serafiotti».

Agripina se gândea acum cât de bine semăna Dinu, fiul mezin, cu tată-său, Menelas. De unde pân-aci cusururile lui Dinu o-ntristau ca orice trăsătură rea pe care-o descoperi la o ființă foarte dragă, stârnindu-ți păreri de rău, dar neştirbindu-ți dragostea, acum, pentru prima oară, Agripina se uita la Dinu ca la un străin ale cărui pete nu-i mai erau dragi, asupra cărora nu-i mai venea deloc să-nchidă ochii. Aerul din jurul ei i se păreambâcsit şi de-abia aştepta să se vadă afară şi să respire lung.

— Pleci fără să mă săruți? Te-am supărat chiar atât de

rău? o-ntrebase Dinu, cu voce mângâietoare, sărutându-i un zuluf de lângă ureche.

Agripina se uita la el ca la o marfă cumpărată seara, căreia la lumina zilei îi descoperi defecte.

— Dinule, țin să-ți mulțumesc pentru două lucruri: mai întâi, pentru că m-ai făcut să capăt iară chef de viață, apoi pentru că m-ai învățat că nu tot ce zboară se mănâncă.

— Şi nu crezi că te-am învățat de bine?

— Ba da, ba da…

— Mi-ai spus-o ca pe-o-nvinuire.

— Îți mulțumesc înc-o dată, şi-acum lasă-mă să plec.

— Când ne mai vedem? Săptămâna asta mai poți?

— Nu. Şi nu ne mai vedem niciodată.

— Haide-hai, lasă vorbele-astea mari: când ai să te gândeşti mai bine la ceea ce ți-am spus ai să-mi dai dreptate.

— Ți-am şi dat. Rămâi cu bine şi Dumnezeu să-ți ajute!

— Agripina, glumeşti nu-i aşa?

— Nu glumesc deloc. În viața mea, toate hotărârile-nsemnate le-au luat alții pentru mine; acum, am şi eu prilejul să iau o hotărâre!

— Şi crezi că-i cea mai bună?

— Nu ştiu dacă-i cea mai bună, dar bună este.

— Nu ți-e teamă să rămâi iar singură?

— Nu mi-e teamă de nimic.

— Agripina, te iubesc. Nu mă crezi?

— Te cred, dar câteodată oamenii nu-ți fac niciun bine cu dragostea lor. Eu aş fi vrut să-mi leg viața de tine, stând de-o parte, cum am stat şi pân-acum, voiam să-ți dau tot, tu-mi dai fărâmiturile de care n-au alții nevoie. Mai bine să păstrăm fiecare ce-i al nostru şi ne vedem fiecare de viața noastră.

Vocea calmă, fără intonări patetice, de femeie bătrână care trage-nvățăminte din multele-ntâmplări ale unei vieți întregi, îl făcuseră pe Dinu Serafiotti să creadă-n hotărârea Agripinei şi să n-o considere simplă *querelle*

d'amoureux{14}, când unul din parteneri vrea să-şi verse focul ca să-şi crească preţul sau ca să-nvioreze apele cam prea liniştite ale unei iubiri trecută de treapta primă a noutăţii.

— Rămâi cu bine.

— Şi dacă ne despărţim, nici măcar nu mă săruţi?

— De ce? fiindcă-aşa scrie la codul manierelor, în caz de despărţire?

— Agripina, de ce te porţi în felul ăsta? o-ntrebase Dinu, cu glas şoptit şi-ntristat de-adevăratelea.

— Mă port cum îmi vine, atâta tot. N-am vrut să te contrariez. Îmi pare rău.

Îi întinsese mâna, pe care Dinu o sărutase ceremonios.

Acasă, invocând o cumplită durere de cap, Agripina rămăsese toată ziua-n camera ei, cu perdelele trase, şi plânsese până i se goliseră ochii de lacrimi şi până ce sfârşită, adormise.

Dinu Serafiotti îi trimisese Tincuţei un bilet printr-un aprod, spunându-i că treburi multe şi importante îl făceau să vină acasă abia seara târziu. Trecuse şi amânase cele două procese pe care le-avea-n ziua aceea, ciugulise nişte mezelicuri într-o crâşmă unde mergea uneori să trateze câte-o afacere ori s-angajeze o pricină, băuse pe nerăsuflate o ulcea de vin şi se dusese-ntins să joace cărţi. Avea chef să facă praf ceva şi, cum şi la necaz era om chibzuit, făcea praf numai ceea ce răbda să fie-azvârlit şi maltratat în fel şi chip, putând naşte iar din cenuşă: banii. Se dusese la madam Filtz, la care se jucau în fiecare zi cărţi, afară de lunea, şi găsise trei parteneri cunoscuţi, alături de care se-aşternuse la baccara. Se făcuse douăsprezece din noapte, azvârlea banii, ca de jaf, dar norocul se ţinea scai de el. Îşi lăsase lefteri partenerii, îi curăţase şi pe alţii, care se lipiseră pe drum la masa lui, se lehămetisiseră toţi de-atâta-ndârjire a norocului într-o singură parte, şi pierzători şi câştigător, pierzătorii jucând în duşmănie că doar de-or mai abate calea ghinionului şi şi-or mai scoate din pagubă, câştigătorul tot în duşmănie

că doar-doar o pierde, şi-o mulțumi partenerii şi s-o putea ridica de la masă ca un om de onoare, care n-a jucat la jecmăneală. Osteniți şi rămaşi fără sfanți, bosumflați şi arțăgoşi, partenerii se ridicaseră de pe scaune, ziseseră un «noapte-bună» mormăit şi duşmănos, refuzaseră invitația lui Dinu la un chef cu lăutari, şi-şi luaseră valea.

Dinu pornise spre casă agale, privind îndurerat cerul sticlos, luminat de-o lună plină şi lăptoasă şi frunzele copacilor atinse de ftizia ruginie-a toamnei.

Îşi dusese meditativ o mână la piept, vârându-şi degetul mare-ntre doi nasturi ai redengotei. Palma simțise umflătura pe care-o făcea-n buzunarul căptuşelii punga doldora de bani; un fel de-nviorare trecuse prin trupul lui Dinu Serafiotti risipind tulbureala-ntristării de mai-nainte. Trebuia să recunoască-n sinea lui că dacă pornirea de prăpăd care-l mânase la madam Filtz ar fi izbândit asupra pungii lui şi nu asupra pungilor străine nu s-ar fi simțit deloc mai răzbunat pe viață decât acum când cheful de distrugere şi-l făcuse, rolul de bărbat care se desparte-l jucase, amărăciunea o băuse, o mistuise şi-o prefăcuse-n simțământ de bună-stare nițel melancolizată, la drept vorbind, mai mult de-anotimpul care predispunea la reverie decât de ultimele evenimente din viața lui.

Îşi bătuse uşurel pieptul redengotei şi simțise cum zornăitul înfundat al paralelor îi strecoară-n vine o plăcută furnicătură ca după un vin roşu, uleios şi-ncălzit atâta cât trebuie ca să-ți mângâie nările şi cerul gurii, un vin bun băut la gura sobei. Se despărțise şi de-Agripina Vălescu! Nu era nimic rău în asta, ba chiar dimpotrivă. Când lucrurile-ntre el şi-o femeie ajungeau la o anumită intensitate – din partea femeii, se-nțelege – Dinu găsea de cuviință că nimic nu era mai sănătos decât s-o rupă, dar şi-aici avea el sistemele şi dichisurile lui. În primul rând, îi arăta femeii cine era ea cu adevărat, numărând păcatele care-i pătau reputația şi sufletul, o umilea şi-o făcea să

sufere cât mai mult, plăcându-i s-o vadă vărsând râuri de lacrimi, târându-se şi cerşindu-i îndurare faţă de mârşăvia ei de-a fi stricat inima unui bărbat aşezat, iubitor şi iubit de nevastă şi de familie, şi cerându-i printre suspine să nu se despartă de ea; el, fire tare, nu se lăsa niciodată-nduioşat de tertipurile femeieşti şi, plin de căinţă, revenind la demnitate şi la respectarea moralei pe care numai din pricina acelei femei le terfelise, el se despărţea *en beauté*{15}. Toate fostele iubite-i căutau, în lume, privirea, sperând să afle iertare-n ochii dragi şi dacă aceşti ochi mai binevoiau să le-nvrednicească azvârlindu-le o căutătură, ele zâmbeau vinovat, ca nişte păcătoase ce erau. Ce-i drept, niciuna dintre ele n-ar fi putut spune cu mâna pe cuget că nu-i făcuse ea primul semn de invitaţie la festinul amorului. Pe Agripina o putea-nvinui doar că se potrivise stăruinţelor şi dorinţei lui, şi-ar fi făcut-o, negreşit, dacă i-ar fi lăsat timp, dar ea se grăbise şi-i stricase jocul. De plâns plânsese şi ea dar nu destul ca să potolească pofta de lacrimi a lui Dinu Serafiotti. Pe ea ar fi vrut s-o vadă suferind cel mai mult, fiindcă pe ea o iubise cel mai mult. O iubise, cum ştia el să iubească, o iubise şi-o iubea. Nu-i trecuse niciun moment prin minte să dea cu piciorul vieţii tihnite şi-ndestulate pe care şi-o-ntemeiase cu Tincuţa, şi-n care bună parte din îndestulare Tincuţei se datora, ei care ştia să-şi administreze averea mai bine decât zece bărbaţi pricepuţi la un loc, îşi ţinea casa-n aşa fel că nu i-ar fi fost teamă să-i deschidă omul uşa nici ziua, nici noaptea, ţinea slugile la un respect cum nu se mai pomenea în zilele lor când slugile se obrăzniciseră fără măsură, cântărea banul ca un zaraf şi nu risipea un capăt de aţă, şi ştia să-şi crească aşa cum se cuvenea copiii. Pe deasupra, femeie-arătoasă, sprintenă la minte şi la vorbă, cu-o limbă care, deşi veninoasă din fire, miere se făcea când în joc intra vreun interes, pricepută să-nnoade şi să păstreze relaţii, Tincuţa era o nevastă cum trebuia, după părerea lui, să fie-o nevastă, şi-n orice caz cum trebuia să

fie nevasta lui, a lui Dinu Serafiotti.

Nu-i trecuse prin minte s-o lase pe Tincuța, dar i-ar fi plăcut s-o păstreze şi pe Agripina sau măcar să se despartă *el* când ar fi avut *el* chef de despărțire. Îi era drag trupul ei tânăr, cu carne pietroasă şi cu piele netedă, părul bălai cu zulufi neastâmpărați, fierbințeala buzelor cărnoase şi roşii care ştiau să sărute, strânsoarea pătimaşă a brațelor lungi şi rotunde, ochii albaştri de pansea cu privirea lor deschisă şi curată, făptura ei dreaptă, cuminte şi tainică de ctitoriță zugrăvită pe ziduri de lăcaşuri sfinte.

Dinu oftase şi-şi trecuse mâna peste frunte vrând să-nlăture năluca bălană care se-ntorcea să-i tulbure sângele şi sufletul. A doua zi, avea s-o caute şi să-i dea punga de bani câştigați la cărți. Să vadă că nu e cărpănosul pe care-l crezuse ea. Până la Agripina, Dinu fusese-ncurcat doar cu femei măritate, căci măritişul era pavăză tare pentru multe şi de toate. Femeia măritată dacă rămânea-nsărcinată, să fie sănătoasă ea cu bărbatul ei, daruri nu putea primi că se vedeau şi puteau stârni bănuială, iar într-un fund de sipet n-avea rost să pedepsească giuvaeruri, mătăsuri sau dantele, numai ca să se cheme că are un amant plin de galanterie. Agripina avea să primească bucuros. Cu părinții ei, dacă s-ar fi aflat în treabă să-i ceară socoteală de unde-i picase-atâta bănet, ajungea ea la o pace. Isteață cum era s-ar fi priceput când să scoată paralele la iveală. Şi-apoi era femeie văduvă, ajunsă de minte, ce-atâta vorbă. A doua zi, avea s-o caute şi să-i dea punga. Dar nu ştiu cum se făcuse că a doua zi şi-n ziua următoare şi multe alte zile-n şir toate treburile şi toate daraverele de pe lume, neamuri de prin fundul țării, toate şi toți parc-aveau cuvânt să cadă deodată pe capul lui. Împricinați cu pricini grele, pe viață şi pe moarte, îl trăgeau de pulpane pe sălile tribunalului. Şi vremea trecea. De banii-aceia nu se-atinsese, până-ntr-o zi, când Tincuța se dăduse cu părerea să mai zidească o aripă la conac şi să mai ridice

nişte pătule. Încet-încet uită că banii ăştia-i fuseseră făgăduiți Agripinei. Avea să-i dea alții că doar nu erau însemnați. Avea să-i dea, dar nu-i dăduse. La urma urmei, ce să se omoare-atâta cu firea dup-o muiere care-i întorsese spatele. Era tânără, frumoasă, avea să găsească ea pe unul care să-i dea tot pe-atât, ba şi mai mult.

Dinu şi Tincuța Serafiotti n-apucară să facă de prea multe ori turul salonului şi-n câteva acorduri apoteotice de vioară valsul se termină. Gazdele se ocupau de noii musafiri, cu care schimbau «politețuri», îmbiindu-i, în acelaşi timp, să le facă plăcerea să guste, oricât de sătul ar fi fost, şi din felurile gazdei, că, vorba turcului, numai în casa duşmanilor să nu bei şi să nu mănânci.

— În fața unor asemenea argumente n-avem ce face, zise Melina Mavros, întinzând o mână după un pahar de vin rubiniu, cu cealaltă făcându-i prieteneşte semn coanei Veta Krețulescu, «tuşa» Veta, care, în veşnica-i rochie neagră, brodată cu mărgele, stătea cloşcă iubitoare lângă văduva lui Sache Poenaru, ocrotind-o cu ochi mângâietori, prezentând-o-n dreapta şi-n stânga, mai mândră decât dac-ar fi zămislit ea, cu trupul ei slab şi leşinat, asemenea frumusețe. «Dac-ar avea şi cu ea folos pe cât a avut cu „nepoțelul”, n-ar fi rău», îşi zise Melina, zâmbindu-i cu-nțeles coanei Veta şi ducând paharul la gură.

Ienache, Dinu şi Tincuța îi urmară exemplul, ultimii doi dându-le de duşcă.

Privirea Melinei căuta rochia *lavande* care dezlănțuise-atâta sete.

Agripina îi salută pe toți patru cu o-nclinare din cap, rostind încet «bună-seara».

Cei doi bărbați se-nclinară sobru; Tincuța făcându-se că n-o vede, îşi căută ceva-n punguța de catifea mov pe care-o avea atârnată de mână, iar Melina, care nu cultivase niciodată o simpatie fierbinte pentru Tincuța, îi răspunse Agripinei un «bună-seara» lung, şi-i zâmbi; apoi, cu glas nici scăzut, nici ridicat, dar atât cât trebuia ca să-

l audă cei interesați, spuse:

— Cât e de frumoasă, şi ce alură…

Ridică o mână subțire şi expresivă şi sugeră cu un gest elegant silueta care le-alunecase cu-o clipă mai înainte prin fața ochilor.

Socotind că-i făcuse Tincuței Serafiotti atâta neplăcere cât voise, trecu uşor şi cu-aceeaşi degajare la un alt subiect de conversație.

Dacă n-ar fi venit împreună cu cutra de grecoaică, Tincuța şi-ar fi luat bărbatul de braț, ar fi-njghebat nişte scuze față de gazde, şi pe-aci i-ar fi fost drumul, dar, aşa, trebuia să tacă şi să-nghită, ca să nu le dea satisfacție, pe de-o parte, grecoaicei, pe de alta, secăturii de Dinu, care, fără-ndoială, ştia că ea ştie că se ținuse – dacă nu s-o mai fi ținând şi-acuma – cu curva asta bălaie şi suavă ca un heruvim, şi, mai ales, ca să nu-i dea satisfacție ăsteia din urmă, care-ar fi avut de ce-şi râde când ar fi văzut-o dându-i-se-napoi din cale ca un iepure speriat. Bărbatu-său, oscilând între gândul cuminte care-i spunea să plece şi cel suflat de demon, care-l zgândărea să rămână, ba şi mai rău, stătea țintuit locului. Dinu mai dădu peste cap un pahar de vin, sânge de porumbel, altă viță decât cel băut mai întâi. Amestecul celor două licori îl aduse-ntr-o stare de indiferență pigmentată cu oarecare curiozitate. «Ia să vedem, ce mai face amanta noastră după ce-a părăsit monahiceasca-i izolare», îşi spuse Dinu Serafiotti, pe fața căruia trecu un zâmbet ce logodea nostalgia cu ironia. «Fii bine crescut şi n-o dezbrăca», îşi şopti iară în sine Dinu Serafiotti, dar, ca mulți alți gentilomi în asemenea situație n-ascultă sfatul cel bun. Se-apucă să descheie-ncetişor în gând, plin de răbdare, nasturii mărunți care brăzdau spatele corsajului şi un liman de făgăduințe începu să i se-arate într-o geană de carne fragedă ca un nor alb pe ceru-albastru-al rochiei. Mângâie cu podul palmelor sânii tari şi-nalți. Vedea fiecare gropiță şi fiecare rotunjime a trupului de marmură trandafirie; la un moment dat, fără nicio vorbă, plecă-ncet

de lângă nevastă-sa şi se duse ca tras de-o aţă, drept la Agripina, care, acum, în mijlocul unui grup de tineri, asculta o istorie hazlie, povestită de fostul ei partener de dans, tânărul negricios şi subţirel.

Coana Veta Kreţulescu, mereu cu ochii-asupra protejatei sale, deşi-n conversaţie cu nişte cucoane de vârsta ei, se desprinse din colţul salonului unde se afla şi-ncercă să-l abată pe Dinu Serafiotti din drumul pe care-o luase ca un smintit, strigându-l:

— Dinule, Dinule!

Surd la orice chemare afară de cea nerostită a Agripinei Vălescu, Dinu ajunse-n faţa acesteia, se-nclină scurt, o luă de mijloc şi-ncepu să se-nvârtească-ameţitor cu ea în primele acorduri ale unui nou vals, singuri sub privirile-admirative ale celor care nu ştiau povestea, şi sub cele fulgerătoare de indignare-ale Tincuţei, căreia nu-i venea să creadă-ntr-atâta neruşinare.

Crispată şi albă la faţă, în primele momente Agripina nu-nceta să-şi spună: «Dumnezeule, Doamne, martor îmi eşti că n-am făcut nimic ca s-abat năpasta asupra mea. Dumnezeule, Doamne, martor îmi eşti...». Se-ncordă şi-ncercă să se desprindă din braţele care simţind împotrivirea o strânseră şi mai tare. Se gândi că dac-avea să danseze ca un stâlp avea s-atragă şi mai mult privirile. Mai bine să danseze cum ar fi dansat cu oricare alt partener. La urma urmei, ce era atât de nemaipomenit în toată-ntâmplarea asta: o femeie dansa cu un bărbat, şi-atâta tot. Se lăsă moale şi firesc în braţele a căror strânsoare o cunoştea atât de bine şi se gândi că cel mai bun lucru era să se bucure de plăcerea momentului. Dacă dansa, atunci să danseze. Simţea respiraţia precipitată a lui Dinu lângă ureche, iar obrazul lui cu favoriţi lungi şi aspri îi înfiora pielea. Îşi depărtă capul şi-l privi rece-n ochii care-o sorbeau fără pic de tandreţe ori de duioşie.

Îl întrebă-ncet, cu o voce blândă şi mustrătoare:

— De ce?

— Curva mea frumoasă, mi-e dor să-ți strivesc buzele şi să-ți frâng oasele. În noaptea asta mă culc cu tine.

Vorbele-astea, rostite hotărât şi pasionat, care până nu de mult i-ar fi tulburat şi cele mai ascunse fibre şi-ar fi făcut-o să se topească de dorință, acum nimeriră ca o scânteie-ntr-un pahar cu apă rece. Agripinei îi trecuse. Jarul se stinsese şi sub cenuşă nu mai mocnea niciun tăciune-n stare să stârnească vreun nou prăpăd.

Când muzica tăcu şi Dinu o conduse-n colțul salonului de unde-o invitase, Agripina se-nclină cu un zâmbet politicos ca şi când Dinu ar fi-ntreținut-o-n timpul dansului despre mersul vremii sau despre mondenitățile la care-ar fi participat în ultima vreme, evocând cunoştințe comune.

Recomandându-i lui Ienache să mai rămână – ceea ce acesta făcu – dacă dorea şi dacă nu era obosit, Melina se retrase. A doua zi aveau bilete la Teatru-ăl nou, la *Burghezul gentilom.* Juca Millo. Venea tot Bucureştiul, premieră de, şi voia să fie «proaspătă».

Luându-şi rămas-bun de la Tincuța şi de la gazde, îi şopti greceşte lui Dinu Serafiotti – care tocmai se-ntorcea din expediția lui argonautică – ceva care pe româneşte s-ar fi tălmăcit cam aşa: «Bagă de seamă, Hera e-n duşi răi». Dispoziția «Herei» nu reprezenta o surpriză şi niciun motiv de-ngrijorare pentru consortul care, dacă s-ar fi sinchisit din cale-afară de fidelitatea conjugală şi de umoarea generală a nevestei, multe nu le-ar fi făcut până-n ziua aceea. Dacă Tincuța ştia de aventura lui cu Agripina cu-atât mai rău că se interesase de ceea ce n-o privea, iar dacă nu ştia – cu atât mai bine.

— Ai fi putut să nu te dai în stambă *şi-n public;* îi spuse Tincuța când se aflară din nou unul lângă altul, apăsând cu multă acreală pe ultimele vorbe.

— Cu ce *m-am dat în stambă*? ca să mă exprim la fel de elegant ca tine, o-ntrebă Dinu rece, jucând comedia omului mirat.

— Hai, lasă. Ai putea să te ții cu curvele-n taină şi nu

să faci pe măscăriciu-n lume!

— «Curvele» fiind cine?

— De pildă, dumneaei pe care-o ținuşi până mai adineauri în brațe.

— Cred că taică-tău s-ar întoarce-n groapă să te-audă cum vorbeşti de nevastă-sa.

— Un prost şi el ca voi toți, iar *asta* o neruşinată.

— Ați despuiat-o de tot ce-a rămas de pe urma lui taică-tău, ați tuns-o ca pe-o oaie şi n-a scos o vorbă. Ce rău îți face? Că trăieşte?

— L-a plâns pe tata de s-a prăpădit şi pe urmă s-a consolat cu ginerele.

— Aş fi curios să ştiu cât m-ai plânge tu pe mine, dac-aş muri, zise Dinu, făcându-se că n-a auzit partea a doua a frazei patetice a nevesti-sii.

La aceste vorbe, Tincuța-i întoarse spatele dorind din toată inima să rămână pe loc văduvă. «Dumnezeii lui de venetic, iar eu ce dobitoacă!».

Dinu ştia că cel mai bun lucru pe care l-ar fi avut de făcut şi el şi Tincuța ar fi fost să se ducă degrabă acasă, terenul cel mai indicat pentru descărcarea fulgerelor domestice, dar mai ştia că inițiativa plecărilor de la şi-ntoarcerilor la domiciliu îi aparținea Tincuței, iar dacă, într-un moment ca acela, când Tincuța era cu țâfnă, ar fi cutezat să deschidă gura şi-ar fi aprins şi mai dihai paie-n cap. Tincuța, când avea draci, nu-şi afla linişte până ce nu-i descărca-n locul unde se deşteptaseră din somn şi-asupra celui care cu voie sau fără voie-i zgândărise; deci Dinu aştepta acum plecarea necuraților din trupul nevesti-sii pe calea lor bătătorită, care trecea fără greş prin gură.

Asta era şi nu-i rămânea decât s-aştepte. Prea mult n-avea să aibă de-aşteptat, căci Tincuța, ca omul care a luat o hotărâre şi care nu-şi află odihnă până ce n-o duce la-ndeplinire, îşi făcea planuri de câteva clipe, unul după altul, care însă, fără deosebire, căutau să afle pretext s-o-mpingă spre-acel colț al salonului unde se afla Agripina

de vorbă cu coana Veta Kreţuleasca şi cu altă lume. Rozându-şi zăbala şi pierzând bruma de control care-o ţinea pe loc, Tincuţa se trezi trasă de aţă spre colţul acela. Cu un chip de lunatic care nu ştie unde-l poartă paşii, Dinu-şi urma nevasta, neştiind să spună dacă mai mult speriat sau mai mult dornic de schimbare, fie ea şi-un scandal din care n-avea să se-aleagă nimic de Doamne-ajută, ci valuri într-o băltoacă, pe care martorii aveau să le ridice o zi-două la-nălţimea talazurilor de ocean, până ce vreo nouă «furtună» avea să se işte-n salonul altei case. Cu gâtul încordat, călcând ţanţoş, ca un cal de manej, Tincuţa se opri-n faţa grupului în care se afla oaia râioasă căreia tare i-ar mai fi-ntors pielea pe dos dacă i-ar fi stat în puteri. Tăie zumzetul de voci cu un «bună-seara» scurt şi ascuţit. Toată lumea dădu cam nedumerită din cap şi-ngână fiecare-n legea lui un «bună-seara» care părea o bâlbâială faţă de cel de casaţie rostit mai înainte.

— Ce mai faci, coană Veto? întreabă Tincuţa, privind-o pe Agripina de sus şi până jos de parc-ar fi vrut s-o cumpere şi necatadicsind să-i azvârle o privire nici măcar cu coada ochiului Vetei Kreţulescu a cărei soartă o-ngrijora atât de mult.

— Bine, Tincuţo, mulţumesc de-ntrebare (îi răspunse coana Veta cu glasul ei cel mai dulce şi mai duios, trăgând nădejde că doar i-o abate conlocutoarei gândul dintâi), bine, mulţumesc de-ntrebare, dar mata? întări ea politeţea, trăgându-şi sufletul şi-aşteptând un răspuns, fără culoare, ca-ntre oameni de lume.

— Bine, coană Veto, bine. Am ieşit şi eu în lume, am zis c-ar fi bine să-mi mai veselesc şi eu inima, că dacă văduvele nici nu-şi îngroapă bine bărbaţii şi petrec, eu care nu sunt decât fiică rămasă fără tată de ce n-aş petrece şi eu şi nu m-aş veseli?

«Alt inel nu mai are, nemernica, decât inelul meu», gândi Agripina şi-şi muşcă limba, hotărâtă să nu scoată niciun cuvânt. Se gândi că dacă pleacă, e-un semn de

laşitate, iar dacă rămâne se lasă descoperită față de cine ştie ce alte atacuri mai directe şi mai grosolane. Mai bine să fie considerată iepure fricos decât să primească săgeți cu venin, drept care făcu un pas înapoi şi dădu să se-ndrepte către alt colț al salonului, dar manevra ei nu scăpă Tincuței care nu era vânător să lase prada să-i scape.

— Încotro, Agripino? Sau poate nu-ți place societatea noastră? o-ntrebă Tincuța cât putu de ironic, arătându-l cu un gest larg pe Dinu, care-mpietrise cu o cupă de şampanie-n mână.

— Bună-seara, doamnă, spuse Agripina cu un glas pierit, şi oprindu-se din drum.

— Poate societatea *mea* te supără, c-a lui bărba-tu-meu se pare că-ți place şi-ți prieşte.

Agripina, hotărâtă să-şi muşte limba, mai înghiți o dată-n sec, dar simțind cum o biruie o năvală de sânge-n cap şi-n mâini, care se cerea tălmăcită-ntr-un fel, şi nemaiputând să se țină, cu tot gândul ei bun de la-nceput, se trezi spunând cu glas tare şi rece:

— Da, doamnă, şi ce doriți? Vreți despăgubiri materiale fiindcă vă-nşeală bărbatul?

«Dacă e vorba să-mi fac nume rău, măcar să ştiu pe ce».

De data asta, Tincuța fu cea care-nghiți-n sec şi oricât îşi munci mintea nu găsi altceva să-i spună decât:

— Să-ți fie ruşine.

— Ruşine? mai degrabă am remuşcări c-am luat pâinea de la gura unor copii nevinovați şi-a unei biete neveste, şi orfană pe deasupra.

Dintr-o dată, privirea ei învinețită şi-nrăită se-ntoarse către Dinu pe chipul căruia se citea mulțumirea bărbatului pentru care se-ncaieră două femei.

— Ruşine să-ți fie, măgăriță fără obraz, îşi spori Tincuța argumentația.

Netulburată de-această ultimă apreciere a fostei ei fiice vitrege, Agripina-şi aținti-ntreaga atenție asupra lui Dinu,

şi ca şi când s-ar fi aflat singuri între patru pereți, conştientă că se poartă neruşinat, dar neputând înăbuşi râca împotriva bărbatului pe care-l iubise şi care nu ridica un deget s-o apere, lepădându-se de ea printr-o tăcere-ncăpățânată şi dispreţuitoare, i se-adresă cu un glas în care se-mbina duioşie, dispreț, auto-dispreț şi ironie:

— Dinule, dragul meu, să-ți trimit diamantele şi toate darurile-acelea acasă ori vii tu să le iei? Gândeşte-te şi dă-mi răspuns într-o zi-două.

Găsind că-şi îndeplinise pe de-a-ntregul misiunea față de fosta ei familie, se-ntoarse către gazde cărora le venea să se piște ca să-şi dea seama dacă visează au ba, şi către coana Veta Kreţulescu, coana Veta, căreia i se lungise şi mai rău capul şi i se zburlise până şi părul din negul ei boboşat de lângă nara stângă, se-nclină şi zise:

— Rog cinstitele gazde şi pe matale, coană Veto, să mă iertaţi de supărarea pe care v-am făcut-o. Încă o dată, iertaţi-mă.

Fără s-aştepte răspuns, se-ndreptă cu pas potolit spre ieşire. Avea un mers de fată cuminte şi la locul ei, intimidată niţel de prima sa ieşire-n lume.

După ce-şi reveniră cât de cât din uluiala-n care-i lăsase-ntâmplarea asta, care tocmai într-o casă cinstită ca a lor trebuia să se petreacă – Doamne fereşte! – gazdele-alergară la taraf şi porunciră de grabă un valţ, ca să n-aibă timp să se lăţească vorba-n cele patru colţuri ale salonului.

Profitând de-nvălmăşeală, Tincuța-i şuieră printre dinţi lui Dinu: «Hai acasă!». Amândoi îşi făcură loc pe lângă ziduri spre ieşire, iar când se văzură-n capul scărilor, o apucară-n jos ca fugăriţi de lupi. Tincuța puse duşmănos un picior pe scăriţa trăsurii, săltându-şi poala rochiei cu un gest lipsit de eleganţă şi de dorinţa de-a fi elegant, ignoră mâna-ntinsă a lui Dinu care voia s-o ajute, manifestându-şi astfel participarea la nenorocirea comună, dădu un ghiont lui Ghiță, care dormea pe capră

şi porunci răguşit: «Acasă!».

Pe coana Veta Krețulescu, pălită-n moalele capului de vorbele neaşteptate care ieşiseră din gura protejatei sale, o apucase-un tremurat din fălci, «Doamne fereşte de n-ar fi dambla», un țiuit şi-o vâjâială-n tâmple care o-mpiedicau să judece şi să hotărască ce-avea de făcut. Când se dezmetici cât de cât, fără să mai cântărească dacă şi cât sărise Agripina peste cal, primul gând fu s-o găsească pe bezmetică şi s-o ducă teafără la casa părintească de unde-o luase şi care se găsea la preț de-o jumătate de ceas de mers agale de locul unde fuseseră poftite.

Brusc înfiorat de-ntâmplarea atât de insolită într-un salon unde se-aşteptase ca totul să fie mediocritate şi plictiseală, Ienache simți un chef de mişcare-n aer liber, drept care-şi făcu drum spre gazdele rămase-nțepenite-ntr-un colț cu aerul speriat al omului care aşteaptă dezlănțuirea unei catastrofe, îşi luă rămas-bun, aducându-le din toată inima elogii pentru soareaua lor elegantă, nepomenind niciun cuvânt de incidentul de mai-nainte, încât izbuti să le mai dea curaj bieților oameni, care-şi descrețiră frunțile şi-şi întinseră buzele într-un zâmbet plin de recunoştință.

— Boierul tot boier, ziseră-amândoi într-un glas şi-ntr-un oftat admirativ.

— Să te ducă Gore pân-acasă, tuşă Veto? i se-adresă Ienache mătuşă-sii, coborând două trepte-naintea ei şi-ntinzându-i mâna s-o ajute.

— Mai bine s-o luăm spre casa Văleştilor, că mi-e grijă de zvânturata aia de fată, că nu ştiu cum să-i mai zic. Să-mi facă ea mie una ca asta!

— Dumitale? Dumitale ce ți-a făcut? Tincuța însă o s-o țină minte toată viața. Acum, în pat cu una să-l prindă pe Dinu şi cred că zice «pardon» şi-nchide uşa-n-urma ei. Du-te cu Gore-acasă şi lasă că o iau eu pe urmele oiței matale rătăcite că prea departe n-a putut ajunge.

Rămas singur, Ienache zâmbi gândindu-se ce haz avea

să facă Melina a doua zi la auzul istoriei de pomină la care putea să-i pară rău că nu fusese martoră, mai ales că n-o avea prea mult la inimă pe Tincuța şi, la drept vorbind, nici pe Dinu Serafiotti. După câte-i cunoştea, Melinei i se părea că se purtau ca nişte parveniți speriați de binele care-a dat peste ei şi ne'ncrezători în el, veşnic urmăriți de teama sărăciei care-ar putea să-i ajungă din urmă şi, de-aceea, meschini de şi-ar fi mâncat de sub unghie, că n-ai fi zis în vecii vecilor despre ei c-ar fi avut pic de sânge boieresc în vine, nici strecurat prin contrabandă.

Cu văduva lui Sache Poenaru se purtaseră, după cât se zvonise-n târg, mai rău ca nişte precupeți, iar astă seară, Tincuța-ntrecuse orice măsură, lăsând să se vadă că sub ifosele de cucoană şi sub educația de netăgăduit pe care-o primise de la răposații ei părinți, oameni de lume şi de omenie, zăcea un suflet de țață. Cât despre tânăra văduvă, nici cu ea n-avea de ce să-ți fie ruşine. E drept c-avea stil. Cu toată obrăznicia, nu fusese deloc vulgară. Când eşti frumos nimic nu-ți stă rău, dar parcă totuşi, într-o casă străină, oricâte iertăciuni şi-ar fi cerut față de gazde nu s-ar fi cuvenit. Dar bine-nțeles n-ar fi făcut niciodată ce făcuse doar în calitate de amantă a unui om însurat; era limpede că-i plătise-o poliță fiicei fostului ei bărbat. Oricum ar fi fost, dacă te uitai la făptura ei de înger, coborât din zugrăveala unei biserici, n-ai fi crezut-o-n stare să doboare doi iepuri dintr-un glonț, căci nu se putea spune că, din schimbul de idei dintre cele două doamne, Dinu Serafiotti ieşise mai puțin boțit decât nevastă-sa. La urma urmei, ce fusese viața Agripinei de pân-acum? Ienache nu se putu-mpiedica să n-o asemene cu-a lui. Şi boier Sache Poenaru fusese om învățat, rafinat, umblat, prin lume, cu mult *savoir vivre*{16} şi, pe deasupra, om de treabă şi la locul lui, în ciuda unor bizarerii ca aceea de-a-şi fi tocat averea-n chipul în care şi-o tocase şi ca aceea de-a fi vorbit, fermecător şi interesant, dar parcă nițel prea mult. De când se văzuse

bun-stăpân pe-averea părintească şi pe-a nevestei celei dintâi, Sache Poenaru n-avusese linişte până ce nu le tocase pe călătorii costisitoare-n care-şi îngăduise toate fanteziile, uneori fantezii de nabab, şi pe lucruri frumoase, rare şi de preț, ce e drept, dar plătite cât nu făceau, între el şi vânzător aflându-se totdeauna unul sau mai mulți samsari împărăteşte răsplătiți, boier Sache ne-înțelegând să-i fi fost nimănui osteneala degeaba şi mai ales cuiva care-ți atrăgea atenția asupra unui lucru, uneori unic în lume. Astfel, moşiile boierului Poenaru se-mpuținaseră pe măsură ce casa lui cu douăzeci de odăi, afară de-ale slugilor, se umpluse de covoare persieneşti, căci ele erau slăbiciunea lui de căpetenie, de vase de argint, de aur şi de alamă, pântecoase şi-mbietoare la privit ca o toamnă mănoasă şi caldă, înalte şi subțiri ca un trup de fată mare, cu anse cizelate, ca nişte brațe fine poleite de soare, sprijinite delicat pe şolduri suple, aşezate sus, vase-ncrustate cu zmalțuri colorate palid alternând cu pietre colorate intens, vase pe care stăpânul le privea cu drag, ceasuri întregi, şi le mângâia cu grijă şi cu blândețe ca pe nişte vietăți adorate. Mobilele nu erau cu nimic mai prejos ori mai puțin felurite-n casa Poenaru, acolo-ntâlnindu-se-n pace şi frăție Orientul sidefat, cu dantelele lui de arabescuri şi de metale ciocănite ori filigranate, şi Occidentul, cu-mbinările lui de linii drepte şi de curburi rafinate îmbrățişând aerul cu tandrețe, istmuri rotunjite şi odihnitoare, complicate cu dansul intarsiilor mărunte, în ghirlande nesfârşite de pastorale sau de amoraşi, în care gălbuiul lemnului de trandafir se insinua în şocolatiul acajuului, sau în sobrietatea rece-a abanosului, în care emailuri suprapuse cu migală reproduceau tablouri ajunse celebre ori striațiile unui solz de peşte, ori transparența diafană a unei aripi de fluture, ori măiestrita îmbinare de culori şi gingaşa alcătuire a unei pene de pasăre.

Tapiserii amintind fastul întunecat al unor împărății stinse, dinspre Soare-Răsare, ori cuprinzând magia unor

simboluri milenare ale aspirației spre fericire, spre purificare şi spre perfecțiune, ori dorința eterată a cufundării-n neființă, obiecte menite uneori mai mult să materializeze o stare de spirit decât să fie o expresie a confortului se-ntâlneau cu semenele lor din cealaltă parte a lumii, în care zeii se străduiau să semene cât mai mult cu creaturile lor, în care dorința de posesiune şi de trăire senzuală erau principalele țeluri ce-şi aflau întruchipare-n acest gen de obiecte de artă, pe suprafețe mari, desfăşurate mai ales în lățime, în care personaje legendare jucau roluri predestinate, cu gesturi emfatice, menite să-nmărmurească privitorul într-o poză la fel de emfatică, toate acestea acopereau aproape-n întregime pereții casei.

Pe jos, cu ciucurii aliniați, ocolite cu grijă, se răsfățau spre vedere şi spre pipăire covoare lucioase, cu stilizări savante, paradisuri de lujere-ntortocheate-n jurul unor păsări existente sau închipuite, printre toartele unor vase pline de mister ori printre versete din Cartea Sfântă, care-ndemnau omul la trai cumpătat şi la viață lipsită de patimi, îndemnuri pe care nu se găsise nimeni să i le tălmăcească boierului Poenaru care, de altminteri, le-ar fi putut afla, cu mici deosebiri, şi din vorbele strămoşilor lui, nu numai din limba Profetului, dacă i-ar fi fost domniei-sale aminte să umble după vorbe înțelepte, şi să se potrivească lor.

Dar ceea ce nu-l dăduse niciodată afară din casă pe boier Sache Poenaru fusese tocmai înțelepciunea. În prima tinerețe jucase cu patimă cărți preț de-o jumătate de moşie; preț de altă jumătate răsfățase cu giuvaeruri, cu mătăsuri şi cu dantele o tânără actriță dintr-un neam de boieri ajunşi la sapă de lemn tot de pe urma unei chibzuințe aşijderea celei a boierului Sache. Sache Poenaru tocase, într-un timp moderat ca-ntindere, cu investiții de acestea «pasionale», o avere care cuprindea mai multe sate. Îşi dădea seama totdeauna că ceea ce făcea nu era ceea ce-ar fi trebuit, dar ştiindu-se

nestatornic, trăgea nădejde că fiecare nouă patimă uşor îl apucase, uşor avea să-l părăsească, fără a-l prăda cu totul. Pe lângă asta, Sache Poenaru mai era-ncredințat că tot ce cumpăra era adevărat chilipir şi că numai să-şi fi pus în gând să vândă vreuna din minunățiile lui şi-ar fi luat pe ea măcar de două ori pe cât dăduse. Nici când – afară de-un petec de vie cu-o colibă de pândar şi de casa din oraş – nu-i mai rămăsese nimic, iarna făcându-se foc în casa-muzeu doar într-o odaie şi-n bucătărie, pe sponci şi-acolo, nici atunci Sache Poenaru nu se-ndura să se despartă de odoarele lui, după spusa unora, bătut poate şi de gândul că nimeni nu i-ar fi dat pe-un lucru, oricât de frumos ar fi fost el, banii pe care dumnealui îi azvârlise cu ochii-nchişi. Boier Sache apucase să-şi mărite cele două fete înainte de moartea primei lui neveste, cam la jumătatea ostenelii de-a-şi părădui averea. La un an după ce nevastă-sa se mutase-n rândul drepților, bărbat chipeş, dornic să-şi trăiască viața şi mai ales să aibă cu cine să iasă-n lume, odihnit de oftatul şi de plânsul nevestei față de chipul cum administra el bunurile moştenite de-amândoi din moşi-strămoşi, socotind că văduvise destul pentru a nu-ncălca buna-cuviință, boier Sache se-nsurase cu Agripina Vălescu, fata mai mică, între cinci fete, a unui boiernaş scăpătat, bucuros să urnească şi ultima piatră din casă, căreia afară de câteva rânduri de pat, de câteva prosoape, de câteva fețe de masă şi de nişte hăinuțe purtate măcar de două surori mai mari, de-un ceas de aur cu lanț şi de-un creion de aur – un dar de la o mătuşă bogată – n-avea ce să-i dea de zestre. Şi-aşa, la patruzeci şi şase de ani, boier Sache Poenaru se aflase-nsurat cu Agripina Vălescu, bălană cu ochi albaştri, cu oase delicate ca de porumbel, învelite-n carne pietroasă, toată numai zâmbet şi numai gropițe-n obrajii pârguiți, umbriți de zulufi rebeli care se desprindeau din cocul ridicat cuminte-n vârful capului, ca un fel de cozonăcel pufos şi auriu, în chip de suav turn de pază asupra unei făpturi care părea zidită din polen.

La cei paisprezece ani câți avea, Agripinei nici prin gând nu-i trecuse că boier Sache Poenaru n-ar fi fost cea mai potrivită partidă pentru ea, de vreme ce oameni cu judecată, ca părinții ei și ca boier Sache-n persoană, socotiseră că așa era bine, mai ales că de cealaltă parte a balanței nu atârna vreun alt pretendent care să-i îngreuneze alegerea. Și-apoi, cu-nfățișarea lui de bărbat îngrijit, mirosind a săpunuri fine și-a rufărie proaspătă, cu vocea lui melodioasă și-nvăluitoare, cu privirea care știa să se-aprindă și-apoi să se-nmoaie și să mângâie, cu gesturile largi ale mâinilor elegante din care-așteptai să zboare porumbei și să țâșnească panglici colorate, boier Sache Poenaru ar fi putut face impresie și-asupra cuiva mai dedat cu ale lumii decât Agripina Vălescu. Dacă la paisprezece ani, câți avea-n momentul căsătoriei, înflăcărarea n-ar fi trecut drept dragoste, s-ar fi putut spune că Agripina-l iubea pe Sache Poenaru. Ce e drept, boierul nu precupețise nimic pentru a intra-n voia unei imaginații juvenile feminine din care nu lipsea Făt-Frumos venit pe-un cal negru-nspumat s-o răpească pe aleasa inimii lui. Făt-Frumos ușor de convertit într-un personaj mai pașnic, îndrituit prin lege cu numele de soț, sosit pe căi mai bătute, cum ar fi fost o caleașca elegantă plină de ghirlande și trasă de bidivii focoși, stimulați de plesnetul biciului, destinat mai cu seamă să sporească atmosfera de sărbătoare a alaiului nupțial. Boier Sache Poenaru, deși pe drojdie cu punga, și destul de vârstnic pentru un mire, și văduv pe deasupra, nu-nțelesese că pentru-asemenea motive, cu mare greutate-n ochii altora, să-și lipsească mireasa de vreunul dintre onorurile cuvenite unei copile căreia i s-ar fi potrivit de minune Făt-Frumos. Boier Sache se-ngrijise până-n cele mai mici amănunte de regisarea spectacolului în care el și Agripina aveau să fie actorii principali. Cu mâna lui căptușise cu tafta groasă purpurie caleașca în care aveau să se-ntoarcă de la biserică, o dată cununați, și tot cu mâna lui bătuse-n cuișoare ghirlandele de garoafe albe de pe

marginea coşului lăsat al caleştii, ghirlande care coborau până la scară şi urcau până la scaunul vizitiului. El se-ngrijise, cu dărnicie, de lumânările albe care să bucure şi să-mbuneze toţi sfinţii din biserică, de florile-aşezate cu pricepere-n vase mari de aramă, în faţa uşilor împărăteşti şi la altar, de covorul lung de pluş roşu pe care să păşească mireasa şi tatăl ei când aveau să coboare din caleaşca şi să se-ndrepte spre lăcaşul sfânt. Şase preoţi imploraseră binecuvântarea cerului pentru «tânăra» pereche, valuri de şampanie, de vinuri, de mastici şi de coniacuri udaseră mâncărurile bogate şi rafinate ale ospăţului de nuntă. Protestele celor două fiice ale lui, femei la casele lor, cu copii, ale ginerilor, ale fraţilor şi-ale cumnaţilor nu-l clintiseră pe boier Sache Poenaru din hotărârea de-a-i face Agripinei o nuntă ca-n poveşti. În ziua cununiei, mândru de pregătirile pe care le socotea pe măsura strădaniei şi-a aşteptărilor, mândru de sine şi de mireasa lui cu obraji de piersică strălucind sub dantela de Bruges, ce cădea-n volane vălurite peste părul auriu, mândru până şi de vremea blândă şi de cerul pur al zilei de-nceput de octombrie, boier Sache Poenaru păşea firesc şi elegant în redengotă neagră, abia bănuind o mână mică şi pufoasă care purta pentru prima oară mănuşa *glacé* şi care odihnea ca o pasăre timidă pe braţul lui. La sfârşitul slujbei, când mirii urmau să se sărute, boier Sache se-nclinase-adânc şi-şi apăsase buzele peste mănuşa albă care strângea descumpănită marginea vălului de mireasă. În momentul acela, chiar şi cei mai răuvoitori invitaţi n-ar fi putut privi cu ironie acest cuplu.

Cât se potrivise Agripina cu Sache Poenaru? El, Ienache, oare cât se potrivea cu Melina? Dacă Melina ar fi murit, Melina care-avea grijă de tot, l-ar fi lăsat ca pe-un orfan. La fel o lăsase probabil şi Sache Poenaru pe Agripina care – de vreme ce nu se vorbise în niciun fel despre ea cât îi trăise bărbatul – fusese fireşte femeie cinstită, căci cine-şi pierde vremea să vorbească despre viaţa lipsită de picanterie a unei fiinţe atât de lipsită de

imaginație – iar după ce rămăsese văduvă, trăise cât trăise, o nimica toată, în umbra lui Dinu Serafiotti, ceea ce dovedea că fusese mai departe femeie la locul ei, căci celelalte fac ele ce fac şi nu se lasă până nu ies ca păduchele-n frunte. Astă seară o ajunsese obida. Făcând aceste socoteli în timp ce păşea agale, fluierând un vechi cântec franțuzesc, bine dispus fără să ştie din ce, Ienache o ajunse din urmă pe Agripina, care mergea-n pas de plimbare, ținându-şi cu-amândouă mâinile pelerina lipită de piept şi suspinând încet, cu fața scăldată-n lacrimi. Ienache-şi pierdea totdeauna cumpătu-n fața cuiva care plânge. Merse câțiva paşi buni alături de Agripina, până să-şi ia inima-n dinți şi să-i spună cu glas tremurat:

— Sărut mâinile, doamnă Poenaru.

Deşi nu era deloc întristat, îi venea să plângă de-a binelea, dintr-un fel de duioşie, de prea plin şi chiar de-ncântare, încântare pentru cerul ca o imensă cupolă senină, bătută cu țintele-aurii ale stelelor şi pentru starea asta de-mpăcare lăcrimoasă care-l făcea să se simtă generos, curat şi bun.

«Păstrează-ți firea şi nu te zmiorcăi ca o midinetă!», se-admonestă-n gând Ienache.

Agripina, care pân-atunci nu-l învrednicise cu nici o privire, dădu din cap în chip de răspuns, cu un gest trist de copil pierdut şi lovit de toate nenorocirile.

În toată zăpăceala de care era cuprins, lui Ienache i se opriră ochii asupra mâinilor albe şi pufoase, care stăteau paşnice peste marginile pelerinei, fără să trădeze nimic din zbuciumul Agripinei, nişte mâini pe care nu se citea niciun gând, pe care viața nu lăsase nicio pecete. Ce departe erau de mâinile fine, expresive şi nervoase-ale Melinei.

— Îmi dați voie să vă conduc?

Agripina făcu un gest cu capul şi dădu şi dintr-o mână în semn de negație.

— Am să merg în urma dumneavoastră, ca să nu fiți singură. I-am făgăduit tuşii Veta.

La propunerea asta, Agripina dădu semn de-ncuviințare. Între timp, încetase să suspine, dar, în starea-n care se afla, orice subiect de conversație cu Ienache Krețulescu, pe care-l văzuse de două-trei ori pân-atunci, i se părea greu de-ncropit, şi mai ales fals. Şi pe ăsta ce-l apucase filantropia aşa deodată sau poate-şi închipuia că după-ntâmplarea de-astă seară avea să-şi pună felinar la poartă? Dinu-i fusese dascăl bun: îi tăiase aripile din carne. Abia după ce se-ncheiase istoria lor îşi dăduse ea seama că viața cu Sache Poenaru fusese un fel de călătorie pe-un nor şi că dacă ar fi apucat bătrânețea lângă răposatul, ar fi murit, în multe privințe, proastă. Deşi-n momentele-astea de parapon nu-i păsa de nimeni, îşi suflă nasul cu cât mai puțin zgomot, fiindcă Ienache Krețulescu o fi avut păcatele lui – că cine nu le are – dar față de ea nu se făcuse cu nimic vinovat ca să-l pedepsească o dată-n salonul oamenilor ălora – la gândul ăsta îi roşea şi părul de ruşine – altă dată acuma cu fața asta roşie, cu ochi umflați şi cu nas boboşat, urâtă ca la vărsatul de vânt, şi pe deasupra să-şi mai sufle şi nasul ca o goarnă. Preocupată să-l menajeze pe Ienache Krețulescu, şi-ncercând să-şi amintească locurile unde-l mai întâlnise, ajunse pân-aproape de casă, când deodată-şi aminti de coana Veta, care-şi pusese obrazul pentru ea şi-o adusese-n casa oamenilor ăstora, iar ea…

Bocise şi slăbise de nemâncare şi de inimă-rea, tânguindu-se-n sine-şi după ce pierduse despărțindu-se de Dinu – şi nu era puțin lucru la vârsta ei, mai ales că pentru prima oară cineva o făcuse să-şi iasă din minți – până-ntr-o zi când, trezindu-se după un vis în care se făcea că Dinu o scuipa şi-i zicea «piei din fața mea, femeie de nimic», cu-o umoare neagră, de parcă visul s-ar fi-ntâmplat aievea, se-aşezase pe marginea patului, cu picioarele goale, botoasă şi cu părul vâlvoi şi-ncepuse să se moralizeze: «ei, fir-al al dracului!». Imprecația nu se-adresa cuiva sau vreunui lucru în special, ci-ntregii ei situații. La douăzeci şi patru de ani avea să-şi pună

ştreangul de gât ca se despărţise de-un grec cărpănos de şi-ar fi mâncat şi de sub unghie, după ce un an şi ceva numai că nu se prăpădise fiindcă-şi dăduse duhul un babalâc – pentru prima oară numele răposatului boier Sache era-nsoţit de-acest epitet (Doamne iartă-mă!) – care-o lăsase cu curu-n pulbere de mult ce-o iubise, că mai aveau dreptate şi oamenii când ziceau că dragoste-dragoste, dar ce-avusese de lăsat tot fetelor lui le lăsase iar ei îi lăsase-amintiri. N-avea de ce să-şi pună ştreangul de gât nici după unul, nici după altul. Dumnezeu să-l ierte pe unul, iar pe celălalt, pe celălalt putea să-l ia şi dracu, ce-i mai păsa ei! Acum, că-i trecuse şi de unul şi de altul, era timpul să-şi bage minţile-n cap şi să-şi facă un rost în lume. Mai întâi şi mai întâi, trebuia să iasă-n lume, căci o apucase-o poftă duşmănoasă să se-arate, să fie privită şi să privească, se săturase de ţoale mohorâte şi de trăit ca o cârtiţă ca să nu-l dea-n vileag pe Dinu Serafiotti şi să nu-i strice casa. Apoi, trebuia s-ajungă la o-nvoială cu modista bătrână, să-şi câştige pâinea, să se mute din casa părintească, în care i se urâse de oftaturi cu tâlc, de priviri îndurerate şi resemnate. Zică cine ce-o vrea. Iar dacă e vorba ca o femeie să aibă-un nume rău, atunci să-l aibă cât mai rău, căci asta stârneşte curiozitatea bărbaţilor şi cine-ştie… că niciun cal cât de bun din grajd nu se vinde, trebui' scos în târg şi făcută zarvă-n jurul lui. Geambaşul bun de gură-ţi vinde-o gloabă ca pe-un cal arăbesc! Coana Veta Kreţulescu să trăiască! Faţă de ea n-aveai de ce te ruşina, coana Veta era mai de taină şi mai cu-nţelegere ca un duhovnic. Agripina se spălase şi se-mbrăcase-ntr-o fugă şi-o luase la picior spre casa coanei Veta ca mânată de mari şi grabnice nevoi. Luându-şi în dinţi inima care-i bătea ca o tobă, îi spusese dintr-o suflare coanei Veta c-ar fi vrut să mai iasă şi ea-n lume, că i se urâse să tot stea huhurez în casă, numai cu ăi bătrâni.

— Agripino, zisese coana Veta, răsucindu-şi firele aspre şi cârlionţate ale negului din colţul stâng al gurii, n-ai

vrea să te măriți, fata mamei?

— Cu cine?

— Cu un văduv, om bun şi la locul lui, fără vitii şi fără copii.

— Câți ani are?

— Păi, să tot aibă la patruzeci, patrujdoi.

— Nu vreau, coană Veto, nu mai vreau.

— Agripino, mamă, frumoasă eşti de pici, dar de, se mai uită omul să mai ai şi ceva la teşcherea.

— Ştiu, coană Veto, ştiu. Prima oară m-au măritat ai mei şi n-am de ce mă plânge. Dar eram un copil, nu ştiam ce-nseamnă... nu ştiam de nici unele.

— Iar acum ai aflat, zisese coana Veta şi-o privise cu-nțeles. Dacă pe lumea asta ar fi numai dragostea, ar mai fi cum ar mai fi, dar omul trebuie să-şi facă un loc în lume.

— Dac-o fi să mi-l fac cu cine mi-o plăcea, bine, dacă nu, mai stau şi singură.

— Bine, Agripino, în lume vrei să ieşi, în lume te scoate coana Veta, şi pe urmă om mai vedea noi.

— Iartă-mă, coană Veto, era să plec şi uitasem să-ți dau o chisea de dulceață de nuci verzi împănate cu lămâie, făcută de mine. Dulceața o făcuse altcineva, dar, ca să justifice unsul osiei la un obraz subțire ca al coanei Veta, Agripina avea nevoie de-un argument duios şi elegant, ca cel de-acum.

Peste zece zile de la această întâlnire de afaceri, îmbrăcată-ntr-o rochie de satin ca levănțica, fără altă podoabă afară de-o ghirlandă de trandafiri mărunți cât unghia, galben-deschis, făcuți de mâna ei, înconjurându-i decolteul ce s-ar fi categorisit ca nici prea-ndrăzneț, nici prea cuminte, Agripina, plutind – n-ar fi ştiut nici ea să spună dacă mai mult de emoție decât de bucurie – păşea pragul unei case de negustori, în care se dădea o mare petrecere cu lume multă şi, ca oriunde era multă, şi-amestecată. Negustorul şi negustoreasa se-arătaseră bucuroşi s-o poftească pe Agripina, pe de-o parte, ca s-

arate că erau oameni de omenie, care nu uitaseră târgurile deloc păguboase făcute pe vremuri cu boier Sache, pe de alta, fiindcă văduva era frumoasă, nurlie şi cocoană.

«Ce-o zice biata coană Veta, despre mine?!», şi-o apucă iar un ropot de plâns. Ienache, care mergea împăcat în urma Agripinei, convins că prezența lui dacă nu fusese bună la altceva o făcuse măcar să nu mai plângă, auzind suspinele pe care batista nu izbutea să le-năbuşe cu totul, dintr-un pas ajunse lângă oropsita pe care-acum era hotărât s-o consoleze cu un logos despre zădărnicia celor lumeşti. Atât doar că glasul i se-nnodă şi gura pregătită să picure balsam pe rănile Agripinei nu fu-n stare să scoată decât un oftat. Ca mulți alții pe care bucuria sau necazul îi apropie şi-i face să uite, scurtă vreme, ce-i drept, distanțe şi conveniențe, Ienache simți deodată un mare elan pentru Agripina şi nu văzu nicio pricină pentru care să-i pună stavilă, de vreme ce era o pornire de creştin care voia să mângâie-un suflet amărât. Se-apropie şi-o mângâie pe cap cu gesturi line, ca şi când i-ar fi netezit părul, stându-i într-o parte, şi nesilind-o să-i înfrunte privirea. Îşi trase de la piept batista şi-nvăluind-o pe Agripina mai departe-ntr-o privire vagă, îi şterse lacrimile, apoi îi luă mâinile albe şi dolofane între mâinile lui, le mângâie, suflă peste degetele reci, şi le puse una după alta între redengotă şi cămaşă, să le-ncălzească. Pentru Agripina totul era prea neaşteptat ca să aibă timp să protesteze. Şi, la urma urmei, de ce-ar fi făcut-o față de singura ființă care n-o scosese din rândul oamenilor şi când – fără să-i stea mintea-n acel moment să despice firu-n patru, ceea ce i se-ntâmpla, de n-ar fi fost gândul că nu se cuvenea – nu-i era de fel neplăcut. De n-ar fi fost gândul, care-i zbârnâia-n cap, că nu se cuvenea, i-ar fi căzut în genunchi lui Ienache Kretulescu, acolo-n mijlocul drumului, i-ar fi cuprins picioarele-n brațe şi i-ar fi sărutat ghetele. Dar fiindcă n-avea destulă-ndrăzneală să-şi dea frâu inimii, stătea nemişcată sub

mângâierile domoale de om matur care potoleşte un copil. Ar fi stat acolo amândoi toată noaptea dacă Agripina nu şi-ar fi adus aminte că toate lucrurile au un sfârşit. Ca să pună capăt întregii aventuri în care tot nu-i venea să creadă, gândi să-şi ia-ntr-un fel rămas-bun de la Ienache Kreţulescu, dar nicio vorbă nu-i veni-n minte. De unde pân-atunci se uitase oriunde numai la faţa lui nu, îi numărase nasturii redengotei, ai cămăşii, cât putuse printre revere, acum îi căută privirea. Se uită lung în ochii lui Ienache Kreţulescu, albaştri ca un cer fără nor, care-o priveau fără să clipească, îi apucă mâinile care-acum odihneau pe lângă corp, le ridică, le privi şi-mpreunându-le într-un căuş îşi culcă faţa-n ele o clipă şi-apoi le sărută podul palmei, se desprinse, lăsându-le-mpreunate-n aer şi-o luă la fugă spre casă.

Ienache rămase suspendat între fiinţe şi duhuri, cu ochii răciţi şi măriţi de mirare, cu inima zvâcnind puternic sub un val de sânge pe care nu-l mai încăpea. Se topea ceva-n el. Toate fibrele se desfăceau însetate după lava fierbinte care izbucnise dintr-un nimic.

«Doamne, Doamne, porneşti aşa pe drum, mai mult ca să te dezmorţeşti, în fine fiindcă ai chef să te plimbi în miez de noapte sub cerul liber, după ce-ai înghiţit fumul de spermanţet din saloane, şi uite cu ce te-alegi. Pe negândite. Om cinstit, te duci, fără gând ascuns, s-ajuţi un om şi să-l linişteşti pe altul şi-ţi pierzi tu liniştea». Dacă-ar fi fost să facă ce-avea chef, s-ar fi repezit în casă după Agripina şi-acolo ar fi văzut el, ar fi văzut ei. Dar dacă ea nu-l poftise era mai bine să ia drumul spre casă.

A doua zi, la micul dejun, care era un bun prilej de taifas, Ienache-i povesti Melinei că oferise trăsura tuşă-sii Veta iar el venise pe jos acasă fiindcă prea se simţea îmbâcsit de aerul zăpuşitor din salonul negustorilor.

Spirit cancanier, din dorinţa de-a şti tot şi de-a se amuza, amator să cunoască *la petite histoire*{17} a existenţelor, care de multe ori dezvăluie mai bine caracterul oamenilor decât ceea ce se petrece-n văzul

tuturor, de data asta, Ienache Kreţulescu păstra tăcerea asupra unui lucru cunoscut aproape-n târg şi la moară.

Pentru prima oară de când se ştia, Ienache simţea nevoia să ocrotească pe cineva. Îşi împreuna mereu mâinile căuş şi se uita la ele ca-ntr-o fântână sau rămânea cu ochii pierduţi, melancolici şi duioşi, spre ţărmuri necunoscute. Melina, căreia nimic din schimbările de umoare ale lui Ienache nu-i scăpa şi care-nvăţase să-i diagnosticheze chiar şi-un gest, şi-o privire, îşi dăduse repede seama că Ienache era-ndrăgostit, îndrăgostit de-adevăratelea şi nu ca pân-acum, cocoş intrepid care-a pus ochii pe-o nouă găină dornică de călcat. Starea asta, în care nu-l văzuse niciodată, îl creştea pe Ienache-n ochii ei, dezghiocându-l de superficialitatea pe care i-o socotea cel mai mare defect, şi-n acelaşi timp, îi trezea Melinei o amintire care amorţise doar şi care n-avea să se stingă niciodată.

«Cât de mult te-am iubit, Nicos. Cât de mult te-am iubit!».

Din câte ştia ea, din câte se spuneau şi din câte citise despre dragoste şi despre gelozie, se părea că cele două făceau un cuplu inseparabil şi că lipsa geloziei ar fi fost un simptom sigur al lipsei de dragoste. Iubirea dintre ea şi Nicos durase poate prea puţin ca să depăşească stadiul pasiunii, stadiu când nu mai cunoşti niciun punct cardinal, când nu te preocupă altceva decât să sorbi răsuflarea fiinţei iubite, fără să-ţi pese că o-mparţi cu altcineva. Poate n-avusese timp să fie vanitoasă şi să sufere că-l împărţea pe Nicos. «Nicos, Nicos». Cine-a iubit o dată nu se poate păcăli să confunde-afecţiunea sau dorinţa cu dragostea. Afecţiune Ienache îi inspira mereu, cu excepţia momentelor când o supăra din cale-afară cu uşurătatea lui, dorinţă-n anumite momente când nevoia de fuziune-a fiinţelor, oricât de raţionale-ar fi ele, nu pretinde afecte ci-mplinire, când Ienache-ar fi putut fi el sau altul. Chibzuind cui ar fi trebuit să-şi lase-averea, Melina-nclinase balanţa către obştea ţărănească, dar, pe

de altă parte, se gândise că n-avea dreptul să-nşele-aşteptările lui Ienache, care o luase pentru această avere. În orice târg – oricât de puțin ortodox ar fi fost el, ca să nu-i fi spus dezonorant – ea-nțelegea să se poarte cinstit. Socotindu-se-ndatorată față de Ienache şi dincolo de moarte, îl alesese ca unic moştenitor. Ştia că moartea ei, atunci când avea să fie, avea să-l lase pe Ienache descumpănit şi singur, încât la gândul ăsta se simțea ca o mamă care moare ne'mpăcată că-şi lasă-n urmă odrasla, fără căpătâi. Să-l fi lăsat sărac, ar fi stârnit aplauze din partea acelora care-l socoteau pe Ienache ceea ce era – bărbat măritat şi-ntreținut – şi-ar fi aureolat-o pe Melina *post mortem* cu titlul de femeie deşteaptă care, până la urmă, jucase ea renghiul cui crezuse că i-l joacă. Melinei îi era străină dorința de-a fi aplaudată-n viață sau după moarte. Prea iubitor de sine şi de plăcerile proprii, Ienache nu se putea dărui unei prietenii profunde şi trainice, el n-avea prieteni ci amici, dar asta nu-l scutea de nevoia de-a face confidențe, nevoie-năbuşită pân' la urmă, căci nu cunoştea pe nimeni față de care să-şi fi descărcat inima fără reticențe. Melina ar fi putut uşor să-i devină confidentă, cu darul ei de-a asculta, de-a nu se mira şi de-a-nțelege, dar ea nu-l încurajase-n privința asta, asemenea lucru părându-i-se impudic, mai ales într-o căsnicie de felul căsniciei lor. Melinei nu-i plăcea să facă şi nici să i se facă destăinuiri. Fiecare trebuia să-şi ducă povara fără s-o vânture-n fața altora. Ar fi vrut să ştie că Ienache iubeşte şi că este iubit. Când îl vedea-ngândurat şi euforic, aşa cum era-n ultimul timp, îi venea să-i spună: «Iubeşte-o, Ienache, iubeşte-o, c-o fi Agripina, c-o fi alta, să te-alegi şi tu cu ceva din viața asta».

Ienache descoperea că vorbele-n doi peri, acel *conter fleurettes*{18}, hârjoneala de-a dragostea, momeala jucată dibaci cu undița pentru incitarea victimei, amânarea cu bună-ştiință a finalului, pentru ca bucățica să pară mai savuroasă, gimnastica imaginației, cheltuiala de

inteligență, tot acel agreabil joc spumos şi-amețitor, dar joc, nu era dragoste. Ar fi alergat la Agripina şi i-ar fi spus că fiecare gând al lui o chema, o invoca, şi i-ar mai fi spus c-ar fi fost în stare să-şi petreacă toată viața la picioarele ei, adorând-o, însă gândindu-se că nu de-această adorație platonică – mai ales sub aspect pecuniar – avea ea nevoie, ştiindu-se prea-bine că n-ar fi fost în stare să-nfrunte viața (prin asta-nțelegând să câştige singur un ban şi deci să se despartă de Melina), elanul lui Ienache eşua-ntr-o nostalgică melancolie; de Melina nu s-ar fi despărțit nici dacă prin cine-ştie-ce capricii ale sorții Melina ar fi sărăcit. Ienache avea o mie de cusururi. Le ştia inventarul mai bine decât îl ştiau alții pe-al averii lor şi recunoştea că defectele erau singurul lui capital. Dar în maldărul ăsta de rufe de culoare-ndoielnică se rătăcise un sentiment de fidelitate față de oricine-i făcuse-un bine cât de mărunt.

* * *

«Luțo, zicea Coana Mare, nu-nțeleg de ce te scandalizezi atâta când zice fiu-tău, Daniel, „străbunica Melina"; e drept că numai de-al dracului o face, ca să te enerveze. Nu-ți convine că era „parvenită", şi grecoaică pe deasupra! Să-i dai pomelnic la biserică şi să-i aprinzi lumânări, că dacă nu era ea, în nădejdea bunică-mii, Catița, şi-a tatei, Dumnezeu să-i ierte, cu care te mândreşti atâta, şedeai mata-n casa grădinarului, din curtea Prejbencei, nu-n palatu' ăsta. Mai las-o cu fumurile. Şi nu te mai uita urât la portretul ei, c-atâta cât o mai trăi suflet din neamul nostru-n casa asta, *aici* stă, aici în salon. Iar când n-o mai sta nimeni din neam aici, să-l ia Daniel, că lui nu-i e ruşine să spună al cui este, nu ca fie-ta, care zicea mai zilele trecute: „Habar n-am cine e, vreo cucoană din secolul trecut", de-mi venea s-o cârpesc, ditamai muierea-aşa cum e».

* * *

Ienache nu se temea că Agripina i-ar fi respins iubirea ci dimpotrivă, iar acceptarea şi-mpărtăşirea acestei iubiri n-ar fi făcut decât să-ncurce viața Agripinei, s-o aşeze iară-n umbra altei vieți, s-o depărteze iară cine-ştie-câtă vreme de-un cămin pe care, la vârsta ei, ar fi fost firesc să şi-l dorească orice femeie. Ienache nu voia să-i ofere Agripinei un alt Dinu Serafiotti. Când îşi amintea episodul din salonul acela, pe Ienache-l apuca un sentiment de jenă de care-ar fi dat orice ca să poată scăpa: asistase parcă la macularea unui obiect de cult, sau la mutilarea josnică a unui obiect de artă. Iubirea, şi chiar un elan cât de efemer, care-apropiase doi oameni era ceva sacru de care nicio nevastă – oricât de ofensată – n-avea dreptul să se-atingă. Melina, care se respecta atât de mult, n-ar fi fost în stare s-o umilească-n vreun fel pe-Agripina, dar asta n-ar fi schimbat calitatea lui Ienache față de-Agripina, el tot un alt Dinu Serafiotti ar fi rămas. Dinu Serafiotti era echivalentul unei situații nedemne de-Agripina şi, de câte ori îşi amintea de el, lui Ienache-i venea să dea cu mâna prin fața ochilor ca şi când ar fi alungat o gânganie sâcâitoare. În schimb, îl căuta mereu pe Dinu, sperând să-l audă vorbind despre-Agripina. Dinu, căruia multe-i lipseau, dar nu istețimea, nu se lăsa dus de interesul brusc pe care i-l arăta văru-său de-al doilea, şi cum nici el nu era omul care să se lanseze-n confidențe, vorbea cu Ienache câte-n lună şi-n stele, îi câştigase bani buni la cărți, dar despre-Agripina nici pâs. Obosit de tăcerea lui Dinu Serafiotti şi de norocul acestuia la cărți, Ienache-l slăbi cu dragostea şi-n schimb, deşi-şi făgăduise că n-avea să-i tulbure-n niciun fel liniştea, îi trimise Agripinei un buchet de trandafiri roşii, însoțit de-un plic purtând inițialele lui, *en-tête,* pe hârtia din interior scriindu-şi doar numele. O cartă de vizită ar fi fost prea rece şi prea oficială. Oricât îşi muncise şi-şi sucise mintea, Ienache nu găsise tonul

potrivit pentru-o scrisoare de dragoste şi, pierzând speranța că l-ar mai atinge aripa inspirației, recurse la acest mesaj al cărui cifru era extrem de simplu şi expunea mai puțin unui eventual ridicol. Răspunsul Agripinei, un «mulțumesc» sub care, sfidând uzanțele, îşi scrisese doar numele mic, îl încredință pe Ienache precum că mesajul nu-i nimerise-n piatră seacă.

CAPITOLUL ŞASE
Sfârşit de romanţă. O nouă dinastie

În ziua următoare soarelei cu pricina, de-abia aşteptând să se lumineze, Dinu Serafiotti pornise ca din puşcă spre casa Văleştilor. Nu ştia dacă Agripina era singură, dar în starea-n care se afla el, lui Dinu acest lucru i se părea fără importanţă. Oricui dintr-ai casei i-ar fi ieşit înainte avea să-i spună că trebuia să vorbească neapărat cu Agripina. Îndeplinindu-şi noaptea îndatoririle conjugale pentru a face pace cu Tincuţa şi pentru a-i arăta că pe ea o punea înaintea tuturor femeilor, degeaba şi-o-nchipuise pe Agripina în locul nevesti-sii, că dorul nu i se-astâmpărase. Năvalnică şi posesivă, plină de iniţiativă-n toate, nevastă-sa n-avea nimic din savoarea Agripinei, care, cu fiece respiraţie, cu fiece mişcare-a trupului răspundea dorinţei partenerului, confundându-se cu ea. Judecata-i spunea lui Dinu să-şi ia gândul de la Agripina că nu se prădase pământul de femei frumoase. Avea să cunoască, aşa cum cunoscuse şi-nainte, alte guri care ştiau să sărute, alte corpuri care ştiau să vibreze şi să se mlădie când erau mângâiate. «Atâta hai pentru un cur de muiere» îşi zicea Dinu, căutând să-şi abată gândul de la Agripina. Oricât se moraliza, ştia că omului însetat îi astâmperi setea numai cu apă, iar cu alte băuturi i-o aţâţi doar. După ce toată noaptea-şi rosese zăbala de nerăbdare, dimineaţa se simţea dornic de braţele Agripinei cum poate s-o fi simţit Adam dornic de trup de femeie-nainte de-a se fi milostivit Dumnezeu să-l lase cu-o coastă mai puţin şi să i-o zămislească pe Eva. În iureşul ăsta, căruia mintea nu-i putea ţine piept, Dinu se trezi cu noaptea-n cap bătând cu violenţă-n uşa Agripinei Vălescu de parc-ar fi sunat sfârşitul lumii.

După ce zguduise patul de-atâta plâns – făcându-şi şi refăcându-şi un *curriculum vitae* care-o ducea mereu la concluzia că era o fiinţă fără noroc – istovită, spre zori,

Agripina adormise. Speriată de zgomotul neobişnuit şi buimacă de somn, se repezise la fereastră-n cămaşă. Se uitase la Dinu Serafiotti, se frecase la ochi şi crezând că visează vrusese să-nchidă fereastra la loc. I se păruse că visează unul dintr-acele vise-n care-ți dai seama că visezi. Vocea lui Dinu, albă şi destul de rece, îi spunea «Agripina, deschide!». Agripina se dumirise că-i trează şi că Dinu Serafiotti nu era o nălucă.

— De ce? îl întreabă ea, cu-o voce-n care se citea numai curiozitate.

— Vreau să-ți vorbesc.

— Vorbeşte.

Lui Dinu i se părea ciudat că dorința de noaptea, când şi-o-nchipuia pe Agripina, nu mai era deloc aceeaşi în fața Agripinei frumoase, cu părul despletit, în cămăşuța de opal, care lăsa să i se vadă fiecare linie-a corpului. Toată noaptea frământase-n gând trupul frumos care-acum, în cadrul ferestrei, la doi paşi de el, îi inspira mai mult iubire decât poftă.

— Vorbeşte, repetă Agripina, văzând că Dinu tace.

— Te iubesc!

— Iubeşte-mă…

— Trebuie să fii din nou a mea.

— Trebuie?

— Trebuie. Nu-mi aflu locul de când ne-am despărțit.

— Ia-mă de nevastă… Da, ştiu, asta nu se poate, zise-Agripina făcând un gest care-ncerca să traducă această imposibilitate şi care-n acelaşi timp oprea orice replică a lui Dinu.

— Cere-mi orice altceva.

— Inelul meu cu safir, se trezi Agripina spunând spre surprinderea şi-a ei şi-a lui Dinu, care-o privi nedumerit. Inelul meu pe care mi l-a luat nevastă-ta din deget atunci… adu-ți aminte.

— Am să-ți aduc altul la fel, altul mai frumos şi mai scump.

— Nu, eu pe ăsta-l vreau!

— Agripina, lasă-mă să intru-n casă! Hai să stăm de vorbă ca oamenii.

— Ca oamenii stăm şi-acum. Du-te, Dinule, şi dacă vrei să te-ntorci, adu-mi inelul.

— Înseamnă să-l fur.

— Fură-l! Ce nu face omul când iubeşte?!

În timp ce-i spunea ultimele cuvinte, Agripina închidea fereastra. Nici bătăile-n geam, nici numele ei şoptit rugător n-o-nduplecară să se mai arate sau să mai spună vreo vorbă. Dinu venea-n fiecare zi, cu speranța că asiduitatea lui avea să fie răsplătită ca la-nceputul dragostei lor. Refuzul Agripinei îl îndârjea mai tare, iar dorința, care la-nceput era amestecată cu duioşie, căpătase ceva sălbatic şi nemilos, care-l făcea să semene cu fiarele-n perioada-mperecherii. Nu-i era gândul decât la femela care-l respingea, pe care-ar fi bătut-o, ar fi muşcat-o, ar fi sfâşiat-o şi-apoi ar fi iubit-o până şi-ar fi dat sufletul şi unul şi altul. La starea asta se mai adăuga şi ticluirea unui plan cât mai ingenios de-a-i fura Tincuței inelul fără ca ea să bage de seamă. Ca un făcut, de la soareaua-aceea Tincuța nu mai purta deloc inelul cu safir. Ordonată şi grijulie cu lucrurile, Tincuța nu se despărțea de cheia răcliței cu giuvaeruri. Chiar dacă Dinu ar fi reuşit să pună mâna pe cheie, nu era prudent să umble-n răcliță, fiindcă un lucru mutat cu-o iotă din locul lui i-ar fi atras atenția Tincuței, şi vai şi-amar ce-ar fi urmat. Deci, trebuia s-aştepte să poarte din nou inelul ca mai târziu, când avea să-i descopere lipsa, posibilitatea de-a-l fi pierdut să nu fi părut neverosimilă. În sfârşit, după şaptesprezece zile, numărate cu exasperare, şaptesprezece zile, în care vreme un gest al Tincuței nu-i scăpase – aşteptarea lui Dinu fusese răsplătită: Tincuța purta iară inelul discordiei. Noaptea, Dinu îl trăsese de pe noptieră şi-l ascunsese-n punga lui de tutun. Învățat cu adulterul, cu emoțiile jocurilor de noroc, primul furt îl făcea pe Dinu să dârdâie ca o piftie. Fugind de-acasă cu graba făptaşului de la locul crimei, dădu buzna-n casa

Agripinei şi spunându-i ca o ameninţare: «Ţi l-am adus», îi întinse inelul în montura căruia mai rămăseseră-agăţate câteva fire de tutun auriu.

— L-ai pus în tutun ca să nu-l mănânce moliile?

Dezamăgit de reacţia Agripinei în faţa strădaniei lui – care i se părea echivalentă cu-a lui Făt-Frumos de a-i aduce prinţesei ou de pasăre măiastră – Dinu tăcu.

Agripina se uită încă o dată la-inel, văzu că Dinu Serafiotti nu trişase, vru să-l pună-n degetul pe care-l purtase opt ani, dar, răzgândindu-se, îl aşeză-ntr-o farfurioară de pe măsuţa ei de noapte. Patul, mirosind a levănţică, înfăţat niţel mai înainte stătea alb şi-mbietor, încă neacoperit.

Agripina rămase-n dreptul geamului deschis, cu ochii pierduţi prin perdeaua de pânză topită, care se umfla-n bătaia vântului, lovită din când în când de câte-o frunză moartă.

Dinu o dădu la o parte şi-nchise geamul.

Agripina stătea pe loc fără să schiţeze mei un gest.

În vremea asta, cu perseverenţă monomaniacă, Dinu-şi spunea-ntr-una: «Trebuie să mă iubească, trebuie să mă iubească; scântei am să scot din tine, scântei, putoarea mea, curva mea...».

Emoţiile prin care trecuse furând inelul, răceala Agripinei, îi diminuaseră pornirile erotice, dar reflexul lor, părăsind pentru moment domeniul senzorial, rămăsese ca o comandă-ntipărită pe scoarţă.

«Trebuie, acum, vreau acum», continua el să-şi spună.

Se-apropie de Agripina şi se uită-n ochii ei albaştri-n care parcă zări umbra unui zâmbet; cu-o mână-i cuprinse ceafa şi cu-o mână-i căută deschizătura rochiei de casă. Pielea caldă şi moale a gâtului pe care-l sărută la-nceput ca o adiere, apoi apăsat, aproape-n duşmănie, trezi dorinţa care-l bântuia de-atâtea zile.

Agripina-ncercă să se desprindă, arătându-i că voia sa tragă draperiile de lână vişinie.

— Nu: vreau să te văd, îi şopti Dinu la ureche.

O dezbrăca lent savurând cu nările, cu buzele şi cu palmele fiecare petic al pielii aurii care se-arăta ochilor lacomi. O trase pe pat şi-o crucifică sub năvala unei patimi care smulgând toate zăgazurile, nu-i mai lăsase lui Dinu timp să se dezbrace de tot. La un moment dat, trecându-i vârful degetelor printre sâni, simți urmele de nasturi pe care cămaşa lui i le lăsase-n carne Agripinei.

— Spune-mi că mă iubeşti, îi şoptea persuasiv Agripinei la ureche, în timp ce-o copleşea cu lava unei iubiri în care ar fi vrut să se piardă şi-un pic de suflet.

Spre ora prânzului zăcea pe altarul care istovise şi ofranda şi pe sacrificator.

Agripina alunecă de lângă el şi se duse-n camera vecină de unde se-ntoarse-mbrăcată, cu nasturii-ncheiați până-n gât. Avea un aer sever de călugăriță căreia nu-i lipsea decât camilafca. Stătea-n picioare, dreaptă, urmărind mişcările lui Dinu care se-mbrăca. Mişcările astea erau prea-ncete şi-o scoteau din fire. Voia să-l vadă pe Dinu cât mai repede plecat din casa ei. Răsucea nervos ceva-n mâna dreaptă.

El o privi-ntrebător în timp ce-şi încheia nasturii ghetelor.

— Ei?

Agripina-nghiți de câteva ori în sec. În sfârşit, tremurat şi sugrumat, izbuti să-i spună ce-avea de spus.

— Dinule, ține inelul.

I-l întinse, după ce-l mai privi o dată.

Ochii lui se luminară de-o bucurie pe care nu şi-o putu stăpâni şi care nu-i scăpă Agripinei.

— Ia-l, mie nu-mi mai trebuie. Tot nu l-aş mai purta. Te rog ia-l şi du-te, şi să nu te mai întorci niciodată. *Eu* nu te mai iubesc.

Dinu o privi ne'ncrezător, apoi dând din cap a-ntrebare mută, îi arătă patul.

— Asta-i una şi dragostea-i alta.

Trecând pe lângă ea, Dinu se făcu mai mult că vrea să-i pună inelul în deget.

Agripina, care ştia că era numai o manevră ca doar-doar s-o prostească, îl respinse-ncet.

— Agripina, când ai să te răzgândeşti să-mi spui.

Agripina-ncuviință din cap, ferindu-şi buzele de buzele lui Dinu. Stătu pe loc şi de-abia când nu-i mai auzi ghetele scârțâind pe dalele aleii se duse şi-nchise uşa-n urma lui. Se-ntoarse-apoi în camera ei, strânse aşternutul mototolit şi-l azvârli la rufe murdare, deschise larg geamul, trecu la spălător şi se spălă din cap până-n picioare, frecându-se de mai multe ori cu-o cârpă aspră bine săpunită. Altădată, când se spăla, îşi mângâia corpul cu gândul la palmele lui Dinu Serafiotti, acum, ar fi vrut să se jupoaie de pielea pe care i se părea că nici o apă n-avea s-o mai spele.

Ea până-n ziua-aceea nu ştiuse ce-nseamnă să se urce-n pat cu un bărbat şi să se gândească la altul. De data asta, cât timp se zbătuse-n brațele lui Dinu Serafiotti, o clipă nu deschisese ochii, substituind gurii aspre streşinite de mustăți negre țepoase o gură cu linie molatică, adăpostită de mustăți mătăsoase blonde, iar ochilor întunecați, cu sclipiri tăioase, doi ochi albaştri codați, de cadână, cu priviri ca o ploaie de vară. Îşi aducea mereu aminte de palmele-n care-şi culcase nu de prea multă vreme obrazul. Dacă pân-atunci mai avusese vreo-ndoială că nu-l mai iubea pe Dinu Serafiotti, acum îndoiala se risipise.

De la soareaua-aceea se jucase *cu* Dinu Serafiotti, sau, mai bine zis, *îl* jucase. Făcuse o prinsoare cu ea însăşi. Auzise despre femei – pe unele chiar le ştia – care scoseseră-n asemenea hal din minți bărbați pe care puseseră ochii, încât semănaseră prăpăd în urma lor, case sparte, averi tocate, lațuri de gât, gloanțe-n cap, sau măcar pirostrii şi-alai de nuntă. Şi nu erau nici mai frumoase, nici mai tinere, nici mai de neam, nici mai deştepte decât ea. Ba, mai deştepte, da. Stăpâneau ştiința care nu se-nvăța-n nicio academie şi care nu făcea decât să scoată de la naftalină noutăți vechi de când lumea.

Analizând tertipurile-acestor femei, Agripina izbutise să-şi formuleze un fel de breviar al *Poruncilor* pe care le-avea de urmat cine ţinea cu dinadinsul să stoarcă ceva de la un bărbat. Femeia nu trebuia să pară o cetate inexpugnabilă, căci puţini erau cei care se-ncumetau la asedii lungi şi fără sorţi de izbândă, ci o cetate care, cu ceva răbdare şi pricepere, dacă ştiai să-i afli punctele slab fortificate, putea fi cucerită. Imboldul noului asediator era cu-atât mai aprig cu cât numărul predecesorilor întru asediu şi cucerire fusese mai mare. În consecinţă, cetatea nu trebuia s-ascundă numărul cuceritorilor care-i urcaseră pe metereze ci, dimpotrivă, să le fâlfâie sus drapelele. Femeia trebuia s-aleagă, iar aici manevrele trebuiau făcute cu multă dibăcie, ca pe-o mare-n furtună. Ea trebuia s-azvârle prima ocheadă cu care sa-i dea a-nţelege alesului că fusese remarcat. Dar ocheada-aceea trebuia să fie mai uşoară ca pana şi mai iute ca gândul, încât cel vizat să nu fi ştiut bine să spună dacă ea existase-aievea sau fusese doar o nălucire. Pe urmă, ochii ei trebuiau să ştie să-i caute pe-ai lui, dar când s-ajungă să li se-ncrucişeze privirile, înaintea acelei răscruci ale cărei drumuri duceau toate la aceeaşi Romă, ochii ei trebuiau să lase iute hersa de-apărare-a genelor, făcându-i pe-ai lui să bată drumuri lungi, duse şi-ntoarse, să străbată nouă mări şi nouă ţări, aşa ca, în clipa când din nou o fericită şi nemaisperată-ntâmplare făcea să li se topească iar firişoarele acelea de suflet, unele-ntr-altele, ei să se creadă alesul proniei cereşti. Când, în cele din urmă, de la codul privirilor se trecea treptat la al vorbelor şi, uşurel-uşurel, la cel tactil, femeia trebuia să-l ţină pe bărbat într-un ne'ntrerupt, «du-te-ncolo, vino-ncoa'», năzuroasă şi nehotărâtă, care-aci ar fi făgăduit tot şi n-ar fi dat nimic, aci ar fi dat tot şi n-ar fi făgăduit nimic, atentă să hărţuiască dibaci şi cu măsură pornirile, răbdarea şi impacienţa candidatului, atrăgându-l în jocul ce trebuia să-l enerveze şi să-l facă să-şi suspecteze capacităţile, de vreme ce nu era-n stare

să obțină ceea ce fusese acordat altora-naintea lui. Femeia trebuia să-l facă pe bărbat să se pună sub un mare semn de-ntrebare, semn care, îndemnându-l să se observe mai bine, trebuia să-i pună-n lumină toate defectele cu care-l hărăzise natura-n marea ei dărnicie, să i le pună cu ne'ndurarea unui soare aspru de vară, să-l facă să-şi dea seama de ce s-ar fi putut să nu fie acceptat, şi-n acelaşi timp să-l pună la ambiție s-arate el cine era, în ciuda tuturor acelor slăbiciuni. Victoria, acceptată şi plănuită de femeie din prima clipă, trebuia să-i pară bărbatului o faptă vitejească pentru care niciun sacrificiu nu era prea mare. Nedemn de-a-i fi legat femeii şiretul de la pantofi, nu trebuia să precupețească nimic pentru desfătările paradisiace care, în sfârşit, i se ofereau. În negustoria asta, femeia trebuia să aibă o deviză: rumânul trebuia să pună mereu, iar jupânul nu trebuia să lase nimic. Femeii nu trebuia să-i fie ruşine nici de ea însăşi, nici de lume, nici de el, şi mai ales de *el.* Nu trebuia sa-i fie ruşine să se pună şi să pună-n situații ridicole sau absurde, să spună vorbe a căror enormitate sfida bunul-simț şi buna-cuviință, să facă scene, să spargă vase-ale căror cioburi după-aceea le-ar fi strâns plângând. Femeia nu trebuia să se ruşineze să facă şi să spună nimic din ceea ce-ar fi slujit *cauzei ei.* În fața ochilor trebuia să-i stea doar scopul, iar pentru atingerea lui orice mijloc era bun. Când bărbatul ajungea să se creadă iubit, el trebuia să se creadă atât de iubit încât fără el viața femeii – care nu mai iubise pe nimeni cum îl iubea pe el – ar fi-ncetat, dar, în acelaşi timp, trebuia să i se țină mereu caldă ideea că idolul, neglijat cât de cât, ar fi putut accepta ofrandele altui preot. Femeia care ştia să vrea mulgea lapte şi dintr-o piatră. Dacă izbutise Agripina să scoată inelul acela de la Dinu Serafiotti, şi cu cât de puțină osteneală, şi unde mai puneai că era vorba de ciorbă-ncălzită nu de ciorbă care dă-n clocot de prima dată, însemna că pe lume toate erau cu putință. «Numai scârbă să nu îți fie», îşi zise Agripina. «De… asta te naşti, nu te faci. Bravo lor că pot.

Eu nu pot şi pace-bună. Dacă puteam, îmi scoteam multe lucruri prin Dinu». Continuând să se gândească la *Poruncile* pe care le-aveau de urmat femeile care voiau să sece bărbații la inimă, Agripina-şi dădu seama că o uitase pe cea mai importantă: «Să nu iubeşti!». Celelalte porunci nu erau decât ramurile acestui trunchi solid, ale acestui *alfa* şi *omega* din breviarul unui anumit fel de succes: «Să nu iubeşti».

«Atunci la ce bun?!», se gândi Agripina. Cântărindu-se bine, ajunse la concluzia că toate-acele-nvățăminte de care nu se-ndoia, pe care şi le formulase până mai adineauri, nu erau de ea, nu erau de ea fiindcă ea nu tânjea, mai ales de când Dinu Serafiotti o-nvățase câte ceva dintr-ale dragostei, decât după dragoste. I-ar fi plăcut, bine-nțeles, să-şi facă un rost cinstit lângă un om de treabă, dar oricât ar fi vrut să se vadă iar stăpână-n casa ei nu s-ar fi măritat cu cineva numai ca să fie măritată, acel cineva trebuia să-i şi placă şi ea acum ştia ce să-nțeleagă prin acel cuvânt. N-avea de gând să sfideze buna-cuviință şi să supere pe nimeni, dar nici să fugă de cine i-ar fi fost drag doar de grija altora. O viață avea şi dorea să şi-o trăiască. Nu prea-i păsa ei de ce zicea ori de ce-avea să zică lumea. Ar fi mințit să fi pretins că nu i-ar fi plăcut să zică de bine, dar nu e om cel despre care nu se zice şi de rău. Şi parcă de gura-lumii scăpa cineva? Era convinsă că dacă cineva ar fi luat-o de nevastă ori s-ar fi legat într-un fel de ea nu s-ar fi-mpiedicat de gura-lumii. Parcă iubeai o femeie pentru că era cinstită, modestă ori gospodină! Asta doar în povestirile-nduioşătoare pentru fetele de pension, când cumințenia, modestia, fidelitatea erau *până la urmă* răsplătite, când se vedea că există un Dumnezeu pe care, spre-ncurajarea cititorilor, nu-l rabdă inima să nu facă dreptate şi-aici pe pământ unde, dacă te uitai, neprevenit de lecturi edificatoare, n-ai fi zis că e tocmai aşa. Agripina nu era făcută să zdrobească inimi care nu-i zdrobeau la rândul lor inima. Era dornică să primească şi mai ales să dea. Să

dea nu numai dragoste ci tot ce-i era cu putință. În scurta vreme de când, spre marea amărăciune şi supărare a părinților, îşi făcuse rost de prăvălioara-aceea de mode din Lipscani, îşi umpluse surorile de pălării, de cordele, de fişiu-uri, de flori artificiale de prins în piept, în talie, de nasturi împletiți de ea din suitaş, cusuți din jeuri şi din mărgele colorate, de tot felul de fleacuri frumoase care, plasate cum trebuia, aveau efectul unei alunițe pe-un obraz frumos. Îşi făcuse-o clientelă frumuşică-n rândul negustoreselor şi-al cuconetului mai mărunt de pe la țară, persoane care n-aveau ambiție să se poarte cu mode de la Paris ori de la Viena, mai ales că ce le vindea lor cuconița frumoasă şi nurlie nu era cu nimic mai prejos de ce văzuseră că pe Pod costa cât ochii din cap. Îşi dădea atâta osteneală să-şi mulțumească fiecare clientă, îşi punea atâta mintea la trudă să nu facă două lucruri la fel, era atât de-ndatoritoare cu toată lumea şi-avea atâta lipici la fire şi la vorbă, ținea atât de bine minte numele mare şi pe cel mic al fiecărei cliente, ştia atât de bine ce-i vânduse-nainte că nu-ți venea să pleci din prăvălia văduvioarei fără să cumperi ceva. Sărățelele, cofeturile şi ibricul cu cafea nu lipseau niciodată din prăvălie.

* * *

«În hodoroaga asta n-o fi vreun pic de cafea?», se-ntrebă profesorul Şerban, deschizând uşa unui dulăpior soios, răzimat de perete, ca un bețiv cu echilibrul într-o fâsnă, lăsat amintire de careva dintre foştii locatari. Deranjați de la ospăț – două-trei linguri de făină amestecată cu zahăr, împrăştiate pe cartonul care servea de bază dulăpiorului – nişte gândaci negri şi prosperi o luară la goană care-ncotro. Profesorul numără din ochi locurile scorojite şi-ngălbenite de care fuseseră desigur lipite maşinile de aragaz ale foştilor locatari: «unu, doi, trei… nouă! Uit mereu că bucătăria familiei este-n verandă». Cântărind ibricu-n mâna, curățat cu *Tix,*

trecând cu degetul peste ciocănitura de la bază, care-acum se vedea-n toată frumusețea și migala ei, profesorul porni din nou spre verandă. «Să mă uit și-n *Normandie.* Ibricul și-o inimă săgetată ar fi fost bune de armoarii ale timpului lor și chiar și-ale timpului meu. „Cafeaua și amorul, amorul și cafeaua”», zicea Coana Mare când se-apucau să evoce timpurile-apuse. Profesorul Șerban măsură de sus până jos, din podea până aproape-n tavan, dulapul normand, *la Normandie* cum îi ziceau cu toții-n glumă – făcut pentru eternitate – ajuns mobilă de bucătărie de când în casă nu mai avusese loc și nici în apartamentul cuiva din familie sau al vreunui cumpărător, fiind «demodat» pentru unii, iar pentru cine nu era «demodat», cu părere de rău, mult, mult prea mare. În saltarele *Normandiei* se aflau cuie, cleşte, ciocane, sfori, capace de borcane, cremă de ghete, perii, chiar și-o bucată de pluș roșu, dar cafea nu. În partea de sus, îndărătul ușilor masive, decorate cu naturi moarte vânătorești, un singur raft era ocupat. Peste-un teanc de farfurii de faianță ordinară tronau cele trei farfurii de Limoges rămase din serviciul de 24 de persoane comandat de Coana Mare, când o măritase pe fie-sa, Luța, și două pahare de Baccarat, separate de semenele lor *de basse extraction*{19}, de diverse forme și culori, așezate la distanță respectuoasă, mai încolo. «Nu-i nimic, continuăm cercetările și-n cameră, doar n-o să lăsăm să șomeze ibricul presupus al străbunicii Agripina».

* * *

— Da' stai, coană Marghioliță, că n-or da turcii, stai, uită-te, încearcă, mai gândește-te, că pică omul din copac și tot șade nițel locului să se dumirească, stai că ce grabă-avem, nu iei acum, iei altă dată, dar o cafea și ceva de pe-aci de ciugulit nu m-oi refuza, sper.

Și văduvioara vorbea și-ți arăta și mai întindea o calotă pe-un calapod și mai călca un bor sau mai cosea o

voaletă şi iar mai etala ceva din lucrurile ei frumoase şi uite-aşa prăvălioara nu se golea de lume.

Negustoresele, femei simple, abia ştiutoare de carte, se simțeau şi ele cucoane-n prăvălia văduvei, fiindcă noua colegă se purta-n aşa fel că n-ai fi zis că mai avea şi altă menire şi altă dorință-n viață decât să le fie lor pe plac şi să le facă pe ele frumoase. Agripina înțelegea că pentru banul lui omul trebuia tratat ca un domn. Dacă se hotărâse să-şi câştige pâinea făcând pe negustoreasa, asta nu-nsemna c-avea de gând să folosească persoana a III-a singular şi la a III-a plural ca să se-asimileze cu tovarăşii de breaslă, ca să-i facă să se simtă mai la largul lor, dacă acest lucru nu le-ar fi scăpat, căci ei aşa *vorbea* şi *n-avea* de unde să ştie că exista şi gramatică; nici să facă acele concesii de comportament mai mărunte sau mai mari, pe care persoane cu-o anumită educație se găsesc datoare să le-afişeze, ca să coboare la nivelul celor mai jos decât ei, printre care-au ajuns să trăiască, dar – continuând să se poarte cum îi era vorba şi să vorbească aşa cum îi era portul, ca o boieroaică, scăpătată dar boieroaică – nici să facă pe ofensata de oameni şi de soartă, să pună mereu în ochii tuturor un blazon care să le-atragă atenția cine erau ei şi cine era ea, ci să se poarte ca omul care crede că dacă vrei găseşti două vorbe să schimbi cu oricine şi că de starea-n care pronia te-a adus nu trebuie să fii supărat pe nimeni. Bună din fire, vorbăreață, necrezându-se mai brează ca alții şi-n consecință nețինându-se cu nasul pe sus, Agripina nu trebuia să se străduiască cine-ştie-cât ca să facă față noii ei situații. Fără să vrea cu tot dinadinsul să descoase omul, îi plăcea s-audă povestea altor vieți care, oricât de banale, ofereau ceva învățăminte. Despre-ntâmplările vieții ei, multe-puține, Agripina nu pomenea o vorbă, discreție care nu trecea neobservată, menținându-i echilibrul pe care dorea să şi-l păstreze-n noua lume-n care intrase şi cu care-i convenea să fraternizeze doar pe jumătate. Această discreție însă nu-i servea decât la

menținerea anumitor distanțe, că-ncolo despre văduva lui boier Sache Poenaru se ştia şi laptele de-l supsese, darmite că se ținuse cu gineri-său, Dinu Serafiotti, deşi elementul ăsta picant din viața ei nu stârnise oroare-n mijlocul negustorimii, nededată încă la toate tertipurile ipocriziei, ci curiozitate şi chiar îngăduință. Ea frumoasă şi tânără, el tânăr şi focos, îşi vârâse dracul coada şi nu era de mirare, că se văzuse şi mai rău. La urma urmei, nici nevasta lui Serafiotti nu-i era Agripinei fată, nici Serafiotti ginere de-adevărat. Negustorimea dădea dovadă de mărinimie față de erorile din dragoste, pentru că ele erau fireşti şi, cum strâmb se călca de când lumea, de la vlădică la opincă, Agripina nu era trecută-n rândul destrăbălatelor, ca dovadă că cererile-n căsătorie, lansate prin câte-o rudă-a pretendentului, prin câte-o vecină ori prin câte-o clientă-a văduvei, nu lipseau. Agripina, deşi nu hrănea nicio speranță cu obiect precis, adică nu pusese ochii asupra nimănui pe care să-ncerce să-l învăluie cu farmecele ei – doar în ultimele săptămâni învăluia cu gând duios un chip bălan, un stat frumos şi drept de bărbat în toată puterea cuvântului, dar gând fără nicio nădejde, care plutea uşor – era hotărâtă să nu-şi calce ighemoniconul printr-o căsătorie de alt rang decât cea dintâi şi nici prin vreo legătură oricât de-ascunsă mai prejos decât cea cu Dinu Serafiotti. Dinu era egoist, zgârcit, orgolios, aprig, țâfnos şi dacă făcea lucruri care nu se cuveneau le făcea fiindcă, deşi foarte calculat în lucrurile mari şi față de oamenii cu greutate în viața lui, avea o fire nestăpânită. În apărarea lui, pentru toate-acele lucruri care nu se cuveneau şi pe care le săvârşea cum nu se putea mai firesc, Dinu Serafiotti n-ar fi putut invoca lipsa de educație. Cât despre răposatul ei soț, acela n-ar fi fost în stare să facă cel mai mărunt lucru în contradicție cu buna-cuviință ori cu buna educație. Ființă destul de bizară, lipsită de simțul realității, trăind doar pentru bucurii estetice, culegând plăcerea clipei ca şi când orice clipă ar fi fost ultima, neprevăzător cu nimic

de parcă şi-ar fi ştiut dinainte numărul zilelor, boier Sache Poenaru fusese o-ntruchipare-a eleganței, a educației şi-a bunei-cuviințe. Acum, când părtinirea de care se bucura bărbatul proaspăt apărut în viața unei femei se-ncheiase pentru ea în ceea ce-l privea pe Dinu Serafiotti, intrând în rândul amintirilor, Agripina-şi dădea seama că Sache Poenaru fusese omul cel mai important din viața ei, căruia îi datora tot ce ştia şi mai mult decât atât, deprinderea unui comportament fără ostentație, înțelegerea faptelor omeneşti, teama de ridicol, iubirea de frumos, dorința de-a culege clipa şi detaşarea de grija zilei de mâine, un fel de-ncredere-ntr-o stea bună, care-l ocroteşte pe om. Şi, fiindcă pentru cine n-avea teamă de singurătate măritişul nu era ca aerul şi ca apa, Agripina nu se grăbea. Nu se-ndoia că printre negustorii care-i cereau mâna – unii, văduvi dornici să aibă din nou un suflet de femeie la casă, alții, flăcăi mai tomnatici ori chiar tineri de tot, dornici să-şi facă un rost cum scria la carte, cu nevastă şi cu copii – erau oameni de ispravă, dar, tot aşa, nu se-ndoia cât de greu i-ar fi fost să trăiască lângă un om, oricât de bun ar fi fost el, care n-ar fi vorbit ca ea, n-ar fi ştiut nimic din ce-o învățase pe ea boier Sache Poenaru, n-ar fi mâncat ca ea, şi-ar fi umblat prin casă-n ciorapi. Dacă pe-un asemenea om ar fi-ncercat să-l cioplească, l-ar fi pus într-o stare de inferioritate şi orice posibilitate de-nțelegere ar fi fost compromisă-ntre dânşii. Bărbatul ori i-ar fi dat papucii, sătul de-atâta cuconeală, ori s-ar fi temut şi să răsufle-n prezența ei, ar fi tăcut cât mai mult şi n-ar fi-ndrăznit să spună ce-ar fi crezut şi cum i-ar fi venit față de cucoana pe care, oricât de mândru-ar fi fost de ea, nu şi-ar fi putut ierta c-o luase de nevastă. La ce s-ar fi-ntâmplat cu copiii rezultați dintr-o asemenea căsătorie, nici nu-i venea să se gândească. În momentul când ar fi făcut ochi cât de cât nu s-ar fi simțit nici cai, nici măgari, respinşi de boieri, respingându-i pe târgoveți, mândri de mama lor, boieroaica, ruşinați de mocofanul lor de tată, nemulțumiți

şi depărtându-se până la urmă de-amândoi.

Refuzul la o cerere-n căsătorie, chiar între oameni de aceeaşi condiție, este primit adesea ca o ofensă la adresa solicitantului şi atrage după sine pică şi clevetiri. Ca refuzul ei să aibă un temei cât mai greu şi să fie cât mai puțin sau, pentru inimile sensibile la ale dragostei, chiar deloc jignitor, Agripina cugetase că e bine să ticluiască o poveste pe care-o debita, fără variațiuni, ca să nu se-ncurce, fiecărei pețitoare-n parte, punând-o să se jure că n-avea s-o spună altcuiva şi de-aceea fiind sigură c-a doua zi avea s-o ştie tot târgul; şi anume că ea era legată pe viață de-un tânăr ai cărui părinți în ruptul capului şi sub cuvânt de blestem nu-l lăsau să se-nsoare cu-o văduvă, iar ei doi, ea şi tânărul, temători de blestem şi de-a pricinui mâhnire unor părinți, hotărâseră să tăinuiască dragostea lor până ce, cu voia Domnului, aveau s-o poată da-n vileag. Nişte rămăşițe de copilărie o făceau pe Agripina să i se pară atât de frumoasă şi de-nduioşătoare povestea asta, încât o spunea cu-atâta convingere, oftând fără să vrea la câte-un moment mai palpitant al ei, adeseori cu câte-o lacrimă-n coada ochiului, rămânând istovită când o termina de istorisit, cu gândul şi cu privirea pierdută, ca omul care-a dezvăluit altuia marele secret al vieții lui, încă inimă de piatră-ar fi trebuit să fie cine-o asculta ca să n-o creadă, când Agripina însăşi nu mai ştia-n clipele acelea dacă ce spusese mai-nainte nu i se-ntâmplase, nu i se-ntâmpla sau măcar n-avea să i se-ntâmple-aievea.

Secretul acesta care-mbia la visare, răspândit din ureche-n ureche, ca orice secret între femei, o făcu pe Agripina, în ochii negustorimii, şi mai atrăgătoare, învăluită fiind ea de-atâta mister şi nu de orice fel de mister (căci mister pluteşte şi-asupra unei case bântuite de stafii), ci de-acel cald, moale şi tulburător mister între mistere, al dragostei. Cererile-n căsătorie se răriră până ce se potoliră de tot, în schimb, se-ntețiră privirile care-o pândeau când intra-n prăvălie; când ieşea pentru o clipă

după câte ceva; când trăgea obloanele şi se îndrepta spre casă. Priviri de femei, pline de admiraţie şi de invidie. Invidie pentru povestea-aceea tainică pe care oricare dintre ele – femei aşezate, cu talii îngroşate, cu sâni îngreuiaţi şi căzuţi, mâncând zdravăn ca să facă faţă unor case grele, pline de copii, uneori cu părinţi bătrâni şi neputincioşi, cu ogrăzi pline de dobitoace şi de orătănii, dând o mână de-ajutor şi omului la prăvălie, femei care se bucurau doar că-şi vedeau copiii crescând şi seara când îşi numărau banii care le dădeau încredere-n importanţa lor în lume, când se simţeau sigure şi puternice, bine ancorate-n viaţă, femei pe care nu le urnea din loc cea dintâi pală de vânt – şi-ar fi dorit-o mai mult chiar decât frumuseţea boieroaicei mlădii, bălane şi-al dracului de lipicioasă. Priviri de bărbaţi în toată firea, oameni puternici, muncind, mâncând şi bând în lege, învăţaţi să poruncească şi să fie-ascultaţi, capi de familii numeroase, un fel de şefi de triburi, domni şi stăpâni în casa lor, peste ucenicii, peste slugile, peste copiii lor, peste nevestele cu care se iubeau cu folos şi cu spor de odrasle, bărbaţi care seara cădeau ca buştenii, într-un somn adânc, până-n zori când îi trezeau cocoşii, zori când începea un nou tain de muncă şi de câştig, pătrunşi de greutatea şi de menirea lor pe pământ, priviri de bărbaţi care, la vederea trupului subţire, bine cambrat al Agripinei, la vederea chipului ei alb umbrit de cloşul larg al unei pălării, îşi îngăduiau o clipă de visare ca la auzul unei poveşti în care poţi fi pe rând Făt-Frumos, Sfarmă-Piatră, Zmeul, Ileana Cosânzeana, închipuindu-se-n locul boierului acela cu care se iubea cuconiţa văduvă, înţelegându-l şi pizmuindu-i norocul. Din pieptul lat, vânjos şi păros al acestor bărbaţi ieşea un oftat care s-ar fi putut tălmăci în multe feluri: supărare pe soarta care-i adusese-n lume cu-o treaptă mai jos decât vecina lor de prăvălie; neputinţă a omului cu soarta gata pecetluită drept când i s-ar fi arătat limanul făgăduinţei; regret şi-un fel de ruşine a celui care nu-n-drăzneşte să-şi încerce

norocul, cătând mai sus decât înălțimea lui; şi mai ales dorință, dorință care-i făcea tot una pe toți şi nu-i mai despărțea pe niciun fel de căprarii. Nici prin gând nu i-ar fi trecut Agripinei că lunecarea ei pe ulița unde-o mânase de la spate nevoia dădea aripi de vultur unor minți învățate altminteri să stea lipite cumsecade şi potolit de pământ ca nişte blajine orătănii de ogradă, că lunecarea ei pe uliță prilejuia momentul de visare după care tânjea – se vede – orice suflet. Într-o zi, când nici n-apucase bine să tragă oblonul, se trezise-n prăvălie cu un bărbat înalt şi voinic, îmbrăcat negustoreşte-n surtuc, cu lanț gros de aur trecut prin butoniera de la ceas. Ridicând voaleta unei toce mici violet, Agripina-i zâmbi şi dând întrebător din cap îi arătă cu-o mână rafturile-n care se lăfăiau aşezate-mbietor, unele chiar şugubăț, pălării gata s-acopere orice cap, să răspundă tuturor gusturilor şi tuturor dorințelor, turbane complicate care-nghițiseră metri de material ce nu mai termina să se-ntortocheze şi să se-nfăşoare, cordele, pompoane, flori artificiale ca o spumă, pene, de la cele fastuoase de struț până la pene smulse din coada ori din aripile vreunei păsări modeste, care, văpsite cu măiestrie, ştiau s-atragă privirea ca şi rudele lor bogate, aduse de peste mări şi țări. Nepăsător la lucrurile-acelea frumoase pe care le-mbrățişă cu-o privire fugară şi fără interes, negustorul n-avea ochi decât pentru ochii de stânjenel ai stăpânei, umbriți de gene lungi şi dese, aproape negre, subt boite cu sprâncene subțiri, închise la culoare ca şi genele, pierzându-se-n zulufii aurii care se-ncrețeau pe la tâmple.

«E ca un ou încondeiat», se gândi negustorul uitându-se fără saț la Agripina.

— Ați vrea să cumpărați ceva? îl întrebă Agripina văzând că-ndemnul ei fără vorbe n-avusese niciun efect asupra muşteriului.

— Da, răspunse-acesta, foarte nehotărât.

— Ce vreți?

— Păi, mă gândeam să fie-o pălărie.

— Pentru cineva tânăr, mai în vârstă?
— Ca la treizeşcinci de ani, cam pe-acilea.
— Şi cum e cucoana, e negricioasă, bălană, scundă, naltă?
— Potrivită.
— Potrivită, potrivită, asta la stat, dar cum e? bălană sau negricioasă?
— Potrivită.
— Slabă, grasă?
— Potrivită.
— Îhî.
Deschizând galantarele, unul câte unul, Agripina scotea totul la vedere şi, ca să-şi pună marfa cât mai bine-n valoare, îşi potrivea cochet fiecare pălărie, uitându-se-ntr-o oglindă-n trei canaturi, încununându-se mai întâi cu un cerc de fetru când pălăria pe care-o proba îi era prea mare.
«E ca un ou încondeiat», îşi zicea mereu în gând negustorul, fără să spună un cuvânt de bine ori de rău despre marfa pe care modista se ostenea să i-o arate, însoțind demonstrația cu aprecieri despre ora, locul şi ansamblul cu care s-ar fi potrivit fiecare dintre operele ei.
— Ei, nu vă e nimic pe plac? îl întrebă Agripina, scoțându-şi din cap ultima pălărie şi potrivindu-şi părul cu-o mână.
— Ba da, toate.
— Însă nu vă puteți hotărî. Dar nu vă fie cu supărare, îi spuse ea văzând că muşteriul nu prea avea gând să cumpere, cucoana pentru care vreți să luați pălăria nu e din oraş? Că dacă e din oraş, mai bine să-şi aleagă singură că, ştiți cum e vorba, unuia-i place popa, altuia preoteasa. Ştiu, ați fi vrut să-i faceți o surpriză, adică dumneaei să nu ştie, dar eu zic că mai bine vă faceți c-o luați la plimbare şi intrați ca din întâmplare şi la mine-n prăvălie.
— Bine ziceți.
Se uita mereu la Agripina, care se-apucase de lucru, şi

nu se-ndura s-o ia din loc. Ca să nu plece cu mâna goală din prăvălie, după ce stăpâna se ostenise-atâta, ceru nişte mărgele.

— Cum să fie?

— Cum vrei dumneata.

Agripina alese-un şirag, i-l arătă, îi spuse prețul şi-l împachetă cu grijă-ntr-o pungulită de hârtie de mătase pe care-apoi încrucişa o panglică-aurie subțire, legându-i capetele-n floare.

Negustorul îi puse pe tejghea un cocoşel de aur.

— N-am mărunți că de-abia sunt la saftea.

— Nici eu n-am.

— Treceți dumneavoastră altă dată să-mi aduceți banii.

— Nu-mi place să mă ştiu cu datorii.

— Nici mie.

— Am să trec eu să iau restul, cuconiță. Şi-acum, săru' mâinile şi rămâi sănătoasă, îi spuse el în timp ce Agripina se ținea după el, spre uşă, cu banul în mână.

— Vă aştept să veniți şi cu cucoana pe la mine. Numai bine şi sănătate. Vă mulțumesc.

Trecuse mai bine de-o săptămână de când Agripina-l aştepta cu banii puşi într-o cutie, nedumerirea ei crescând în privința clientului care se purtase destul de ciudat, când, într-o seară, pe când închidea oblonul vitrinei, se trezi cu el în fața prăvăliei.

— Sărut mâinile, cuconiță.

— A, în sfârşit ați venit. De când v-aştept cu banii! Sunteți bun de saftea. Am vândut în ziua când ați fost aici o mulțime, am vândut ca niciodată şi, slavă Domnului, nu mă pot plânge c-am vad prost.

— Ține asta, şi negustorul îi întinse un sac lung şi-ngust de mătase legat la gură cu un şnur de catifea, şi lasă-mă să-ți închid eu oblonul.

Agripina în vremea asta intră-n prăvălie iar negustorul, fără să fie poftit, intră-n urma ei şi-nchise uşa.

— Poftim banii.

— Mai stai puțin, cuconiță.

— Stau, zise Agripina arătându-i cu mâna un scaun, ea aşezându-se-ndărătul tejghelei. O cafea? îl întrebă, arătând ibricul şi tava cu ceşti.

— Nu, nu de-asta am venit.

— Mi-nchipui, zise Agripina, şi-i zâmbi cu toată gura şi cu toată albăstreala ochilor, vrând să-i dea curaj în negoţul de-a-nsuratul pentru care presupunea că venise, în folosul cine-ştie cărui frate, cumnat, văr sau chiar al lui însuşi.

— Am venit deunăzi să te văd, nu să cumpăr. Să văd dacă eşti atât de frumoasă cum te văd eu prin sticla uşii când treci pe lângă prăvălia mea din colţul Blănarilor.

Agripina se uită atent la obrazul cu două brazde-adânci de-o parte şi de alta a gurii, cu linii aspre şi-ngroşate, dar altminteri deloc urât şi i se păru că-l mai zărise cândva.

— Atunci, de-asta am venit. Iar acum am venit să-ţi spun că mi-e gândul numai la dumneata de parcă mi l-a bătut Dumnezeu în cuie. Dacă n-aş avea nevastă şi cinci copii ţi-aş spune «ia-mă, cuconiţă, de bărbat», chit că nu m-ai lua, dar ţi-aş spune. Acum am venit să-ţi aduc şalul ăsta de samur, să-l ai din partea mea.

În timp ce rostea cuvintele astea, scoase din sacul de mătase vişinie o fâşie lungă ce părea făcută dintr-o singură blană pufoasă, neagră cu luciri albastre ca atinsă de coada unei stele, pe care-ţi venea s-o mângâi şi să ţi-o lipeşti de obraz ca să-i simţi moliciunea.

Agripina se schimbase la faţă şi nu găsea de spus niciun cuvânt cu care să respingă darul.

Abia după ce negustorul închise pe dinăuntru oblonul uşii de la intrare şi-nvârti cheia-n broască-şi recapătă graiul.

— Nu pot să primesc aşa ceva. Cum aş putea să primesc aşa ceva, spuse Agripina cu glas tremurat, în care nu era greu de desluşit teama şi jena cuiva care se simţea pus într-o situaţie din care voia să iasă şi cu faţă curată şi fără scandal. Eu nu pot să primesc aşa ceva, repeta ea aproape plângând.

— Nu te speria, că nu-ți fac niciun rău. Nu vreau nimic cu de-a sila, spuse aproape-n şoaptă negustorul, cu un glas mângâietor pe care nu i-l puteai bănui, trecând îndărătul tejghelei şi punându-i Agripinei blana pe după gât. Am încuiat ca să nu intre careva. Lasă-mă să te privesc. Te visez noaptea. Ştiu că eşti cucoană, că nu eşti de nasul meu, dar te visez noaptea. Îi potrivea eşarfa dându-i drumul s-alunece-n două fâşii moi până-n poale, apoi i-o-nfăşura-n jurul gâtului, o-nnoda peste decolteul *en cœur* prin care se vedea pielea albă a gâtului şi despărțitura dintre sânii mici. Am muncit din greu ca s-ajung ce-am ajuns, m-am însurat cu-o femeie cumsecade şi cu stare, am o casă de copii. Sunt om aşezat. Nu ştiu decât munca şi casa şi muncă şi iar muncă. Mă uit când treci şi-aş săruta şi pământul pe care calci. Iubeşte-te cu mine, cucoană frumoasă, şi n-o să-ți pară rău.

Agripina-l privea acum fără teamă.

— Nu, jupâne dragă, nu. Nu se cuvine.

— De ce, cucoană frumoasă? De ce? Nu ne ştie nici pasărea. Cui ce rău îi facem?

Îi vorbea cu ochii-nchişi şi-i cerceta sfios chipul, cu vârful degetelor.

— Iubeşte-te o dată cu mine, doar o dată şi nu mai vin a doua oară, pe cinstea mea de om, *o dată,* ca să am ce să-mi aduc aminte câte zile le-oi mai avea de trăit. Ca să am şi eu în lumea asta la ce să-mi fie drag să mă gândesc.

Îi şoptea-ncet şi duios cu un fel de evlavie, la ureche, de parcă se ruga lui Dumnezeu. Voia să aibă şi el ceva frumos la care să se gândească. Agripinei îi veni să plângă. Se uită la necunoscut şi-i văzu pe chip atâta tristețe şi-atâta umilință…

Cu mâinile ei albe, cu gropițe ca la copii, îi mângâie fața aspră, îi netezi mustățile lungi castanii, îi sărută ochii, fruntea, bărbia bărbătească, pătrată, şi elanul acesta, făcând-o să uite unde se află şi toate părerile ei despre ceea ce se cuvenea şi ce nu, se prefăcu-ntr-o mare

dorință de-a cunoaşte ce se putea cunoaşte dintr-un om necunoscut, trupul, cu care simțea nevoia să fie totuna acolo şi-n acel moment. Mângâierile gingaşe, frățeşti, pentru care merita să-i spună bogdaproste, rămaseră-n urmă, iar buzele, după sărutarea castă de pân-atunci, o luară razna spre gura necunoscutului cu care se sărutau acum cu nesaț.

Agripina se ridică de pe canapeaua unde stăteau de obicei clientele care-aşteptau ultimele retuşuri la pălăriile cumpărate. Dădu o dată cu mâna prin ciucurii aurii care-i bordau marginea de jos. Îmbrăcată, gata de plecare, îi întinse negustorului restul de bani din cutie şi blana de samur cu punga ei cu tot. Nehotărât, o clipă, negustorul luă banii şi-i vârî-n buzunar.

— Cucoană frumoasă, m-am jurat că numai *o dată.* Crede-mă. Păstrează şalul, să-ți aduci aminte de... să-ți aduci aminte. Fă-mi şi bucuria asta.

Agripina îşi puse blana pe umeri şi-ncuviință din cap. «Cei de jos socotesc că-i cinsteşti când le primeşti darul, cei de sus cred că-ți fac mare hatâr că-ți dau ceva», se gândi ea.

Negustorul îi sărută respectuos mâna.

— Dumnezeu să-ți răsplătească!

— Şi dumitale, îngână Agripina.

În prag, omul o mai privi o dată lung, închise ochii şi spuse-ncet:

— Pe mine mă cheamă Gheorghe.

Pe ulițele pustii, sub lumina chioară-a felinarelor, Agripina mergea fără grabă, zgomotul ritmic al tocurilor ei, lătratul câte unui câine ocolit de somn, pocnetul sec al castanelor pe pavele alcătuind un acompaniament potrivit cu gândurile ei. «Dacă-ntre bărbați şi femei ar fi doar ca-n astă seară... câtă economie de timp, de lacrimi, de orgoliu jignit, de gelozie, de vorbe mari, mici, de vorbe de tot felul. Să nu-ți pese că e Gheorghe sau un duce».

Agripinei nici nu-i trecea prin minte că cineva ar fi putut să afle de-ntâmplarea în realitatea căreia nici ei nu-

i venea să creadă. Ei față de ea nu-i era deloc rușine. N-o făcuse cu niciun scop. Ci pentru că așa-i ceruse-n momentul acela sufletul. Dumnezeu, care era deasupra, știa că nu pentru blana de samur și nu pentru gândul de-a-l stoarce mai departe pe bietul om. Mângâie blana moale. «Samur ca la cuca domnească». Și Sache avusese-o căciulă de samur, o culoare ceva mai deschisă.

Amintirile dădeau năvală-nvălmășite: alai de nuntă, caleașca purpurie, ghirlande albe de garoafe, covor roșu pe treptele bisericii, flori albe, lumânări albe, odăjdii sclipitoare, slujbă pe mai multe glasuri. Se uită la mâna dreaptă și duse la gură mănușa *glacé*. «Cum trec oamenii unii prin viața altora, cum înseamnă unii pentru alții viață și cum se șterg apoi ca niște umbre la venirea nopții». Sache. Sache Poenaru. Ce depărtat suna acum numele-ăsta care parcă n-a numit niciodată un om, o viață, o poveste. Cum ajunseseră acasă, în vestita casă Poenaru, nu mai știa. Se vedea doar în capul mesei, lângă boier Sache, dar cum arăta atunci boier Sache, nu-și mai aducea aminte. Boier Sache-avusese grijă să-i pună cu mâna lui miresei mâncare-n farfurie și să-i toarne câțiva stropi de vin în pahar, atât cât să-i astâmpere foamea și setea. Cu-aceeași băgare de seamă băuse și mâncase și el, de felul său mai mult pofticios decât mâncău, fire cumpătată, în chip ciudat, în toate câte țineau de-ale trupului. Nu mult după miezul nopții, le urase petrecere frumoasă musafirilor, își luase mireasa de mână și se retrăsese către celălalt capăt al casei unde-i aștepta un pat învelit în atlaz alb, presărat cu garoafe. Ostenită de emoție, de ineditul petrecerii, de privitul curios în jurul ei și mai ales de-a fi fost ore-n șir ținta multor ochi, nu toți la fel de binevoitori, Agripinei i se-ngreuiaseră pleoapele, o amorțeală aducând a somn și-o abureală ca de vis punând stăpânire pe ea. Boier Sache, abia atingându-i degetele moi și călduțe, în fața camerei nupțiale o luase-n brațe, o trecuse pragul și-o așezase pe pat, sărutându-i în treacăt un zuluf de lângă ureche. Boier Sache adunase

florile-n timp ce Agripina stătea cu ochii-aproape-nchişi şi cu mâinile aşezate pe lângă trup.

— Ți-e somn? o-ntrebase şoptit boier Sache.

Agripina-ncuviințase, coborând pleoapele.

Boier Sache o ridicase cu-o mână de sub umeri iar cu cealaltă îi desprinsese horbota din cap, apoi îi descheiase nasturii mărunți ai corsajului şi, văzând că Agripina dăduse ruşinată capul într-o parte, micşorase flacăra lămpii şi continuase s-o dezbrace.

Când văzuse sânii plini, ca două movilițe albe, cu sfârcurile subțiate şi trandafirii îl trecuse-un fior, apoi se uitase la ei cu pupile dilatate, cum se uita la fiecare nouă comoară dintre cele care-i umpleau casa şi-i goleau punga. Îi trăsese repede pe cap cămaşa de noapte din dantelă. Agripina aproape că nu mai respira. Îi era atât de teamă şi de ruşine că de n-ar fi fost buna-cuviință ar fi rupt-o la fugă, desculță cum era.

Boier Sache, îmbrăcat de noapte, stătea pe pat, privind pe-ntuneric copila de-alături care era nevasta lui în fața oamenilor şi-a lui Dumnezeu. Palmele-i ardeau să simtă-n podul lor tăria cărnii fragede însă inima-i spunea boierului Poenaru că de clipa asta şi de domolirea pornirii care-l îmboldea atunci ținea tot ce-avea să urmeze-n anii pe care-i aveau de trăit împreună el şi fata asta străină din patul lui. Strânse de câteva ori pumnii, se-aşeză uşor în pat, îşi sărută, ca o adiere, mireasa pe frunte, îi potrivi perna sub cap, şi-i şopti cu duioşie:

— Copilul meu, sufletul meu, dormi fără teamă.

Opt ani cât le fusese hărăzit să trăiască unul lângă altul, chiar atunci când averea boierului Sache secase cu totul, Agripina n-avusese şi nu dusese nicio grijă. Nu-şi putea-nchipui că boier Sache, soțul ei bun, blând şi iubitor, care şi-ar fi dat viața pentru ea, ar fi fost în stare să făptuiască vreun lucru dăunător unuia dintre ei, căci, pentru Agripina, orice rău ce s-ar fi abătut asupra bărbatului ei ar fi lovit-o de zece ori mai puternic decât răul abătut asupra ei însăşi. N-avea nici o-ndoială că

dacă boier Sache-şi vindea ce-i mai rămăsese dintr-o ultimă moşie, pentru a-şi cumpăra lucrurile minunate, adevărat paradis al ochilor şi-mbătare-a sufletului, pe care şi le cumpăra şi pe care le mângâiau amândoi cu palmele şi cu privirea, avea el o judecată ascunsă şi bine chibzuită, ne'nţeleasă de priceperea de rând a celor care nu-ncetau să-l foarfece şi de-a dreptul să-i plângă de milă pentru nechibzuinţa de care fusese ros ca de-un vierme-ncăpăţânat şi neadormit, o viaţă-nteagă. Traiul drămuit îi era bine cunoscut Agripinei din casa părintească unde, sub mantia înălţătoare-a cucerniciei, se ţineau cu sfinţenie toate posturile de peste an, toate miercurile şi toate vinerile, şi, sub cuvânt de economie, haina se prefăcea pân-ajungea zdreanţă. Fără principii religioase şi nici de alt fel, la vârsta ei, Agripina fusese surprinsă de carnea gustoasă şi de cofeturile nelipsite de pe masa ei şi-a lui boier Sache. Toată existenţa cu boier Sache era o surprindere permanentă din care nu afla niciodată timp să-şi revină. Îndată după nuntă, boier Sache se-apucase să facă-mpreună cu Agripina *le tour du propriétaire*{20}, explicându-i provenienţa apropiată şi-ndepărtată, precum şi obârşia fiecărui lucru din comoara lui, făcând paranteze ample geografice, istorice, de istorie-a artelor, pe care tânăra nevastă le-asculta cu ochi măriţi de uimire şi de curiozitate, abia cutezând din când în când să pună câte-o-ntrebare cu glas scăzut ca la rugăciune, căutând să-nţeleagă şi să-şi întipărească totul în mintea ei cu cărări nebătătorite. Boier Sache aflase-n Agripina cel mai bun şi de altfel unic elev, însetat şi neobosit de metodele lui peripatetice, însoţite de gestul larg şi expresiv în stare, prin frecvenţă, să dea ameţeală unei fiinţe cu nervi mai slabi sau mai uzaţi. Pentru boier Sache, Agripina era o valoare inestimabilă care depăşea aşteptările prin căldura şi prin elanul fizic, nebănuite la vârsta ei, prin capacitatea de-nţelegere şi de absorbire intelectuală, prin pasiunea şi prin admiraţia cu care sorbea fiecare cuvânt al bărbatului ei. Deşi nu s-ar fi putut plânge de răceala

inimilor feminine la a căror uşă bătuse discret, boier Sache socotea că nimeni nu-l iubise vreodată cum îl iubea Agripina, fără condiții şi fără umbră de reproş, față de care n-avea altceva de făcut decât să fie-aşa cum era. Agripina era mândria lui, era opera lui, modelată cu grijă, de la felul cum vorbea şi cum tăcea, până la cel în care mânuia cuțitul şi furculița, de la coafura potrivită cu nuanța şi cu tăietura rochiei, precum şi cu bijuteriile pe care le purta, până la felul elegant şi firesc în care-şi ținea capul şi-n care păşea. Boier Sache şi soția lui răspundeau invitațiilor primite, boierul fiind iubitor al tuturor plăcerilor pe care le oferea lumea, ținând de-ale sufletului cât şi de-ale trupului, având el părere nemărturisită față de alții, că de-ale sufletului îşi vedea mai bine între zidurile lui, printre comorile lui, adâncit în pătrunderea unei fraze dintr-una din cărțile lui rare, cu legături scumpe, alături de ucenica sufletului şi-a trupului său, de ființa aceea unică pe care steaua lui cea bună i-o trimisese pe-o rază de mult țesută anume pentru-această misterioasă călătorie, alături de Agripina, iar de-ale trupului, pe latura aceea a contopirii cu furnicarul din care-ai apărut şi cu care măcar din când în când trebuie să te confunzi, printre oameni, bine-nțeles, printre oameni.

Spectacolele care-i dădeau însă cea mai mare satisfacție şi care-l aduceau la stări de euforie – sporite şi de câte un trabuc blond, mesager al soarelui şi-al visării de la Tropicul Racului, sau de-o bătrână şi-nțeleaptă narghilé care-i umplea gura şi nările cu adieri de cumarină, de cuişoare, de ierburi şi de balsamuri pritocite la un loc sau de câte-un strop de vin ca un soare, irizat de clinele cristalului şlefuit – erau cele pe care şi le oferea acoperind-o pe Agripina cu şaluri şi cu mătăsuri, drapând-o oriental ori ca pe-o patriciană romană, recitându-i poezii renascentiste ori fredonându-i muzică franțuzească din Marele Secol, lăsând la aprecierea ei dacă să danseze, să recite sau să cânte

ținându-i isonul, sau să stea tolănită pe-un divan şi s-asculte cu ochii-ntredeschişi, ca o pisică fericită de căldura cuptorului, să facă, în sfârşit, ce-i poftea inima numai să-i bucure sufletul şi ochii cu prezența ei bălaie şi moale. Iar Agripinei dintre toate petrecerile câte-şi închipuia că erau pe lume niciuna nu-i părea mai adevărată şi mai de preț decât cele de-acest fel, în care mintea ei îşi putea lua zborul spre cele patru zări ale lumii, pe care cu-atâta farmec şi cu-atâtea amănunte pline de interes, de neprevăzut şi de picanterie i le-nfățişa boier Sache, soțul ei, care nici de le-ar fi cutreierat pe toate şi n-ar fi ştiut mai multe-asupra lor, făcând de dragul Agripinei şi de-al imaginației proprii salturi amețitoare pe itinerarii neabordate nici în gând de vreun cutreierător de mări şi țări. Nefiind un suflet de călător adevărat, neavând nelinişte-n ochi după largul zărilor şi mâncărime la tălpi după alte şi mereu alte pietre, fire de cloşcă, pentru care aventura, căci aventură este orice călătorie, era doar o poză pe terenul verbului, o atitudine oratorică ademenitoare prin ritmul ei legănător, lui boier Sache, afară de Franța, prin Franța înțelegând Parisul şi-mprejurimile lui, alte străinătăți nu-i călcase piciorul. Fire domoală şi-aşezată, Agripinei nici prin gând nu-i trecea că ar fi putut să-şi lase, fie şi pentru scurtă vreme, căminul ei cald şi rafinat spre-a se porni pe drumurile nenumărate-ale lumii, când ştia totul despre ele din vorbele cu care boier Sache i le făcea cunoscute şi din care ea le-nvățase mai bine decât dacă le-ar fi văzut, le-nvățase şi le-aşezase cu metodă-n căpşorul ei blond, Turnul Londrei, monumentele Parisului, piramidele bătrânelor dinastii egiptene fiind prieteneşti şi familiare puncte de reper în geografia conversațiilor cu boier Sache, puncte la care se referea tot atât de des şi de firesc ca la ulițele Bucureştilor. Dorințele şi gândurile-Agripinei erau un ecou al dorințelor şi-al gândurilor domnului şi stăpânului ei, singura ei dorință originală fiind aceea de-a avea un copil, dorință pentru-nfăptuirea căreia, ca un

adevărat împricinat, boier Sache ceruse termen de-amânare.

— Dragostea mea, eşti un copil şi nu e bine să faci de pe-acum copii. Să mai treacă doi-trei ani. Avem vreme.

Vrusese mai întâi să spună «ai vreme», dar se gândise să n-o-ntristeze pe Agripina. Îngenunchease-ncet în fața ei şi-şi culcase capul pe pântecele frumos şi suplu care dorea diformitatea maternității. Îl întristase gândul că-ntre el şi Agripina, idolul inimii lui, ar fi putut apărea un intrus, fie chiar şi copilul lor. Ştia că intimitatea plină de-adorare pe care-o trăiau acum s-ar fi risipit la apariția ființei mici, neajutorate şi tiranice care-ar fi cotropit fără nicio rațiune şi fără niciun merit inima Agripinei, relegându-l pe el, boier Sache, într-un ungher, ca pe-o rudă bătrână şi săracă, întunecându-i aureola cu care-l înconjurase iubirea Agripinei, iubire la care se socotea îndreptățit, căci în afară de ardoarea pe care-o simțea pentru tânăra lui nevastă, boier Sache se purta cu ea desăvârşit. Încrederea oarbă-n boier Sache alungase repede gândul maternității din rândul puținelor preocupări ale-Agripinei. De vreme ce lui îi reveneau toate grijile vieții lor, tot în seama lui trebuia lăsată şi cea a trecerii lor la nemurire pe calea perpetuării. Lipsa îngrijorării pentru ziua de mâine era trăsătura care-i apropia cel mai mult pe Sache Poenaru şi pe Agripina. Trăiau amândoi ca-ntr-un basm în care ştii că prin oricâte-ncercări ar avea de trecut Făt-Frumos şi Ileana Cosânzeana până la urmă, ei aveau să trăiască-mpreună ani mulți şi fericiți, pân' la adânci bătrâneți. Boier Sache nu se gândea nicio clipă la soarta ce-o aştepta pe Agripina când el avea să se mute din lumea asta-n cea a drepților, iar Agripina nu se gândea nici ea că boier Sache, ca orice ființă, avea, dacă lucrurile respectau o cronologie firească, s-o lase singură şi fără niciun rost pe pământ după felul cum făcuse de petrecanie la toate cu câte-l milostivise Dumnezeu, şi mai având el şi două fiice, moştenitoare de drept. Părinții Agripinei, fără a se adresa

direct fetei lor, dar plini de speranță că nu bătuseră şaua degeaba, aduseseră de câteva ori vorba, când boier Sache nu era de față, despre bărbați care-şi lăsaseră nevestele pe drumuri, din lipsă de prevedere. Ce e drept, nu insistaseră prea mult, convinşi că aşa cum se ținea, boier Sache avea să-i mai țină pe puțin douăzeci de ani tovărăşie fetei lor. Prin urmare şi ei, deopotrivă cu toată lumea, rămăseseră uimiți când, într-o dimineață, boier Sache, care ar fi fost cel mai uimit dintre toți dacă şi-ar mai fi putut da seama, boier Sache murise. Voios că se văzuse-ajuns în primăvara care-l scăpa de claustrarea din odăița de lângă bucătărie, impusă de lipsa de lemne, voios, cu inima uşoară ca după vizita unei mătuşi bătrâne şi neputincioase care, în sfârşit, se hotărăşte s-o ia din loc, făcea-mpreună cu Agripina turul proprietarului când deodată simțise că amețeşte. Se-aşezase pe-un fotoliu-n fața căruia, când aveau oaspeți, întindea o coardă apărătoare, ca la muzee, se-aşezase cu mâinile-ntinse moale pe brațele fotoliului şi cu capul lăsat pe spate, adâncit în spătar. Deschisese gura să-i spună ceva Agripinei dar nu se auzise decât un suspin: «Aa!». Rămăsese nemişcat, cu ochii-nchişi, într-o atitudine de personaj romantic adâncit în meditație asupra nimicniciei lumii acesteia, asupra nestatorniciei sufletului şi-a credințelor omeneşti. Agripina văzuse morți dar nu văzuse pe nimeni murind. Dacă aşa se trecea dintr-o lume în alta, aveai numai de ce să plângi, dar nu să te sperii, mai ales când erai tânăr, tânăr şi sănătos şi moartea era departe! Mai întâi crezuse că boier Sache a ațipit; i se lăsase încet la picioare, neîndrăznind să-l atingă. Ridicându-şi ochii, se simțise neliniştită de paloarea şi de nemişcarea lui. Când îşi dăduse bine seama că a murit, îl mângâiase cu vârful degetelor, îşi culcase capul pe genunchii lui udându-i de lacrimi. Spre ora prânzului, Saveta, singura slugă pe care-o mai aveau, o găsise mai mult moartă decât vie, aşternută la picioarele stăpânului. Fiicele-acestuia nu se sfiiseră să

pomenească vorbe ca «otravă» şi «omor» şi poate-ar fi tras-o pe Agripina şi pe la judecăți dacă nu s-ar fi arătat blândă ca o oaie dusă la tuns şi dacă bărbații lor n-ar fi fost cu ceva mai multă minte şi mai puțin amatori să se dea-n spectacol. Agripina-şi plânsese toate lacrimile în acele ultime ore petrecute lângă trupul lui boier Sache, în trecere de la căldura vieții spre răceala mineralelor. Între oameni a căror duşmănie nu-şi dădea osteneala măcar să se-ascundă sub o față binevoitoare, Agripina stătuse, ca o stană de piatră, de veghe la căpătâiul bărbatului ei, fără o lacrimă şi fără un suspin.

Tot neamul Agripinei îşi vărsa focul pe răposatul boier Sache, mai întâi pentru că el nu le mai putea răspunde, apoi pentru că numai el era vinovat că Agripina rămăsese pe drumuri, dată afară din casa ei de otrăvile de fete-ale răposatului. Dacă Agripina ar fi umblat să-şi câştige drepturile ar fi trebuit să-nceapă un proces lung şi costisitor şi să-şi piardă tinerețea pe la uşile judecătoriilor. Aprecierile asupra lui boier Sache o-ndurerau pe Agripina mai rău chiar decât moartea lui; numai Agripina cunoscuse duioşia şi dragostea fără margini a lui boier Sache pentru ea; lipsa lui de prevedere nu putea şterge şi nici nu putea ştirbi frumusețea unor amintiri atât de gingaşe şi de proaspete-n sufletul tinerei văduve. Agripina stătea mai toată ziua la cimitir lângă mormântul soțului ei. Văzând-o cum se topeşte, boier Şerban nu mai îngăduia nimănui să pomenească despre boier Sache, nici de rău, nici de bine, de față cu ea. Era limpede că lui boier Sache, om verde, care-n viața lui nu ştiuse ce-i boala, nu-i trecuse prin minte să-i asigure la vreme Agripinei o stare cât de modestă, făcându-i parte din lucrurile-acelea scumpe de care se bucurau acum numai fiicele lui. Şi-apoi, îşi mai zicea boier Vălescu, aşa-i fusese scris fetei lui. Dacă nu s-ar fi măritat cu boier Sache poate că nu s-ar fi măritat cu nimeni şi deci lucrurile-ar fi fost la fel sau poate şi mai rău, fiindcă la urma urmei, de la o vârstă e mai bine pentru-o femeie să

fie văduvă decât fată bătrână, căci văduvia e pusă-n seama sorții pe când nemăritatul, de multe ori pe nedrept, e pus în seama unor ciudățenii şi-a unor vini pe care fata bătrână nu le are, mai ales dac-o aşezi lângă semenele ei măritate, care nu sunt nici ele cu toatele tezaure de-nzestrări şi de virtuți. Acum, gândul lui boier Şerban Vălescu era cum să-şi vadă fata mângâiată după moartea bărbatului ei, moarte care-i zdrobise inima tânără şi iubitoare, şi cum să-i găsească un bărbat potrivit cât era tânără şi frumoasă şi mai ales cât imaginația presupusului pretendent putea fi tulburată de misterul făpturii ei blonde şi melancolice, drapată-n negru, dreaptă şi desprinsă de lume ca o zeitate-a durerii. Dându-şi seama însă că graba ar fi stricat lucrurile, nu-i mai ținea Agripinei logosuri în privința inutilității oricărei suferințe, logosuri care se tălmăceau printr-o dură dar tonică maximă ce-i îndemna pe vii să-şi afle rostul în lumea viilor lăsându-i pe morți în plata Domnului Dumnezeu care se milostivise de ei, ci vorbea firesc încercând să risipească atmosfera de capelă mortuară pe care le-o adusese-n casă Agripina cu hainele ei negre, cu vălurile ei din care ei se vedea doar fața albă şi-mpuținată, cu muțenia ei de neclintit. Dacă fiică-sii celei mici îi era scris să-şi piardă mințile şi viața de pe urma unui bărbat care peste zece-cincispreze ani i-ar fi fost o povară, ei n-aveau cum să se-mpotrivească, dar ca să piară cu toții, asta boier Şerban chiar nu mai înțelegea.

La vreo două luni de la moartea lui boier Sache, cu Agripina, pe care toți o socoteau pierdută şi-o plângeau ca pe-o moartă, se petrecuse-un lucru neaşteptat pentru cei care nu cunosc încăpățânata şi nebănuita putere de-mpotrivire-a ființelor tinere-n fața bolilor trupeşti şi-a celor sufleteşti. De unde timp de două luni nu rostise niciodată numele lui boier Sache, considerând sacră orice-amintire legată de el, demnă doar de cămara cea mai de taină a inimii ei cernite, acum Agripina povestea mereu întâmplări trăite de ea şi de soțul ei, neuitând să

pomenească fiecare vorbă a lui, râzând cea dintâi când era ceva de râs. Se ducea-n fiecare zi la cimitir cu brațele-ncărcate de flori, cu tristețe calmă şi-mpăcată, de parcă s-ar fi dus la un bolnav care, fără-ndoială, avea să se facă bine.

— Azi se-mplineau opt ani de la nunta noastră. Mă gândesc ce bine-am fi petrecut. Oare ce dar mi-ar fi făcut Sache... Chiar! Ce dar mi-ar fi făcut?

— Dac-ar mai fi avut ce! îi tăiase mamă-sa bucuria.

Agripina se-ntunecase la față şi, fără să vrea, se uitase la inelarul mâinii drepte pe care opt ani se mişcaseră leneş talazurile acelei pietre-a speranței, care-o legase de boier Sache. Pentru prima oară, după atâta vreme, Agripina dorea să-şi vadă-napoi inelul în deget şi pentru prima oară se gândea cu ură la fiicele ei vitrege şi la bărbații lor. Îi era dor de şalurile persane-n care se-nfăşurase şi se mlădiase de-atâtea ori, de covoarele mătăsoase şi moi pe care se tăvălise ca prin iarbă, de toate lucrurile-acelea alese şi scumpe care-nghițiseră o avere şi care făcuseră parte opt ani din viața ei tânără şi fără niciun gând ascuns. Nu făcuse nimic pentru care Dumnezeu s-o pedepsească despărțind-o de boier Sache şi nimic de-asemeni pentru ca fiicele-acestuia să se poarte cu ea mai rău decât cu-o slugă hoață pe care-ncerci s-o duci cum poți cu zăhărelul fiindcă te are cu ceva la mână. În primele două zile după moartea lui boier Sache, nu se spusese o vorbă din care cineva să-nțeleagă precum că a treia zi Agripina avea să fie dată pe uşă-afară din casa-n care nu intrase cu sila ci cu cinste, iubită şi respectată de stăpânul care-acum, de bună-seamă, s-ar fi răsucit în groapă dacă-ar fi ştiut ce născuse din sângele lui. Să-i ia până şi inelul din deget! Dacă le-ar fi văzut moarte, sfârtecate şi cu oasele făcute zob şi nu i-ar fi fost milă de ele. Până şi inelul din deget! Îi făcuseră marele hatâr să-i lase verigheta şi să-i dea-napoi zestrea ei modestă, mai mult ca să-i arate că-i dau un brânci înapoi spre locul care i se cuvenea, decât din cinste şi din

corectitudine. Ca mulți oameni jigniți, care n-au inima să se răzbune singuri, Agripina-şi imagina tot felul de-ntâmplări care le-ar fi adus pe cele două fiice vitrege la mâna ei. Se-nchipuia dându-le şi ea pe uşă afară, pe care uşă nu ştia, dar dându-le-afară, privindu-le cu un zâmbet plin de tot felul de-nțelesuri, cum îi privise desigur Dantes, ajuns conte de Monte-Cristo, pe toți acei ticăloşi de pe urma cărora putrezise-n temniță douăzeci de ani. Uneori le ținea discursuri moralizatoare şi le vedea plângând, îngenunchind în fața ei şi cerşindu-i iertarea. Alte ori le ierta, zdrobindu-le cu-o mărinimie cu-atât mai umilitoare cu cât ele n-o aşteptau. Cum şi-n ce fel şi de pe urma cui avea s-ajungă ea-n asemenea fericită şi strălucită situație asta povestea nu mai spunea şi de fapt nici nu prea avea-nsemnătate. Când se trezea de-a binelea din asemenea reverii cu caracter vindicativ ori eterat creştinesc, singura soluție, şi de altfel cea mai sigură şi mai puțin obositoare, chiar şi-n închipuire, i se părea aceea de-a lăsa totul la voia Domnului: «Să le dea Dumnezeu după inima lor!».

Depănând aşa sculul amintirilor, ajunse la Dinu Serafiotti, trecu de el, se opri la ochii albaştri ai boierului Ienache Krețulescu, întârzie asupra bărbatului de care se despărțise cu-o jumătate de ceas mai înainte şi-o podidi plânsul de mila ei, de-a altora, de-a vieții şi-a sufletului, de-a-nfrângerilor şi de-a dezamăgirilor hărăzite bieților oameni. Cu sufletul curat al celor care fac totul şi mai ales greşeli din iubire, Agripina se-ntreba dacă soarta ne-o facem noi sau dânsa ne face pe noi. Cu-ntrebarea asta căreia nu era-n stare să-i afle-un răspuns mulțumitor, puse capul pe pernă. A doua zi, o aşteptau prăvălia şi treabă multă ca pe tot omul care trăia din sudoarea frunții.

Peste câteva zile, trecu dis-de-dimineață cu blana de samur pe umeri, prin fața prăvăliei lui Gheorghe. Acesta, care, împreună cu nevastă-sa, tocmai aşeza marfă nouă la ferestrele din față, tresări când o văzu pe Agripina, iar

în ochi îi zâmbi o licărire de recunoştinţă şi de mulţumire când văzu darul lui acoperind umerii frumoşi a căror albeaţă o zărise ca printr-un vis ce sărise peste zidurile somnului şi-ale-nchipuirii pe trezie şi se prefăcuse-ntr-o fărâmă de viaţă aievea.

* * *

«Samurul ăsta pe care-l păstrez ca pe-o relicvă, aşa cum păstrez toate lucrurile mamei, e singurul despre care n-am putut afla nimic nici de la tata, nici de la tuşa Veta. De la mătuşă-mea, Tasia, am înţeles că samurul dezlănţuise-un mare scandal în familie. Să i-l fi dat Dinu Serafiotti n-aş crede», îi spusese, o dată, Coana Mare lui nepotu-său. Daniel.

CAPITOLUL ŞAPTE
Blana de samur

Blana de samur nu putea să treacă neobservată de părinții Agripinei, care, spre toamnă, veneau la oraş, uneori câte-o lună, pentru-aprovizionare cu cele de trebuință-n primăvară, la vie şi la-nsământat, să-şi vadă neamurile, să mai iasă şi ei în lume ca să nu li se uite numele cu totul, ca să se veselească nițel după un an în care nu ştiau altceva decât să pigulească puținul care le mai rămăsese, pe care ba-l pârjolea seceta, ba-l înecau apele, ba-l rodea câte-un vierme că nu mai dădeau înainte nici pic.

— Văd că-ți merge negustoria, îi spuse-ntr-o zi boier Şerban fiică-sii, apucând cu-o mână un capăt al etolei de samur iar cu cealaltă dându-i păru-n răspăr şi-apoi netezindu-l la loc.

— Aşa cum se vede, răspunse Agripina care – după uitătura-ntunecată-a lui taică-său, întunecată şi piezişă căci o dată n-o țintise-n ochi de când se aflau la oraş – ştia că mai curând sau mai târziu aveau să fie vorbe, ori schimb de cuvinte, cum zic cărturăresele, cu privire la starea ei de nesuferit pentru-ntreaga familie.

Aşteptându-şi părinții, Agripina spoise, făcuse curățenie mare, umpluse cămara şi pivnița cu de toate, gătise toată casa cu flori, ca la nuntă, ceea ce părinții se făcuseră că nici n-au băgat de seamă, sărutând-o ceremonios pe frunte, ca din primul moment chiar nemulțumirea lor să nu fie cumva trecută cu vederea.

Scurți la vorbă, ne'nvățați să spună de două ori un lucru pentru-a fi ascultați, potrivindu-se şi-nțelegându-se de minune, neieşind unul din vorba celuilalt, strânşi la mână poate şi fiindcă nu-i dădeau banii afar' din casă dar şi fiindcă aşa le era firea, părinții îi inspiraseră Agripinei totdeauna foarte mult respect dar şi teamă. Cu-aceste sentimente plecase din casa lor la vârsta când abia de se

putea spune că-ncepea să aibă o judecată, şi cu-aceleaşi sentimente se-ntorsese-n casa lor după ce rămăsese văduvă. Nici la vârsta ei de-acum, Agripina n-ar fi ştiut să spună dacă părinții ei erau oameni ideali, dar un lucru ştia: că-n mintea ei părinții ei erau ceea ce se putea numi soți adevărați şi-adevărați părinți. Îi părea nespus de rău că-i mâhnea pe oamenii ăştia cinstiți şi drepți cărora, ce-i drept, şi Dumnezeu le-ajutase să fie şi să rămână aşa, ferindu-i de orice ispită.

Boală lungă moarte sigură. Oricât s-ar fi străduit să ocolească *vorbele* zise şi *schimb de cuvinte,* pe drum de zi, pe drum de seară, oricât ar fi păşit Agripina în vârful picioarelor, oricât de mică, de tăcută şi de puțin văzută s-ar fi făcut ea, *vorbe* tot aveau să fie. Şi decât să tot fie nori, să bată vânt care să ridice praf şi să spargă geamuri, decât să tot ai junghiuri în oase, mai bine să plouă, să fulgere şi chiar să trăsnească dar să se termine o dată.

— Pe cine crezi tu că prosteşti, Agripino, strigă boier Şerban, trăgându-i de pe umeri blana şi uitându-se la ea de parcă voia să-i numere firele. Păi tu, cu dugheană ta cu tot nu faceți cât blana asta. Juri tu pe viața şi pe sănătatea ta c-ai cumpărat tu blana asta?

Agripina tăcea. Socotea că Dumnezeu n-o avusese prea-n nume de bine şi fără să-i fi luat numele-n deşert.

— Ai alunecat pe căi greşite, fată, spuse conul Şerban mai mult cu mâhnire decât cu mânie. Să nu-ți închipui că dacă stăm înmormântați la țară n-auzim de isprăvile tale! Stăm ca să-ți agonisim ceva, ca să-ți dăm să mănânci, ca să trăieşti cinstit nu ca s-ajungi târâtura oraşului, să te-arate lumea cu degetul. Dacă vrei să mai rămâi în casa mea să vii să stai cu noi la țară. Poate s-o găsi vreun creştin al lui Dumnezeu să te ia cu toate câte le-ai făcut.

Conul Şerban făcu semn cu mâna că discuția s-a-ncheiat, şi dădu să plece.

— Tată, zise-Agripina după ce trase aer în piept de

parc-ar fi avut de gând să se-azvârle de-a cufundişul, ştiu că vă sunt datoare şi dumitale şi mamei că m-ați făcut şi că m-ați crescut. Îmi pare din suflet rău că vă mâhnesc, dar nu e vina mea că ăsta mi-a fost norocul.

— Norocul şi-l mai face şi omul.

— Cum?

— Puteai să te măriți de zece ori pân-acum.

— Cum m-am măritat şi prima oară? Cine mă ia, tată? Vreun bătrân, care are nevoie de slugă fără simbrie, să-i pună pahare şi cataplasme, ca după ce-mi mănânc znaga să lase-averea la vreun copil ori la vreun nepot, vreun văduv cu-o casă de copii? Cine? Cine te ia azi cu curu' gol? Îşi muşcă limba de vorba proastă care-i scăpase, dar ştiind că n-avea cum s-o-nghită vorbi mai departe, cu glas şi mai tare, cu şi mai multă repeziciune, că poate luată de şuvoiul altor vorbe, cea necuviincioasă avea să se-amestece printre ele şi să se facă uitată. Făt-Frumos? Nu m-a luat el de prima dată. Acum o să mă ia? Nu vezi cum umblă toată lumea după avere? Pe văduva lui Mavros crezi c-a luat-o feciorul Kretuleascăi fiindcă e frumoasă şi deşteaptă? Putea să fie de zece ori mai frumoasă şi mai deşteaptă şi cu treizeci de ani mai tânără decât e că n-o lua dacă n-avea teşchereaua plină!

Respiră lung şi se gândi să mai dea măcar o pildă de-asemenea căsătorie nepotrivită, ca să nu bată la ochi interesul pe care i-l trezise perechea mai-sus-pomenită.

— Şi pe fata lui Mamulea, lipscanul ăl mai bogat, gheboasă şi c-un picior mai scurt, de frumoasă şi din dragoste o fi luat-o băiatul lui Xenakis, nu? Vrei să mă iei la țară ca să mă dai după Nicu Gingulescu, nu-i aşa? Că tot i-a murit lui nevasta şi n-are cine-i creşte copiii!

— Vreau să te iau la țară ca să nu te mai faci de râs cum te-ai făcut cu secătura aia de grec – gineri-tău, de! — şi cum te-oi mai fi făcut şi cu alții, se răsti conul Şerban, furios pe fiică-sa mai mult pentru dreptatea din spusele ei decât pentru că nu-i da ascultare.

— Tată, tot omul greşeşte. Aş fi vrut şi eu să fiu

măritată ca surorile mele, cu oameni de vârsta potrivită, să fac casă cum trebuie, să am copii. Dacă s-o ivi un om potrivit şi spre care m-o trage inima nu zic că nu m-oi mărita, altfel, rău îmi pare, dar nu.

— Cât îmi mănânci pâinea să nu crâcneşti în fața mea.

— Tată, prăvălia o țin ca să câştig o bucată de pâine, şi-o câştig.

— Fi-ți-ar prăvălia-a dracului! Fată de neam amestecată cu toți pastramagiii. Ne-ai făcut de râs.

— Banii n-au miros şi dac-aşa sunt timpurile... Dacă cineva râde că muncesc cinstit pentru un ban n-are decât. Lumea de-acolo mă respectă.

— Văd, văd. Îți dă şi blănuri. Te respectă. Te respectă, n-am ce zice, de femeie cinstită ce eşti!

— Şi dacă n-aş fi? împinse Agripina nițel cam departe gluma.

— Dacă n-ai fi, dacă n-ai fi, dumnezeii tăi de putoare că te-am făcut şi te-am crescut...

Boier Şerban Vălescu se năpusti cu pumnii asupra Agripinei, care îşi apăra fața cu mâinile, fără să scoată o şoaptă.

— Las-o, Şerbane, las-o, interveni coana Stanca, nevastă-sa, pe care tot o durea inima de fie-sa asta a mică, păcătoasă aşa cum ajunsese.

Conul Şerban o-ndepărtă pe nevastă-sa cu-o mână şi n-o slăbi pe Agripina până nu se simți răcorit. Era prima dată-n viață când îşi ieşise din fire-n asemenea hal.

— Să pleci din casa mea! Strânge-ți lucrurile şi pleacă. Acum.

Ascultătoare de data asta, cu sângele dus din obraz, cu mâinile şi cu coatele zdrobite de pumnii lui taică-său, Agripina se târî până-ntr-un ungher al casei de unde-şi trase lada cu cercuri de alamă, bătută-n ținte, care marcase fiecare eveniment important din viața ei. Îşi adună cât putu mai repede lucrurile pe care şi le-agonisise ea singură, le-aşeză cu grijă, să nu se mototolească, îşi luă dintr-un saltar o pungă-n care-şi

ținea banii, trase lada în sala de la ieşire şi porni dup-o trăsură. Văzuse mai zilele trecute două bilete de-nchiriat pe lângă Sfântul Gheorghe.

— Unde mergem, cuconiță? zise birjarul opintindu-se să lege lada-n chingi.

— Trecem mai întâi pe la Sfântul Gheorghe, şi-om vedea, poate că rămânem acolo.

— Şi dacă nu rămânem acolo, unde ne ducem?

— Nu ştiu, unde-om vedea bilet de-nchiriat.

— Îhî! auzi mata, cuconiță, nu te supăra, eu sunt om semplu, nu te supăra, te-a gonit bărbatul sau îl laşi matale?

— Dar de ce?

— Păi am văzut că nu te-a petrecut nimenea şi că n-ai încuiat în urma dumitale.

— A!

— Îhî! Dii, dii, bălane! Auzi, cuconiță, să nu-ți fie cu supărare, că eu sunt om semplu. După câte-nțeleg eu matale n-ai vorbă făcută pentru casă. Aşa e?

— Aşa e.

— Ascultă, dumneata eşti cucoană, eu sunt om semplu, da-ți dau şi eu un sfat ca prostul. Nu te duce cu lucrurile-n poarta omului că omul e-al dracu' şi când te vede la nevoie cere şi pe mă-sa şi pe tac-su.

— Şi cum să fac?

— Bani ai?

— Am.

— Mergi dumneata-n seara asta la 'otel. Mâine e duminecă. Pe la zece-aşa, te duci mata, tot cu birjă, ca să vadă ăia care-or fi că nu eşti o prăpădită, fo fitecine. Pui pe dumneata ce ai mai bun şi fo aurărie ceva – dacă ai, *bun* înțeles – pui broboada asta, sau cum îi zice, în spinare, că e frumoasă, şi ca omul care n-are nicio grabă, umbli după casă. Acu', să zicem c-ai găsit casă şi că-ți place, că-ți place de-ai fi-n stare s-o cumperi. Buun. Nu te-arăți că-ți place, ba mai mult, *trebui'*, m-auzi, *trebui'* să-i găseşti cusururi ca pân' la urmă, când bateți palma,

să li se pară c-au apucat pe Dumnezeu de-un picior. Dai arvuna, faceți hârtia, beți aldămaşul, te duci iar la ’otel sau unde vrei dumneata, şi-a doua zi-ți cumperi de-ale casei, pat, scaune, masă, ce-i trebuie omului în gospodărie şi când te muți, te muți cu totul, nu cu un cufăraş acolo. Cuconiță, ascultă ce-ți spun eu, omul trebuie să ştie să dea cu praf în ochi, să dea el ca să nu-i dea altul.

— Ai şi dumneata dreptate.

— Cucoană, nu-ți fie cu supărare, ai fo avere ceva, din ce trăieşti?

— Sunt modistă. Am o prăvălie-n lipscănie, cu pălării, cu găteli de mireasă, cu de-alde-astea.

— Aha. Nu prea sameni a negustoreasă, dar dacă zici dumneata…

— Dar a ce semăn? îl întrebă Agripina cu mult interes.

— A boieroaică scăpătată. Nu te supăra, da’ sameni a fi ajuns din cal măgar. Când n-are omul noroc n-are… zise el, fără s-aştepte vreo confirmare. Prost să fii noroc să ai. Câte urâte nu se lăfăiesc ca păşoaicele-n mătăsuri, în velințe şi trândăvesc ca ploşnița, ba încă şi-aia umblă să găsească ce să sugă, nici capul nu le doare, m-auzi, nici capul nu le doare, şi dumneata, nu-ți fie cu supărare, c-ai putea să-mi fii copil, c-am trei fete măritate, la casa lor, la rostul lor, cu copii, una e bălană ca dumneata, auzi, alea se lăfăiesc şi dumneata umbli cu cufărul. Când n-are omul noroc n-are. Mă uit la văru-meu, Tăsică, popă la Leordeni, băiat de popă, că să ştii că eu sunt om de neam, auzi, mă uit la Tăsică, el o mândrețe şi-un glas de stinge lumânările-n biserică, şi-o preuteasă, urâtă, urâââtă, şi proastă! Dacă! Şi lui Tăsică i se pare soarele de pe cer!

Ca să-nveți câte ceva dintr-un cod mai folositor decât cel din care-aflai cum să ții cuțitul, furculița, cui să-ntinzi mâna mai întâi, când să-ți scoți şi când nu mănuşa etc. etc, cu alte cuvinte ca să-nveți câte ceva din codul teoretizat de Panait al lui Petcu-al Chioarei, din mahalaua

Delei, în urma îndelungilor observații asupra muşteriilor de tot neamul şi de toată teapa, purtați de birja lui timp de treizeci de ani, merita să urmăreşti evoluția genealogică a familiei acestuia, începând cu un strămoş pierdut în negura vremilor, Tache Pitic al lui Frăsinel, geambaş de cai, trunchi sănătos şi solid, cu mlădițe la fel de vânjoase peste veac.

După ce-o văzu pe cuconiță-n camera de hotel pe care-o inspectă cu de-amănuntul, trântindu-se de două ori pe pat ca să ştie dacă n-avea arcuri slăbite, sărind de două ori în sus ca o minge, Panait se declară mulțumit, nu vru să-i ia niciun ban, că a doua zi tot el avea s-o poarte prin târg fiindcă el n-avea linişte până n-o vedea aşezată-ntr-o casă ca oamenii, îi sărută mâna şi dădu să iasă când deodată-şi duse mâna la cap şi se-ntoarse brusc în loc.

— Doamne! era să plec şi să nu-ți spui taman asta. Auzi, cuconiță, să cauți să nu stai niciodată printre vecinii de prăvălie, cât mai departe, cât mai bine. Să nu ştie nimeni ce e-n casa dumitale. Slujba-i slujbă, casa-i casă. Să-ntrebi de vecini, auzi. Da' las' că sunt eu cu matale, nu te las eu să... Şi-acu', săru' mâna, şi s-auzim de bine.

Elevă capabilă şi fidelă a-nvățăturii lui Panait al lui Petcu-al Chioarei, însoțită de-acesta, care n-o lăsa un pas singură, după ce, răbdător, văzu vreo cinsprezece case, din pod până-n pivniță, după ce află povestea la peste cinzeci de neamuri de vecini ai caselor cu pricina, având grijă la-ndemnurile neobosite-ale lui Panait să-şi scoată cât mai mult la vedere ceasul de aur cu lanțul lui gros, despre care Panait zisese, cântărindu-le-n mână, «lucruri frumoase, dar dac-atârnau mai mult nu strica», în sfârşit cu-ncuviințarea lui Panait, se-nțelege, la prețul peste care Panait n-o lăsase să dea nicio băncuță, Agripina închirie o casă cu trei odăi, într-o ulicioară care cotea din Ulița mare a Moşilor, aproape de Sfântul Gheorghe. Luni, dis-de-dimineață, Panait o purtă din prăvălie-n prăvălie, până-şi adună toate câte-i trebuiau de casă nouă şi nu

plecă decât după ce-o văzu cu lucrurile descărcate şi puse la locul lor că acum zile să-i fi dat Dumnezeu cucoanei că de altceva nu mai avea nevoie. Băură amândoi o sticlă de vin franţuzesc, scoasă din cufărul cucoanei, pe care Panait nu se mai sătura mirosindu-l, «nemţii tot nemţi, unde-ar fi ei», mâncară nişte răcituri şi nişte cofeturi şi mulţumiţi amândoi de isprava pe care-o făcuseră, cucoana răsplătindu-i cât crezuse, iar el dându-i ceva-napoi că era prea mult, îşi luară prieteneşte rămas-bun.

Ajungând în prag, Panait îşi duse mâna la cap, străfulgerat din nou de-un gând care trebuia neapărat comunicat celei interesate.

— Auzi, cuconiţă, dumneata n-ai să faci niciodată avere, ascultă ce-ţi spun eu, doar aşa să-ţi pice de undeva. Nu ştii să jupoi, nu ştii să ţii de ban, ce mai, şi Panait dădu din mână a pagubă.

Liniştit că spusese ce-avea de spus plecă de-a binelea, vorbind singur prin curte. «Numai de i-ar ajuta Dumnezeu, săraca. Asta şi curvă de s-o face o să fie păguboasă».

După o zi de-alergătură, obosită moartă, Agripina se cuibări-ntr-o berjeră tapisată-n vişiniu cu irizări sidefii, îşi săltă picioarele pe-o măsuţă, îşi scoase din sacul de mână carneţelul de care nu se despărţea niciodată, luă creionul mic de aur, cu capătul ca o măciulie de mac, bătută-n peruzele albastru-verzui, «capul Bunei-Speranţe», cum îi zicea-n glumă boier Sache Poenaru, şi, cu scrisul ei mărunt şi ordonat de om care parcă nu făcuse altceva-n viaţă decât să mânuiască cifre, scrise fiecare para pe care-o cheltuise. «Să nu mă-ntind mai mult decât mi-e aşternutul». Îi mai rămăseseră două-trei şchioape. Trebuia să mai tragă o vreme din greu la prăvălie ca să nu rămână cu totul descoperită. La mijlocul carnetului, era o foaie-ndoită, în susul căreia, cu litere mărunte, ronde, scria *Desiderata,* cuvânt învăţat de la răposatul bărbatu-său, în viaţa căruia acest cuvânt

avusese greutate mai mare peste toate celelalte. Sub rândul care consemna ultimul dintre dezideratele ei, «colier cu diamante şi mărgăritare», Agripina scrise: «două rânduri de pat», şi mai jos, «ceva argintărie», iar într-o paranteză, alăturată, mai apăsat («dacă se poate»). Dorințele erau ierarhizate-n ordinea posibilității, a necesității şi-a plăcerii, acestea din urmă fiind cele mai multe şi-nsemnate cu litera cea mai exuberantă, mai înaltă şi mai aerisită, deosebindu-se de celelalte ca o prințesă de-o biată cenuşăreasă.

A doua zi, cu noaptea-n cap, se duse la prăvălie şi se-apucă să lucreze de zor. Nu-i dădea mâna să rămână-n urmă tocmai acum când îi lipseau atâtea, şi mai mult ca orice banii, şi când n-avea niciun interes să-şi nemulțumească negustoresele, clientele ei învățate cu modista lor «de mergea ca ceasul». În două săptămâni avea de terminat găteli pentru două nunți, amândouă-n lipscănime. Trebuia să nu semene o frunză de la o gäteală cu ceva de la cealaltă, că cele două rânduri de soacre ținuseră să-i spună că nu-i mai călcau prin prăvălie dacă le făcea «un aşa ceva», că nu se uitau la bani, ceea ce nu le-mpiedicase să se tocmească pentru fiece para. Agripina învățase, de când trăia în noua lume, că muşteriul nu simțea nicio plăcere să cumpere fără să se tocmească. Învățase să spună şi vorbele-acelea de care-i era grozav de silă: «Hai, fie, pentru dumneata»; tot atât de silă pe cât, în viața ei în lumea bună, îi era să spună: «Mi-a părut bine, încântată de cunoştință», chiar dacă omul ți-e drag ca sarea-n ochi – vorbe disprețuite-n egală măsură şi de boier Sache Poenaru, care o-nvățase însă că trebuiau spuse «pentru a nu contraveni bunelor uzanțe», ceea ce-n lipscănime – «unde mi-am mutat fieful», zâmbi Agripina cu ironie la adresa noii ei societăți şi la adresa ei însăşi – s-ar fi tălmăcit prin «a nu te pune-n proptă cu lumea». Ca toată lumea, nici negustoresele nu erau toate de-un fel. Unele, venite de la țară, orăşenite primele-n neamul lor, care până nu de mult dăduseră săru' mâna preotesei,

doamnei lu' domnu-nvățător, dac-aşa ceva o fi fost prin satul lor, boierului şi cucoanei lui, îndurând cu greu pantofii, chinuitori pentru nişte labe sănătoase şi late-nvățate să calce pe pământ de-a dreptul, suferind patimile iadului şi năduşind de moarte-n corset, pe care cum se vedeau acasă-l azvârleau cu voluptate, luându-le cu-amețeală şi cu dureri de cap când schimbau barizul cu pălăria, acestea chiar dacă se-ajunseseră femei cu stare, cu mult mai multă decât Agripina, modista, nu uitau că dânsa era cucoană şi că dacă soarta ar fi cotit nițel, ar fi trebuit să-i spună săru' mâna, drept care păstrau față de proaspăta lor tovarăşă de breaslă ceva din sfiala fetelor de țară față de boieri, acceptând totdeauna ce le propunea modista – lucruri care de altfel se dovedeau a fi apropiate de cele pe care le purta ea însăşi, deci, pentru-o minte oricât de simplă, cele pe care le socotea ea mai frumoase. Altele, negustorese din neam în neam, orăşence, învățate cu banul şi cu puterea lui, cântărind şi prețuind totul în bani, de la ocaua de mălai la om, disprețuind pe oricine nu-i avea şi cu-atât mai mult pe cine-i avusese şi nu fusese-n stare să-i păstreze, intrau cu ifos în prăvălia Agripinei, umplând-o cu persoana lor pe care-abia o-ncăpea corsetul, cu pieptul lor voluminos pe care se-ncurcau lanțurile ceasurilor, broşele, cu mâinile lor ca nişte caltaboşi precurmați de brățări şi de inele încălecate unele peste altele. Pentru ele nimic nu era destul de bun, destul de frumos şi «n-avea destul». Agripina renunțase să mai lupte să le facă pălării şi nu cuiburi de coțofene, în care erau adunate pene, frunze, fructe, flori şi unde numai ştiuleții de porumb lipseau fiindcă nu mai aveau loc. Pălăria trebuia să exprime starea prosperă a purtătoarei. La-nceput, pe Agripina o apuca jalea de câte ori vedea ieşind din mâna ei asemenea orori; cu timpul se-nvățase şi-şi scotea pârleala, făcând lucruri frumoase cui nu voia neapărat să umble cu cornul abundenței în cap. De mult nu mai dădea sfaturi cui nu i le cerea. Niciodată nu li se părea

negustoreselor că făceau destule mofturi şi că cereau destule modificări modistei, măruntă prăvăliaşă care n-avea decât să se roage lui Dumnezeu de sănătatea lor, că de pe urma lor trăia. Agripina se făcea că nu pricepe tonul înțepat, dorința lor de-a sâcâi, numai ca să-i arate că sunt mai ceva ca ea, o proastă care nici de pe bătrân nici de pe tânăr nu fusese-n stare să tragă nimic, o biată muiere fără căpătâi. O sărăcie, o sărăcie de boieroaică, lucru care le făcea şi mai nemiloase. La-nceput, după ce se ținea tare-n fața lelițelor, când le vedea urnite din prăvălie, Agripina îi trăgea un ropot de plâns. Acum se-nvățase cu grosolăniile astea, efect al bună-stării materiale care pe plan moral se traducea, la anumite categorii – la mai multe decât îşi închipuia Agripina – prin dorință şi prin strădanie neobosită de-a umili pe cel mai sărac decât sine.

Şi bărbatul bogat care-ar fi luat-o n-ar fi lăsat să-i scape niciun prilej s-o umilească. Cu alte cuvinte ce mi-era dracul ce mi-era tat'su! Sache, Sache se purtase ca un boier, dar treizeci şi unu de ani între-un bărbat şi-o femeie trebuiau plătiți într-un fel. Că nu-i lăsase o lețcaie asta era altceva, n-avea omul cum să-şi prevadă sfârşitul. Şi dacă şi l-ar fi prevăzut? «Ce să mai dezgrop morții, ce-a fost a fost, Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească!».

Părinții erau supărați.

Luă un plic şi hârtie dintr-un saltar, şi cu un scris tremurat, îşi ceru iertare şi le dădu adresa locuinței noi, poftindu-i, în speranța că n-aveau s-o mâhnească şi să nu-i calce pragul casei. Cu un băiat de la florărie, le trimise plicul şi-un buchet mare de trandafiri roşii.

Tată-său n-avea s-o ierte decât dacă se mărita. Mamă-sa, făcând şi ea pe supărata, cum se cuvenea unei neveste ascultătoare, avea să-i dea câte-un semn de viață, materializat în câte ceva de-ale mâncării, de Crăciun, de Paşti, şi de alte zile-nsemnate. Surorile-aveau s-o vadă la prăvălie, sau când le lipseau bărbații de-acasă, pentru a nu-şi aprinde paie-n cap de dragul oii râioase-a familiei.

«Dumnezeu să le dea bine la toţi, iar mie să-mi dea sănătate să mănânc pâinea mea!».

Adâncită-n astfel de gânduri, care-o ajutau să nu bage de seamă cum îi trecea timpul împungând la nişte flori de lămâiţă, Agripina nu observă că intrase cineva-n prăvălie.

— Bună dimineaţa, îi sună-n urechi un glas cunoscut, în timp ce un deget îi ciocănea discret în tejghea. E voie?

Agripina sări în sus şi se-nţepă adânc la un deget pe care şi-l duse repede la gură, gest intrat în obişnuinţa modistelor şi-a croitoreselor, care, înainte de orice, îşi păzeau marfa.

— N-am vrut să semăn atâta panică, îi spuse Dinu Serafiotti, zâmbindu-i calm.

Proaspăt bărbierit, mirosind a loţiuni fine, cu talia bine cambrată-n redengota cafenie cu dungi albe subţiri, bine făcut şi sigur de el, cu mâna stângă răzimată nonşalant pe măciulia de chihlimbar montat într-o dantelărie de aur a unui baston de acajú, unul dintr-acele obiecte colecţionate de răposatul socru-său, Dinu Serafiotti se uita drept în ochii Agripinei, zâmbind cu-ngăduitoare ironie.

Agripina care-şi desfăcuse câţiva nasturi de la rochie, de dimineaţă când se-apucase de lucru, acum şi-i încheia grăbit.

— Nu-i încheia cu-atât sârg. N-am venit să te siluesc. Ştii că nu-mi stă-n fire. Am venit să văd ce mai faci. Ai putea să mă pofteşti să şed.

Agripina se-aşeză ostentativ, fără să-l poftească.

— M-aşez şi fără să mă pofteşti. Ce-atâta ceremonie între vechi prieteni? Dar, fie vorba-ntre noi, ai putea să fii niţel mai politicoasă cu mine. Ai auzit de-un proverb arab care zice să nu scuipi într-o fântână că poate-ajungi să bei din ea?

În timp ce-i ţinea acest scurt discurs despre politeţe şi despre vorbe-nţelepte, atenţie distributivă, Dinu-i făcea un inventar amănunţit al lucrurilor din prăvălie, oprindu-şi privirea asupra blănii de samur.

— *Tiens, tiens,* vinzi şi blănuri *ou c'est pour la decoration?*{21}

— E blana mea, catadicsi Agripina să răspundă-ntrebării căreia-i pricepu tâlcul, în ciuda tonului ei inocent.

— Văd că-ți merge negustoria, nu se lăsă mai prejos Dinu.

Vorbele astea auzite aidoma, nu de mult, o indispuseră şi-o enervară.

— Mai sunt şi bărbați care când iubesc – sau se fac sau li se pare că iubesc – deschid punga şi dau.

Ar fi vrut să fie cât mai brutală şi chiar vulgară cu Dinu, a cărui prezență-n prăvălia ei i se părea o intolerabilă obrăznicie.

— Şi sunt răsplătiți, bine-nțeles, spuse Dinu care nu era omul să se dea bătut oricât s-ar fi văzut de-ncolțit.

— Da, zise Agripina, ridicând o clipă ochii din florile ei de lămâiță şi-mplântând o privire tăioasă-n ochii negri ai lui Dinu Serafiotti pe care-l făcu să tresară.

— Şi cine e fericitul, fericitul meu succesor, sau poate că nu succesor direct dar succesor oricum, o-ntrebă el cu o voce insinuantă şi dintr-o dată moale şi persuasivă, îm?

Dinu, deloc original sub acest raport, îşi închipuia că e dreptul lui să ştie toate dedesubturile unei vieți a cărei intimitate o-mpărțise o vreme.

Nu se lăsă descurajat de tăcerea Agripinei.

— Să-ncerc să ghicesc?

— Văru-meu Ienache? Cavalerul servant care te-a condus acasă-n noaptea-aceea, ştii tu, şi ți-a oblojit rănile? Vezi că ştiu tot? îi spuse Dinu pe tonul confidențial şi pişicher al cuiva care vrea să-şi găsească asociat pentru o farsă.

Agripina se schimbă la față. Dinu-şi închipui că nimerise la țintă.

— Ai tu ce ai cu bărbații-nsurați. Ce noroc pe el, acum când ai plecat de sub acoperişul părintesc…

Agripina deschise gura să-l întrebe de unde-o mai ştia

şi pe-asta.

— Am aflat, îi preveni Dinu întrebarea. Târgu-ăsta nu-i Parisul, şi încă şi-acolo…

— Dinule, ce vrei de la mine?

— Ce-am vrut totdeauna.

Se-aplecă şi-i şopti Agripinei ceva la ureche.

Indignată, Agripina sări de pe scaun şi-apucă un calapod de pălării, care s-ar fi oprit în capul lui Dinu dacă acesta, rapid în mişcări şi plin de prezenţă de spirit, nu s-ar fi tras cu doi paşi înapoi.

— Să piei din faţa ochilor mei, scârbă, spurcăciune ce eşti!

Stătea cu calapodul în mână, bizară zeiţă-a răzbunării, cu zulufii zburliţi, cu sprâncenele-ncruntate, bătând la faţă-n albastru de furie, într-o atitudine care, fără să fie de-un mare tragism, nu părea deloc jucată şi nici ridicolă.

— Te sperie-atât de mult vorbele care tălmăcesc fapte pe care le-ai *făptuit* şi pe care le *făptuieşti?* o-ntrebă Dinu fără urmă din zâmbetul ironic şi-amuzat de care nu se despărţea aproape nici în somn, pe-un ton de somaţie, însuşit din practicile judiciare la care participa zilnic şi care se lipiseră de pielea acelui Dinu Serafiotti, personaj foarte răspândit şi cu-atât mai demn de studiat. De ce eşti făţarnică? adăugă peste câteva clipe, cântărind-o pe Agripina, cu ochi micşoraţi, plini de răceală. Nu te purta ca o biată negustoreasă de mahala.

— Mi-e scârbă de tine, Dinu Serafiotti, mi-e scârbă, m-auzi? Şi de câte ori mi-aduc aminte de noi doi, mi-e scârbă de mine. Aş da jumătate din viaţă să mă spăl de-amintirea asta.

Se uită la Dinu fără să-l vadă şi vorbea aproape şoptit, mai mult pentru ea însăşi, descărcându-se de povara unor gânduri care de mult o sâcâiau.

— N-aş fi crezut niciodată c-ai să mă urăşti atât de mult, zise Dinu tot şoptit.

— Nu te urăsc, îi spuse Agripina, privindu-l aproape blând. Când urăşti pe cineva te bucuri de răul lui ori îi

doreşti răul. Eu nu-ți doresc niciun rău. Ura e altceva. Scârba e murdară şi bolnăvicioasă.

Îl privi iară blând, aproape cerându-i ajutor, ajutorul de-a-nțelege ce se petrecea cu ea.

— Nu ştiu dacă te mai iubesc. Dragostea e sănătoasă ca şi ura. Mi se pare că ce mă leagă de tine e mai degrabă o otravă, care seamănă cu băutura, cu jocul de cărți, cu patimile, cu ceea ce-l înjoseşte pe om. Mă trage ața mereu spre tine. În viața mea n-am dat un ban unei femei. Ție sunt hotărât să-ți dau, ştiind că de-aici înainte am să te-mpart cu cel cu blana de colo, cu altul sau cu mai mulți. Ştiu că ți-am stricat inima, dar şi tu mi-ai stricat-o pe-a mea.

— Dinule, cu oricine, dar cu tine nu. Dacă ți-ai lăsa nevastă, copii, dacă m-ai scoate de la cuplăraie şi nu-mi mai trebuieşti. Nu e ambiție, *nu mai pot.*

— Mai gândeşte-te…

Agripina-i făcu semn să tacă.

— Mai gândeşte-te, repetă Dinu, cu toată interdicția Agripinei, şi-acum te las.

Peste ultima replică a lui Dinu se suprapuseseră două voci care anunțau sosirea a două personaje bine cunoscute lui.

— Bună ziua, doamnă Poenaru, sună vocea armonioasă, de contralto, a Melinei Mavros.

— Sărut mâinile, doamnă, îi ținu isonul, ca o vioară a doua, vocea lui Ienache, moale şi destul de ştearsă.

— Bine-ați venit, răspunse pierit vocea Agripinei care se simțea ruşinată de prezența lui Dinu Serafiotti mai rău decât dacă noii clienți ar fi găsit-o-n pielea goală.

«Dracu' v-a adus», îşi manifestă Dinu în gând bucuria de a-i vedea pe soții Krețulescu.

Nici pentru Ienache întâlnirea asta nu-nsemna o bucurie prea mare. Mai întâi fu surprins să-l vadă pe Dinu în preajma Agripinei după-ntâmplarea care pentru orice femeie cu un dram de ambiție ar fi ajuns şi răs-ajuns s-o facă să rupă cu un bărbat care nu se purtase

elegant cu ea, «ca să folosesc un eufemism. Împăcare-ntre ei nu mai părea cu putinţă, afară doar dacă nu l-o mai fi iubind sau dacă amândoi...». Oricum, Ienache n-avea de ce să se bucure. Faptul că Sică Dinculescu îi răsărise-n cale la câteva clipe după ce se despărţise de Agripina, în noaptea-aceea, nu-i făcuse plăcere, nici atunci, iar acum şi mai puţin. Dacă Sică Dinculescu, clănţău, farfară şi-al dracului de n-avea pereche, văzuse ceva, nu-ncăpea-ndoială că umpluse toată avocăţimea cu «nemaipomenita-ntâmplare», înflorind-o şi interpretând-o, şi nu era să-l facă uitat tocmai pe Dinu Serafiotti, fostul beneficiar.

Agripina se afera oferind locuri nou-veniţilor, zâmbindu-i Melinei, fără niciun motiv şi fără niciun cuvânt, evitând cu grijă privirea lui Ienache, dezamăgită de-ntâlnirea aceasta pe care-o dorise-atâta şi care nu semăna deloc cu cea din închipuirea ei.

Ienache, la fel de dezamăgit de-a o vedea pe eroina gândurilor lui în «societate», şi încă-n ce societate, o-nvălui-ntr-o privire plină de regret, ocolindu-i ochii.

Văzând că n-are pe unde s-o cârmească, Dinu sărută mâna Melinei şi strânse mâna lui Ienache zâmbindu-i cu-nţeles – «va să zică Sică Dinculescu şi-a făcut datoria», deduse Ienache din acest zâmbet – şi mutându-şi cu *à propos* privirea la blana de samur care lucea-mbietor pe-un spătar de scaun.

Privirea mirată şi-ntristată a lui Ienache, la vederea obiectului semnalat de Dinu, îl făcu pe cel din urmă să priceapă că autorul cadoului nu era Ienache.

«Eşti cam costisitoare, cucoană frumoasă», îşi spuse cu destul parápon Ienache, adăugând apoi cu tandreţe «cucoana *mea* frumoasă», într-unul din acele elanuri de generozitate care-l vizitau tot mai des în gândurile lui pentru Agripina şi care de data asta-l făcea să ierte suspecta provenienţă a blănii aceleia.

Ca să risipească, pe cât era cu putinţă, atmosfera de stânjeneală creată de sosirea ei şi-a lui Ienache în prăvălia doamnei Poenaru, într-un moment cât se putea

de nepotrivit, judecând după chipul crispat al Agripinei şi după cel al lui Dinu Serafiotti, care desigur şi-nchipuiau că povestea lor vânturată-n tot oraşul ajunsese şi la auzul Melinei, nemaiţinând seamă de jena pe care consortul ei nu reuşea să şi-o ascundă, aceasta îi spuse lui Dinu *«bonjour,* domnule Serafiotti», fără pic de mirare, ca şi când cel mai firesc loc unde-ar fi putut să-l întâlnească pe Dinu era cel de-acum şi, fără tranziţie, i se-adresă Agripinei.

— S-a dus vestea-n oraş de pălăriile şi de parúrile făcute de tânăra doamnă Poenaru. I-am spus lui Ienache «hai să-i facem şi noi o vizită doamnei Poenaru şi să-mi mai înnoiesc şi eu pălăriile…».

— Sunt foarte măgulită că o doamnă atât de elegantă ca dumneavoastră binevoieşte să onoreze dugheana mea. Mă străduiesc să fac lucruri frumoase, dar nu toată lumea ştie să le preţuiască. Dar pentru dumneavoastră care vă-mbrăcaţi şi vă coafaţi la Paris, ştiu eu dac-am să fiu la-nălţime?

— Ai să fii, n-am nicio grijă, zise Melina pe-un ton mult mai apropiat, punând o mână pe braţul Agripinei şi uitându-se-n ochii ei albaştri şi catifelaţi «ca petalele de pansea», se gândi Melina.

— Doamnă Kreţulescu, mi-aduc aminte, când v-am văzut prima oară. Eram fetiţă. Aţi venit cu kir Costi pentru nişte grâne la tata. Nouă, copiilor, mama nu ne-a dat voie să stăm la masă cu dumneavoastră şi v-am privit doar printre ulucile gardului. Mi s-a părut şi mi se pare şi azi, când mi-aduc aminte, că n-am văzut şi că n-am să văd niciodată o femeie mai frumoasă ca dumneavoastră…

— *Dans le temps,* adăugă Melina, sau cum s-ar spune-n limba ţării «fost-ai, lele, cât ai fost…».

— Mi-aduc aminte, continuă Agripina, nevrând să protesteze mincinos faţă de lamentarea Melinei asupra urmelor timpului, care, deşi blajine cu ea, nu puteau fi trecute complet sub tăcere – mi-aduc aminte că eraţi îmbrăcată-ntr-o rochie *lavande,* cu degradeuri de culoare

spre gât şi spre poale, cu mâneci *cloche* bordate cu dantelă aurie, cu-aceeaşi dantelă din care-aveați şi pălăria cu boruri mari, mari de tot, de sub care abia vi se vedea fața. Purtați două şiruri de mărgăritare cu-o cruce de diamante la mijloc, şi cercei pandanți, cu două diamante mari, tăiate *en poire*.

— Ce memorie extraordinară! Câți ani or fi de-atunci?

— Douăzeci!

— Şi după douăzeci de ani îți poți aduce-aminte asemenea lucruri? Mi se pare foarte ciudat, eu nu țin minte nimic, n-am pic de memorie!

— Nici eu nu-mi aduc aminte orice, mi-aduc aminte lucrurile pe care-mi place să mi le-amintesc. Poate-o să râdeți de mine dar, ştiți, când eram copil, în fiecare seară, înainte de culcare mi-nchipuiam că sunt mare şi mă vedeam îmbrăcată-n toaleta dumneavoastră de-atunci şi-mpodobită cu giuvaierurile-acelea. Cât am fost măritată cu Sache, răposatul meu soț, aveam, adică purtam, se corectă Agripina, purtam şi eu giuvaiericale şi-ncepusem să le uit pe-acelea ale dumneavoastră, dar pe urmă, după moartea lui Sache, am început iar să mă văd, seara, înainte de culcare, ca-n copilărie. Când ați plecat de la noi, mi-aduc aminte că mama, când s-a dezbrăcat, s-a uitat lung în oglindă la rochia ei, toată numai tighele, cerculețe, volănaşe, danteluțe şi-a zis: «Pe lângă-a *ei* e-o zdreanță». Câteva zile a fost întunecată ca pământul. Tata, care ghicise din ce i se trăgea, i-a spus într-o zi: «Nu te mai gândi la» – nu vă supărați, doamnă Krețulescu – «nu te mai gândi la rochia grecoaicei; la banii lor!... Noi să fim sănătoşi şi s-avem parte de ce-i al nostru!... Cine-i ştie şi pe ei dac-or fi mulțumiți...». Nu ştiu de ce v-am spus toate astea, zău, iertați-mă, zău, m-am purtat ca o proastă.

— Cât ai fost măritată cu boier Sache Poenaru, duduie Agripina, ai trăit într-un palat, între scumpeturi ca la-mpărați, spune-mi, dar spune-mi drept, ai fost fericită? o-ntrebă Melina cu vocea nițel alterată de curiozitate.

— Mi se părea că visez, răspunse Agripina cu un zâmbet duios. Sache era un om alături de care parcă nu trăiai, parcă pluteai în vis. N-am ce vină să-i aduc. Eram mulțumită fiindcă era bun cu mine ca un părinte. Mă mâhneau... mă mâhneau fetele lui care m-au urât de totdeauna, dar el avea grijă să ne vedem rar cu ele, cât mai rar, doar când nu se putea să nu ne vedem. Şi mă mâhnea din când în când gândul că fiind atât de... mare față de mine avea să mă lase singură, cum m-a şi lăsat. La lucrurile-acelea mă uitam, le priveam, îmi plăceau dar nu mă-ncălzeau cu nimic, cu ele sau fără ele... Când mă gândesc acum la ele mi se pare c-am visat, mi se pare c-am visat tot ce-a fost, viața trece...

— Trece şi ne lasă pustii, de asta trebuie să-i smulgem cât putem mai mult, s-avem măcar ce să ne-aducem aminte, la bătrânețe, pentru cine-apucă bătrânețea, s-avem ce să ne-aducem aminte chiar şi la tinerețe. E-atât de trist să n-ai amintiri, iar dacă le ai urâte e şi mai trist.

— Aveți vreo amintire frumoasă şi dragă, doamnă Krețulescu? o-ntrebă Agripina fără să vrea să comită o indiscreție.

— Da, un chip, un chip...

— Ce fericită sunteți...

Melina-l măsură pe Dinu Serafiotti cu disprețul pe care-l avea pentru ființele care trecând prin viața altora nu făceau decât să le păgubească, lăsând în urmă pete urâte ce ştergeau toate luminile-aprinse la-nceput. Îşi plimbă apoi privirea de la Ienache la Agripina şi le dori din tot sufletul să fie fericiți şi să n-ajungă, dacă soarta avea să le suprapună drumul, chiar pentru scurt timp, să vrea să uite unul de altul ca de-un vis rău.

— Cel mai de preț dar pe care ți-l poate face-un om este o amintire frumoasă, crede-mă, duduie Agripina, adăugă Melina uitându-se cald la interlocutoarea ei care i se părea aureolată de-o nouă frumusețe, aceea a unei minți sprintene şi-a unui suflet în stare să priceapă mai mult decât suprafața faptelor.

Schimbară apoi cuvinte banale, despre ce se mai purta, despre ce mondenități mai avuseseră loc prin târg, mondenități la care nu participase nici una, nici alta, Melina pentru că voia să se mai cruțe, căci în ultima vreme nu se simțise prea strălucit cu sănătatea, iar Agripina pentru că, femeie singură şi fără mijloace să răspundă unor invitații costisitoare cu lume multă, nu era poftită de nimeni.

— Tot ce vă vând, doamnă Krețulescu, despre petrecerile şi despre nunțile astea, vă vând cum am cumpărat căci de față n-am fost. Eu trăiesc ca o pustnică, de-acasă la prăvălie şi de la prăvălie-acasă. Ce-i drept, nici nu se-mbulzeşte nimeni să mă poftească.

— Şi-ai vrea să fii poftită la petreceri de-astea cu zarvă multă?

— Ca să spun drept, da. Nu pentru masă, că nu sunt lacomă din fire, nici pentru nimicurile care se sporovăiesc, dar pentru danț. Pot număra pe degete de câte ori am danțat de-adevăratelea, cu un partener, vreau să zic. Danțam prin casă de una singură în fața răposatului, ca să-i fac plăcere; asta era o… ciudățenie-a lui.

— Înțeleg. Eşti tânără şi frumoasă şi-ai chef de viață. Adevăratul chef de viață e să doreşti să fii între oameni mulți, unde se vorbeşte tare, unde se mănâncă mult, unde tot omul se poartă altfel decât la el acasă, e cheful ăsta de petrecere, *de spectacle.* Plictisul față de petreceri, când în petreceri nu mai vezi decât oboseala şi goliciunea conversației, vine mai târziu, când închini steagul, când începe să pălească sufletul. Când eram tânără ca dumneata şi eram măritată cu Costi Mavros – Dumnezeu să-l ierte! — duceam o viață ca la mânăstire. Când îmi dădeam frâu liber închipuirii, mă vedeam în brațele unui tânăr, valțând, tânărul n-avea niciun chip, avea numai brațe care strângeau, corp înalt şi subțire, după care mă unduiam şi mă-nvârteam aşa până amețeam; eram totdeauna-mbrăcată-n alte rochii decât cele pe care le-

aveam de-adevăratelea, purtam totdeauna alte giuvaieruri decât cele pe care le-aveam, şi mă vedeam privită mereu de alți ochi şi strălucind sub lumina altor candelabre. Era cea mai frumoasă-nchipuire a mea. Cu timpul, închipuirea asta a pălit, apoi a dispărut cu totul. Dorințele la-nceput amorțesc, apoi se depărtează, până dispar de tot. Când ți-aduci aminte din când în când de ele, ți se pare că sunt dorințele altcuiva despre care ți-a povestit cineva, cândva, nu mai ştii nici cine şi nici când. La vârsta dumitale poate nu-ți închipui ce tristă e viața. Şi ştii ce e mai trist? N-ai să crezi: uitarea. Uitarea care e şi leac universal. Când nu e leac e-un lucru trist, necredința asta față de tine însuți.

Ascultând vocea Melinei, cu modulările ei grave şi-atât de expresive, Agripinei – care se simțea ca-ntr-o barcă lăsată-n voia unei ape line – îi venea să-nchidă ochii ca să nu-şi lase atenția distrasă de la glasul acela, instrument unic ştiind să capete valoarea unei orchestre.

«Bărbatul care-a cunoscut asemenea femeie nu se poate uita la mine, la mine sau la alta ca mine. Ce-nseamnă bietul meu cap de găină sentimentală, care ia foc după orice... pereche de nădragi mai cu vino-ncoa', față de mintea asta...?».

Agripina părea cu gândurile duse-atât de departe, încât Melina, care tăcea de câteva clipe, se-ntreba dacă nu vorbise de-a surda.

— Când răposatul Sache făcea o categorisire a cucoanelor din oraş, spuse Agripina ca trezită dintr-un somn, le-mpărțea-n frumoase şi-n deştepte, şi făcea o numărătoare cam câte degete la o mână de fiecare categorie, că era tare pretențios. «Iar la o poştă-n sus față de toate e tot Melina Mavros», zicea el.

Melinei îi plăcu felul în care o elogie Agripina.

«Păcat de tine, fată dragă, întâi Sache Poenaru, care cât o fi fost el de Sache Poenaru, nițel i-ar fi trebuit şi-ți era bunic, apoi pramatia asta de Dinu Serafiotti, care-a luat ce e mai rău şi de la greci şi de la români, şi – după cum

v-ați uitat o clipă unul la altul – Ienache, şi nici cu el nu mi-e ruşine… şi dac-o fi să mor curând, şi s-ajungi *madame* Kreţulescu, ai să ai parte şi de coana Catița care e *nec plus ultra*{22}».

— Ştii ce mi se pare mai ciudat? zise Melina. Mi se pare ciudat că, deşi noi două stăm de vorbă pentru prima oară, ne-am făcut confidențe. Ajung să cred că nu poți face-asemenea dezvăluiri decât celor pe care nu-i cunoşti bine, dar cu care te simți înrudit sufleteşte; după ce-i cunoşti, intervine jena, poate şi prudența, obstacolele astea de netrecut între oameni.

— Îmi dau şi eu seama că n-am spus nimănui până acum ce v-am spus dumneavoastră, zise Agripina zâmbind mirată.

— Ți-ai ales ceva? întrebă Ienache, înclinându-se curtenitor în fața Melinei, în timp ce peste capul ei o-nvăluia cu privirea pe Agripina, care, ca din întâmplare, lăsase ochii-n jos.

— Am să-mi aleg, fii fără grijă.

— Aştept să-mi dau şi eu votul consultativ, dacă doamna Poenaru nu se supără, bine-nțeles, zise Ienache, înclinându-se-n fața Agripinei cu un surâs neutru şi corect, care pentru Agripina avu efectul unei căldări cu apă rece.

«Te pricepi să le joci, Ienache, puiule», se gândi Melina. «Adineauri când a lăsat ochii-n jos – foc şi pară, acum – distant ca un şambelan: obişnuința; şi totuşi te uiți la ea altfel decât la celelalte; ce ți-o da Dumnezeu».

Dinu, care socotea că se-ntrecuse-n politețe, întrețināndu-se pân-atunci cu Ienache despre procesele mai de vază din oraş şi făcând schimb de cancanuri, aducând adausuri şi-mbunătățiri unul la versiunile celuilalt, vrând să pună capăt în sfârşit nedoritei întrevederi, se-apropie de Melina, care tocmai proba un fetru *prune,* cu-o strălucitoare pană de struț, îşi exprimă admirația față de felul cum îi venea Melinei pălăria, când – jucând perfect rolul omului care mai întârzie un

moment fiindcă şi-a adus în sfârşit aminte ceva ce-i tot dăduse târcoale, scăpându-i mereu – se-ntoarse către Ienache, ducând un deget la tâmplă.

— Ienache, să-ți spun una bună citită mai zilele trecute într-un fel de *bons mots* autentice. Nevasta marchizului de X era metresa baronului de Y, cu ştirea soțului. La un moment dat, marchiza nu se mai mulțumeşte doar cu baronul ca amant şi se-ncurcă şi cu un burghez, bine-nțeles tot cu ştirea soțului. Într-o zi, la curte, soțul, marchizul, îl acostează pe baron şi-i spune: *«Cher baron! figurez-vous, on nous trompe en ville».*{23}

Neaşteptând efectul anecdotei asupra celui căruia-i era destinată, Serafiotti se-nclină adânc, fără adresă, şi spuse: «*Sur quoi, je tire ma révérance*»{24}.

«Nemernicule», zise-n gând Ienache, pentru care tâlcul anecdotei era limpede ca lumina zilei.

Agripina şi Melina, care pricepuseră şi ele că gluma nu fusese spusă de dragul de-a glumi, o dădură pe seama vreunui «bun comun» al lui Dinu şi-al lui Ienache, înstrăinat cu vremea, ceea ce nu le făcu să gândească mai în folosul lui Dinu Serafiotti, pe care-l blagosloviră-n sinea lor cu câte-o vorbă de dulce.

La despărțire, după ce Melina-şi alese şapte pălării, căci ea avea superstiția numerelor *trei* şi *şapte,* cărora le-atribuia puteri benefice, îi strânse Agripinei mâna şi-ntârziind să i-o țină-n mâna ei, o privi în ochi şi-i spuse:

— Am să-mi aduc aminte de ziua de azi ca de-o zi frumoasă. Îți mulțumesc.

Peste unda asta de simpatie care-i încălzi inima avidă de afecțiune şi pentru care, dacă nu i-ar fi fost ruşine de prea multă efuziune, i-ar fi sărutat mâna Melinei Mavros, veni salutul de-o elegantă politețe al lui Ienache, care-i atinse ceremonios vârful degetelor mai mult cu mustața blondă, *gauloise,* decât cu buzele, un salut care-o derută pe Agripina făcând-o să se-ntrebe de ce venise Ienache: ca să-i dea a-nțelege să-şi ia gândul de la el sau, dimpotrivă, ca s-o facă să şi-l întețească. «Dumnezeu să-l ştie şi pe

ăsta ce vrea; eu, slavă Domnului, nu i-am dat ghes în niciun fel; ce-a fost într-o seară, atunci, pe drum, florile, totul poate fi ca şi când n-ar fi fost; se uită ele altele, darămite asemenea lucruri care-aduc mai mult a-nchipuire, dar ce frumoasă-nchipuire. Poate-ar fi mai bine să-mi mut gândul, dar la ce sau la cine? Aşa cel puțin am un gând frumos».

«Ce să mai cred», îşi zise Ienache care, deloc în apele lui, nu ştia prin ce prăvălii s-o mai poarte pe Melina ca să nu fie nevoit să vorbească, fiindcă nu-i ardea nicicum de vorbă, «ce să mai zic; atunci când am văzut-o *pleurant comme une Madeleine*{25}, mi s-a topit inima. O biată oaie rătăcită. Dar dacă samurul ăla nu-l are de la Dinu, şi nu-l are, înseamnă că se rătăceşte cam des şi-acuma cam cu bună-ştiință. Uite cui nu voiam eu să-i încurc viața, când ea de-abia aşteaptă să şi-o-ncurce. M-am purtat ca un copilandru. Suflet de midinetă asta sunt! Să m-apuc să fac o zeitate dintr-o femeie pe care-am văzut-o bine o dată-n viață. Cu care n-am schimbat decât suspine pe-o uliță noaptea. Să mă gândesc atâta la nişte buze apăsate-n podul palmei, în timp ce ea... Şi, totuşi, nu e deloc agresivă, deşi e-atât de frumoasă, şi nu se poate să nu ştie că e frumoasă. E-atât de cuminte şi de la locul ei şi nu se străduieşte nici pic să-ți sară-n ochi, *elle a si bon genre*{26}. Melinei îi place foarte mult. Dar samurul ăla, fir-al al dracului de samur, îmi stă-n gât, îmi stă ca un gunoi în ochi. Şi la urma urmei, ce-aş vrea? Să n-aibă ce pune pe ea şi să viseze la mine, la bunul, la neprihănitul Ienache Krețulescu, frumos, deştept, de neam, plin de cele mai minunate-nzestrări: n-a tocat decât o avere cu-o persoană de *petite vertu* sau curvă dacă e să vorbim limba strămoşilor, nu s-a-nsurat decât o dată cu mă-sa, frumoasă, deşteaptă, bogată, bogată dar mă-sa, încolo *puits de sciences et de vertus*{27}, un înger, dar ce zic înger, un heruvim cu trei rânduri de aripi. Dar Dinu, care-o făcuse de râs, care nu suflase o vorbă, nu ridicase un deget s-o apere, ce mai căuta la ea? Cum putea să n-

aibă nici atâta demnitate... Ce comerț mai avea cu Dinu? Parcă pot eu să ştiu ce vorbiseră-nainte. În apele lor nu păreau. Nici fericiți sau tandri ca după amor. Mai degrabă-ai fi zis că se certaseră. De ce? Mai aveau ceva de-mpărțit? Samurul pe care-apăsase atâta cu privirea, anecdota voiau s-o discrediteze pe Agripina în ochii mei? Dacă nu mai are nimic cu ea, de ce, doar aşa de-al dracului? Da. E-un om al dracului, fără Dumnezeu, ăsta n-are nimic sfânt. Dumnezeii lui de grecotei!». Ienache-şi duse palma peste gură, ca şi când Melina ar fi putut să-i audă gândurile. «O fi ştiind de povestea Agripinei cu Dinu, dar de „povestea” – dacă poveste se poate numi – de povestea mea cu Agripina? Că nu mi-a dat a-nțelege că ştie nu-nseamnă că nu ştie. E cea mai mare comediantă pe care-o cunosc. Îmi pare uneori şi rău că n-o iubesc şi că nu mă iubeşte, cu toți anii dintre noi. Poate că nu iubeşti niciodată pe cine trebuie, sau poate că da; cum ți-e norocul; de fapt, n-am iubit pe nimeni şi nu m-a iubit nimeni; cam trist la vârsta asta; aprinderile, eh... pe Agripina asta o iubesc însă, cu samur, fără samur; când mă uit în ochii ei simt că pierd suflet, pierd suflet care se topeşte-n oglinda altui suflet; simt că primeşte, fără să mă judece, unda asta pornită din mine; fără să mă judece; s-a culcat pentru samurul ăla, poate şi pentru altele, ei şi? Mi-e dor de luminile-albastre-ale ochilor ei, de mâinile ei cu gropițe, pe care nu se citeşte niciun gând, mi-e dor să pierd suflet, de ce să tot cumpănesc şi să judec, nici măcar nu-mi stă-n fire. Cu ce m-am ales pân-acum? Am păstrat un suflet de care n-a avut nimeni nevoie, mi-e dor să-l dau cuiva care să-l primească-aşa cum e».

— Sunt frumoase pălăriile pe care mi le-am cumpărat, nu-i aşa, Ienache, îl întrebă Melina în trăsură, bătându-l încet pe braț cu mâna-nmănuşată. Iar modista... s-o bei într-un pahar cu apă. La nimic foloseşte pe lumea asta să fii nici frumos, nici deştept dacă n-ai noroc, adăugă ea după un timp.

Lui Ienache i se păru că observația Melinei, banală dar cum nu se putea mai corespunzătoare adevărului, fusese prea melancolic spusă ca să fi făcut aluzie doar la Agripina Vălescu. Stând şi judecând, nici Melina n-avea de ce s-aducă prea multe ofrande sorții care, afară de avere, n-o umpluse de prea multe bucurii, se gândea Ienache căruia, chiar dacă Melina nu-i făcea confidențe, învățase s-o cunoască şi să-i ghicească ofurile.

«Agripina Vălescu, ce-a fost pân-acum se poate şterge. Dragostea e-un burete-n care intră apă ca-ntr-o burtă de cămilă».

Înarmat cu-acest raționament, a doua zi, pe seară, Ienache intră-n prăvălia Agripinei şi, văzând că patroana era singură, închise uşa cu zăvorul gândindu-se «şi-acum ce-am să fac? am să fac ce-o să-mi vină». Se-apropie de Agripina care-l privea de după tejghea nemişcată, cu-o pălărie-ntr-o mână. În timp ce-i luă pălăria din mână şi-o aşeză pe-un calapod, Ienache se uită-n ochii Agripinei şi simți cum pierde suflet. Agripina închise ochii. Ienache o strângea la piept. Într-un târziu – într-un târziu? – se-aplecă şi-i şopti rugător la ureche «hai să mergem de-aici».

— Nu-ți iei blana? Afară e răcoare.

— Nu, nu.

— O să-ți fie frig.

— Ai să-mi dai pelerina dumitale dacă-are să-mi fie frig.

* * *

«Dacă-n *Normandie* nu e cafea, unde-ar putea să fie? În „dulăpiorul cu chipuri?”». Profesorul Şerban deschise uşile *secrétaire*-ului după ce, mai întâi, se uită atent la cele două medalioane de Sèvres, reproduceri după Boucher. Două «păstorițe» de la curtea lui Ludovic «*le bien aimé*», dolofane, cu decolteuri pe care-ți venea să pui mâna, zâmbeau fericite privitorului şi partenerilor, doi

«păstori» care le făceau curte *à la Tasso*[28]. «Mobila dumneavoastră preferată, doamnelor», se-adresă profesorul Şerban celor trei portrete, făcând inventarul *secrétaire*-ului. O cutie de tutun „Regal”, «ce-o fi-n ea?», un teanc de ilustrate legate cu panglicuță albă, un crucifix de-abanos cu un Cristos de-argint, care stătuse pe pieptul tuturor, de la kir Costi Mavros încoace, un carnețel de marochin roşu, iar lângă el «capul Bunei-Speranțe», o cutie de metal pe care era imprimată o vacă din ugerul căreia țâşnea alb şi spumos un şir de litere: „Powder milk”. «Premiu i-aş da cui a avut ideea asta. Cumperi lapte de dragul cutiei». Cu cheia „Yale” scoase capacul *Powder milk*-ului. «În sfârşit, cafea. O țin în *secrétaire* de frică să nu le-o fure femeia. Săracii, mi se rupe inima când îi văd în ce hal i-a adus bătrânețea. De-asta nu e bine să trăieşti suta de ani. Au mai rămas două pahare de Baccarat şi trei farfurii din serviciu. Le numără de 5-6 ori pe zi. M-apucă jalea. Biata Coană Mare. „O linguriță, hai, două că n-oi trăi cât Matusalem. Toată viața am mâncat cu untură şi-am băut cafea şi, slavă Domnului, după cum se vede n-am murit din ele”, zicea Coana Mare. Şi dumneavoastră, doamnelor Krețulescu, ați băut cafea, dar nu din pricina ei ați murit. Nu-i aşa, străbunică Agripina?», se-ntoarse el către portretul din mijloc, care-nfățişa o femeie cu un copil pe genunchi, tânără, cu-o față suavă şi melancolică, ai cărei ochi de-un albastru intens se detaşau ca două lumini, din fața albă, încadrată de aura unui păr blond cârlionțat pe lângă urechi. «Îl înțeleg pe străbunicul Ienache. Cine nu te-ar fi iubit, cui nu i-ar fi fost sete să se oglindească-n apele-astea albastre, ademenitoare şi-adânci?».

CAPITOLUL OPT
Ultima «cartă» de vizită.

Ienache şi Agripina erau însetaţi unul de altul, îşi povesteau şi-şi repovesteau fiecare-amănunt, reconstituit cu grijă, al scurtelor lor întâlniri de pe vremea când nu se cunoşteau, evocau pasionat *întâlnirea* lor, revelaţia unică, nerepetabilă, din noaptea *Aceea.*

Sugerând mai întâi, cu un gest tandru, o foaie de hârtie, a cărei candoare albă nu putea fi egalată de nicio vorbă, Agripina repeta, la nesfârşit, ca pe-o incantaţie, singurele două semne convenţionale, din primul mesaj de dragoste al iubitului ei, repeta la nesfârşit «Ienache Kreţulescu, Ienache Kreţulescu, Ienache Kreţulescu...», Cu gestul plin de evlavie cu care zugravul de biserici va fi tras primul semn de-ntruchipare-a Arhanghelilor, paznici la pronaos, Ienache-nchipuia în aer dreptunghiul unei foi de hârtie, ca apoi, ca pe-o rugăciune, să şoptească, «mulţumesc» şi, după o pauză care-nchidea şi deschidea porţi de paradis, «Agripina, Agripina».

Chinurile pe care le-nduraseră din ziua trecută şi până-n clipa revederii nu le putea-nţelege decât cine suferise din dragoste şi cine-şi repetase până la ameţeală – cântărind argumentele *pro* şi *contra,* al căror temei era totdeauna interpretarea unei priviri, a unei modulări de glas, argumente faţă de care-un fulg avea greutatea unei pietre de moară – cine-şi repetase până la ameţeală: «mă iubeşte, nu mă iubeşte, mă iubeşte, nu mă iubeşte...».

În evocarea acestor atât de imaginabile chinuri pentru cine le-ncercase şi-atât de demne de-a provoca zâmbete pentru cine le-ncercase prea de mult pentru-a nu le fi uitat gustul, amândoi ocoleau blana de samur, deşi gândul ei nu-i slăbea o clipă, înţelegând fiecare că tăcerea asta era un semn de delicateţe din partea celuilalt, blana rămânând însă mai departe un punct în jurul căruia oricând puteau apărea semne de-ntrebare dintr-o parte şi

răspunsuri evazive din cealaltă.

Pentru Agripina, blana care, o vreme, foarte scurtă, fusese-o bucurie – de ce n-ar fi recunoscut-o? – ajunsese-acum o piatră pe suflet, de care trebuia să se descotorosească-ntr-un fel. S-o facă boccea şi să i-o trimită lui Gheorghe cu un cuvânt de mulţumire? Trebuia să recurgă la bunăvoinţa cuiva şi deci să dezvăluie sau măcar să lase de-nţeles unui străin taina care-o lega de Gheorghe. Să-i trimită blana printr-un băiat de prăvălie, ca pe-un comision obişnuit, putea să-i încurce lui Gheorghe socotelile faţă de nevastă-sa, faţă de ucenici şi doar nu-i făcuse bietul om niciun rău. Să dăruiască blana cuiva era tot atât de rău, prilej, poate, pentru şi mai multe-ntrebări. Agripina stătea-n picioare şi se uita la blana-ntinsă drept pe mijlocul patului proaspăt înfăţat. «Stă ca o graniţă-ntre două ţări». Se-ntinse pe pat cu faţa-n sus, închise ochii şi-şi lipi blana de obraz. Se ridică, îşi puse blana-n jurul gâtului lăsând-o să cadă spre poale, îşi aşeză părul, potolindu-şi zulufii de la tâmple, îşi puse-un fetru cu boruri largi, gri-argintiu şi se privi lung în oglindă, din toate părţile. Închise de câteva ori ochii şi iar îi deschise şi iar se privi-n oglindă, luă apoi blana, o-ntinse cu grijă pe-o bucată de mătase vişinie, o presără cu flori de levănţică şi cu fire de tutun, o-nveli-n mătase, o strecură-n sacul în care-i fusese-adusă, şi-astfel înfăşurată, ca un copil în scutece, o aşeză pe fundul cufărului cu cercuri de alamă, participant tăcut şi răbdător la evenimentele importante din viaţa stăpânei. «Mereu îngropăm câte ceva», se trezi Agripina spunând cu un oftat de uşurare, dar şi de-amărăciune. «Iartă-mă, Gheorghe», adăugă în timp ce apăsa capacul cufărului, care se-nchidea scoţând un scârţâit ca un scâncet de animal nemulţumit.

Agripina oscila-ntre bucuria de-a iubi şi de-a fi iubită – bucurie sporită de satisfacţia niţel vanitoasă de-a stăpâni, trup şi suflet, un bărbat care, nefiind un sfânt, putea pe drept cuvânt să vorbească de-o «afinitate» electivă, căci

avusese de unde-alege, pe deasupra soț al Melinei Mavros care, deşi nu mai avea de mult douăzeci de ani, rămânea ca un mit, prin mintea, prin hazul şi prin măsura ei – şi remuşcarea de-a vedea înşelată, din pricina ei, o femeie pe care-o prețuia şi care, fără prefăcătorie, îi era dragă. Ca şi altor femei pentru care se-nşeală, Agripinei i-ar fi plăcut să se afle-ntr-o competiție loială din toate punctele de vedere cu cea-nşelată; dublul ei avantaj cronologic, al apariției mai târziu în lume, pe de-o parte, şi-al apariției mai târzii în viața lui Ienache, pe de-altă parte, i se părea Agripinei avantajul contrabandistului față de negustorul cinstit care plătea toate dările la stăpânire. Dar ce preț mai aveau asemenea gânduri în fața vâlvătăii care-i mistuia sufletul şi-n fața dorinței care prefăcea şi cele mai nevinovate lucruri în imaginea lui Ienache Krețulescu despre care, ca-ntr-o adevărată iubire, nu-şi făcea nici o-nchipuire-nşelătoare, şi căruia-n gând, cântărindu-l cu toate păcatele lui, îi spunea «iubitul meu păcătos şi drag». Făcând toate eforturile să-şi mai păstreze din minți acasă cât mai putea păstra, cu toată dorința de-a-i sorbi fiecare răsuflare – Agripina îşi jurase să n-o supere pe Melina – nu-i îngăduia lui Ienache să rămână peste noapte la ea. I se părea depărtată vremea când trebuia să se moralizeze stăruitor, făcând abstracție de *persoane,* dezbătând cu ea însăşi în numele unor principii dictate de bună-cuviință, pentru, a-şi impune să nu facă nimic dăunător Tincuței Serafiotti pe care cu plăcere o vedea-nşelată, căreia cu plăcere i l-ar fi oprit pe Dinu o noapte, toate nopțile din viață. Uneori, un gând firav, care se ruşina să se-nfățişeze-n plină lumină, îi şoptea că dacă Dinu Serafiotti n-ar fi fost soțul Tincuței Poenaru, poate că Agripina Vălescu nu s-ar fi suit niciodata-n pat cu-acel Dinu Serafiotti, bărbat frumos, plin de farmecul bărbatului deştept, priceput şi cu cârlig la femei, care ştia să iubească şi care pe ea o iubise fără economie de mijloace, a cărui amintire, totuşi, după atât de puțină vreme de când se despărțiseră, nu-i trezea nici nostalgie nici fiori

de dorință ci o scârbă fără seamăn, o scârbă de parc-ar fi văzut o băltoacă stătută şi plină de mătasea-broaştei intrată-n putrefacție. Altminteri, cum să-şi fi explicat că atâta sete, atâta foame după o ființă să se fi prefăcut într-atâta scârbă, când – fizic – Dinu Serafiotti nu făcuse nimic care s-o scârbească. Pe Tincuța simțea o mare voluptate s-o ştie-nşelată. I se părea că-n felul ăsta se făcuse-un pic de dreptate pe lume, un fel de echilibru-n natură, în timp ce faptul de-a o fi păcălit cu ceva pe Melina Mavros i se părea un lucru-mpotriva dreptății, pentru că Melina Mavros, deşi nici ea nu putea fi trecută-n rândul sfinților, jucase totdeauna *franc jeu*{29}, plătise totdeauna pentru mult-puținul cu care se-alesese de la viață.

La rândul lui, Ienache, pierdut de fericire, mai găsea timp să simtă ceea ce i se părea de necrezut chiar lui însuşi, o anumită jenă, o anumită incomoditate morală de-a avea o legătură în care se lăsase-antrenat cu totul, o legătură care-l rupea de Melina şi cu sufletul – în care mai rămăsese niciun ungher necotropit de imaginea Agripinei – legătură deloc asemănătoare celorlalte-n care, afară de apetit fizic şi de-o ne'nsemnată cheltuială de fantezie, rezumată-ntr-o-mbunătățire a aceloraşi mijloace, nu risipea nimic, legătură neaşteptată şi nesperată prin ineditul ei şi care, fără-ndoială, era dragoste. Niciodată nu făcuse Ienache mai mari eforturi ca acum, de-a-i umple Melinei timpul cu mondenități şi cu lecturi care să-l scutească de-a sta de vorbă cu ea.

Generos cu Agripina, Ienache-şi cheltuia toată lista civilă pe obiecte frumoase, utile unei femei prin buna dispoziție pe care i-o creează şi prin încrederea pe care i-o dau în ea însăşi. Generozitatea față de iubită era o cauză pentru care merita să sacrifice noutăți vestimentare, petrecerile de *garçons,* jocul de cărți fie el şi temperat şi chiar să scurteze «lista civilă» a coanei Catița, *Madame Mère* cum îi spunea-n glumă Ienache, în conversațiile cu Melina. De această secetă, trecătoare, spera ea – care nu

cunoştea dedesubturile afacerilor de familie-ale feciorului – *Madame Mère* o acuza, bine-nțeles, tot pe putoarea de grecoaică! Aluziile străvezii făcute de coana Catița față de Melina cu privire la greutățile vieții şi la strâmtorarea-n care era nevoit să trăiască cel ajuns la mila altuia, aluzii pe care coana Catița nu le făcea niciodată față de Ienache, cel care-i transmitea pomana grecoaicei – că de ce l-ar fi mâhnit pe bietul copil care şi-aşa avea destule supărări – îi dăduseră a-nțelege Melinei că ceva nu tocmai curat se-ntâmpla cu «caseta» soacră-sii, dar cum nu solicita mărturisiri cui nu voia să i le facă, se prefăcea că nu pricepe, ba chiar îi cânta-n strună coanei Catița, înduioşându-se la gândul unei atât de mari nefericiri şi pentru că plângerea deschisă, care-ar fi obligat-o să pună față-n față părțile, întârzia să fie formulată, Melina nu cerea nimănui nicio explicație, cu-atât mai mult cu cât schimbarea felului de viață-al lui Ienache şi mobilul lui nu puteau să-i scape neobservate.

Jumătăți rătăcite care se căutaseră de la-nceputul vieții sau poate şi mai de mult – cum se considerau ei doi, plini de patetism, nesupărați de nimeni şi-ncercând să nu supere pe nimeni – Agripina şi Ienache, copleşiți de iubirea lor căreia nu-i obosiseră aripile, nici nu băgaseră de seamă că mai trăiseră aproape-un an de viață. Ienache aproape uitase că Agripina nu se *născuse* odată cu iubirea lor, când, într-o zi, văru-său Dinu Serafiotti, de față cu destul de multă lume, bătându-l protector pe umăr îi spusese: «Ne succedăm, ne succedăm, vere Ienache. Culegi pe unde *eu* am semănat!...».

Luat pe neaşteptate, deşi nu-i lipsea *l'esprit d'à-propos*{30}, lui Ienache-i trebuise nițel timp să-şi revină, mai ales că i se părea că n-auzise bine. «Să-l bat, să-l înjur?». Strângând pumnii şi deschizându-i de câteva ori, ca să-i treacă amorțeala, se-ntorsese spre Dinu şi, bătându-l şi el la fel de protector pe umăr, îi spusese cât putuse de tare: «Pentru-asemenea vorbe, tații noştri s-ar fi bătut în duel, dacă, bine-nțeles, tatăl meu, boier-halea,

ar fi binevoit să se bată cu un venetic ca tatăl tău».

Văzând pe chipul lui Dinu că pusese degetul unde trebuia, fără să-i dea timp să-şi revină, Ienache continuase, de data asta mângâindu-l pe Dinu pe obraz ca pe-un copil de la care tragi nădejde să te-alegi cu ceva luându-l cu binele: «Când ai să-nveţi tu, *psihi mù*{31}, să te porţi ca un *gentilhomme* şi nu ca un pastramagiu? Ti, ti, ti, ce nenorocită-ar fi tuşa Tiţa dacă te-ar putea vedea din groapă, ea, o cucoană… vară-bună cu mama. *À propos,* Dinuţ dragă, tot o mai iubeşti, ştii tu pe cine, tot o mai iubeşti? Mi se rupe inima de tine! Ce să-i faci, învaţă-te, aşa-i viaţa!». Îl mai mângâie o dată pe favoriţi, îl trase tărişor de-o ureche, şi-ntorcându-i spatele-n timp ce-l admonesta cu degetul îi spuse: «Nu-i frumos!».

Ne'nvăţat să piardă, Serafiotti deschisese gura să spună nici el nu ştia ce, orice numai ca să nu fi avut Ienache ultimul cuvânt, când Sică Dinculescu-i sări înainte zicându-i plin de satisfacţie: «De, Dinule, *mon cher,* aşa-i trebuie cui se scarpină unde nu-l mănâncă! Nu mai fugi după el, acum ţi-a zis-o, ţi-a zis-o!». Posomorât mai mult decât dac-ar fi pierdut o avere la cărţi, Dinu plecase val-vârtej acasă.

Victoria asupra lui Dinu Serafiotti, în această-ntrecere oratorică, nu-l încântase pe Ienache în asemenea măsură încât să nu-i trezească-ntrebări pe care le credea adormite pentru totdeauna, cu privire la trecutul Agripinei.

Dar se dusese şi asta, liniştea şi seninătatea se restabiliseră când, fără ca Ienache să ştie de ce, Melina se hotărî să se retragă la moşie de unde nu dădea semne c-avea de gând să plece prea curând.

Într-o zi, Melina stătea-ngenuncheată-n camera albă, în faţa tripticului cu Naşterea Domnului, mai mult gândindu-se la viaţa ei decât rugându-se, când deodată simţise-n cap o prăbuşire şi o-nvălmăşire-a oamenilor şi-a faptelor, de parcă i-ar fi risipit o furtună pornită pe neaşteptate, învălmăşeala şi-ameţeala asta fiind însoţite

de-un junghi ascuțit în dreptul inimii. Se lăsase uşor într-o parte, rezemându-se de pat, abia respirând, cu o senzație apăsătoare de lipsă de aer şi cu un zvâcnet de ciocan în tâmple. N-avea putere să strige. «Doamne, dacă mi-a sunat ceasul, fă-mă să nu sufăr». Se ridicase într-un târziu, ne'ncrezătoare că avea să fie-n stare să umble singură. Se simțea slăbită, însă picioarele o purtau. Găsise chiar putere să-şi amestece-ntr-un pahar apă cu zahăr şi să stoarcă peste ea o chitră. La prânz, când Ienache remarcase cât era de albă la față, dăduse vina pe seama unei dureri de cap. Fira era convinsă că cineva se uitase cu ochi rău la cucoana şi-o deochiase. Ca să-i facă plăcere Firei, Melina se prefăcuse că o crede şi-o lăsase chiar să-i descânte cu tăciuni şi cu scuipat, cu tras pe la tâmple şi pe la rădăcina nasului, străduindu-se să nu zâmbească la pantomima Firei: căscat, dat cu ochii peste cap, gesturi misterioase-ale mâinilor, toate menite să izgonească duhurile necurate, pantomimă-nsoțită de-o recitare monotonă a descântecului: «Fugi deochi dintre ochi… Pe pustii să mi te duci». A doua zi, spunându-i lui Ienache că vrea să treacă prin lipscănie să vadă ce mai e nou pe la negustori, se dusese la un doctor pe care i-l lăudase altădată Nicos Gheorghidis. Doctorul o auscultase şi se-apucase a-i scrie o rețetă, fără să-i spună niciun cuvânt. Melina îi pusese mâna pe brațul drept aşa încât pana doctorului se oprise pe hârtie.

— Mai întâi ce am?

Doctorul o privise-ncurcat.

— Va să zică e ceva grav.

Interlocutorul dăduse din cap a regret şi-a aprobare.

— Mda! Şi cam cât ar mai fi…?

— Doamnă Krețulescu, asta numai Dumnezeu ştie. Puteți trăi o sută de ani, şi tot aşa de bine… Vă sfătuiesc să duceți o viață liniştită şi să vă feriți de emoții, de supărări. Puteți trăi şi-o sută de ani.

— Mulțumesc, mulțumesc, domnule doctor. Mă duc să mă pregătesc pentru ăi o sută de ani.

Melina se ridicase şi lăsase o monedă de aur pe biroul doctorului. Îşi întinseseră mâna zâmbindu-şi cu tristeţe, ca doi complici într-o cauză pierdută.

Fără să-i dea explicaţii lui Ienache, iar acesta neîndrăznind să i le ceară, Melina plecase la moşie. Chemase notarul spre-a trece pe numele Firei şi-al lui Gore casele zidite pentru ei cu treisprezece ani mai înainte precum şi câte şaisprezece pogoane fiecăruia. Tocmise meşteri să ridice-o şcoală şi-o căsuţă pentru învăţătorul care-ar fi vrut să vină-n sat, donând un lot de zece pogoane spre folosinţa aceluiaşi învăţător. Făcuse danie sătenilor izlazul din marginea pădurii, dându-le-n acelaşi timp învoire să strângă din pădure uscături şi crengi pentru foc.

«Grecoaica a intrat în anul morţii», îşi ziceau ţăranii, «îşi dă din viaţă-naintea sufletului, că boier Ienache nici n-o s-o bage bine-n groapă şi se-nsoară cu vreuna tânără. Trebuia să se gândească la suflet mai de mult».

Cumpărase două icoane mari de argint, una cu Sfânta Fecioară cu pruncul, cealaltă cu sfântul Nicolae, cu nimburi de aur, şi le dăruise bisericii satului. Plimbându-se cu preotul prin biserică, Melina se oprise lângă zidul de miazăzi şi bătând încet din picior spusese:

— Părinte Vasile, s-ar putea să fiu îngropată aici, în locul ăsta unde stau acum?

— Ce vorbă e asta, cucoană Melino?

— Eu te-ntreb dacă se poate.

— Se poate, cum să nu se poată, dar când o fi să fie or fi buruienile cât casa peste mine.

— Nu se ştie, părinte, nu se ştie.

Întorcându-se la oraş, Melina trecuse pe la părinţii lui Nicos Gheorghidis, rugându-i să-i trimită acestuia tripticul cu Naşterea Domnului, smaraldul pe care Melina nu-l mai purtase de doisprezece ani şi-o punguţă cu câteva bijuterii. Bătrânii, minunaţi de apariţia neaşteptată, se juraseră să-ndeplinească rugămintea Melinei, care uitase să le spună cum o cheamă. Desigur

cucoana asta era pe patul morții dacă se-ndura să se despartă de lucruri atât de prețioase. Mama lui Nicos se uitase lung după Melina, pân-o pierduse din ochi, înțelegând că femeia încă frumoasă care-i trecuse pragul, însemnase ceva-n viața feciorului Nicos.

De la simigeria Gheorghizilor, Melina-şi făcuse drum spre mahalaua pietrarilor şi oprise trăsura-n fața pietrăriei unui grec care cioplise multe cruci frumoase. Melina-şi comandase lespedea care avea să-i adăpostească oasele, desenând-o mai întâi pe-o bucată de hârtie pe care i-o-ntinsese pietrarului. O lespede fără niciun ornament, afară de-o cruce grecească, dedesubtul căreia urma să fie săpat în limba țării: *Aici odihneşte Melina Arghiropol-Mavros-Krețulescu* şi anii vieții 1809—18… consemnare pe scurt, pentru eternitate, a unei existențe.

— Kera Melina, de unde ştii că n-o să fie nevoie să scriem 19.. Şi să-mi dai feciorii de caznă, să şteargă şi să sape din nou?

— Kir Panait, îmi spune mie-o păsărică, îmi spune că n-o să fie nevoie să şteargă nimic feciorii dumitale.

După ce-şi făcuse testamentul, Melina se-ntorsese la țară, de unde nu mai avea de gând să plece, cu toată nemulțumirea lui Ienache, ne'nvățat să-şi petreacă zilele acasă cu o carte-n mână sau meditând cu privirea pierdută, cum făcea Melina care, pe deasupra, îşi pierdea vremea şi cu nişte maldăre de catastife-n care se aflau scrise cheltuielile şi câştigurile moşiei. Melina părea preocupată să pună ordine peste tot şi-n cât mai scurt timp şi evita să mai vadă lume. Dac-ar fi fost să se poarte numai şi numai după dorința sufletului, nici pe Ienache nu l-ar mai fi văzut. Părea foarte mulțumită când acesta, sub diverse pretexte, îşi făcea drum la oraş, lăsând-o numai cu Fira. Ienache bănuia că se petrecuse ceva cu Melina, dar ne'ndrăznind s-o-ntrebe, n-avea de unde să afle. Altădată, când pleca singur, la petrecerile lui de bărbați, Ienache vedea-n ochii Melinei un fel de

melancolie, ca-n ochii animalelor şi-ai copiilor pe care-i laşi singuri acasă. Acuma, când o ştergea la oraş, Melina-l petrecea până la trăsură şi-i zâmbea, mulţumită că-l vedea plecat. De foarte multe ori, spre seară, când se răcorea, Melina pornea-ncet, singură, spre biserică, fapt ce-l mira pe Ienache, neştiind-o chiar deloc evlavioasă.

Într-o zi, stând în faţa conacului, în balansoar, cum îşi luase obiceiul în ultima vreme, ascultându-l cu ochii închişi pe Ienache care-i citea din maximele lui La Rochefoucauld, fără să deschidă ochii, Melina-l întrerupsese.

— Ienache, făgăduieşte-mi că după moartea mea te-nsori cu Agripina Vălescu.

— Melina, ce e cu tine, ce ţi-a venit? sărise ca ars Ienache, roşu până-n albul ochilor.

— Te iubeşte şi e frumoasă şi bună. Să nu te uiţi că e săracă.

Ienache nu mai găsise nicio replică.

— Citeşte mai departe, spusese Melina, tot cu ochii închişi pentru a curma tăcerea penibilă, cel puţin pentru Ienache.

Rugămintea Melinei îl speriase pe Ienache mai mult prin tonul de dispoziţie testamentară decât prin faptul că trăgea voalul sub care Ienache-şi crezuse-adăpostită, măcar faţă de Melina, taina lui şi-a Agripinei. Din ziua-aceea, convins că Melina e bolnavă de-o boală fără leac, oricât îi ardea inima după Agripina, Ienache stătuse, ca un câine credincios alături de Lăbuş, la picioarele Melinei şi-i citise şi se străduise s-o-nveselească povestindu-i istorii hazlii de prin cărţi ori auzite de la lume, şi nu mai plecase niciodată la oraş.

Îi scrisese Agripinei o scrisoare plină de disperare, scrisoarea unui adolescent deznădăjduit pe de o parte că nu-şi poate vedea iubita, pe de alta că-şi vede mama bolnavă. Cam ăsta era tonul scrisorii pe care Agripina o acoperise de sărutări şi-o stropise cu lacrimi; a doua scrisoare de dragoste pe care-o primea-n viaţă, a doua şi

ultima. Se rugase Domnului Dumnezeu să aibă milă de ei trei şi să le orânduiască soarta cum credea El mai bine.

Într-o dimineaţă, Melina îl rugase pe Ienache să se ducă-n pădure să-i culeagă nişte brânduşe.

— N-ar fi mai bine să-l trimit pe Gore?

— E cu totul altceva dacă mi le culegi tu, spusese Melina cu-o voce glumeaţă.

Ienache-i sărutase galant mâna, încălecase şi pornise la pădure.

— Hai, Lăbuş, şi tu la pădure.

Lăbuş ridicase doar privirea dar nu se clintise. Pe urmă, se ridicase şi-şi pusese capul peste picioarele stăpânei.

Ameţită de aerul prea tare de-afară, Melina se dusese-n camera ei să stea niţel în pat.

— Să-ţi aduc o dulceaţă, coniţă? o-mbiase Fira, care-o petrecuse, împreună cu Lăbuş până la pat.

— Nu, Firo. Acum vreau să dorm, vino peste vreo două ceasuri cu dulceaţa.

— Pe Lăbuş să nu-l iau?

— Nu, lasă-l aici.

— Mă gândeam c-o avea lighioane.

— Nu-i nimic.

După ce ieşise din odaie, Fira-şi făcuse cruce: «Fereşte-ne, Doamne, de rău!».

Melina se-ntinsese-n pat. Se simţea slăbită de parcă ar fi mers zeci de poşte pe jos prin arşiţă şi parcă o-ncerca şi-un junghi slab în dreptul inimii, dar cu junghiul ăsta se-nvăţase. Poate că era bine totuşi s-aprindă un sfeşnic. Se-ntinse din nou în pat şi rămase cu ochii ţintă la icoana de argint cu Cristos răstignit, de pe peretele din faţă. «Isuse, Doamne, iartă celor care-au trăit fără niciun folos pe lumea asta!». Îşi duse mâna cu trei degete-mpreunate, la frunte, la piept, dar mai departe mâna n-o mai ascultă.

La un an după moartea Melinei, Ienache Kreţulescu, moştenitor al întregii averi a răposatei lui soţii, sub clauză de-a nu înstrăina nimic din bunurile lăsate de

aceasta, în caz de nerespectare averea urmând să fie dată obştii săteşti, se căsătorea cu Agripina Vălescu-Poenaru, spre mulţumirea lui şi-a ei care nu-şi închipuiau că-n cer sau pe pământ putea fi mai mare bucurie decât cea de-a trăi nedespărţiţi unul de celălalt.

CAPITOLUL NOUĂ
Agripina Kreţulescu.

Preocupată să menajeze memoria Melinei, Agripina luase hotărârea să nu păşească pragul lui Ienache, până ce n-avea să treacă anul de doliu – răstimp în care sufletele celor duşi se desprindeau, precum se spunea, de locurile pământene pe unde hălăduiseră, se-mpăcau cu noua lume şi-şi aflau acolo rost şi loc definitiv – şi ca să fie sigură că n-avea să se lase-nduplecată de nicio rugăminte a lui Ienache, jurase în fața icoanei, cum făcea ori de câte ori nu simțea-n ea destulă tărie de-a se lua drept singur martor al propriilor legăminte.

Graba de-a nu lăsa aşternutul mortului să se răcească bine, participarea – pentru tatonarea opiniei neamurilor şi-a cunoştințelor şi pentru obişnuirea lor cu noua prezență – la parastasele mortului a cărui colivă s-o împodobeşti pios cu cruci de bomboane şi de zahăr măcinat şi cu floricica speranței de-a-i lua cât mai repede locul nu se potriveau cu vederile Agripinei care, şi de nu s-ar fi gândit la ce-ar fi spus despre purtarea ei răposatul boier Sache Poenaru şi răposata Melina Mavros, înțelegea să-şi impună o anumită decență chiar dacă ea putea să pară fățărnicie. Deşi nu se sinchisea de spusele altora, dacă plăcerea sau comoditatea lui intrau în joc, Ienache se lăsase convins să numere zilele unui an, «cel mai lung din viața lui», care-l despărțea – îi plăcea să-şi închipuie – de fericirea fără umbră ce-avea să-l petreacă până la adânci bătrânețe, cum se spunea-n basme. Disperat, la-nceput de moartea Melinei, pe care, de necrezut pentru mulți, o regreta cu-adevărat, dar mai ales de-a se fi văzut ca un pui căzut din cuib înainte de-a şti să zboare, cu povara propriei persoane rămasă fără dădacă, şi cu cea a coanei Catița căzută pe umerii lui, Ienache rătăcea de colo-colo, intrat în panică şi ne'ndrăznind să-şi închipuie noul lui fel de viață de orfan adult. Din starea asta

jalnică-l scotea doar optimismul Agripinei care, deşi cu zece ani mai tânără decât Ienache, avea mult mai multă experienţă în privinţa disperării – şi încă a disperării amplificate de sărăcie – boală grea care se vindecă fără urmă. Un efect la fel de binefăcător îl avusese şi deschiderea testamentului lăsat de Melina, testament de-al cărui conţinut Ienache nu se-ndoise, dar care-i depăşea toate aşteptările prin meticulozitatea şi prin chibzuinţă cu care fusese făcut şi care-l scutea de-a se auto-administra, grija bunurilor, dozate-n rente anuale, sub paza unor acte în bună regulă, fiind încredinţată unei familii de notari greci, oameni de onoare – plătiţi cum se cuvine de Melina care totdeauna avusese grijă să ferească omul de ispita de-a se lăsa cumpărat – notari care, în cele câteva curatéle de-acest fel ce le fuseseră date-n seamă de-a lungul vremii, nu-şi încălcaseră-ndatoririle şi nu nesocotiseră litera legii. Cea mai mare şi singură grijă a lui Ienache, de când se ştia, fusese cea de-a nu-şi purta singur de grijă, grija de-a face pe altul răspunzător de viaţa lui. Până să-nţeleagă decenţa Agripinei de-a nu se muta la el, Ienache văzuse-n această atitudine doar refuz de ocrotire şi se-arătase amărât şi bosumflat.

Odată dusă prima perioadă a mâhnirii şi-a deconcertării, care să fi tot ţinut vreo lună de zile, Ienache, *bon vivant*{32} cum era, îşi revenise, se-nviorase şi se-ntorsese la lipsa lui obişnuită de preocupări. Această scurtă perioadă de incertitudini îi servise coanei Catiţa la-ntărirea poziţiei sale de mamă şi de permanentă ocrotitoare-a feciorului în nevoie. Şi pentru că o casă nu era bine să fie lăsată de izbelişte, fără mână de femeie, în voia slugilor care doar atâta aşteptau ca să-şi ia nasul la purtare, învăţând în urma unei vieţi în care mersese tot de râpă, că-n ape tulburi se pescuieşte cel mai bine, că răul unora e totdeauna spre binele altora, văzând în moartea noră-sii semn al proniei care-o aducea din nou pe-un loc în faţă după ce atâta timp o ţinuse la coadă, fără discuţii de principiu, adoptând strategia strecurării

treptate pe teritoriu străin de unde apoi să pretinzi la drept de prim ocupant, coana Catița se mutase-ncet-încet în casa feciorului Ienache şi luase-n mână frâiele gospodăriei, însetată să mai arate o dată-n viață ce putea, recăpătându-şi glasul sonor şi poruncitor din timpurile bune, părăsind atitudinea spăşită de rudă sărmană, cu glas mic şi tremurat şi cu mâinile care țin timid pe piept capetele unui şal mohorât, semn al umilinței.

Dându-şi seama că moartea Melinei Mavros putea sănsemne-o schimbare importantă-n viața Agripinei, spre a n-o lipsi de sfaturile de care-avea atâta nevoie, familia sentorsese cu iertare creştinească spre oaia ei rătăcită, îndemnând-o să bage bine de seamă, o dată-n viață măcar, ce-avea de făcut şi să nu mai fie «proastă» şi-acuma când norocul îi flutură pe la nas. Refuzul Agripinei de-a se căsători cu Ienache sau cel puțin de-a se muta la el înaintea anului de doliu li se părea la toți ai ei o neghiobie de care nicio fetişcană de doisprezece ani n-ar fi fost în stare. Era limpede că Agripina avea să moară proastă cu-ncăpățânarea şi cu farafastâcurile ei de «a respecta memoria moartei», nepăsătoare față de-nvățătura străveche care zicea să bați fierul cât e cald. «Dacă n-o ia acum n-o mai ia-n vecii vecilor», pronosticaseră cu toții. Dar cum bine nu se putea face cu de-a sila şi minte nu se putea vârî-n cap cui nu-i dăduse bunul Dumnezeu, osteniți de-a risipi bunătate de sfaturi cui nu deschidea urechea să le-asculte, osteniți de-atâta inconştiență din partea unei ființe care, ajunsă din cal măgar, dădea cu copita singurei şanse de-a-şi recăpăta un loc în lume, o lăsaseră-n pace. Cea mai ferventă susținătoare a părerilor Agripinei – care «se purta cum nu se putea mai cu judecată şi mai cu aleasă cuviință» – era coana Catița, care trăgea nădejde (nemărturisită nimănui) că-ntr-un an gândurile lui Ienache aveau să se schimbe şi inima să i se mai răcească, mântuindu-l de-această Agripina nedemnă de bobocul ei de fecior pentru care nimic n-o mai împiedica să viseze o noră fată-mare,

frumoasă şi de neam, aşa cum merita un băiat de neam, frumos, învăţat, deştept şi bogat, mijloacele prin care se făcuse iară bogat nemaiavând nicio importanţă căci atunci când era vorba de avere nimeni nu stătea să dezgroape morţii. Îmbătată de dragoste pentru Ienache, răsfrângând această dragoste asupra oricărui lucru şi-asupra oricărei fiinţe care-nsemna ceva-n viaţa acestuia, Agripinei i se umezeau ochii de duioşie când se gândea la coana Catiţa, la suferinţa ei de-a fi stat despărţită atâta vreme de singurul ei copil, singura ei mângâiere, la-mpăcarea ei de-acum când se vedea iar cloşcă ocrotindu-şi puiul, slăbiciune de care o mamă nu se vindecă niciodată. Viitoarea căsătorie a lui Ienache, visa Agripina, trebuia pusă sub semnul armoniei, lucrul cel mai înălţător în relaţiile dintr-o familie, sub semnul iubirii care să nu urmărească decât fericirea lui Ienache, şi ce altă fericire mai mare putea fi pentru el decât să se vadă sub acelaşi acoperiş cu fiinţele cele mai dragi, coana Catiţa, mamă-sa, şi Agripina, iubita, sora, prietena lui. Coana Catiţa, la rândul ei, şi-nchipuia Agripina, nu putea jindui la fericire mai mare decât de-a-şi vedea feciorul fericit alături de aleasa inimii lui, închizând ochii, ca o mamă-nţelegătoare, la orice nu i-ar fi plăcut din bietul trecut al acestei alese, când în joc era un lucru atât de important ca fericirea lui Ienache, fericire pe care, tot ca o mamă iubitoare, nu şi-o putea-nchipui altfel decât copilul ei.

Fira şi Gore care lângă Cucoana deschiseseră ochii, martori ai vieţii acesteia cu tot ce fusese bun şi rău în ea, ajunşi acum şi ei oameni în toata firea, deşi rostuiţi din belşug de răposata, se vedeau ai nimănui. Resemnaţi ca tot ţăranul în faţa morţii, împăcaţi cu gândul ca Cucoana lor se dusese la locul ei, nu se puteau învăţa însă cu gândul că de-aci-nainte aveau să fie doar slugi, acolo unde până mai ieri fuseseră ca nişte rude, şi mai ales nu se puteau învăţa cu gândul că-n averea Cucoanei avea să poruncească *altul.* De partea legalităţii şi-a legitimităţii,

Gore şi Fira, neînțelegând circulația bunurilor în societate, erau revoltați şi sufereau de-a dreptul să vadă averea Cucoanei pe mâna lui boier Ienache care, neamestecându-se niciodată-n treburile casei, nu-i asuprise cu nimic, împotriva căruia deci n-aveau nicio plângere de făcut. Dacă neamurile Cucoanei, care nu le făcuseră nici rău nici bine, ar fi ajuns stăpâne peste această avere asta ei ar fi-nțeles, fiindcă aşa ar fi fost *drept,* neamurile Cucoanei fiind sânge cu Cucoana. Dar cum niciun lucru pe lume nu e-atât de rău ca să nu se poată-nrăutăți, domnia de scurtă durată şi deloc apăsătoare a boierului fu repede-nlocuită de cea a cucoanei Catița, care-i fusese dragă Cucoanei ca sarea-n ochi ca să nu mai fi vorbit cât de dragă-i fusese Cucoana soacră-sii. Când simțise pozițiile ocupate, pentru a nu lăsa nici o-ndoială, cui ar fi avut vreuna, că pâinea şi cuțitul trecuseră-n mâna ei, cucoana Catița poruncise curățenie mare, ca omul care se mută-n casă nouă, şi dispusese un alt aranjament al mobilelor şi-al tuturor lucrurilor, cu nimic mai comod ori mai estetic decât cel dinainte dar *care era după voia ei,* nemulțumind – după cum sperase – slugile, contrariindu-l – tot după cum sperase – pe Ienache care, neavând energie-n momentul acela să suporte lacrimile, scenele de umilință ipocrită ale maică-sii, reproşurile începând de la Adam, preferase să tacă mohorât şi să facă pe n-aude-n-a vede, în fața acestui elan juvenil al cucoanei Catița, care lui, duşman al înnoirilor, nu-i era deloc pe plac mai ales că dedesubtul lui, foarte străveziu, i se părea lipsit de eleganță. Nu te-apuci să-ntorci boarfele omului pe dos când nici n-a apucat bine să se răcească. Toate slugile se supuneau fără nicio vorbă, cu-atât mai mult cu cât cucoana Catița nu cobora să ceară părerea slugilor. Când îi poruncise însă Firei să ia portretul Cucoanei – unul dintre cele mai frumoase portrete făcute de-un pictor cunoscut al vremii – să-l ia din salon şi să-l ducă într-o odaie din fundul casei, ieşind din muțenia duşmănoasă cu care executa

poruncile veneticei, Fira nu mai putuse răbda ceea ce nu se ştia cum de bunul Dumnezeu putea să rabde.

— Toate ca toate, coană mare, dar eu s-o iau pe *Cucoana* din salon, din *casa dumneaei* şi s-o duc te miri unde, asta nu. Din *casa dumneaei,* se adresase Fira, cu un gest plin de revoltă, celorlalte slugi care nu-şi luau ochii din pământ. Dacă vrea s-o dea afar' din *casa dumneaei* n-are decât s-o dea conaşul Ienache, că măcar dumnealui i-a fost bărbat…

Coanei mari, care nu mai avea glas, de indignare, în fața lecției pe care i-o dădea Fira, în primul moment îi venise să se repeadă la netrebnică şi s-o calce-n picioare, apoi s-alerge să se plângă lui Ienache. Ruşinată să-i povestească feciorului adevărul adevărat, şi temându-se că dacă ar fi «retuşat» adevărul s-ar fi putut trezi în situația penibilă de-a se vedea confruntată, cu slugile care, obraznice cum erau, ar fi cerut desigur să fie puse față, aşteptase să-şi revină şi ca şi când n-ar fi auzit ce spusese Fira, încercând să aibă un glas calm le poruncise tuturor să schimbe locul unei mobile grele, ca opintindu-se câteva minute bune, să nu se mai gândească la vorbele neruşinatei ăleia. Fira şi Gore, oamenii de credință ai Cucoanei, ştiau că zile prea bune nu-i mai aşteptau o dată cu schimbarea «domnilor» şi s-ar fi retras la casele lor, dacă nu li s-ar fi trezit ambiția de-a nu-i face pe plac veneticei, cum îi spuneau între ei cucoanei Catița. În afară de ambiția asta lumească, îi îndemna să rămână şi credința că datoria lor era să vegheze ca numele Cucoanei, locul care i se cuvenea-n *casa ei* şi după moarte, să nu fie luate-n derâdere, iar pomenirile să-i fie făcute creştineşte, la soroace, de suflete care-i fuseseră apropiate nu de nişte străini care-i doriseră moartea, fiindcă dacă în privința lui boier Ienache se mai îndoiau, în privința cucoanei Catița puneau capul jos că se rugase şi-n sculare şi-n culcare să scape de noră-sa.

Lăbuş, rămas fără stăpână, umblase la-nceput prin conac din odaie-n odaie, căutând-o, iar când ostenea de-

atâta umblat zadarnic se ducea la biserică unde-şi amintea, se vede, că o petrecuse nu de mult, şi stătea nemişcat în tindă, culcat pe burtă, şi gemând din când în când, ciulind apoi urechea, în speranța unui răspuns. Nu se-atingea nici de laptele nici de păsatul pe care i le dădea Fira, ci doar din când în când mai bea câte-un strop de apă.

— Câinele-ăsta umblă parcă e nebun, îşi ieşise cucoana Catița din fire-ntr-o zi în fața lui Ienache, enervată de Lăbuş ca de orice ființă care-i păstra Melinei un gând fidel.

— Îşi caută stăpâna, răspunsese Ienache rece şi continuând să-l mângâie pe Lăbuş adăugase: «Câinii sunt foarte credincioşi, nu sunt ca oamenii».

Fira care strângea masa, începuse să plângă. Ienache care nu suporta lacrimile, suspinase fără să vrea, câştigând în inima Firei cât nu izbutise-n zece ani. Coana Catița, indispusă peste măsură de reacția lipsită de bun-simț a lui Ienache, care n-avea pic de demnitate față de slugi, se ridicase intempestiv şi plecase vărsându-şi focul în gând: «Duceți-vă dracului cu jalea voastră, de neghiobi!».

Cam la o săptămână, Lăbuş murise ascuns în nişte tufe de merişor, de unde nicio rugăminte a Firei, a lui Gore şi-a lui Ienache nu-l înduplecase să mai iasă.

Îl îngropaseră-n fundul grădinii şi-l plânseseră toți trei, cu gândul fiecare la viața lui căreia Lăbuş îi fusese martor, şi la Melina, stăpâna şi prietena lui Lăbuş, pe care parcă o-ngropau a doua oară, împreună cu animalul în sufletul căruia nimeni nu izbutise s-o-nlocuiască.

Uşurată de moartea lui Lăbuş, al cărui exemplu Fira şi Gore nu se grăbeau să-l urmeze, coana Catița, hotărându-se să mai înmoaie coarda de hatârul feciorului pe care nu l-ar fi crezut atât de slab de înger, amânase, fără dată, discuția-n care-avea de gând să-i sugereze lui Ienache oarecari primeniri printre slugi, căci nu era bine ca ele să prindă rădăcini prea adânci într-o casă.

Neobosind să le controleze, nepregetând să se cațere, să dea cu mâna pe cele mai înalte mobile, să-şi întindă gâtul gata să şi-l smulgă din trup de dragul de-a se-ncredința şi cu văzul de ceea ce i-ar fi putut scăpa la pipăit, cucoana Catița găsea mereu prilej să-ntoarcă de zece ori slugile-ntr-un loc, nesuferind să le vadă stând, statul fără treabă timp cât de scurt fiind în ochii ei un furt din avutul stăpânului şi prilej de-a le căta pricină. Ca din întâmplare, în fiecare zi îi strecura lui Ienache o vorbă-două de nemulțumire-mpotriva trântorilor ăstora care-i mâncau pâinea degeaba. Ienache asculta resemnat, cu un aer absent de n-ai fi putut spune dac-auzise sau nu vorbele maică-sii, catadicsind din când în când să mormăie «mda», fără alte comentarii sonore, ceea ce pe coana Catița o făcea să fiarbă toată ziua. Deşi trecuseră aproape unsprezece ani de când roata norocului îi vărsase iar belşug din spițe, Ienache nu uita cum o adusese pe coana Catița-n sapă de lemn, cum, în ciuda şansei de-a se fi văzut din nou bogat, îi înşelase aşteptările păgubind-o de nepoți şi de relațiile pe care şi le-ar fi făcut printr-o-ncuscrire potrivită, lucru tot atât de prețios pentru ea ca şi nepoții dacă nu şi mai mult. Din aceste considerente, Ienache prefera să-i rabde maică-sii toate nacafalele decât să aibă o discuție deschisă cu ea, recurgând – când această politică nu mai avea curs de prea multă folosire – la alegorii, ori dând pe seama Melinei tot ce voia să-i comunice maică-sii, neobosind s-o citeze pe răposata ca pe cel mai incontestabil moralist, asigurându-i astfel antipatia coanei Catița până la Ziua de Apoi.

În această lumină a-nțelepciunii desprinse de pasiunile lumeşti, cu gând de-a-i domoli răbufnirile tiranice, într-o zi, la masa de prânz – «când omul are blidul plin şi burta-ndestulată are gânduri mai blajine şi păreri mai indulgente asupra lumii» – Ienache, fără să apese, cu un glas aproape idilic afundându-se-n tapiseria scaunului şi privind spre tavan o procitise pe coana Catița în felul

următor: «„Schimbarea domnilor bucuria nebunilor, schimbarea slugilor amăgirea stăpânilor”, aşa spunea Melina», şi-n continuare, uitându-se-n ochii maică-sii duios şi bătând-o pe mână adăugase: «Ce să-i faci, mamă, ăştia-s oamenii, şi toţi sunt la fel, să nu crezi că dacă-i dăm pe ăştia afară, găsim alţii mai buni. Mai închide şi dumneata ochii». Ca să nu-i dea timp coanei Catiţa să spună vreo vorbă, sunase clopoţelul şi-i ceruse Firei încă o sticlă de vin.

Curând după împlinirea anului de la moartea Melinei, răspas cinstit cu parastas la care cucoana Catiţa se-n-trecuse-n generozitate şi se-arătase veselă şi binevoitoare de parc-ar fi gătit praznic de nuntă, pe un ton cumpătat, înfundându-se-n perna scaunului, tot la masa de prânz, Ienache o luase pe departe, în stilul maximal *à l’usage de Madame Mère*{33}, vorbind despre-avantajele şi plăcerile traiului în doi, la păsări şi la alte dobitoace, spre-a ajunge şi la oameni, evocând în sprijinul acestor afirmaţii povestea lui Filemon şi-a minunatei sale Baucis, această desfăşurare verbală, de circumstanţă, făcând-o pe cucoana Catiţa să zâmbească şi să iasă din convenţia de-a face pe proasta.

— Vrei să te-nsori, Ienache, mamă? spusese ea pe neaşteptate, dezamăgindu-l pe fiu-său, căruia-i tăia scurt peroraţia de-mbrobodire pregătită cu-atâta caznă. Ienache, mamă, te-ai gândit bine la pasul ăsta?

— Da, şi-ncă de câtva timp.

— Nu crezi c-ar fi mai bine să iei o persoană care să nu mai fi fost măritată?

— Mamă, după *a mea părere,* trecu Ienache pe un ton niţel desuet, plăcut cucoanei Catiţa, un om cântăreşte cu amănuntul calităţile şi cusururile *persoanei* când face o căsătorie din interes şi când pretendentul alege-ntre mai multe candidate, când face însă căsătorie cu *persoana* pe care i-a hărăzit-o soarta, fiindcă pe-acea *persoană* o-ndrăgeşte, în balanţă nu mai atârnă atâtea categorisiri…

— Dragul mamei, să nu te căieşti, grăi cucoana Catiţa,

blând, ştiind cât de slab îi era feciorul la duioşie, nutrind o firavă speranță de schimbare sau cel puțin de-amânare a gândurilor acestuia.

— N-am să mă căiesc, mamă, fii fără grijă.

— Femeia care-a mai fost măritată, mereu te-aşează lângă celălalt bărbat, mereu te-asemuieşte cu el. Cu văduva ai mereu un mort în capul mesei, zice rumânul.

— Şi crezi că bărbatul care-a mai fost însurat n-are o moartă-n capul mesei?

— Cu tine-a fost altceva…

Ce anume făcea din el un exemplar fără seamăn Ienache se-abținu să-ntrebe.

— Şi pe urmă… poate că-n viața ei… între răposatul Sache Poenaru, Dumnezeu să-l ierte – se gândi cucoana Catița să-l învrednicească pe boier Sache cu un gând pios – între Sache şi tine o mai fi cunoscut şi pe altcineva, nu se putu opri cucoana Catița să-i dea a-nțelege lui fiu-său că zvonul despre-amorurile viitoarei sale nurori cu nepotul Dinu Serafiotti ajunsese şi la urechile ei.

Hotărât să nu-i zgândărească țâfnele, după ce-şi muşcă limba, cu un glas nițel răguşit, dar calm şi binevoitor, Ienache se-apucă să-i împărtăşească mai departe maică-sii din înțelepciunea popoarelor.

— Am citit undeva un proverb, persan, arab, ori chinezesc pare-mi-se, care pretinde că trei lucruri pe lume nu lasă urmă: pasărea-n văzduh, peştele-n apă şi…

— Am citit şi eu undeva, se grăbi coana Catița să-i taie cuvântul, zâmbind în zeflemea dar strunindu-şi bine glasul pe creasta care despărțea reaua-voință de indulgență, am citit că cică ultimul bărbat are-n viața unei femei prețul pe care-l are ultimul testament lăsat de cineva… Ei, băiatul mamei, om trăi şi-om vedea, se gândi ea s-aurească pilula cu un glas dulce şi c-un oftat meditativ. S-o văd şi eu, lansă ea propunerea mult aşteptată, cuprinsă brusc de-un elan de generozitate bine calculat.

Plin de recunoştință, Ienache-i sărută mâna.

Slugile care, cu toată fereala lui Ienache, îi ştiau umbletele, aşteptau cu nerăbdare s-o vadă venită-n casă pe cuconița bălană din lipscănie, văduvă de mare boier, lăsată cu fundu-n pulbere, trăgând nădejde că ea avea s-o pună la respect pe acritura de coana-mare.

Madame Mère, lăsând să se-nțeleagă de la-nceput, înspre partea cui avea urechi de auzit şi ochi de văzut, că viitoarea-ncuscrire n-o făcea să-şi calce ighemoniconul, deşi politețea i-ar fi cerut ca unei soacre-mari să facă ea prima vizită, o poftise pe Agripina şi cu maică-sa – dacă maică-sa se afla-n momentul acela-n oraş – s-o viziteze-ntr-o vineri, pe la cinci după amiază, îmbrăcată-n rochie neagră de mătase, cu manşete şi cu coleretă albă de dantelă, încrețite din belşug, care-o făceau ca pe-un porumbel gulerat, împodobită cu safirele Melinei (ale Prejbeancăi bătrâna, pe vremuri), a cărei răcliță cu bijuterii o mutase-n dulapul ei, că era mai sigur, cucoana Catița de pe la patru ceasuri nu-şi mai afla locul, cutreierând casa de sus până jos şi-ametind slugile cu câte porunci avea de dat. Uitându-se-ntr-una la ceasul de aur atârnat cu lanțul lui gros la cingătoare, coana Catița găsi de cuviință ca pe la cinci fără un sfert să se-aşeze-ntr-un fotoliu-n salon ca să n-o găsească *aceea* în picioare şi să-şi închipuie că o persoană ca *Madame* Krețulescu putea fi tulburată de te-miri-ce.

— Aveți grijă să vă duceți prin cine ştie ce dracu' de cotlon de să sparg clopoțelul ăsta şi să nu veniți unul, se-adresă cucoana Catița slugilor pe tonul ei de supărare preventivă.

«Nu ți-ar mai muri mulți înainte», îi ură Fira-n gând.

Făcându-şi de lucru cu câte-o foarfece de vie ori cu câte-o săpăligă-n mână, slugile se bulucirǎ spre poartă ca să nu scape clipa când viitoarea stăpână avea să intre-n averea agonisită de altul, la care nici cu gândul nu gândise, că cine ştie ce-i mai putea şi ăsteia pielea.

La cinci punct, Gore-i aducea cu caleaşca pe boier Ienache, şi pe-a *nouă,* în plesnete de bici şi-n chiuituri,

semn pentru toată lumea că era mulțumit.

Agripina se uită spre oamenii care «trebăluiau» de zor, şi din goana cailor, pe care Gore mai să-i ducă până-n casă, le făcu un semn de salut cu mâna.

Cucoana ar fi dat scurt din cap într-o-mprejurare ca asta, iar cucoana Catița s-ar fi făcut că nu-i vede.

Cuconița bălană o privi drept în ochi pe Fira – căreia-i bătea inima ca toba mare de la Primărie – apoi îi zâmbi şi-i întinse mâna pe care, nedumerită la-nceput, prinzând mai apoi curaj, Fira o luă cu-amândouă mâinile şi-o sărută sfios ca pe nişte moaşte.

— Dumneata, sigur eşti Fira, te recunosc din povestirile conaşului Ienache, îi spuse Agripina continuând s-o privească.

«Săraca de tine», îi trecu Firei prin minte.

— Dumnezeu să v-ajute, coniță, spuse ea-ncet, dându-se la o parte ca să-i lase pe boieri să urce scara.

— Să ne-ajute la toți, spuse Agripina şi i se păru că peste bucuria ei de pân-atunci se lăsa un abur de tristețe.

Casa era aşa cum şi-o-nchipuise din cât o văzuse pe dinafară şi din descrierile lui Ienache, primitoare şi luminoasă deşi măreață şi sobră, cu-ncântătoare-mbinări de marmură albă şi porfirie, cu profuziune de oglinzi din care țâşneau, ca nişte perpetue jeturi de apă, lumini de curcubeu, cu moliciune de covoare persieneşti care vătuiau pasul, imensă colivie demnă de-a fi adăpostit între gratiile ei pasărea-aceea rară care fusese Melina Mavros.

«La noi» – se gândi Agripina la casa lui boier Sache Poenaru – «deşi nu era atât de somptuos, fiind casă de moda veche, parcă umblai într-un muzeu, aici se simte şi-acum sufletul cui a locuit, asta seamănă-a casă de om».

Se uita avid la toate lucrurile din jurul ei pe care le-ndrăgise fiindcă ele făceau parte din viața lui Ienache şi descoperea cu plăcere că le recunoştea din descrierile pe care-acesta i le făcuse cu lux de amănunte.

Străbătând cei peste douăzeci de paşi ce despărţeau arcada salonului de locul unde se afla coana Catiţa – care-i aştepta nemişcată, într-o atitudine de statuie manieristă, cu capul niţel lăsat pe spate, cu mâinile rezemate de braţele fotoliului, cu degetele subţiri şi lungi atârnându-i molatic peste Gobelinul tapiseriei, cu poalele rochiei drapate fără cusur, lăsând să se vadă doar vârful pantofilor de satin negru – cu toate că nu se temea de eventuala ei opoziţie, Agripina încetini pasul, dorind să-ntindă cât mai mult timpul care-o despărţea de vedenia neagră.

Oricât îşi dădea silinţa, Agripina nu izbutea să recunoască, în doamna care-i stătea-n faţă, fiinţa blândă şi caldă, un fel de zână bună – şi nu numai pentru el – şi senină, îmbătrânită-n fapte bune, iubind pe toată lumea şi iubită de toată lumea, cum apărea coana Catiţa-n descrierile feciorului ei. Cu chip prelung, cu bărbie ascuţită, cu obraji uscaţi care nu păreau să fi cunoscut picătură de carne între piele şi os, cu frunte-naltă şi boltită, cu sprâncene ca un fir de lână subţiat şi din loc în loc mâncat de molii, delungind arcade mult prea înalte şi prea boltite, cu ochi de-un albastru atât de deschis că nici nu i-ai fi văzut de n-ar fi fost uitătura lor rea şi pungile vineţii de sub ei, ajutată şi de-un glas de om pus pe ceartă, coana Catiţa nu prea părea o-ntruchipare-a bunătăţii, iar dacă totuşi coana Catiţa era bună, cum pretindea Ienache, mult îi trebuise naturii până să-mperecheze suflet cu trup mai nepotrivit. «Să nu uit că e mama ta, iubitule, să nu uit», se-ndemna-n gând Agripina.

Timp de-un an, cât pritocise gândul primei vederi cu mama iubitului ei, Agripina şi-o-nchipuia ieşindu-i în cale, cuprinzând-o-n braţe şi strângând-o la piept, luând-o-apoi de bărbie, privind-o-n adâncul ochilor, dând şi primind suflet, spunându-i încet, ca o taină-ntre ele două, «fetiţa mea», luând-o apoi de mână şi…

— Bună ziua, doamnă, bine v-am găsit, spuse Agripina

încet, înclinându-se adânc şi sărutând mâna care i se-ntindea, cu toate că moda cu pupatul mâinii la mai bătrâni se cam dusese.

— Bună ziua, duduie, răspunse coana Catița, străduindu-se să nu pună suflet nici în bine nici în rău în aceste vorbe de-nceput şi s-o măsoare cu tot atâta indiferență.

«De frumoasă e frumoasă, dar putea să fie la casa altuia», îşi spuse coana Catița, ştiind din capul locului că o sută de ani de-ar fi stat împreună cu străina din fața ei şi tot n-aveau să-şi fie dragi una alteia.

«Alegi bărbatul, dacă-l alegi, nu-i alegi şi părinții», se consolă Agripina căreia cu toată bunăvoința *a priori,* coana Catița-i era antipatică.

— Mama vă roagă s-o iertați dar n-a putut răspunde invitației dumneavoastră, fiindcă tocmai culeg via.

— Ei o culeg, nu slugile? îi plasă coana Catița o amabilitate.

«Bine-am făcut că n-am luat-o pe mama, cum se mâhneşte şi de umbra ei, atât i-ar fi trebuit».

— O culeg cu oameni din sat fiindcă slugi n-au decât două şi bătrâne, nu prea mai au cu ce şi nici pentru ce să țină slugi. Le-a rămas foarte puțin, răspunse Agripina ca şi când n-ar fi băgat de seamă-nțepătura coanei Catița.

— După ce măriți cinci fete, cinci sunteți nu? ce să-ți mai rămână? Dumneata eşti cea mai mică?

Agripina încuviință din cap.

— La cea mică sacul ajunge la fund. De obicei, ea se mărită mai prost sau nu se mărită deloc, şi se mărită bine numai dacă are vreun noroc chior, adăugă doamna Kretulescu, uitându-se pe rând la Agripina şi-apoi la Ienache ca să se facă şi mai bine-nțeleasă.

Ienache, echivalentul norocului chior din narațiunea maică-sii, asculta zâmbind jenat şi ne'ndrăznind să se uite nici în ochii uneia, nici într-ai celeilalte.

— Câți ani ai fost mata măritată cu boier Sache Poenaru?

— Opt.
— Şi de când eşti văduvă?
— De patru ani.
— Puteai să te măriţi berechet pân-acum.
— Te măriţi când ţi-e dat, dacă ţi-e dat, răspunse Agripina, mutându-şi privirea ca să nu-şi iasă din pepeni, de la coana Catiţa la portretul Melinei care-i urmărea din rama lui ovală aurie cu un zâmbet îngăduitor şi niţel maliţios, zâmbetul cu care trecuse prin viaţă şi care-i supravieţuia. Oricum ţi-ai fi-ntors privirea, privirea portretului mergea după tine.
— E portretul răposatei mele nurori, răposata nevastă a lui Ienache, îi explică doamna Kreţulescu-mama, urmărindu-i privirea.
Agripina remarcă ierarhizarea drepturilor de proprietate-n casa Kreţulescu; până şi Melina era mai întâi răposata noră-a coanei Catiţa şi-abia-n al doilea rând răposata nevastă-a lui Ienache. Agripina remarcă de asemenea safirele mari cu ape curate pe care le mai văzuse cândva.
— Am cunoscut-o pe răposata doamnă Kreţulescu. O cunoşteam de când trăia kir Costi Mavros. Cumpăra-n ultima vreme pălării de la mine. Ce portret frumos; aidoma cu ea. Parcă stă să-ţi vorbească. Doamna Melina Kreţulescu era cea mai frumoasă şi cea mai distinsă femeie pe care-am cunoscut-o şi cât de inteligentă... spuse Agripina într-un elan sincer de admiraţie pentru predecesoarea ei şi-n dorinţa de-a otrăvi-o niţel pe coana Catiţa, nefiindu-i greu să ghicească ce bine se-avusese cu noră-sa, răposata.
«Şi de-aia te ţineai cu bărbatu-său, putoarea dracului!», gândi coana Catiţa.
— Ce-au zis părinţii dumitale când ţi-ai deschis prăvălie? îi tăie coana Catiţa elanul admirativ faţă de răposata *ei* noră.
— Parcă are vreo importanţă, mamă! interveni, în sfârşit, Ienache cu buna-intenţie de-a ocoli stânca spre

care se-ndrepta corabia conversației între cele două doamne.

— E drept că-n ziua de azi părerea părinților nu mai are nici-o-nsemnătate-n ochii copiilor, spuse coana Catița melancolic.

— Doamnă, uneori copiii ar vrea să țină seamă de părerea părinților dar, din păcate, nu e cu putință. Părinților mei, bine-nțeles, nu le-a părut bine să mă vadă ajunsă negustoreasă. Dar n-aveam de ales. Avere n-aveam, părinții de unde să-mi dea n-aveau, să le stau pe cap, femeie-n toată firea, nu voiam, să mă mărit cu fitecine pentr-un blid de mâncare nu voiam... Când ești sărac n-ai prea mult de-ales.

«Decât să fii șmecher și s-aștepți. Și-n loc să te măriți pentru-un blid de mâncare, să te măriți pentru-un palat. Nu ești tu proastă. Prost e cine dă, nu cine ia!», gândi coana Catița dar n-apucă să-și tălmăcească tare gândurile căci fiu-său i-o luă-nainte cu vorba.

— Mamă, eu zic să-i arăt musafirei noastre casa, rosti el și se-apropie de fotoliul Agripinei întinzându-i mâna.

Coana Catița făcu un semn care prin indiferența lui voia să zică: «N-ai decât. Arată-i, arată-i, ca să știe ce ia, să nu creadă că se păcălește, sărăcia dracului!», continuă ea pentru sine-n gând.

Ienache îi arătă fiecare-ncăpere, îi făcu istoricul fiecărui obiect, exagerat de volubil, strângând și sărutând mâna Agripinei, ca s-o facă să uite conversația cu coana Catița, care nu fusese chiar un prilej de-ncântare.

«Oamenii sunt așa cum sunt. Ce vină ai tu, n-ai ales-o tu pe maică-ta», încerca Agripina să-și risipească tristețea. «Poate că și eu în locul ei...». Mergea alături de Ienache, răspundea mâinii lui afectuoase, dar gândul tot la coana Catița-i era. Ca un corb năpârlit. Lipită de fotoliul ăla de parc-ar fi fost oloagă ori de parc-ar fi păzit o comoară ascunsă dedesubt. Ca piticul ăla, Albrich cel Viteaz, dintr-o legendă veche nemțească[34] pe care i-o citea Sache serile, gonindu-i somnul și făcând-o să viseze

urât. Nu-i spusese niciodată că-i era frică de povestea asta, şi de ruşine şi fiindcă nu voia să-i strice inima când îl auzea extaziindu-se cu gesturi emfatice de admirație: «Câtă măreție, câtă măreție, nu-i aşa, fetiță dragă?». Totuşi, ar fi preferat s-audă o vorbă de părere de rău din gura lui Ienache, o scuză, ceva, pentru dezamăgirea ei pe care nu se putea să n-o vadă.

La-ntoarcere-n salon, o găsiră pe coana Catița-n picioare certând pe Fira care, aducând o tavă cu gustări, nu ştiu cum răsturnase un coş de sărățele şi-acum le aduna-ngenuncheată pe covor, roşie ca focul de ruşine.

— Unde ți-or fi ochii nu ştiu, mai auziră cei doi excursionişti în jurul casei.

— Stai să-ți ajut şi eu, zise Agripina aplecându-se şi strângând sărățelele cu amândouă mâinile.

— Dar las-o, duduie, să le strângă singură ca să se-nvețe să deschidă ochii pe unde umblă.

— Se mai întâmplă, zise Agripina împăciuitor şi-i zâmbi Firei care cutezase să ridice nasul din pământ ca s-o mai privească o dată pe cuconița asta pe care Dumnezeu le-o trimisese.

— Sărut mâna, coniță, şopti Fira şi se uită-n ochii Agripinei cu-o privire de câine recunoscător.

Agripina ştiu că un suflet tot câştigase-n casa Krețulescu.

— Slugilor nu trebuie să le dai nas, spuse ritos coana Catița după ce ieşi Fira din salon.

S-ajuți o slugă era degradant pentru o cucoană şi numai lipsa de educație putea explica intervenția de adineauri a viitoarei ei nurori. «Dacă nu ştie să se poarte am s-o-nvăț eu».

Lui Ienache-ncepu să-i bată inima văzând pe ce pantă alunecase iar conversația. Se uită rugător în ochii maică-sii care se făcu a nu-l vedea. Îşi îndreptă apoi privirea plină de rugă umilă spre Agripina care mai întâi se uită la el serios apoi îi zâmbi cu duioşie, clipind în semn că pricepuse ce-aştepta din partea ei.

— Sunt şi ei oameni, spuse Agripina cu un glas mic şi plin de milă, ca un fel de scuză pentru «inconvenența» ei de-adineauri şi dorind din inimă s-o-mbuneze pe coana Catița.

— Eu nu zic că nu sunt, dar fiecare să-şi țină locul. Dumneata eşti tânără, dar nici chiar aşa de tânără ca să nu cunoşti anumite lucruri.

Agripina s-ar fi sculat în clipa-aceea şi dusă-ar fi fost dacă nu s-ar fi gândit la Ienache. Ce vină-avea el?

— Doamnă, e drept că slugi ca la casele mari n-am avut, zise Agripina foarte-ncet, ca să-şi păstreze firea. La părinții mei, aveam şi avem şi-acum nişte slugi din neam în neam, născute şi crescute-n casă, şi care sunt ca din familie. Părinții mei fac treabă la cot cu ei. La răposatul meu bărbat, am avut-o numai pe Saveta, Dumnezeu s-o odihnească, pe care Sache, dac-ar fi vrut ea, ar fi pus-o la masă cu noi. De când am rămas singură n-am mai avut pe nimeni…

— Nicio slugă, vrei să zici, ținu coana Catița să-i tragă un ibrişin pe la nas.

Ienache se duse la fereastră să tragă draperiile. Îi venea să intre-n pământ.

— Nicio slugă, n-am mai avut nicio slugă, fiindcă n-am mai avut posibilități, reuşi Agripina să se stăpânească şi de data asta. De-atâția ani, de când fac singură treabă, văd că şi eu sparg, şi eu ard, nu sunt nici eu desăvârşită, şi doar fac pentru mine, oameni suntem cu toții…

— Oameni suntem cu toții, nimeni nu zice altfel, dar să ne ținem ighemoniconul, boierii cu boierii, după rang fiecare – şi dădu din cap spre-a investi cu şi mai mare preț ultimele vorbe, uitându-se rece la Agripina de parcă ar fi vrut s-o trimită din ochi la locul care i se cuvenea – şi slugile cu slugile. Să nu fim mai buni şi mai îngăduitori decât e nevoie, mai ales în timpurile de azi când şi-au luat-o mocofanii-n cap, fiindcă boierii s-au arătat prea filotimi. Ne-o fi destul cu emancipația lui Cuza, cu țiganii, cu țăranii, cu mânăstirile, că n-are nimic sfânt omul ăsta,

că se văzu domn, ce n-a gândit neam de neamul lui. Ne-o fi destul cu ce-i afară, că dacă boierii s-au prostit şi s-au dat cu prostimea aşa le trebuie, dar măcar în casele oamenilor să mai fie rânduială că altfel ne ducem de râpă cu totul. Aşa să ştii, duduie.

— Cred c-ar fi bine să mâncăm ceva şi să bem un pahar de vin, spuse Ienache precipitat, pentru a stăvili incursiunea «politică» a mamă-sii.

— Ar fi bine *şi asta,* zise coana Catița.

O dată cu mâncarea, conversația căpătă un caracter benign, învârtindu-se-n jurul a diferite subiecte culinare, a dichisurilor şi-a finețurilor gastronomice, mândrie a gospodinei adevărate, despre vinuri, vutci şi altele ca acestea.

Cucoana Catița, cucoană de modă veche, cum îi plăcea ei însăşi să se categorisească, mare meşteră-n toate câte țineau de-ale gospodăriei, «nu ca cuconetul de-acum», ar fi vorbit la nesfârşit despre acest subiect, care-aducea pe chipul ei de mucenică muncită de Necuratul o sclipire de voluptate şi-n ochii spălăciți o lumină aproape duioasă. Agripina, învățată să tacă, o asculta reverent, pios aproape, încuviințând admirativ din cap la câte un detaliu nebănuit, îndrăznind să plaseze ici-colo câte-o vorbă din care se vedea că mai ştia şi ea câte ceva dintr-ale tainelor culinare, ceea ce-o mai săltă-n ochii nemiloşi ai coanei Catița. «Cât de mult, în bine desigur, seamănă Ienache cu ea. Acelaşi portret la care pictorul munceşte mult, la care strică multe pânze până să izbutească să facă ce-a vrut. Coana Catița e una dintre pânzele-acelea de la-nceput, când îngerul pe care vrea să-l întruchipeze artistul e încă pământean, ba chiar seamănă cu Dracul». Cam aşa spusese Sache despre coana Stanca Vălescu, maică-sa, şi despre ea.

«Coana Stanca est *une ébauche*{35}, iar tu eşti opera adevărată şi desăvârşită». Câte lucruri o-nvățase răposatul! Dinu ce-o-nvățase? «Pe dracu! Nu m-a-nvățat nimic. Ba da. M-a-nvățat şi el ceva: că dragostea trece.

Oare dragostea pentru Ienache o să-mi treacă vreodată? Şi-n locul ei tot nimic n-are să rămână? Chiar aşa, să nu mai rămână din sufletul tău nimic din ce-a fost de-a lungul vremii sufletul tău? Să te trezeşti cu alt suflet, că porți în tine alt suflet?».

— Să mănânci, mata, iepure cu măsline făcut de mine, nu-l uiți cât trăieşti. Jupoi iepurele după ce l-ai ținut la frig toată ziua când a fost vânat, îl *videzi* – îi scoți mațele-adică – traduse cucoana Catița, încă needificată cu privire la franțuzeasca viitoarei sale nurori – îl pui la *feo*zandat…

«Să vină oare o zi când să nu-l mai iubesc pe Ienache pentru care-am îndurat în după-amiaza-asta chinurile iadului, pentru care mi-am muşcat limba c-aş fi putut să mi-o tai în două, pentru care mi-aş da viața, să vină oare-asemenea zi? Doamne, ia-mă cât îl iubesc; nu îndura să se risipească sufletul meu cel de-acum». Încheindu-şi ruga spre Domnul, se văzu cu-o toamnă înainte mergând pe-o uliță-n amurg, auzi foşnetul frunzelor veştede peste care-i păşea acum gândul şi-un pocnet sec de castane care se izbeau de caldarâm şi tresări trezindu-se cu mâinile care căutau s-aşeze pe umeri un şal de samur.

«Mult suntem robiți trupului nostru».

— …Tai ceapa mărunt-mărunt, o pui cu bucățile de carne şi-o laşi la o geană de foc, să se-năbuşe bine, şi să se topească, şi din când în când mai pici câte-un strop de apă-n clocot, pe urmă…

«Ei, slavă Domnului că s-au mai *acomodat.* Pân' la urmă se-nțeleg ele, că doar n-au nimic de-mpărțit. Mama aşa e ea, cu gură-mare, dar nu e om rău, se înțeleg ele până la urmă. Ca orice soacră, la-nceput mai ales, vede-n noră-sa o intrusă şi-o uzurpatoare, iar pân'la urmă se uită la ea ca la copilul ei, n-am de ce să-mi fac griji», se linişti Ienache. «Ce poate face un bărbat mai mult pentru o femeie decât s-o ia de nevastă, decât să-i arate preferința față de celelalte, de toate celelalte femei. Trebuie să recunosc că mama nu e-ncântată de Agripina, iar Agripina-şi dă seama, cu-atât mai mult trebuie să

prețuiască *mon geste*{36}», continuă Ienache să se culce pe-o ureche.

Agripina profită de buna-dispoziție a coanei Catița şi neaşteptând vreo nouă cotitură primejdioasă către care conversația putea s-o ia dintr-un nimic «precum dintr-un nimic o ia razna şi inima omului», mulțumind pentru ospitalitate, lăudând gazda pentru bunătățile cu care-o desfătase şi pentru ştiința pe care i-o-mpărtăşise şi sărutându-i respectuos mâna – ceea ce coana Catița, învățată să vadă-n orice lucru binele dar mai ales răul, interpretă ca un semn de respect, cu-atât mai mult cu cât nu se mai purta, însă şi ca o intenție de linguşire, «îți este ție să-mi pupi mâna cum îi e câinelui a linge sare» – îşi luă rămas-bun şi-nsoțită de Ienache, porni spre casă. Ghemuită sub tartanul care-i acoperea pe amândoi, Agripina încercă tot drumul, în caleaşca, să-i pună lui Ienache-ntrebarea care-i stătea pe suflet şi pe care nu-ndrăznea s-o spună cu glas tare: «Era bine ce făceau? Nu era mai bine să fi rămas ca pân-atunci?». Dar îi era tare frică de vorbe. Ştia că amintirea faptelor pe care le-au însoțit păleşte uneori, se şterge aproape, dar vorbele, supraviețuitoare-ncăpățânate-ale faptei, veghează mereu în câte-un ungher al inimii. Ele-azvârl tăciuni aprinşi între suflete sau rup punțile care le uneau sau aruncă-ntre ele poduri de gheață, adevărați poli alunecoşi ai bănuielii şi-ai neîncrederii, pe care niciun soare nu le mai poate topi. Erau momente când parcă nici nu-şi mai amintea-nfățişarea lui boier Sache Poenaru, când îi uita şi glasul, dar cuvintele lui îi răsunau în minte ca spuse mai ieri-alaltăieri. Mângâierile lui Dinu Serafiotti? Parcă-l văzuse iubindu-se cu-o femeie străină, parcă deschisese din întâmplare uşa... Dar cuvintele lui... cu ele o depărtase, pe ele nu le uita. «Nu-mi place maică-sa? Şi dacă nu-mi place, să-i spun: „Nu-mi mai trebuieşti, dragul meu, fiindcă ai o mamă-afurisită; păstrează-mă, iubitule, de țiitoare, că nu sunt bună de nevastă, că sunt sperioasă, sunt sperioasă de soacre, că de-astea n-am

avut!”. Mai bine nu-i spun nimic, ca să n-avem ce să vrem să uităm, îl iubesc şi cu el mă mărit, nu cu maică-sa».

După ce plecă Ienache, Agripina se plimbă prin casă cu-o lampă-n mână, luând seama fiecărui lucru, întârziind înduioşată-n fața fiecăruia, cu ochii-nchişi peste câte-o amintire dragă. Lucrurile ei dragi, de care se simțea legată ca de nişte ființe, martori ai dragostei ei cu Ienache, martori ai anilor cei mai fericiți, doi la număr, din viața ei de femeie-ajunsă cu judecată, care-nțelegea rosturile vieții, lucruri ce-o-nconjuraseră, calde şi prietenoase, într-o casă moale ca un cuib de linişte şi de bună-stare, în care fusese stăpână, unde n-o ajungeau reproşurile nimănui, de unde izgonise mustrări de cuget şi auto-nvinuiri, unde trăise după pofta inimii, spre bucuria ei şi-a bărbatului pe care-l iubea, nesupărând pe nimeni.

Şi, dintr-o dată, din regatul ei mic, în care nimeni nu-i contesta dreptul la domnie, avea să păşească-ntr-o împărăție fastuoasă în care un ochi neadormit avea s-o pândească, aspru şi duşmănos, din sculare-n culcare, şi n-avea să-i dea pace nici în somn. Dar avea să fie lângă Ienache, fiecare clipă a vieții unuia avea să fie o clipă din viața celuilalt, trebuia să se gândească la el şi numai la el, iar la Albrich cel Viteaz să se gândească numai când nu se putea altfel, ca la un nor încăpățânat care se plimbă-ncoace şi-ncolo prin fața unui soare căruia nu izbuteşte să-i întunece strălucirea.

* * *

«S-o fierb aici». Profesorul Şerban aprinse un ochi al aragazului unde balta veche de cafea n-ajunsese.

«Mama şi tata n-au avut niciodată ochi s-o vadă pe Marina şi erau supărați că nu găseau un motiv anume pe care să i-l azvârle-n față. Şi-n sfârşit le-a ajutat Dumnezeu şi-au găsit două, unul după altul: în ’39, când

a-ndrăznit să le spună „Ce bine-ar fi s-avem şi noi maşină”. „Cumpăraţi-vă”, răspunseseră-ntr-un glas coana Luţa şi conul Sică Şerban. „Dacă ne-aţi da dumneavoastră bani...”, cutezase Marina să zică, mai mult în glumă. „Ieşi afară din casa noastră”, săriseră-n sus, la unison, coana Luţa şi conul Sică. Apoi în ’40, când eram eu pe front şi s-a dus la nunta lui văru-său. Ce-a mai fost şi-atunci: „Bărbatu-său pe front şi ei puţin îi pasă, dumneaei chefuieşte!”. Mi-aduc aminte scrisoarea ei care mi-a ajuns pe front cam peste-o lună. „...O aripă a spitalului a fost luată de armată. Lucrăm toţi, pe rând, acolo. Medicii militari şi cei mobilizaţi nu mai pot face faţă. Tăiem mâini, tăiem picioare... Ce să-ţi spun eu ţie?! Când, Doamne, s-o termina războiul? Nu-mi vine să cred c-am trăit şi altfel. În tot spectacolul ăsta, s-a-nsurat Victor. A făcut nuntă mare, la «Domniţa Bălaşa». M-am îmbrăcat în rochia lavande, rochia de la nunta lui Remus, ţi-aduci aminte. Rochia străbunicii Agripina, cum ai zis tu. Toată lumea se străduia să fie veselă, se străduia. Ca să nu plâng am dansat toată noaptea. Închideam ochii şi-mi închipuiam că dansez cu tine. Aş fi vrut să uit măcar o seară că e război. Nimeni nu era vesel. S-a dus veselia, s-o mai întoarce vreodată? Iartă-mă că nu-ţi scriu ceva mai tonic. Mihai e cu «frailiţa» la mama la ţară. Fug cu bicicleta de câte ori pot, şi mă-ntorc dimineaţa direct la spital. A-nceput să zică «ta, ta, ta, ta». E singura mea bucurie...». „S-a dus veselia”, iar ei şi-nchipuiau, nu-şi închipuiau nimic, era doar un pretext să-i arate că n-o puteau suferi. M-a chemat apoi generalul să-mi spună că cenzură militară îmi „sugera” s-o sfătuiesc pe nevastă-mea să nu-mi mai scrie atât de pesimist fiindcă altfel „se vedeau obligaţi” să nu-mi mai transmită corespondenţa. «Pentru cine sunt atât de pesimiste scrisorile nevesti-mii, domnule general? Pentru sensibilii domni de la cenzură? Pentru mine, mai pesimist decât ce văd aici tot nu mai poate fi nimic. Iar nevastă-mea e-o perversă: nu-i place războiul, nu-nţelege cauzele «sfinte» şi mai ales «drepte».

„N-o lua aşa, doctore”, a-ncercat el să mă potolească, uitându-se-n dreapta şi-n stânga să nu fie vreo „ureche”. „Cui dracu-i place? Dar înțelege-mă şi pe mine”. „Vă-nțeleg, domnule general”. Am salutat şi-am făcut stânga-mprejur».

* * *

Căsătoria religioasă a Agripinei cu Ienache, făcută de hatârul coanei Catița, iubitoare a respectării formelor în legătură cu oamenii şi cu Dumnezeu, avu loc în casa pe care lumea tot Mavros o numea, deşi acum era a unui Krețulescu, bucurându-se de binecuvântarea a doi preoți, în cadrul strict al familiei, reprezentată, din partea miresei de părinți, de cele patru surori şi de cei patru cumnați ai ei, Tasia şi Ghiță, bărbatu-său, fiind nuni, iar din partea mirelui de soacra-mare, de coana Veta, bine-nțeles, şi de conul Costică Prejbeanu, unchi după tată al mirelui.

Mirele-n redengotă neagră, ca toți mirii, iar mireasa-n rochie de moar alb, simplă («ca o cămaşă de noapte», gândea coana Catița), făcută de mâna ei, cu-o floare micuță de moar în cocul blond, împodobită cu cerceii şi cu inelul dar de nuntă al mirelui (solitari de câte cinci carate unul, care costaseră o avere şi stârniseră protestele coanei Catița care nu-nțelegea cum de-azvârlea fiu-său o avere pe fereastră când avea o casetă de bijuterii din care să fi tot ales cadou pentru mireasă) erau – chiar şi coana Catița trebuia s-o recunoască – o pereche de-o mare frumusețe.

După ceremonie, oficiată în salon sub ochii zâmbitori ai Melinei, nuntaşii trecură-n sufragerie, aşezându-se fiecare la locul lui dinainte stabilit de coana Catița.

Invitații stăteau cuminți şi intimidați în fața cupelor de şampanie, aşteptând să dea careva semnalul printr-o urare.

În cele din urmă, trecându-l toate sudorile, ținând cu

nădejde cupa de şampanie-n mână, ca pe o bâtă, conul Şerban Vălescu, îndrăzni să se ridice-n picioare şi-nclinându-se către coana Catița să zică:

— Prea-cinstită cuscră…

— Da, domnule Vălescu, doreşti ceva? îl puse la punct coana Catița pentru familiaritatea asta nedorită facându-se că nu pricepe că era vorba de-un «discurs».

— Voiam să-nchinăm primul pahar în sănătatea tinerilor căsătoriți, îngăimă conul Şerban mai departe, cu glas gâtuit, ca un fel de scuză şi se-aşeză imediat pe scaun fără să mai aştepte vreun cuvânt din partea cuiva căci îi fuseseră de-ajuns cele din partea «cuscrei».

«Aşa o fi fost pe la boierii ăştia mari!».

«Puteam să-l las dracu' să-mi spună cum o vrea că doar ne vedem acum şi ne-om mai vedea la calendele greceşti», se mustră coana Catița, care băgă de seamă efectul vorbelor ei asupra tuturor.

— Îți mulțumim, tată socrule, şi să-nchinăm în sănătatea noastră-a tuturor, încercă s-o dreagă Ienache, înclinându-se mai întâi către conul Şerban, apoi către toți ceilalți.

Aşezându-se la loc îi sărută Agripinei mâna.

Nimeni, în ciuda protestelor lui Ienache, nu stătu mai mult decât era strict necesar, adică chiar sub timpul protocolar prescris în lumea bună, dornic fiecare să scape de privirea spălăcită a coanei Catița care le cântărea fiecare mişcare, şi să se vadă plecat de la petrecerea la care nimeni nu petrecuse.

— Rămâi cu bine, Catițo, şi să le dea Dumnezeu noroc, spuse coana Veta, mângâindu-şi negul păros din colțul stâng al gurii.

— Unuia din ei i-a dat Dumnezeu cu carul, zise coana Catița-ntr-o şoaptă ca la teatru, adică din acelea care trebuie-auzite de toți spectatorii.

— Şi celuilalt i-a dat, să *nu-l supărăm* pe Dumnezeu, Catițo, îi răspunse coana Veta plimbându-şi cu-nțeles ochii peste bogăția din jur şi-oprindu-i asupra Agripinei

căreia i se lungise chipul auzind ultimele vorbe bune ale soacră-sii.

În timp ce coana Catița dădea porunci de strângere a mesei iar Ienache conducea musafirii la trăsuri, în curte, vrând să le-ndulcească ultima impresie, Agripina, uitându-se-n dreapta şi-n stânga, se duse tiptil în salon, luă un sfeşnic aprins şi ridicându-l deasupra capului se uită lung în ochii Melinei. La lumina puțină-a lumânării care lăsa partea de sus a portretului în umbră, ochii negri păreau întristați iar surâsul de-o ironie uşoară amestecată cu-nțelegere binevoitoare, mohorât şi dezamăgit.

«Şi tu eşti tristă», i se-adresă Agripina în gând portretului, care-n momentul acela îi era mai aproape de suflet ca *oricine.* «Cred că nici ție nu ți-a fost uşor». «Tatăl nostru carele eşti în ceruri» se rugă ea. «Dar *Tatăl nostru* e-o rugăciune pentru cei vii, am s-o spun totuşi fiindcă alta nu ştiu. *Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfințească-se numele tău…* Odihneşte, Doamne, sufletul roabei tale Melina acolo unde drepții se odihnesc. Amin».

— Agripina, unde eşti? răsună glasul lui Ienache.

«Noapte bună… şi roagă-te lui Dumnezeu şi pentru mine», îi spuse Agripina în mare grabă Melinei şi după ce puse sfeşnicul la locul lui ieşi în întâmpinarea lui bărbatu-său.

— Aici eram, spuse ea-ncet şi-l privi plină de duioşie.

Peste trei zile, tinerii căsătoriți plecau în voiaj de nuntă-n Franța. Ienache voia să-i arate Agripinei minunile Parisului, despre care-atâta îi vorbise şi despre care ştia şi ea atâtea de prin cărți şi din povestirile lui boier Sache Poenaru (asta Agripina trecuse sub tăcere, între ea şi Ienache, stabilindu-se-n cei doi ani de când se cunoşteau înțelegerea nerostită de-a nu vorbi niciunul nici celălalt despre «răposatul» lui).

Agripina se minuna de minunile Parisului dar nu atât cât s-ar fi aşteptat Ienache. Formele-n care Agripina-şi manifesta admirația în fața Oraşului-Lumină îl cam

dezamăgeau pe Ienache. El s-ar fi aşteptat s-o vadă tot timpul căzută-ntr-un extaz plin de «ahuri» şi de «ohuri», în timp ce ea se uita cuminte-n jur cu nişte ochi în care de cele mai multe ori nu se citea nimic deosebit, iar alte ori un zâmbet plin de umilință. Agripina nu-ndrăznea să-i spună bărbatului ei că ea-şi închipuise cu totul altfel Parisul. Şi-l închipuise un oraş *înalt.* În descrierile pe care i le făcea, boier Sache Poenaru-şi însoțea vorbele de-un neobosit gest al mâinii drepte, un gest în sus, care-aşeza Parisul în bolta cerului, înfrățindu-l cu norii şi cu stelele. Aşa se făcea că Notre Dame, conturată-n mintea ei ca o vedenie de fum, a cărei înălțime şi subțirime nu se putea cuprinde cu ochii, i se părea apăsătoare, turtită şi posacă. Îi venea să-ntrebe: «Asta e, sigur asta e Notre Dame?». În paraclisul de jos de la Sainte Chapelle, îi venea să-şi plece capul ca şi când s-ar fi temut să nu dea cu el de tavan; iar în paraclisul de sus, sorbind cu ochi nesățioşi fiecare petic de vitraliu, rotindu-şi capul după luminile colorate care se-ncrucişau în aer şi pe pardoseală-n mănunchiuri de spade subțiri, aproape amețită de frumusețea transparentă, aeriană a locului, totuşi ar fi vrut şi această *haute chapelle* mai subțire şi mai înaltă. În această *haute chapelle* avusese revelația Parisului pe care-l plăsmuise imaginația ei: o spadă nemăsurat de lungă şi de subțire, cu garda-nfiptă-n pământ şi cu tăişul împlântat în tărie. Un oraş al aerului. Iar Parisul, uluitorul Paris, era un oraş al pământului, oraş aşezat, de oameni cu stare, înfipți masiv şi de neclintit în țărână. În acest Paris pământean, care-o dezamăgise, deşi nici ei însăşi nu-ndrăznea să-şi mărturisească-acest lucru, un loc, un spațiu a cărui imensitate se desfăşura-n valuri de pătrunzător mister al goliciunii, ca un început, dar şi ca un sfârşit de lume, în jurul unui simbol de gândire concentrat într-o formă geometrică sobră, care dădea aripi minții să se-nalțe adâncindu-se în sine, Place de la Concorde, centrifugată-n jocul obeliscului din Luxor, era pentru Agripina locul

fără pereche al Oraşului-Lumină, loc pentru care, credea ea, merita să vii de peste mări şi ţări, şi de care dânsa nu s-ar mai fi despărţit.

— Ienache, îi spunea-n fiecare zi a şederii la Paris, cu un glas sfios care s-ar fi pregătit să dezvăluie mari taine parcă, hai să mai trecem niţel prin Place de la Concorde.

— Dacă nu te-ai afla acum întâia oară la Pris aş fi zis că cine ştie ce amintiri te leagă de Place de la Concorde, îi spuse Ienache într-o zi, strângându-i mâna ca un îndemn la confidenţe. Ce-ţi place ţie-aşa de mult piaţa-asta?

— E aşa cum trebuie să fie.

— Cum?

— Cum mi-am închipuit-o, chiar *peste* ce mi-am închipuit-o!

— Şi celelalte, arătase Ienache spre cele patru zări, sunt *sub* ce-ţi închipuiai?

— Nu, dar...

Într-o seară, când se-ndreptau să iasă dintr-o cafenea la modă încă de prin ’48, un domn între două vârste, destul de cherchelit, se postă-n faţa lui Ienache şi-ntinzându-i braţele, îl abordă foarte familiar:

— *Vous les choisissez toujours belles, mon cher prince. C’est vous le prince turc ou quelque chose comme cela, de notre chère Marijó, n’est-ce pas? Eh! Vous en souvenez-vous? Eh bien, notre chère a fait fortune. Elle était une femme de tête, ne protestez pas. Elle s’est fait épouser par un banquier, tu connais ses vieux goûts là-dessus, par un banquier du Brésil... Tu vois, eh!? Et la jeune dame?*

— *C’est ma femme*{37}, răspunse Ienache jenat de situaţia care numai plăcere nu-i făcea.

— *Madame, je m’apelle Marcel Durand, sur quoi je tire ma révérance*{38}, le spuse Marcel, căruia dându-i Dumnezeu gândul cel bun, le-ntoarse brusc spatele, alegându-şi altă victimă în persoana unui domn la fel de respectabil ca şi Ienache.

— Tot felul de căpiaţi, zise Ienache în chip de explicaţie.

— Cine e Marie-Jeanne sau cum zicea c-o cheamă?

— Parcă eu ştiu?!

Va să zică ce se spunea-n ţară despre Ienache nu era poveste, că se ţinuse de berbantlâcuri la Paris, că asta fusese soarta care-l oropsise. Unde mai auzise ea numele-ăsta? «La Paris mă-ncurcasem într-o vreme cu-o danseuză de *variété,* una Marijó. Frumoasă şi dată dracului. Se ţinea cu un bancher, un ovrei copt, dar ce zic eu copt, răscopt, care-o ţinea ca pe-o regină. Iar noi *ăştia* eram *amants de coeur*{39}, adică cu culcatul, că bancherului, de, îi căzuse greu aurul p-ici pi colea, că de ani ce să mai vorbim. De la mine nu scotea domnişoara niciun creiţar *comme on ne sort pas un pet d'un âne mort*{40}, cum zice-un franţuz de-al lor. Râzi? Socru-meu îţi spunea doar vorbe ca din amvon? Totdeauna... şi când... îm? Mă rog, nu vrei, nu spui. De la mine n-a pupat nimic, decât... Dar pe boul de văru-meu Ienache, bărbatul văduvei lui Mavros, l-a tocat ca pe-un picior de porc. Numai la ea am mai văzut piele mătăsoasă ca a ta şi sfârcuri atât de fragede...». Ultimele evenimente-năbuşiseră glasul lui Dinu Serafiotti, care-altminteri îi răsărea Agripinei în minte când n-aveai de gând. Atunci fusese mâhnită de lipsa de tact a lui Dinu, voită bănuia, ca s-o facă să sufere, care-ar fi putut păstra pentru el observaţiile acelea de anatomie comparată. Partea de poveste privind aviditatea domnişoarei Marijó pentru bunurile familiei Kreţulescu pe-o ureche-i intrase pe alta-i ieşise, pe vremea-aceea. «Afurisită spiţă sunteţi voi femeile. Vă spune omul o dată ceva, ca pe-un fapt oarecare, fără să-i dea importanţă; voi parcă n-aţi văzut n-aţi auzit *atunci.* Şi-ntr-o bună zi, când tu ai şi uitat că ţi-a ieşit aşa ceva din gură, ba uiţi chiar că ţi s-a-ntâmplat aşa ceva, voi i-o scoateţi omului pe nas. Aveţi o minte ca o ladă cu naftalină. Puneţi în ea, la păstrare, unele peste altele de toate, să fie, să se găsească pentru orice nevoie». «Avea dreptate grecoteiul», îşi spuse Agripina, «acum am scos-o dintre boarfe pe mademoiselle

Marijó, Marijó, nu Marie-Jeanne».

Spectrul domnişoarei Marijó, apărut pe neaşteptate între ei, îl situa pe Ienache, față de Agripina într-o lumină nouă. I se părea ciudat cum un om risipitor, care tocase-n câțiva ani, cu domnişoara Marijó, sau cu altele ca ea, o avere din care să fi trăit zece vieți, un om care pentru plăcerile lui deschidea cu ochii-nchişi punga, neținând nicio socoteală a banului, ceea ce pe Agripina o speria ca o boală, ca un dezechilibru mintal, ținea acum, în această călătorie de nuntă, socoteala fiecărui bănuț, scriindu-l meticulos într-un carnet, cu lux de amănunte al *cauzei* pentru care fusese cheltuit. Ienache se mira de scumpetea lucrurilor curente ca mâncarea, transportul, intrările prin muzee, şi nu zicea nici pâs când era vorba de operă, de hotelul de mare lux unde şedeau, de-mbrăcămintea scumpă din cale afară pe care şi-o cumpăra sau de atențiile pentru coana Catița, o avere şi ele. «Cumpără-ți ce vrei», o-mbia mereu Ienache, fără să-i propună un lucru anume. Jenată să cheltuiască din bani care nu erau ai ei, şi neobişnuită să cheltuiască, Agripina amâna de azi pe mâine cumpărăturile pentru ea. În ultimele zile-ndrăzni să-i ceară lui Ienache nişte bani de cadouri pentru ai ei. Ienache-i dădu fără niciun comentariu. Descurajată de uitarea asta a lui Ienache în privința neamurilor ei, Agripina îşi cumpără pentru ea doar câteva fleacuri, deşi-i poftea inima la lucruri mai scumpe. Cu fiecare zi care trecea, Ienache i se părea Agripinei un străin pe care abia-ncepea să-l cunoască. La-ntoarcerea-n țară Agripina se simțea tulburată ca niciodată până atunci. Plutea-ntr-o incertitudine pe care n-o simțise nici măcar pe vremea legăturii tulburi cu Dinu Serafiotti. Atunci avea de bine-de rău banul ei. «Ce bine e să fii stăpân, pe cât de puțin, dar stăpân». Cum trebuia să se poarte cu Ienache devenit soț şi care i se părea tot mai deosebit de amantul galant al celor doi ani, cei mai frumoşi ai vieții ei? Ea, care ştiuse-atât de bine să se poarte-n situații clandestine, acum, când ajunsese-ntr-

o situație limpede, se simțea neliniştită şi bănuitoare, cu tot felul de nedumeriri care-i dădeau târcoale de parcă voia să-i ia Dumnezeu mințile. «De ce-oi fi dat eu pacea pe gâlceavă? Ce bine-mi era mie cu prăvălioara mea şi cu Ienache-al meu? Acum nu mai e-al meu!? Al meu, al mă-sii, al banilor, al hainelor, al lumii. Atunci parcă era numai al meu, fiindcă era puțin şi nu de tot. Doamne, fie-ți milă de mine, luminează-mi cugetul şi dă-mi linişte». Încredințându-şi soarta în mâna cuiva mai puternic decât ea şi simțindu-se astfel mai puțin răspunzătoare de ceea ce-avea să i se-ntâmple de-atunci înainte, Agripina se molcomea şi savura iară plăcerea oraşului, a zidurilor lui bătute de soarele potolit de toamnă sau se lăsa cuprinsă de febra-mpachetatului.

În ajunul plecării, în aerul călduț al amurgului, străbătut din timp în timp de-o-nfiorare prevestind răcirea timpului, sub cupa răsturnată a unui cer albastru-violet pe care-nțepenise-un soare sângeriu, Agripina şi Ienache-şi luau rămas-bun de la Paris, mergând în pelerinaj la locurile pe care le-ndrăgiseră mai mult. Îmbrățişând cu ochii obeliscul, reverberele, anfilada străzii Rivoli, le Jardin des Tuileries, imensitatea spațiului care se legăna în satinarea amurgului, Agripina mai păşea o dată prin locul acela din Oraşul-Lumină, de care inima ei se legase mai mult ca de orice, prin Place de la Concorde. «*Adieu, chère Place de la Concorde!*{41} Am să te mai văd vreodată? Şi dacă da şi dacă nu, rămâi cu bine». Stătea-n trăsură alături de Ienache şi-i venea să plângă. Înțelegându-i tristețea, Ienache-i sărută mâna-nmănuşată şi-o ținu în mâna lui. În urmă cu doisprezece ani, când părăsise Parisul i se păruse c-a sunat sfârşitul lumii. Şi chiar era un sfârşit, e drept nu al lumii, ci a ceea ce era pentru el lumea: o petrecere, petrecerea necunoaşterii de sine, a necunoaşterii vieții, a lipsei de răspundere față de el şi de alții, minunata petrecere a inconştienței. «Numai nevoia te-aduce la o viață conştientă. Îmi dau seama că viața omului, mă gândesc la

viața conştientă, începe târziu. Dacă n-aş fi păpat tot, poate şi azi aş fi trăit ca la douăzeci de ani. Numai nevoia e conştientă». Ienache se cunoştea bine şi prea multe parale pe sine nu dădea. Să se schimbe nu se străduise şi nu se străduia fiindcă ură strădania şi, iubindu-se pe sine mai presus de orice şi sinchisindu-se prea puțin să facă mai multă plăcere altuia decât sieşi, se lăsa aşa cum era, iar de opinia publică, pe care doi bani nu dădea, nu-i păsase nici când ajunsese-n sapă de lemn darămite acuma.

«Am luat-o pe Agripina fiindcă o iubesc, *a ma maniere*{42}. Mi-e mai comod s-o am lângă mine, decât să bat drumurile după ea. E frumoasă, are-o blândețe şi-o bunătate care mă linişteşc. E un reazăm! Şi-nvățată cu greul. E isteață, dar cam prea sensibilă, prea vulnerabilă; ştie să se stăpânească dar suferă. Melina era cu totul altceva; mult mai multă minte şi mai puțină sensibilitate, nu sensibilitate-n sensul capacității de-a pricepe ci în sensul suferinței. Melina avea rețetele ei radicale-npotriva suferinței: humor, ironie şi chiar cinism. Deşi erau între noi atâția amar de ani, viața cu ea era mai uşoară decât are să fie cu Agripina. Cu ea n-aveam permanent teama de-a n-o face să sufere. Pentru ea, trăsătura cea mai pregnantă a vieții era hazul. În cea mai dificilă situație găsea ceva de râs. Pentru Agripina, latura tristă a lucrurilor *en a le dessus*{43}».

Gândindu-se la cei doisprezece ani care-l despărțeau de Parisul tinereții, Ienache se simți cuprins de-o duioasă tristețe. «Ne schimbăm oare sau rămânem neschimbați? Părul da, năravul ba. Sunt cel de totdeauna, leneş, comod, delăsător, *bon vivant.* Şi cu toate astea, ceva s-a schimbat în mine: nu mă mai bucur ca pe vremuri, nu mă mai bucur de simplul fapt că exist, acum am nevoie de-un motiv de bucurie. În viața mea n-am simțit durere mai mare decât acum doisprezece ani când mă despărțeam de Paris. Fiindcă mă despărțeam de Paris? Nu. Fiindcă aflam că izvoarele pot să sece, că pe lume

există griji şi nevoi. Ferice de cei veseli fără motiv!».

«Şi locurile şi lucrurile-ţi sorb suflet ca şi oamenii. Dar sufletul sporeşte la loc. Ți se pare, după fiecare durere că n-ai să mai ai de unde să mai suferi, şi ai mereu, găseşti mereu în izvorul ăsta nesecat», gândea Agripina. «Niciun loc pân-atunci nu-i fusese-atât de drag ca Place de la Concorde. Un loc străin dintr-o ţară străină. Câtă pace şi câtă măreţie. Câtă pace. Şi când te gândeşti că n-a trecut suta de ani de când aici, în Place de la Revolution, ghilotina reteza capete». Amintirea ghilotinei o făcu să se gândească la moarte şi la morţi. La boier Sache Poenaru, la Melina. «Toţi suntem datori cu-o moarte, asta ştim cu toţii, dar uităm că mai înainte suntem datori cu-o viaţă, şi asta e mult mai greu».

«Cu doişpe ani în urmă plecarea din Paris mi se părea mai greu de-ndurat decât moartea, iar acum de-abia aştept să mă văd acasă, în lucrurile mele, la tabieturile mele, sub aripa ocrotitoare a mamei, *Madame Mère,* care, cât cârteşte şi cât e de cârcotaşă, mă iubeşte ca pe ochii din cap şi de care n-aş mai concepe să mă despart. De-abia aştept să mă văd acasă, dar ea?».

Ienache se uită la Agripina. Din profil, pe obrazul ei pudrat, acoperit de-o voaletă fumurie i se păru că vede urma lucioasă a unei lacrimi.

— Iubita mea, să mergem să bem o cupă de şampanie, să petrecem şi să ne veselim, da? îi spuse el precipitat, sărutându-i repetat mâna, ca apucat de-un fel de panică.

* * *

«Ibricul ăsta aş fi vrut să fi fost al tău, străbunică dragă, Agripina dragă. Eu, oricum, am să-l revendic la partaj şi-am să dau orice-n schimbul lui. Pentru mine, el este-al tău. Din toată familia... Da. Pe Coana-Mare am considerat-o totdeauna un fel de camarad de arme; cu nimeni pe lume nu mi-a plăcut să stau de vorbă cum îmi plăcea să stau cu ea. Pe mama şi pe tata, Dumnezeu să-i

ierte… Când erau în putere, mă străduiam să nu mă cert cu ei, când ajunseseră ca vai de lume mi-era milă de ei. Pe soru-mea am suportat-o greu totdeauna, absurdă, snoabă, meschină cum e. La frate-meu țin sincer, dar e mai mult o legătură intelectuală. Iancu mi-e prieten. Pe Marina am iubit-o, acum o respect. Copiii mi-i iubesc. Dar duioşie nu simt decât pentru tine, străbunica mea dragă, Agripina mea dragă. E ceva-n sufletul meu care ține cu-nvinşii, cu dezamăgiții, cu cei împotriva cărora soarta şi oamenii-şi conjugă eforturile. Mă gândesc mă gândesc…», îşi spunea profesorul Şerban în timp ce-aştepta să fiarbă cafeaua.

* * *

— Ori v-ați voiajat ori nu v-ați mai voiajat! le spuse coana Catița ca urare de bun-venit, pe tonul ei jignit şi plin de reproş de totdeauna, având grijă să-i măsoare de sus până jos cu-o privire la fel de elocventă ca şi glasul. Îşi sărutase-apoi feciorul, spunându-i «tare mi-a fost dor de tine» şi-şi lăsase mâna sărutată de noru-sa căreia-i învrednicise fruntea cu-o sărutare din vârful buzelor.

«Şi Iuda l-a sărutat pe Cristos», se gândi Agripina care şi-ar fi şters fruntea după-asemenea sărutare.

Pentru Agripina era de mirare cum de la dispoziția belicoasă-n care-o aflaseră şi-n care era mereu de aflat, îndată ce văzuse darurile aduse din străinătate de fiu-său, coana Catița devenise duioasă, bucurându-se ca un copil, mulțumind exagerat, lăcrimând, îmbrăcând şi dezbrăcând de zeci de ori fiecare lucru, ridicându-i în slăvi meritele, rugându-i de sănătate copilului ei neprețuit de bun şi de grijuliu cu mama lui, în sfârşit manifestându-se-ntr-un fel care te-ar fi făcut să te-ntrebi dacă nu era nițel cam slabă de minte. «Şi ce e şi mai şi e că nu se preface», îşi zise Agripina căreia-i venea să se-nchine când o vedea pe soacră-sa-n această ipostază nebănuită.

De-a doua zi, când coana Catița depăşi starea de euforie, totul intră-n normal, glasul ei devenind din nou răstit şi poruncitor, însoțit de-un zgomot autoritar din gât, «zgomotul pe care-l face şarpele cu clopoței când se pregăteşte s-atace», cum îşi zicea Agripina, iar uitătura ei, sticloasă şi rea.

Coana Catița se scula din somn şi dimineața şi după amiază cu cuțitul la brâu, simțind neapărat nevoia să se certe cu cineva, stare care nu se atenua prea mult în timpul zilei. Îi plăcea să persecute fără-ntrerupere pe cineva şi-n acelaşi timp să se simtă persecutată şi jignită.

Problema care-o frământa pe Agripina şi-anume aceea de-a găsi un apelativ convenabil pentru coana Catița, căreia nu i se putea adresa doar cu *dumneavoastră,* în toate ocaziile, fusese rezolvată de coana Catița, într-o zi la micul dejun.

— Văd că *mamă* nu-ți vine să-mi spui şi te-nțeleg. («Slavă Domnului», îşi zisese Agripina). N-are rost să-i spui *mamă* unei străine. Că la urma urmei suntem nişte străine, nu? Îmi poți spune *doamnă.* Noru-mea dintâi îmi spunea *coană Catițo,* eram apropiate ca vârstă, nu scăpă coana Catița prilejul de-a-şi «elogia» postum prima noră. Și-apoi mie mi-a plăcut totdeauna să păstrez distanțele, îi făcu ea inimă-bună celei de-a doua nurori.

Iubitoare de lumină, Agripina era indispusă de-ntunericul permanent din casa Krețulescu, unde nu intra soarele decât dimineața când se-aerisea, când se mătura şi se ştergea praful. Indiferent de-anotimp, draperiile grele de pluş erau trase, bine-mpreunate, lăsând doar o dâră subțire de lumină să pătrundă-n casă pe la câte-o margine de geam – care n-avea voie să fie azi în dreapta, mâine-n stânga, ci mereu pe-aceeaşi parte, ințepenită de arhitectura minții coanei Catița – cât să nu-ți fi spart capul. Dacă n-ar fi fost draperiile trase, ar fi intrat praful şi s-ar fi strâns muştele. Cum ar fi reuşit asemenea performanță aceşti învederați duşmani ai omului, prin nişte geamuri închise, era secretul lor. Despre praf şi

despre muşte, coana Catița şi Ienache vorbeau ca despre nişte entităţi, cantitatea şi calitatea lor neputând fi alterate de rigorile anotimpului rece. Soarele, oricât de domol, ardea perdelele, decolora covoarele, scorojea mobilele.

— *Trăiesc* toate fiindcă le feresc de soare, zisese coana Catița, îmbrăţişând cu-o privire explicativă obiectele pasibile a deveni victimele soarelui.

— Dumneavoastră v-ați mutat aici în casă doar după ce-a murit nora dumneavoastră, iar lucrurile astea par a fi mai vechi. Cred c-au fost ale ei, nu? Şi dânsa ținea aşa-ntuneric în casă? întrebase Agripina-ntr-o zi când simțise că-şi pierde răbdarea față de-atâta absurditate.

— La *dumneata-n* cameră n-ai decât să faci cum vrei, aici fac eu cum vreau *eu,* găsise de cuviință să spună coana Catița de parcă nici n-ar fi auzit întrebarea noră-sii.

— Aşa şi fac, zisese Agripina ridicându-se, că nu-mi place să trăiesc ca-ntr-un cavou; oi sta destul în întuneric pe lumea cealaltă.

Ducându-se-n odaia ei, camera de văduvă a Melinei, mai întâi Agripina trăsese un ropot de plâns, apoi când se mai potolise, îngenunchease-n fața icoanei şi se rugase: «Doamne Dumnezeule, fie-ți milă de mine şi-nvață-mă ce să fac! Dă-mi, Doamne, răbdare!».

În salon, în urma acestei «ieşiri» a Agripinei urmase o mare scenă din care nu lipsise nimic din arsenalul coanei Catița, lacrimi, suspine, reproşuri, amenințări.

— Ce-şi închipuie ea, Ienache, c-a venit aici să se facă stăpână?! În loc nici să nu-mi treacă pe dinainte pentru câte sacrificii am făcut eu pentru tine şi pentru că te-am lăsat s-o iei, dumneaei vine cu ifos să facă mofturi, că la pârlitul de tat-su şi la țicnitu' ăla de bărbatu-său dintâi tot aşa o fi făcut, nu?! Ienache, ori cu mine ori cu ea. Decât să fiu batjocorită-n casa *mea* eu mai bine plec şi n-ai decât să rămâi cu ea, băiatule!

Ienache nu găsise nimic de spus în apărarea nevesti-

sii, ci doar lăsase colțurile gurii-n jos, cu mustățile pleoştite, gata să plângă.

Coana Catița care orice putea suferi, dar nu să-şi vadă odorul suferind, deodată se-mbunase şi se-apucase să-l compătimească.

— Ce să faci, băiete, cine n-are noroc întâi n-are nici a doua oară. Mi se rupe inima de tine.

Asupra acestei replici dramatice, ştergându-şi ochii cu batista de dantelă, şi dând din mână a pagubă şi-a resemnare, coana Catița se retrăsese, gândind că orice prelungire a scenei i-ar fi stricat din efect.

Cu mutra de înger trist de mai nainte, înviorată de-o umbră de enervare care trebuia vărsată asupra cuiva, Ienache se duse hotărât în camera Agripinei, uitând să bată la uşă, obicei învățat de la Melina. «Cu nimeni *nu* trebuie să fii atât de intim pe cât eşti cu tine însuți», îi explicase elegant Melina când îi ceruse să se deprindă cu bunul obicei de-a nu da buzna-n camera ei.

Văzând urme de lacrimi pe obrazul nevesti-sii, Ienache se simți-nmuiat dar şi-nciudat pe sensibilitatea lui care-l făcea să nu discute «tare» cum avusese de gând la-nceput.

— Ai putea să fii *tu* mai înțeleaptă şi să taci. O vezi câte curiozități are, dar gândeşte-te cât a suferit şi că e mai bătrână decât tine şi mai gândeşte-te că e mama mea, spuse Ienache, calm dar cu un glas foarte rece pe care Agripina nu i-l cunoştea.

Pentru prima oară, Agripina se uită la Ienache cu ochii cu care se uita la toată lumea. O trecu un fior. «Ce bine semănați toți între voi, parc-ați fi făcuți de-o mamă şi de-un tată». Gândul o ducea la Dinu Serafiotti şi la glasul lui care ştia atât de bine să se-acopere de-o pojghiță de gheață când voia s-o facă să-nțeleagă imperativele sociale care-l împiedicau să mai întârzie câteva minute lângă ea.

— Îți făgăduiesc, spuse Agripina cu un glas resemnat şi se duse la fereastră, simțind c-o podideşte plânsul.

— De ce trebuie s-o luăm atât de-n tragic? îşi înmuie

Ienache glasul apropiindu-se de ea.

Îi şterse lacrimile, îi mângâie zulufii aurii căzuți *en tirebouchon* pe ceafa catifelată, o strânse la piept şi-ncepu s-o sărute pătimaş pe gură. Cuprins de-un mare elan fizic de consolare se duse şi răsuci cheia-n broască.

Agripina-ndura mângâierile şi şoaptele lui Ienache, atât de-aprins că nici nu băga de seamă pasivitatea ei, cu gândul la procedeele lui Dinu Serafiotti în împrejurări asemănătoare.

Ienache, împăcat, mulțumit şi obosit, se dusese la el în cameră să tragă un pui de somn până la masa de seară.

Agripina, în camizol, cu părul despletit, cu capul nițel aplecat într-o parte şi cu privirea dusă pe fereastra-n care soarele firav de toamnă trimitea o lumină gălbuie, stătea pe marginea patului, țintuită acolo de lipsa oricărei dorințe, simțind pe dinăuntru durerea unei tristeți dincolo de lacrimi şi de suspine, durerea rece şi-nțepenită a sufletului care-şi descoperă singurătatea şi care ştie că nu mai are nimic de pierdut.

De-a doua zi, Agripina-ncepu strădania de-a o-nțelege pe coana Catița şi-nțelegând-o să-i acorde circumstanțe atenuante, *car tout comprendre c'est tout pardonner*{44}, şi strădania şi mai anevoioasă de-a o privi cu indiferență, de-a o considera o străină cu care n-avea de-mpărțit decât acoperişul şi față de care nu trebuia să aibă sentimente.

Ştiind că două săbii într-o teacă nu-ncap, deşi pricepută, Agripina nu se-amesteca niciodată-n treburile casnice. Administrarea fondurilor băneşti, în afara casetei lui Ienache, variabilă după nevoi, rămăsese de-asemenea în seama coanei Catița.

«Banii mei sunt şi-ai tăi», o asigurase Ienache, arătându-i casa de fier şi spunându-i că cheia se afla-n grija coanei Catița, ca cea mai ordonată din casă.

Decât să-i ceară soacră-sii cheia, Agripina prefera, pentru măruntele ei nevoi, legate de vizitele pe la neamuri, să ia din banii care-i rămăseseră din lichidarea

prăvăliei şi din vânzarea lucrurilor ei gospodăreşti, sumă destul de modestă, care însă i se părea mai prețioasă ca oricând fiindcă o scutea de temenele şi de explicații.

Înainte de-a se mărita cu Ienache, Agripina nu băgase de seamă că n-avea nicio prietenă. Opt ani cât fusese nevasta lui Sache Poenaru, care tot timpul o-nvăța ceva, îi arăta ceva, a cărui casă nu se golea de lume venită să-i vadă colecțiile, mereu dusă la petreceri, la vânători, în tot felul de vizite pe la oameni învățați, de vârsta soțului ei şi mai în vârstă, avidă s-audă tot şi să rețină cât mai mult, preocupată să-i ceară explicații lui Sache pentru ca nimic să nu-i rămână nelămurit, neavând niciun of, plină de linişte şi de-ncredere ca un pui lângă mama lui, Agripina nu simțea apăsarea timpului şi nici dorința să comunice cu cineva în care să aibă-ncredere. Nenorocită după moartea lui Sache, tulburată de dragostea cu Dinu Serafiotti, răvăşită de despărțirea de el, intrată-n vârtej cu Ienache, de-abia de-şi mai dădea seama ce se petrecea cu ea, aşa că numai de-o prietenă nu-i arsese ei. Despărțită prea de mică de surorile ei, plecată prea de tânără din casa părintească, prea legată nu se simțea nici de surori, nici de maică-sa. Nu le-ar fi făcut în niciun caz confidențe, iar ca să le-amărască sufletul cu vreo nemulțumire de-a ei, nici atât. Până ce-n viață să-i apară coana Catița, Agripina ştiuse ce era durerea după pierderea cuiva drag, ce erau bucuriile dragostei şi cum se-alegea praful din ele, ce era sărăcia, ce erau reproşurile părinților, greu de-ndurat şi-acelea, ce-nsemna să-ți câştigi bucata de pâine şi să-nghiți umilințe pentru ea, dar nu-şi închipuise cum cineva putea să otrăvească viața altcuiva cu picătura, zi de zi, să-i înăbuşe orice bucurie şi să-i taie cheful de-a mai trăi.

Fira aducea mâncarea la masă, în farfurii însă o punea coana Catița. De trei ori pe zi fără să se plictisească, de parcă subiectul ar fi fost cel mai nou şi mai pasionant din lume, cu-o energie pe care nu i-ai fi bănuit-o, Ienache protesta față de cantitățile pe care i le-nghesuia coana

Catița-n farfurie, coana Catița neobosind să spună, de trei ori pe zi, că mâncarea e sănătatea omului şi că mai bine să dai bani pe mâncare decât la doctor, asta-n prima fază a discuției, ca-n faza a doua, cuprinsă de-o sfântă indignare, abia ținându-şi lacrimile să declare că dacă Ienache nu mânca *ea* nici n-avea să mai gătească. Deşi acest ritual era-ndeplinit cu sfințenie de trei ori pe zi, ca rugăciunea la mesele protestanților, în loc să se-nvețe cu el şi să nu-l mai bage-n seamă, înainte încă de-a-şi pune mâncare-n farfurie – căci ea obținuse acest privilegiu, fiindcă spre deosebire de Ienache ea ştia să-şi pună mâncare-n farfurie – Agripina simțea un nod în capul pieptului, nod care, cu fiecare vorbă-a lui bărbatu-său ori a soacră-sii, i se urca-n gât, făcând-o să-nghită-n silă şi de-abia s-aştepte să termine masa ca să se poată retrage-n camera ei, lăsându-i pe cei doi beligeranți, care totdeauna se-mpăcau spre felul trei, să-şi bea-n linişte cafeaua, stând ceasuri întregi de vorbă cu glas atât de tare de parc-ar fi fost surzi, despre multe şi de toate, poveşti pe care ea le şi ştia pe dinafară, pe care însă coana Catița nu se sătura să le povestească şi Ienache să le-asculte. Agripina nu-nceta să se minuneze cum niciunul nici celălalt, deşi nu erau proşti, nu-şi dădeau nici pic seama de ridicolul şi de absurdul situației în care se puneau de n-ar fi fost decât muțenia dezaprobatoare-a Agripinei, nefericit martor involuntar.

Dacă Ienache se-ntâmpla să cânte la pian şi din gură o arie din vreo operă sau o romanță la modă, acompaniat de Agripina, rar moment de plăcere şi de destindere-n plictiseala cotidiană, coana Catița se-nființa-n salon citind o carte căreia-i întorcea zgomotos foile şi-şi dregea glasul cu sunetul țâfnos şi autoritar de şarpe cu clopoței, combatant. Şi se ducea toată bucuria.

— Când aveam anii tăi nu lăsam croşetul şi broderia din mână, îi spunea coana Catița Agripinei dac-o vedea citind. Ce-ți trebuie să mai brodezi când gem dulapurile de broderii, îi spunea când o vedea brodând. De ce-ți mai

coşi rochii că slavă Domnului ai de la răposata să porți zece vieți. Ai acelaşi corp cu ea.

— Nu-mi face plăcere să-i port lucrurile, spusese Agripina simțind că-n ciuda promisiunilor de pace şi de neamestec pe care şi le făcea, dimineața şi seara, îşi ieşea din fire.

— A, dacă eşti aşa de simțitoare! Mă mir cum de i-ai luat bărbatul!

Ca să nu-şi sară şi mai rău din sărite, Agripina făcuse stânga-mprejur şi se dusese-n odaia ei, supărând-o grozav pe coana Catița care-avea chef de ceartă şi care nu accepta s-arunce sămânța-n piatră stearpă.

Coana Catița nu uita niciodată să i se plângă lui Ienache de purtările Agripinei şi de obrăznicia slugilor, cărora numai Agripina le dădea nas, vorbind şi glumind cu ele, ba mergând pân-acolo că le cosea şi țoale.

Dacă s-ar fi făcut să fii martor al unei întâmplări şi-apoi martor când coana Catița relata această-ntâmplare, ai fi rămas mut de mirare şi te-ai fi-ntrebat când visaseşi: prima sau a doua oară, căci întâmplarea adevărată devenea doar un pretext al întâmplării create de mintea coanei Catița care, ştiind bine, la-nceputul relatării, cât avea de gând să pună de la ea pentru a-şi trage spuza pe turtă, intra pe parcurs atât de bine-n propriul joc încât la sfârşitul istorisirii ajungea să fie convinsă că lucrurile se petrecuseră aşa cum le prezenta ea şi nicidecum aşa cum se petrecuseră de-adevăratelea.

La-nceput, când Ienache-i reproşa felul ei de-a se purta cu coana Catița, povestindu-i ce-i povestise coana Catița despre conflictul dintre ele, Agripina îşi făcea cruce şi cerea să fie pusă față cu coana Catița care-i reproducea fără nicio tresărire de jenă exact ce-i spusese lui Ienache, cu-atâta convingere încât Agripina se gândea foarte serios dacă n-o-nşela pe ea memoria, semn că-ncepea să-şi piardă mințile.

Istoria repetându-se, Agripina-şi dădu seama că n-avea de ce-şi face griji cu privire la sănătatea ei mintală.

Dacă soacră-sa n-ar fi dat dovadă de mare pricepere într-ale gospodăriei şi de spirit negustoresc, de-o adevărată ştiinţă de-a vinde scump şi de-a cumpăra ieftin, judecând-o după propensiunea ei spre invenţie, totdeauna-n avantajul propriu, ce-i drept, Agripina ar fi crezut-o nebună. Şi totuşi cum se putea ca cineva cu atâta chibzuinţă să fi ajuns în sapă de lemn, să-şi fi lăsat feciorul să-i toace-averea cu-o repeziciune ameţitoare? Pe urmă, cum putea cineva să dea, când dădea mese, din obligaţie, să cheltuie cu ochii-nchişi făcând risipa de pe lume iar pe slugi nu le-ar fi scos din ştir şi din lobodă? Ca s-arate cui voia ea să-i arate că e bună şi generoasă era-n stare să-i dea o casetă de tacâmuri, să zicem, în timp ce altuia căruia nu voia să-i arate nimic, având în raporturile cu ea aceleaşi merite ca şi primul, nu-i dădea niciun pahar cu apă. Cântărindu-i calităţile şi cusururile, Agripina ajunsese la concluzia că totuşi ceva nu era-n ordine cu mintea soacră-sii. Felul în care aci te batjocorea, aci te potopea cu confidenţe, felul în care uita că s-a certat cu tine şi se purta ca şi când nimic nu s-ar fi-ntâmplat, devenind în acele momente cum nu se putea mai cu haz şi mai agreabilă, acest fel instabil de-a fi al coanei Catiţa o deruta atât de mult pe Agripina, încât aproape că dorea s-o vadă numai cu fundu-n sus că măcar aşa ştia o socoteală.

O dată, la o procitanie a lui Ienache în urma unei noi plângeri de-a coanei Catiţa, în care cuvintele «jignire», «durere», «amărăciune», «nefericire» stăteau ciucure, fără să mai sară-n sus şi să protesteze, Agripina îl ascultase foarte liniştită, ceea ce pe Ienache-l surprinsese şi-l făcuse să se oprească brusc.

— Spune, Ienache, spune, îl invitase Agripina cu un glas din care nu lipsea ironia.

— Ce să mai spun?! Ai putea şi tu…

— Ienache, tu crezi ce spune maică-ta, crezi tot ce spune?

— Ce-ntrebare e asta?

— Întrebare ca toate-ntrebările. Dar dacă nu vrei, nu-mi răspunzi. E greu să recunoaştem că părinţii noştri nu sunt desăvârşiţi. Eu, să ştii că fără să mai ţin seamă de sângele-rău pe care mi-l face, crede-mă, cu mâna pe cuget îţi spun că fără niciun *parti pris* cred că e rea, asta se vede cât de colo, dar cred că nici întreagă la minte nu e.

— Agripina, îţi dai seama ce spui? sărise-n sus Ienache revoltat, dar şi cuprins de spaimă.

— Da, sigur că-mi dau. Să nu crezi c-o spun ca pe-un fel de răzbunare. O spun fiindcă mă-ntreb foarte sincer dacă e-ntreagă-ntreguţă la minte. Eu aşa ceva până-acum n-am mai văzut şi trag nădejde să mă ferească Dumnezeu să mai văd. De când ne-am luat, Ienache, n-am mai prea stat de vorbă. Ai zice c-avem ceva să ne-ascundem. Te-nţeleg foarte bine. Te afli cum nu se poate mai rău, între ciocan şi nicovală: nici pe maică-ta n-ai supăra-o, nici pe mine, şi-n felul ăsta ne superi pe-amândouă. Iartă-mă, Ienache, dacă ştiam rămâneam bine-frumos în căsuţa mea.

— Te-ai săturat de mine? o-ntrebă Ienache plin de amărăciune.

— Nu, Ienache, să mă ferească Dumnezeu, dar mă simt în casa asta mai străină ca la hotel. Într-o zi s-ar putea să-mi slăbească de tot răbdarea...

— Agripina, te rog...

Din ziua-aceea, Ienache nu-i mai transmisese nicio plângere din partea coanei Catiţa. Ca şi-o boală, care nu dispare pentru că te faci c-o ignori, ieremiadele maică-sii nu-l supărau mai puţin pentru că nu i le mai servea Agripinei. Neavând curajul să pună picioru-n prag şi să-i găsească maică-sii alt acoperiş, considerându-se, mai în glumă, mai în serios, victimă a sorţii, Ienache-ncerca s-audă cât mai puţin dintr-ale coanei Catiţa.

Pe de altă parte, Agripina, pierzându-şi exuberanţa şi căpătând în schimb un aer melancolic şi meditativ, nimbul ei strălucitor de amantă pălind sub cocleala vieţii

de familie, devenind cu alte cuvinte o *nevastă,* nu mai reprezenta nici ea o societate prea veselă care să-l facă să uite glasul celei dintâi. Ca să-şi alunge sentimentul culpei şi faţă de una şi faţă de cealaltă, Ienache lipsea cât mai mult de-acasă, în locuri unde n-avea a se teme de privirile pe care le-ntâlnea, unde oamenii se duceau să uite cotidianul, dornici de emoţii pe care altminteri nu le mai aveau, la joc de cărţi, şi-acolo unde iubirea mişuna purtată pe chipuri frumoase care-o vindeau cu ora.

Momentele cele mai agreabile cu Agripina erau cele petrecute-n case străine, când, eliberaţi de sub apăsarea acoperişului domestic, cântând, dansând, vorbind mult, glumind, arătând amândoi tot ce puteau, veseli fără nicio constrângere, deveneau din nou cuplul ideal care fuseseră cândva, redescoperindu-se unul pe celălalt.

Dar nu puteau trăi doar în casele altora. Întorşi acasă, când comentariile se epuizau, se trezeau din nou reticenţi unul faţă de celălalt. Agripina se ducea tot mai des pe la părinţii şi pe la surorile ei, întorcându-se de-acolo cu ideea de familie, familie-adevărată-n care oamenii se vedeau cu neamurile, în care oamenii aveau prieteni nu numai musafiri primiţi cu mare tămbălău, ca-n casa Kreţulescu, în care nu intra nimeni decât la mari sindrofii «pe care vrei-nu vrei trebuie să le dai ca să fii în rând cu oamenii», cum zicea coana Catiţa, a cărei mare mândrie era aceea de-a nu fi prietenă cu nimeni.

«Nici eu nu sunt prietenă cu nimeni, dar mie-mi pare rău; ce singură sunt. De mi-ar da Dumnezeu un copilaş, să nu trăiesc degeaba».

Neamurile Agripinei, în mintea cărora, deşi timpul trecuse, amintirea coanei Catiţa nu se ştersese, nu-ndrăzneau să calce pragul Agripinei unde nimeni nu-i poftea. De câte ori Agripina-l poftea la neamurile ei, Ienache avea ceva de făcut iar când Agripina insistase mai mult decât putea răbdarea lui să suporte, îi spusese deschis: «Uite ce e, nu mă distrează, n-avem ce ne spune». Nu putea-nţelege cam ce comerţ de idei întreţinea

Agripina cu-ai ei, oameni *fără conversație,* care nu se gândeau decât la ploi şi la secetă, la grâul şi la porumbul lor, care nu ştiau să vorbească despre altceva, stimabili, onorabili, tot ce vrei, dar pe care nu vedea ce l-ar fi obligat să-i frecventeze. «Nu m-am însurat cu tot neamul».

«În afară de plăcerea pe care ți-o oferă, oamenii nu prețuiesc nimic în fața ta», se gândise Agripina, părându-i-se de prisos să-i ceară dragoste cu de-a sila. «Umblu singură de parc-aş fi văduvă».

Lua de multe ori în mână şi-şi frunzărea carnețelul cu *deziderate.* Nu mai dorea nici blănurile, nici mătăsurile, nici giuvaierurile scrise mărunt, pe ierarhii, cu creionul ei cu care-n ultima vreme nota numai dimensiunile rochiilor şi-ale hainelor pe care le cosea pentru slugi şi pentru câte-un suflet nevoiaş. «Gem dulapurile de blănuri şi de mătăsuri şi caseta geme de giuvaieruri şi ce folos?».

Când se-ncredințase că Agripina, făcând pe râioasa, n-avea să poarte lucrurile Melinei, coana Catița i le-arătase şi-apoi se-apucase ea să le poarte că doar n-avea să le lase să se taie şi să le mănânce moliile. Giuvaierurile însă le ținea bine ferecate fiindcă aşa era mai cuminte. Omul trebuia să se gândească la orice, de ce deci nu s-ar fi gândit şi la o despărțire? Nu te-arunci cu giuvaiericale de la-nceput, laşi să mai treacă vreme. Îi dăduse Ienache, slavă Domnului, briante ce nu văzuse neam de neamul ei. Agripina zărise giuvaierurile atât cât le purta coana Catița, care n-avea totuşi tăria să nu i le-arate, în timp ce ea avea tăria de-a se face că nici nu le-a băgat de seamă.

Din când în când, Agripina deschidea capacul lăzii cu cercuri de alamă, scotea din îmbrăcăminte blana de samur, o mângâia şi-o punea la loc, oftând.

Într-o zi, citi rând de rând tot ce scrisese timp de câțiva ani în carnețel, citi o dată, de două ori şi-ncercă să-şi amintească şi-mprejurarea care-i determinase fiecare dorință. «Câtă amăgire». Luă iar carnețelul, de la-nceput, şi vru să scrie ceva cu creionul de aur, se răzgândi, trecu la *secrétaire,* mângâie cele două medalioane de Sèvres,

cu-o privire duioasă, încercând să se-nchipuie o clipă în pielea păstorițelor acelea albe, grase, frumoase, care parc-atunci fuseseră coborâte cu hârzobul dintr-o lume de vis, înmuie pana-n cerneală şi scrise-n diagonală, pe fiecare față, cu un scris înalt şi subțire care părea că-şi ia zborul în aer: «Fericire».

— Ienache, când te-ai însurat a doua oară, am tras nădejde că fiind tânără, măcar stearpă n-o fi nevastă-ta.

— Dar cine-ți spune că e stearpă? zise Ienache destul de iritat de-amestecul coanei Catița în lucruri care n-o priveau şi de-acel «măcar» lipsit de politețe.

— Dar ce, tu n-o ştiai că e stearpă? Avuseseşi destul timp să afli, continuă coana Catița foarte hotărâtă să pună la punct problema eredității ei şi nebăgând de seamă tonul ofensat al lui fiu-său.

— Şi dacă n-o s-avem copii, ce, suntem regi şi ne rămâne coroana descoperită? Nu-i destul că țara are-acum principe străin, că pământenii nu mai erau buni, străin şi «ereditar»? încercă el s-o dea pe glumă. Ce-ai vrea dumneata?

— Să *ai* copii. Dacă ştiam că nu face copii nu te lăsam s-o iei!

— Dar pe Melina cum m-ai lăsat s-o iau? Fiindcă făcea copii?

— Atunci a fost altceva.

— Atunci aveam nevoie de parale, acum avem de copii.

— Da, răspunse calm coana Catița, care nu se-ncurca-n prea multe probleme de eleganță-n comportament.

Ca să fie sigură că părerile ei cu privire la ereditatea familiei n-aveau să-i rămână necunoscute noră-sii, într-o seară, spre sfârşitul mesei zise:

— Eu trăgeam nădejde că *măcar* copii o s-aveți. Casa fără copii nu e casă. Mai du-te pe la doctori, mai caută-te, se-adresă ea Agripinei şi-n timp ce cu un aer ultragiat părăsea odaia îi azvârli drept în creştet o privire compătimitoare.

— N-ar fi rău s-avem şi noi un copil, zise Ienache

zâmbind, cu gândul să-ndulcească atmosfera.

Agripina, dreaptă cu coana Catița, pe care-ar fi mințit dac-ar fi zis c-o iubeşte, recunoştea că de data asta coana Catița avea dreptate. «Ți-o spune însă într-un fel că-ți taie cheful şi să mai trăieşti darămite să mai faci copii».

Când fusese măritată cu Sache ar fi vrut să aibă copii dar nu vrusese Sache, fiindcă o considera prea tânără sau pentru că nu voia-ncurcături după moartea lui, între copiii de două mâini. Niciodată pân-atunci nu-l bănuise pe Sache. «Mintea omului se schimbă ca şi sufletul, mai bine zis se schimbă după suflet». Până mai ieri-alaltăieri, gândea cu tandrețe la boier Sache, acum azvârlea o privire cenuşie lipsită de căldură asupra trecutului. Cu Dinu Serafiotti lucrurile cel puțin fuseseră clare. Când ajunsese la Ienache, deşi-i ardea sufletul să aibă un copil care să ducă mai departe urma dragostei lor, strângea din dinți hotărâtă să nu mai aibă inițiative. Dacă *Madame Mère* n-ar fi suferit de pe urma lipsei de descendenți, pe Ienache, care de când se ştia fugise de orice responsabilitate, nici într-o sută de ani nu l-ar fi bătut asemenea gând. Ce-i trebuia lui bătaie de cap?! Dar cum toate părerile coanei Catița găseau ecou în inima lui Ienache, ideea că *trebuia* să aibă copii, alimentată de insistențele materne, nu-i mai dădea pace.

Agripina ar fi vrut să aibă un copil – de data asta nu mai avea nici o-nsemnătate cu cine – ca să simtă lângă ea o făptură pe care s-o iubească fără condiții, de care să nu i se răcească niciodată sufletul, o ancoră într-o viață de naufragiat printre nisipuri mişcătoare.

În salon, cu ochii plini de lacrimi, Agripina se uită-n ochii Melinei. «Noapte bună, prietena mea, singura mea prietenă». Plângând de-a binelea, se-ndreptă spre camera ei, stingând luminile pe unde trecea.

Efect al umbletelor pe la doctori, întâmplare, capriciu al biologiei sau al sorții, oricum efect al intervenției coanei Catița – «dacă nu puneam eu picioru-n prag mureau *ăştia* şi copii n-aveau, dar mi-am zis eu, stai frate...» – peste

vreun an de la discuțiile în jurul eredității, Agripina şi Ienache Krețulescu aveau o fată, botezată Ruxandra, mângâiată Ruxița.

Copilul mult-aşteptat – «bucuria noastră a tuturor», «lumina zilelor mele bătrâne», cum o numea coana Catița, cu ochi înlăcrimați şi cu glas gâtuit de emoție, pe tânăra domnişoară Krețulescu – avea să risipească doar scurtă vreme norii din casă.

Faptul că Agripina nu-şi alăpta fetița era un permanent prilej de evocări ale perioadei când coana Catița îi dăduse lui Ienache să sugă – «aveam lapte să cresc trei copii» – prilej de-a releva incontestabilele ei merite în comparație cu Agripina, ființă bicisnică la care se uita ca la un gunoi, care nici *măcar* lapte n-avea.

Vizitele neamurilor din partea Agripinei, venite sfios să pună fiecare galbenul pe fruntea fetei, o scoteau din sărite pe coana Catița care nu-şi dădea osteneala să fie nici *măcar* politicoasă, mereu pălită de dureri de cap, țintuită-n camera ei, neputând primi pe nimeni, vindecată îndată ce nepoftiții se duceau la casele lor. Nici Ienache nu se-ntrecea-n politețe; ciocnea repede-un pahar de vin, primea urările, săruta mâinile şi se ducea la treburile lui care nu sufereau amânare.

Oricât de dragă-i era mogâldeața negricioasă din leagăn, Agripina îndura greu indiferența lui Ienache față de ceea ce-ar fi mulțumit-o pe ea şi prezența coanei Catița, care spunea de sute de mii de ori pe zi *eu, eu, eu,* pentru care lumea-ntreagă se reducea la ea şi la Ienache.

La-nceput, Ienache se uita ceasuri întregi la fetiță, comentând fiecare sunet şi fiecare mişcare-a ei, ca pe ceva nemaipomenit. Apoi, jucăria-nvechindu-se, Ienache-şi văzuse de amici, de jocul de cărți, lăsând-o pe Agripina singură cu copilul, că doar mamele creşteau copiii, de când lumea şi pământul.

Rămasă permanent în compania soacră-sii care, sub pretext de-a vedea ce face moştenitoarea – că nimeni nu se pricepea s-o-ngrijească mai bine decât ea – nu se mai

mişca din camera mamei şi-a fetiţei, Agripinei îi venea să-şi ia lumea-n cap. Pe deasupra, timpul răcindu-se deodată, Agripina tremura de dimineaţă până seara, deoarece-n casa Kreţulescu, reprezentanţii cu drept deliberativ – coana Catiţa şi Ienache – suferind de căldură, nu se făcea foc decât ca să se dezmorţească aerul, căldură *excesivă,* nesănătoasă, făcând doar mitocanii.

Într-o zi, când stăpânii lipseau de-acasă, Agripina îşi îngădui să-ncălzească sobele ca lumea. Spre seară, la-ntoarcere, trântind şi pufnind, durând-o capul de-atâta căldură, coana Catiţa deschise larg ferestre şi uşi, apoi luă slugile la ceartă. Cu nasu-n pământ acestea o ascultau resemnate, fără s-o pârască pe cucoana Agripina cu care se simţeau înfrăţiţi întru oropsire.

Agripina intră-n salon şi de faţă cu toţi – aliniaţi ca la armată căci aşa proceda coana Catiţa spre a nu toca de mai multe ori – spuse:

— *Ei* n-au nicio vină, eu le-am spus să pună lemne multe, fiindcă *mi-era* frig.

— La *dumneata-n* cameră poţi să faci cum vrei şi nu-i mai apăra, o puse coana Catiţa la punct în faţa slugilor care-ar fi intrat în pământ de ruşine.

Ienache care intrase-n salon, pe altă uşă, o dată cu Agripina, găsi de cuviinţă să spună cu glas moale ca să-mpace şi capra şi varza:

— Da, e cam prea cald, dar dacă lăsăm niţel deschis se răceşte.

Agripina se duse-n camera ei, fără niciun cuvânt.

— Trebuie să recunoşti că era cam prea cald, simţi Ienache nevoia să se scuze faţă de Agripina şi ca să devieze discuţia se-aplecă peste leagănul fetiţei întrebând cu glas de copil care se prosteşte: *Quefait notre cher bijou?* {45}.

— Dacă n-ar fi copilul ăsta, mâine să mor şi nu mi-ar părea rău, îi spuse Agripina cu-o voce lugubră care şi pe ea o făcu să tresară.

— Agripina, te rog… cuteză Ienache să-i spună, alb la faţă.

Peste câteva zile Agripina făcu până la ultima para socoteala banilor ei şi se hotărî să-i dea pe toţi dacă era nevoie, pictorului care făcuse portretul Melinei, pentru a-i face şi ei portretul cu fetiţa-n braţe.

— Ăsta-i copil să-i faci portretul, de-abia stă-n fund, bani azvârliţi de pomană.

— Sunt banii *mei,* preciză Agripina pe care-n ultima vreme n-o mai preocupa deloc ideea de-a-i fi soacră-sii pe plac.

— Mă rog, dacă vrei să-i azvârli!…

— Poate că n-ar fi rău să mai *aşteptăm* pân’ la anul, interveni, împăciuitor Ienache.

— Pân’ la anul, cine ştie… Mie vreau să-mi facă portretul şi vreau să fie şi fata-n braţe.

Jignită, coana Catiţa nu mai intervenise.

Cam pe când portretul ei cu fetiţa-n braţe ajunsese aproape gata, Agripina o visă-ntr-o noapte pe Melina. Se făcea că Agripina se certase cu coana Catiţa şi umbla zăpăcită şi plângând, aci printr-o poieniţă din apropierea conacului, aci pe-o uliţă necunoscută, din Bucureşti, din Paris, nu-şi dădea seama. Cum plângea ea aşa, cu ochii-n batistă, deodată auzise glasul Melinei care-o striga de undeva de departe: «Agripina, Agripina». Îşi ştersese ochii şi se-ntorsese-n direcţia de unde venea glasul. Era-n Place de la Concorde. În locul obeliscului era un copac înalt până la cer, cu crengile ca o coadă de păun, iar printre ele se vedea un cer care-şi schimba tot timpul culoarea. «Doamne, câtă frumuseţe», zisese Agripina oprindu-se dintr-o dată din plâns. «Câtă frumuseţe», mai zisese încă o dată. «Nu-i aşa?», auzi din nou glasul Melinei care-acum era la doi paşi de ea. «Aşa e-aici». Aceste vorbe ale Melinei o făcuseră să se simtă fericită, fericită cum nu fusese niciodată-n viaţă. «Uită-te şi-n dreapta», în spusese Melina. În dreapta, pe-un fel de coloană alburie atârnau portretele lor, al Melinei, şi-al ei. «Aşa e că suntem

frumoase?», o-ntrebase Melina. «Dar Ruxița unde e?», remarcase Agripina lipsa fetiței, din tablou. «O, ea o să vină foarte târziu la noi. Aşa e că suntem frumoase?». «Mulțumesc, doamnă Mavros, mulțumesc», îi spusese Agripina cu sufletul plin de bucurie. «La revedere, Agripina, draga mea, la revedere».

De la acest vis, pe care, fără să-l povestească nimănui, îl interpretase ca o prevestire, Agripina-şi simțea sufletul cuprins de-o amorțeală. Se uita la Ienache şi la coana Catița de parcă i-ar fi visat şi chiar la ea însăşi ca la un străin, a cărui viață oricât te-ar interesa nu te doare. Ceasuri întregi îşi privea fetița, cum doarme şi-i zâmbea duios. «Draga mamei, de ți-ar ajuta Dumnezeu să fii fericită, eu n-am *fost* sau am fost şi eu, câte-o picătură, c-am şi uitat. Ce să faci? Asta *a fost.* De-ai învăța să ai un suflet mai tare...».

Credința că supărările ei se-apropiau de sfârşit o făcea să nu se mai supere de nimic. Asculta răutățile coanei Catița cu-adevărată milă. «Cât de rău trebuie să fie să fii rău. Otrăveşti şi viața altora şi pe-a ta. Pe-a altora cât trăiesc! Pe-a ta *şi după* moartea lor».

În primăvară, Agripina se-mbolnăvi de tifos. Se-mbolnăviseră şi câteva slugi. Doctorul izolase fetița iar adulților le interzisese să intre-n camera bolnavei. Ienache-ar fi intrat, dacă, cerber neadormit, coana Catița l-ar fi lăsat o clipă nesupravegheat. «Ce să cauți când nu cunoaşte pe nimeni? Doar ca să te-mbolnăveşti? Eu nu te am decât pe tine!».

Fira, căreia nefiindu-i frică de moarte nu-i era nici de boală, nu se mişca din camera cuconiței, schimbându-i într-una prijnițele, mângâind-o pe frunte şi sărutându-i mâinile. Timp de trei săptămâni Agripina nu-şi reveni, stând tot timpul cu ochii-nchişi, gemând şi spunând câte-un cuvânt fără niciun înțeles.

Doar în ultima zi deschise ochii şi-i făcu semn Firei s-o asculte: «Firo, te rog să nu laşi fetița singură, te rog eu», apoi îi făcu semn să se depărteze. Îşi plimbă cu greu

ochii-n jurul pereților. Îi opri la icoana cu Cristos răstignit. «Isuse, Doamne, mulțumescu-Ți Ție că n-am trăit degeaba. Fie-Ți milă, Doamne, şi de copilul meu». Încercă să ridice o mână dar n-avu putere. Muri singură-n timp ce Fira care-i văzuse ochii sticloşi alerga să cheme stăpânii.

Dacă regretele ar fi putut fi cântărite într-o balanță mai riguroasă decât balanța sufletului, cele pe care le-ncercase Ienache la moartea Melinei ar fi atârnat mai greu decât regretele pricinuite de moartea Agripinei. Grija de sine care-i îngreuiase mult sufletul la moartea Melinei şi-i tăiase-naripările era-nlocuită acum de-o stare de-amorțeală şi de frig purificator în care nu-şi găsea loc decât părerea de rău după o viață tânără, după o ființă dragă pe care, îl bătea gândul, nu ştiuse s-o facă fericită.

Coana Catița, înfricoşată de aripa morții care fâlfâise atât de-aproape, îi făcea noră-sii pomeni peste pomeni, vrând s-o-mbuneze acolo-n lumea drepților şi s-o «bine-dispună» în favoarea ei, adăugând acestor sforțări un lung pomelnic de laude la adresa dispărutei, laude care, afară de Ienache a cărui calitate majoră nu era memoria, nu impresionau pe nimeni. Seara, când se punea bine cu Dumnezeu, nu uita, făcând o cruce de sufletul Agripinei să spună: «Domnul să te odihnească şi roagă-L să-mi dea zile să-ți cresc fata!».

Mâncarea şi băutura fiind de când lumea cel mai bun cordial, coana Catița nu obosea-ndemnându-şi feciorul să bea şi mai ales să mănânce, semănând în acest scop prin toată casa farfurii şi farfurioare, tăvi şi tăvițe cu sărățele şi cu cofeturi, cât mai la-ndemâna «băiatului», care doar chef să fi avut să ciugulească. Ienache, în care, odată cu moartea Agripinei, se stinsese ceva, căruia nu-i mai păsa de fel să fie frumosul Ienache Krețulescu, găsind lumii tot mai multe cusururi şi tot mai puține atracții, mai întâi din plictiseală, apoi din plăcere, şi la urmă dintr-o permanentă poftă, se pusese cu nădejde pe mâncare, şi, urmare firească a acestei alunecări pe panta nepăsării,

pe-ngrăşat.

Cam la doi ani de la moartea Agripinei, într-una dintre inspecțiile ei de curățenie, înălțându-se prea mult pe vârfuri, ca să-mbrățişeze deodată «creştetul» cât mai multor mobile, coana Catița căzuse cu scaun cu tot de pe masa pe care se afla cocoțată, căzuse şi-şi rupsese un picior din şold, unul din gleznă, şi din izbitura scaunului şi două-trei coaste. După şase luni petrecute-ntr-un fotoliu cu rotile, timp în care scosese sufletul tuturor ai casei, aducându-l în stare chiar şi pe blândul Ienache să-i dorească moartea, coana Catița-şi dăduse obştescul sfârşit în urma unei aprinderi de plămâni tratată după rețete proprii, ca răcoarea-n odaie şi băuturile reci destinate să-i stingă pojarul.

Flăcău tomnatic, Gore se-nsurase cu-o fată săracă şi urâțică, dar harnică şi la locul ei, şi-avusese două fete, crescute la curte pe lângă domnişoara Luxița, şi înzestrate de Fira care de mult îşi luase gândul de la măritiş.

Adăpată la-nvățătura «frailiței» – ființă conştiincioasă şi corectă, care-n felul ei lipsit de efuziune şi cam greoi nu se economisea deloc în relațiile cu pupila – şi la dragostea şi la-nțelepciunea autohtonă a Firei, care-o iubea mai mult ca orice pe lume, văzându-se-ajunsă la cinsprezece ani, cu un tată leneş şi delăsător, Luxița se-adresase fără jenă coanei Veta Kretulescu şi-i spusese: «Tuşică, mărită-mă, ca să mă văd în rândul lumii». Dintre posibilii soți, Luxița îl alesese pe Alexe Bantaş, în vârstă de douăzeci şi şapte de ani, bărbat cu un aer distins şi potolit, care făcuse la Paris studii de chimie şi de ştiințe naturale, dintr-o familie de boieri cu stare modestă, având reputație de oameni cumsecade şi cu frica lui Dumnezeu.

«Acum, că te-am văzut măritată, pot să mor, Luxițo, maică», se exprimase coana Veta, care însă mai trăise după-aceea cinci ani buni, stingându-se ca o lumânare, la cei peste o sută pe care-i ducea-n cârcă, dreaptă, slabă şi sănătoasă ca de când se ştia pe lume. Îi lăsase Luxiței,

în care-avea mare-ncredere, o sumă neaşteptată de bani şi câteva lucruri de preț, rugând-o să folosească totul pentru faceri de bine cu tineri şi cu bătrâni, cu cine-avea să se-arate mai amărât şi mai nevoit, şi nu cu parastase şi cu popi în a căror eficiență în relațiile postume cu Dumnezeu coana Veta nu credea.

Petrecută cu mare pompă de tot Bucureştiul – anunțat de Luxița – pe-o vreme frumoasă de octombrie, printre copaci care cu foşnet sec îi aşterneau în cale covoare de frunze uscate, coana Veta Kretulescu, soră mai mare şi sol al unui veac ce se-apropia de apus, mergea senină să-şi doarmă somnul de veci lângă oasele străbunilor, în cimitirul de sus, de la „Şerban-Vodă”.

«Cu ea îngropăm un veac», zisese Dinu Serafiotti, uitându-se meditativ la fiica Agripinei.

Alexe Bantaş care-avea două damblale, retortele şi eprubetele, pe de-o parte, vânătoarea pe de alta, absent la tot ce se-ntâmpla-n jurul lui, neamestecându-se în treburile averii, discret şi binevoitor, amabil cu toată lumea, aşa cum şedea bine unui prinț consort, murise în urma unei vânători unde se vede că răcise, lăsând-o pe Luxița văduvă la treizeci de ani, cu-o fată de paisprezece ani.

Fräulein, după ce-i crescuse Luxiței fata, apucată de dorul de țară, părăsise pentru totdeauna *la Valachie,* rămânând până la sfârşitul vieții în corespondență cu fostele ei pupile.

* * *

«Să-mi caut o ceaşcă. În *Normandie* parcă n-am văzut. Să ne adresăm tot dulăpiorului, „cu chipuri”, el este *la boîte à merveilles de la familie*[46]». Se uită la păstorițe, se-nclină, «mesdames», deschise uşițele, dădu la o parte ilustratele făcute pachet şi-ndărătul lor găsi două ceşti cu gura-n jos «din serviciu». «Bun, bravo», zise profesorul Şerban turnând cafea în ceaşca transparentă, cu flori

suave mov.

* * *

Conul Ienache Krețulescu murise la optzeci şi doi de ani, gras şi sănătos. După ce-şi luase micul dejun copios, mulțumit ca un prunc după scăldat, se-apucase, ca-n toate diminețile, să răsfoiască ziarele. «Nimic nou sub soare, Luxița, tată», îi comunicase el fiică-sii concluzia trasă din această ultimă lectură. «Parc-aş trage un pui de somn».

Fira şi Gore muriseră la puțin timp unul după altul, vegheați şi plânşi de Luxița care pierdea în cei doi slujitori rudele cele mai apropiate şi singurii ei confidenți. Dinu Serafiotti murise cam odată cu conul Ienache, după ce mai întâi zăcuse damblagiu, dar întreg la minte, aproape doi ani, timp în care Tincuța-l făcuse să ispăşească şi păcate pe care să fi trăit el o mie de ani şi n-ar fi avut când să le făptuiască.

De când se făcuse mare şi mergea la cimitir, Luxița găsea-n fiecare duminică o garoafă albă pe mormântul mamă-sii. Crezând că numai Dinu Serafiotti putea fi autorul acestui omagiu postum adus Agripinei, Luxița se gândea la Dinu cu indulgență şi cu simpatie. Floarea supraviețuindu-i lui Dinu Serafiotti, vreo doi ani, o făcuse pe Luxița să se lămurească şi să fie-atât de furioasă-mpotriva «scârbei de grecotei» că şi-ar fi dat ani din viață ca să-l învie şi să-i spună vreo două vorbe.

Luța, fata coanei Luxița, se măritase cu Sică Şerban, magistrat provenit dintr-o familie negustorească la origini, ajunsă-n acea vreme la a doua generație şcolită. Cinstiți şi corecți, strânşi la mână, lipsiți de imaginație, aspri cu cei trei copii, doi băieți şi-o fată, ținând unul la altul şi bizuindu-se unul pe altul, Sică şi Luța Şerban formaseră un adevărat cuplu.

Coana Luxița, Coana-Mare cum i se spusese-n ultima jumătate a vieții, murise la o sută de ani, sănătoasă la

trup şi la minte, fericită să nu mai aibă a deschide ochii asupra spectacolului pe care i-l ofereau fiică-sa şi gineri-său, cărora bătrâneţea le-adusese tot cortegiul ei de rele, convinsă însă că viaţa era un dar pe care trebuia să-l preţuieşti, că-n lume veneai sărac şi nevolnic şi că din lume trebuia să pleci înţelept, îngăduitor şi-nvăţat.

«Daniele, când mă despart de câte-o „tânără” de vârsta mea, ne urăm: „Să dea Dumnezeu să murim în toate minţile!”».

* * *

«Parcă e niţel cam amară, dar bună», îşi spuse profesorul Şerban între două-nghiţituri de cafea.

Aşezat confortabil în fotoliul din faţa biroului, profesorul Şerban răsfoia carneţelul cu scoarţe de marochin roşu.

Pe prima foaie, cu cerneală violet probabil, la vremea ei, ajunsă arămie acum, scria *Agripina Vălescu-Poenaru.* Foile *vergé,* cu marginile-ngălbenite, păstrând din loc în loc câte-un cuvânt scris cu creionul, erau traversate-n diagonală de literele oxidate – «ca nişte frunze de coroană artificială care stau să cadă» – ale cuvântului *Fericire.* «Ce-l mai răsfoia Coana Luxiţa! Atâta-i rămăsese de la maică-sa, carneţelul şi portretul. Ce rămâne de pe urma unui om...». Ruxiţa care, când începuse să vorbească, bătuse din picior că pe ea o chema Luxiţa. Şi toată lumea-i spusese Luxiţa.

Zbârnâitul telefonului îl făcu pe profesorul Şerban să scape carneţelul din mână.

Nu-i venea să creadă că telefonul *ăsta* mai putea să sune.

— Alo, da.

— Alo, mata eşti, Sică?

— ...

— Casa Şerban?

— Da, doamnă. Se vede că nu ştiţi c-au murit

amândoi: şi domnul Şerban, şi doamna Şerban.

— Vai de mine! Eu sunt Bibiţa Grădişteanu!

— Sărut mâna.

— Mata eşti unul din *băieţi?*

— Da, cel mare *(Băieţi!).*

— Săracii de ei. Eu am fost cu nişte nepoţi la Buşteni şi-acolo nu prea venea *„România liberă”,* de-asta nu ştiu eu de ei. Dumnezeu să-i ierte, dar cum s-a-ntâmplat?

Profesorul Şerban ridică de jos carnetul de marochin şi-l vârî-n buzunar, iar ceaşca goală o aşeză cu farfurioară cu tot pe noptiera coanei Luţa.

Marmura scărilor sună sec sub pasul lui. «Trebuia să-mi pun pantofi cu crep». Închise uşa de la intrare şi rămase o clipă cu cheia-n mână. Trecu pe lângă magnolie şi rupse o frunză. În faţa casei se certau doi şoferi de camion: «Du-te dracului tu, de dobitoc!».

ediție

Şarjă amicală (1961) de Mihai GROSU (Germania).

Scţiu cam de multă vreme, azvîrl mult, păstrez puţin, iar cînd recitesc acest puţin mi se pare că e scris de altcineva. Dac-aş fi fost totdeauna mulţumită de mine, de semenii mei, de viaţa pe care-o duc sau pe care-am dus-o, cred că n-aş fi scris (şi cred că n-aş scrie) decît scrisori prietenilor şi rudelor, la nevoie — cereri pentru eliberarea unor adeverinţe, aş fi completat (şi aş completa) formularea necesare în relaţiile cu instituţiile publice, deci n-aş fi atins (şi nici n-aş atinge) beletristica nici măcar cu-o floare. M-am apucat să scriu fiindcă mă supăr, mă-nfurii mai bine zis, de foarte multe ori; hotărîndu-mă să fiu o persoană urbană, care nu scuipă pe jos, nu-njură decît între prieteni şi nu sparge capetele pe care-ar vrea să le spargă — fac şi eu ce pot: am nişte petece de hîrtie în care mă simt stăpînă, în care-mi poate fi milă de cine-mi place şi-n care pot lua peste picior pe cine-mi place (şi, mai ales, pe cine nu-mi place). De cînd am scris-o şi pîn-acum, am avut tot timpul să mă-ndepărtez de cartea asta: continuă să-mi placă doar pe-alocuri şi doar uneori.

ISBN 973 — 9010 — 00 — 8

Preţul 80 + 2 T.L. = 82 lei

ne varietur

[1] — Luxițo, e de necrezut! — Ba da, ba da. — Şi bogații, ei ce fac pentru ca să-ndrepte lucrurile? — Se ghiftuiesc, bat cărțile, umblă după ştoarfe, asta fac!

— Luxițo! Dumnezeule! Unde-ai dat peste cuvintele astea-ngrozitoare?… — În Lesage şi-n ducele de Saint-Simon.

[2] Trecători.

[3] De la turci.

[4] «Bătrânul» ei.

[5] Să se grozăvească nițeluş.

[6] Logodnicul ei, Ienache.

[7] Prinț valah.

[8] Oficială.

[9] Cu glas scăzut.

[10] Doamnă, petrecerea dumneavoastră a fost magnifică.

[11] Foarte amabil din partea dumneavoastră, domnule, că mi-o spuneți.

[12] Afacerile sunt afaceri.

[13] Întrecere cavalerească.

[14] Ceartă de-ndrăgostiți.

[15] Cu eleganță.

[16] Purtare aleasă, tact.

[17] Istoria anecdotică.

[18] A face «curte» unei femei.

[19] De rând.

[20] Vizitarea casei.

[21] Ia te uită, ia te uită… sau e numai de decor?

[22] Culmea-culmilor.

[23] Baroane dragă, închipuie-ți, ne-nşală-n târg.

[24] Acestea fiind zise, vă salut cu plăcere.

[25] «Plângând ca o Magdalenă…». Vers dintr-un celebru cântec popular francez, *Sur la route de Dijon (Pe drumul către Dijon).*

[26] E bine-crescută.

[27] Tobă de carte şi doldora de însuşiri.

[28] Aluzie la drama pastorală în cinci acte *Aminta* (1573), de Torquato Tasso (1544-1595).

[29] Joc cinstit.

[30] Promptitudinea legii.

{31} Sufletul meu (grecește).

{32} Băiat de viață.

{33} Destinat Coanei mari.

{34} Aluzie la *Cântecul Nibelungilor*.

{35} E o schiță.

{36} Gestul meu.

{37} — Le-alegi întotdeauna frumoase, dragă prietene. Nu-i așa că dumneata ești prințul turc sau ceva de genul ăsta al scumpei noastre Marijó? Ei! Îți mai aduci aminte? Ei bine, draga de ea s-a pricopsit. Era o femeie și jumătate, nu protesta. S-a măritat cu un bancher, în privința asta, îi cunoști gusturile, cu un bancher din Brazilia... Mă-nțelegi! Și tânăra? — E soția mea.

{38} Doamnă, mă numesc M.D., drept care vă salut cu plecăciune.

{39} Ibovnici de inimă.

{40} Cum nu scoți un pârț de la un măgar mort.

{41} Adio, dragă Place de la Concorde.

{42} În felul meu.

{43} E hotărâtoare.

{44} Căci să-nțelegi totul înseamnă să ierți totul.

{45} Ce face scumpul nostru giuvaier?

{46} Cutia cu minuni a familiei.